

T.C
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TİCARET SİCİLİ MÜDÜRÜNÜN İNCELEME GÖREVİ VE YETKİSİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ABDULKADİR DARI

GAZİANTEP - 2019

T.C
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TİCARET SİCİLİ MÜDÜRÜNÜN İNCELEME GÖREVİ VE YETKİSİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ABDULKADİR DARI

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ÖMER ÖZKAN

GAZİANTEP - 2019

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU**

Özel Hukuk Anabilim Dalı **Özel Hukuk** Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Abdulkadir DARI** tarafından hazırlanan “**Ticaret Sicili Müdürü’nün İnceleme Görevi ve Yetkisi**” başlıklı tez, **16 / 05 / 2019** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Kurumu/Üniversitesi

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Ömer ÖZKAN

Tez Danışmanı

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Aksoy YAVAŞ

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Tayfun ERCAN

Gaziantep Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

**Prof. Dr. Mazlum ÇELİK
Enstitü Müdürü**

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Ticaret Sicili Müdürü’ nün İnceleme Görevi ve Yetkisi**” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

Abdulkadir DARI

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması ile 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Ticaret Sicili Yönetmeliği çerçevesinde, ticaret sicilini ve ticaret siciline tescil edilen hususlara yönelik ticaret sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisi ayrıntılı bir şekilde, yargı kararları ve öğretide yer alan görüşler ile destekleyerek incelemeye gayret gösterdik.

Tez çalışmam süresince, tezimin üzerinde yoğunlaşmam ve gayret göstermem açısından beni sürekli teşvik etmekle birlikte bu süreçte her türlü imkânı sağlamaya çalışan tez danışmanı hocam Prof. Dr. Ömer ÖZKAN' a; akademik hayatıma adım attığım andan itibaren bilgi ve tecrübesinden faydalandığım, tez sürecinde desteğini esirgemeyen ve tez çalışmamı ayrıntılı bir şekilde okuyarak büyük katkıda bulunan Dr. Öğr. Üyesi Aksoy YAVAŞ' a ve tez jürimde yer alarak beni onurlandıran Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Dr. Öğr. Üye. Tayfun ERCAN' a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmam sürecinde, bu çalışmayı en başından itibaren kontrol ederek şekillenmesinde çok büyük emeği bulunan, maddi ve manevi desteği ile vaktini benden esirgemeyen çok değerli hocam Av. Dr. Yahya DERYAL' a da teşekkür ederim.

Yine bu süreçte akademik bilgi ve tecrübesinden istifade ettiğim ve kıymetli vaktini esirgmeden bana sürekli tavsiyelerde bulunma lütfunda bulunan ve tezimin bilimsel kurallara uygun olmasında çok büyük emeği bulunan kıymetli hocam Prof. Dr. Şahin AKINCI' ya teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında yanımda olan ve hiçbir zaman destek olmaktan imtina etmeyen, varlık sebeplerim olan aileme de sonsuz teşekkür ederim.

Gaziantep, 2019

Abdulkadir DARI

ÖZET

Sürekli ve hızlı bir değişiklik içerisinde bulunan ticaret hayatının belirli bir düzen içerisinde oturtulması, açık, şeffaf ve düzenli bir sistem içerisinde kaydedilerek kontrol edilmesi ile mümkün hale gelir. İşte bu noktada ticaret sicilinin önemi ortaya çıkmakta; ticaret ile işgal eden kişilerin ticaret hayatını takip edebilmesi ile bu faaliyet alanında bulunan kişiler ile ilişki kuracak kişilerin sağlıklı ve güvenli bir şekilde hareket etmesi açısından sicilin önemi büyüktür. Dolayısıyla bu sistemde kayıt altına alınacak hususların hukuka ve gerçeğe uygun olması gerekmekte olup, aksi halde sicil kayıtlarından kaynaklı zararların ortaya çıkması kuvvetle muhtemel olacaktır. Bu anlamda hukuka aykırı ve zararın meydana gelmesine sebep olacak bu kayıtların önüne geçilebilmesi amacıyla, kanun koyucu tarafından ticaret sicili müdürüne, ticaret siciline kaydedilmek istenen hususları inceleme görev ve yetkisi tanınmıştır. Bu sayede hukuka, gerçeğe, kamu düzenine aykırılık teşkil eden ve üçüncü kişileri yanıltabilecek hususların sicile tescil edilmesinin önüne geçilecek ve meydana çıkması muhtemel zararlar önlenmiş olacaktır.

Bu anlamda konumuzun daha iyi anlaşılabilmesi açısından çalışmamızın ilk bölümünde, genel olarak ticaret sicilini, tarihi gelişimini, sicilin özelliklerini ve benzer bazı sicillerle karşılaştırarak ortak ve farklı yönlerini ortaya koyduk. Tez konumuzun asıl kısmını da ihtiva eden ikinci bölümde ise, genel olarak ticaret sicili teşkilatını, ticaret sicili müdürünün konumunu, görev ile yetkilerini, yükümlülüklerini ve bunlara bağlanan hukukî sonuçları ayrıntılı bir şekilde irdeleyerek ortaya koymaya gayret gösterdik. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, genel olarak ticaret sicili müdürünün sicilin tutulmasından kaynaklanan zararlardan sorumluluğu ile birlikte zararlardan doğrudan sorumlu tutulan Devlet ve ilgili odanın sorumluluğu konuları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ticaret Sicili, Sicil Müdürü, İnceleme Yetkisi, Tescil, Sorumluluk.

ABSTRACT

Maintaining the order of a fast and ever changing commercial life, is only possible with recording and controlling it under an open, transparent and organized system. In this point arises the importance of Trade Registry; tradesman keep up with constant developments through trade registry and people make safe and honest transactions with tradesman due to Trade Registry. So the reliability of this registries is of great importance, in case of a wrong registry most probably there will occur financial damage in those transactions. To avoid incorrect registries and prevent those damages, law permitted and obliged trade registry officer to inspect correctness and reliability of the data before registering it. In this way data which is illegal, incorrect and misleading for third parties won't be registered and possible financial damages will be prevented.

To make the topic more apprehensible we have explained; trade registry in general terms, its historical process, its properties and its differences from certain registries in the first chapter. The main part of our thesis is explained in the second chapter which includes: general organization of trade registry, position of trade registry officer, his duties and authorities, his responsibilities and legal consequences of these responsibilities. In the third chapter of our study we have explained in general terms; responsibility of trade registry officer, direct responsibility of state and responsibility of trade registry association from damages arising from trade registry.

Key Words: Trade Registry, Registry Officer, Outhority of Inspection, Registry, Responsibility.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	1
TİCARET SİCİLİ, TARİHİ GELİŞİMİ, ÖZELLİKLERİ, BENZER BAZI SİCİLLERLE KARŞILAŞTIRILMASI	4
1. Ticaret Sicili Kavramı ve Hukuki Yeri	4
1.1. Genel Olarak	4
1.2. Tanımı ve Önemi	5
1.3. Hukuki Niteliği	6
1.4. Tarihi Gelişimi	7
1.4.1. Genel Olarak	7
1.4.2. Türk Hukukunda	7
1.4.3. Mukayeseli Hukukta	9
1.5. Ticaret Sicilinin Özellikleri	11
1.5.1. Resmi Nitelikte Olması	11
1.5.2. Açıklık İlkesi	12
1.5.3. Devlet ve İlgili Odanın Sorumlu Olması	14
1.6. Benzer Bazı Sicillerle Karşılaştırılması	16
1.6.1. Esnaf ve Sanatkârlar Sicili	16
1.6.2. Tapu Sicili	17
1.6.3. Sınai Mülkiyet Hakları Sicili	19
1.6.4. Gemi Sicili	22
1.7. Ticaret Sicilinin İşlevleri	24
1.7.1. Aleniyeti Sağlama İşlevi	24

1.7.2. İspat İşlevi.....	25
1.7.3. Güveni Koruma İşlevi	26
1.7.4. Kontrol İşlevi	27
1.7.5. Tekel Hakkı İşlevi	27

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİ MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLATI, SİCİL MÜDÜRÜNÜN KONUMU, GÖREVLERİ, YETKİLERİ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

29

2. TİCARET SİCİLİ TEŞKİLATI.....	29
2.1. Ticaret Sicil Müdürlüğünün Kuruluşu	29
2.2. Ticaret Sicili Müdürlüğü Personeli	33
2.2.1. Ticaret Sicili Müdürü.....	33
2.2.2. Ticaret Sicili Müdürü Yardımcıları ve Diğer Personel.....	35
2.3. Ticaret Sicili Müdürünün Nitelikleri, Denetimi ve Sorumluluğu.....	36
2.3.1. Ticaret Sicili Müdürünün Nitelikleri	36
2.3.2. Ticaret Sicili Müdürünün Denetimi	39
2.3.3. Ticaret Sicil Müdürünün Sorumluluğu.....	40
2.4. Ticaret Sicili Müdürünün Görev ve Yetkileri.....	42
2.4.1. Genel Olarak	42
2.4.2. Ticaret Sicili Müdürünün İnceleme Görevi ve Yetkisi	44
2.4.2.1. İnceleme Görevi ve Yetkisinin Önemi	44
2.4.2.2. İnceleme Görevi ve Yetkisinin Kapsamı.....	45
2.4.2.2.1. Türk Ticaret Kanunu' nda Düzenlenen Hususlar	48
2.4.2.2.2. Türk Borçlar Kanunu' nda Düzenlenen Hususlar	50
2.4.2.2.3. Kanuni Şartlara Uygunluk	51
2.4.2.2.4. Gerçeğe Uygunluk	54
2.4.2.2.5. Kamu Düzenine Uygunluk.....	58
2.4.2.3. İnceleme Görev ve Yetkisine Bağlanan Hukukî Sonuçlar	60
2.4.2.3.1. Tescil Talebinin Kanuni Şartlara Uygunluğu.....	60

2.4.2.3.2. Tescil Şartlarında Eksik Hususların Bulunması.....	62
2.4.2.3.3. Tescil Talebinin Hukuka Aykırılık Teşkil Etmesi.....	63
2.4.2.3.3.1. Tescil Talebinin Reddedilmesi	63
2.4.2.3.3.2. Sicil Müdürünün Tescil Talebini Reddine Karşı İtiraz	67
2.4.2.3.3.3. Geçici Tescil	71
2.4.3. Ticaret Sicili Müdürünün Araştırma Görevi	74
2.4.3.1. Genel Olarak	74
2.4.3.2. Sicil Müdürünün Araştırma Görevinin Kapsamı	75
2.4.4. Ticaret Sicili Müdürünün Tescile Davet ve İhtar Görevi.....	77
2.4.4.1. Genel Olarak	77
2.4.4.2. Tescile Davet ve İhtar Görevinin Şartları	79
2.4.4.3. Tescile Davet ve İhtarın Şekli	81
2.4.4.4. Tescile Davet ve İhtar Görevine Bağlanan Sonuçlar	83
2.4.4.4.1. Tescile Davet ve İhtara Uymayanların Cezalandırılmalarının Talep Yetkisi	83
2.4.4.4.2. Cezanın Niteliği.....	84
2.4.4.4.3. Mülki Amirin Vereceği Cezaya Karşı İtiraz Yolu	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİ NEDENİYLE SİCİL MÜDÜRÜNÜN SORUMLULUĞU.....	87
3. Sorumluluğun Genel Esasları.....	87
3.1. Ticaret Sicili Müdürünün Sorumluluğu	88
3.1.1. Genel Olarak	88
3.1.2. Ticaret Sicilinin Tutulmasından Kaynaklanan Sorumluluk Halleri.....	90
3.1.3. Sicil Müdürünün Hukukî Sorumluluğu	90
3.1.3.1. Devlet ve İlgili Odaya Karşı Sorumluluk	94
3.1.3.2. Devlet ve İlgili Odanın Rücu Hakkı	95
3.1.3.2.1. Genel Olarak.....	95
3.1.3.2.2. Rücu Hakkının Niteliği ve Kapsamı	98

3.1.4. Sicil Müdürünün Kişisel Husumet Sebebiyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu	99
3.1.5. Sicil Müdürünün Cezai Sorumluluğu	100
3.1.5.1. Genel Olarak	100
3.1.5.2. Sicil Müdürünün Ceza Sorumluluğunu Gerektiren Fiiller	102
3.1.5.3. Cezanın Niteliği ve Önemi	104
3.1.6. Sicil Müdürünün Disiplin Sorumluluğu	105
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
SONUÇ	106
KAYNAKÇA	109

KISALTMALAR LİSTESİ

AB.	:	Avrupa Birliği
A.Ş.	:	Anonim Şirketler
AY.	:	Anayasa
AYM.	:	Anayasa Mahkemesi
Bask.	:	Baskı
BATIDER	:	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BGE.	:	Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
BKK.	:	Bakanlar Kurulu Kararı
C.	:	Cilt
CD.	:	Ceza Dairesi
DMK.	:	657 sayılı Devlet Memurları Kanunu
dn.	:	Dipnot
E.	:	Esas Numarası
eBK.	:	818 sayılı Borçlar Kanunu
eMK.	:	743 sayılı Türk Kanunu Medenisi
ESSMK.	:	5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu
ESSY.	:	Esnaf ve Sanatkârlar Sicili Yönetmeliği
EÜHFD.	:	Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.T.	:	Erişim Tarihi
eTTK.	:	6762 sayılı Ticaret Kanunu
FSEK.	:	5846 Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GSN.	:	1956 tarihli Gemi Sicili Nizamnamesi
GTO.	:	Gaziantep Ticaret Odası

HD.	:	Hukuk Dairesi
HMK.	:	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK.	:	1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İş.K.	:	4857 sayılı İş Kanunu
İÜHFM.	:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	:	Karar Numarası
Karş.	:	Karşılaştırınız
KK.	:	5326 sayılı Kabahatler Kanunu
KHK.	:	Kanun Hükmünde Kararname
m.	:	Madde
Mersis:	:	Merkezi Sicil Kayıt Sistemi
MÜHFHAD.	:	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
OR.	:	Obligationenrecht (İsviçre Borçlar Kanunu)
Par.	:	Paragraf
RG.	:	Resmi Gazete
S.	:	Sayı
s.	:	Sayfa
SMK.	:	6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu
SMK.Yön.	:	Sınai Mülkiyet Kanunu Yönetmeliği
SÜHFD.	:	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	:	Tarih
Tap.ST.	:	Tapu Sicili Tüzüğü
TBK.	:	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK.	:	5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

TCY	:	Türk Ceza Yasası
TFM.	:	Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
TİTRK.	:	6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TMK.	:	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TPMK.	:	Türk Patent ve Marka Kurumu
TST.	:	Ticaret Sicil Tüzüğü
TSOK.	:	655 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu
TSN.	:	Ticaret Sicil Nizamnamesi
TSY.	:	Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTSG.	:	Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
TTK.	:	6012 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	:	Ve Devamı
Y.	:	Yıl
Yarg.	:	Yargıtay
YHGK.	:	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKD.	:	Yargıtay Kararları Dergisi
YÜHFD.	:	Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

Ticaret hayatı, toplumsal hayat şartlarının etkisiyle çok çabuk ve hızlı değişebilen, oldukça hareketli ve aktif bir alandır. Ticari faaliyetlerin hareketliliği, tacirlerin, ticari işletmelerin ve ticaret şirketlerin mali durumu, temsil ilişkilerinin de sürekli değişim içerisinde olmasını tetiklemektedir. Ticaret hayatıyla münasebet kuran üçüncü kişilerin, ticari faaliyetlerini bu sürekli değişime göre düzenlemeleri, hukukî yararlarının korunması ve toplum içerisinde hukuk güvenliğinin sağlanması açısından önem arz etmektedir. Bu anlamda ilgili kişilerin sürekli değişen bu şartlar hakkında bilgi sahibi olmaları, ticari işlerin gizli kalmasının önüne geçilerek, daha şeffaf bir ortamda ticari ilişki kurmalarını sağlayacak ve zarar görme ihtimallerini minimize edecektir.

Ticaret hayatının bu şeffaf ortama kavuşabilmesi için ülkemizde ve birçok ülkede ticaret sicili kurumu ihdas edilmiştir. Bu sayede bazı bilgi ve veriler ticaret siciline tescil edilip kayıt altına alınmakta ve ilan araçlarıyla topluma duyurulmakta olup, ticari işlere yönelik hukukî işlem ve olayların ilgili kişiler tarafından bilinmesi mümkün hale gelmiştir. Bu anlamda ticaret sicilinin açıklık ilkesi uyarınca, ilgili olup olmadığına bakılmaksızın herkes, sicile kaydedilen hususları inceleyebilmekte ve tacir, ticari işletme veya ticaret şirketlerine yönelik çok zor elde edebilecekleri bilgilere kolaylıkla erişme imkânı sağlanmıştır.

Ticaret sicili, birçok ülkede olduğu gibi, ülkemizde de ticaret hayatına doğrudan etki eden bir kurumdur. Dolayısıyla ticaret sicilinin gereği gibi ve hukuka uygun bir şekilde tutulması, hak kayıplarının önüne geçilmesi ve toplum içerisinde hukuk güvenliğinin sağlanması açısından çok büyük bir önemi haizdir. Bu anlamda ticaret sicili kayıtlarının tutulmasında görev alan sicil personelinin ve özellikle ticaret sicil müdürünün üstlenmiş olduğu yönetim görevi ile sicil işlemlerini gerçekleştirirken tescil taleplerini inceleme görev ve yetkisi, sicil kayıtlarının sağlıklı bir şekilde tutulması bakımından çok önemlidir. Çalışmamızın da konusunu oluşturan ticaret sicili müdürünün inceleme görev ve yetkisi kapsamında, tescili talep edilen hususların kanuni şartları ihtiva edip etmediği, gerçeğe uygun olup olmadığı, kamu düzenine aykırılık teşkil edip etmediği, emredici hükümlere aykırılık oluşturup oluşturmadığı ve üçüncü kişilerde yanlış izlenim oluşturabilecek nitelikte olup olmadığının incelenmesi ticaret sicilin sağlıklı bir şekilde tutulmasına imkân sağlayacaktır.

Sicil müdürünün üstlenmiş olduğu bu görev kanuni düzenlemelere aykırılık teşkil eden hususların tescilinin önlenmesi ve hukuk kurallarının yerine getirilmesi bakımından sicilin

işlevini önemli hale getirmektedir. Nitekim bu inceleme kapsamında, sicil müdürünün tescil edilmek istenen hususların hukuka uygun olmadığını tespit etmesi halinde, söz konusu tescil istemini reddedecek ve ortaya çıkması muhtemel zararların önüne geçilmiş olacaktır.

Bu bakış açısıyla ticaret sicili kurumunun ülkemizde ve dünyadaki tarihçesi ve gelişimi göz önünde bulundurularak, özellikle sicil işlemlerini yerine getiren sicil müdürünün konumu, inceleme görev ve yetkisi ve bu bağlamda sicile tescil edilen veya reddedilen hususların hukukî açıdan incelenerek bir çerçeve çizmek ve üçüncü kişilerin sicile kaydedilen hususlar ile ilgili güven oluşması açısından sorun çıkabilecek hususlara çözüm üretmek çalışmamızın temel amacıdır. Bu kapsamda çalışmamızı üç ayrı bölümde inceledik.

Çalışmamızın ilk bölümünde genel olarak ticaret sicilinden bahsettikten sonra ticaret sicilinin tanımı ve hukukî önemi, hukukî niteliği, Türk hukukunda ve mukayeseli hukuk sistemlerindeki tarihi gelişimi, sicilin özellikleri, Türk hukukunda mevcut bulunan bazı benzer sicillerle karşılaştırılması ve sicilin sahip olduğu işlevler incelenmiştir. Bu bağlamda ticaret sicili tanımlanıp hukukî niteliği tartışıldıktan sonra, Türk hukukunda ve mukayeseli hukukta gelişimi incelenerek günümüzde ticaret sicili kurumunun nasıl ihdas edildiği ortaya koyulmuştur. Buna binaen ticaret sicilinin temel olarak resmi, açıklık ilkesine sahip olması ve Devlet ile ilgili odanın sorumlu olması özellikleri incelenmiştir. Bununla birlikte ticaret sicili; tapu sicili, gemi sicili, sınai mülkiyet sicili ile esnaf ve sanatkârlar sicili karşılaştırıldıktan sonra sicilinin sahip olduğu aleniyeti sağlama işlevi, ispat işlevi, güveni koruma işlevi, kontrol işlevi ve tekel hakkı işlevi üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, temel olarak ticaret sicili müdürlüğü teşkilatı, ticaret sicili müdürünün konumu, görevleri ve yükümlülükleri irdelenmiştir. Bu kapsamda ticaret sicili müdürlüğünün kuruluşu, yapısı ve bünyesinde istihdam etmiş olduğu sicil personeli, sicilinin yönetiminden sorumlu personel olan sicil müdürünün nitelikleri, sorumluluğu ve denetim fonksiyonu incelenmiştir. Bununla birlikte konumuzun temelini oluşturan sicil müdürünün görev ve yetkileri kapsamında sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisi ile bu inceleme kapsamında sicil müdürünün dikkat edeceği hususlar üzerinde durulmuş ve bu yetki ve göreve bağlanan hukukî sonuçlar ayrıntılarıyla incelenmiştir. Ayrıca sicil müdürünün sicil müdürlüğünü yönetim görevi ile tescil taleplerini inceleme görev ve yetkisi dışında olan tescil edilmesi gereken hususlar ile hukuka aykırı bir şekilde tescil edilmiş hususları araştırma görevi ile tescile davet ve ihtar görevi de incelenen konular arasında bulunmaktadır.

Çalışmamızın son bölümünde ise ticaret sicilinin tutulması nedeniyle ticaret sicili müdürünün sorumluluğu üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmuştur. Bu bağlamda sorumluluğun genel esasları ortaya konulduktan sonra, sicil müdürünün sorumluluğu, hukukî ve cezai sorumluluğu şeklinde ayrıma tabi tutularak incelenmiştir. Ayrıca sicil müdürünün Ticaret Sicili Yönetmeliğinde düzenlenen disiplin sorumluluğu da bu başlık altında incelenmiştir. Sicil müdürünün hukukî sorumluluğu kapsamında, Devlet ve ilgili odaya karşı sorumluluğu ve bu kurumların rücu hakkı çalışmamızın bu bölümde önemli konularından birisidir. Yine sicil müdürünün cezai sorumluluğu anlamında bu sorumluluğu gerektiren fiiller ile sicil müdürüne verilecek cezanın niteliği ve önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca sicil müdürünün görevsel olmayıp kişisel kusuru dolayısıyla üçüncü kişilere karşı doğrudan sorumlu olması da incelenen konular arasında yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİ, TARİHİ GELİŞİMİ, ÖZELLİKLERİ, BENZER BAZI SİCİLLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

1. Ticaret Sicili Kavramı ve Hukuki Yeri

1.1. Genel Olarak

Yaşam şartlarının sürekli değişim halinde olması ve teknolojik gelişmelerle birlikte yaşam standartlarının hızlı bir şekilde ilerlemesi, kişilerin toplum hayatı içerisinde haklarını koruyabilmesi önem arz etmektedir. Bu sebeple kişiler hayatlarında gerçekleşebilecek bazı gelişme ve değişimleri hızlı ve güvenilir bir şekilde öğrenme ihtiyacı hissetmektedirler. Buna göre bu tür verilerin güvenilir bir şekilde kişilerin öğrenmesine sunulması, devletin gözetimi altında saklanması ve ihtiyaç duyulması halinde talep eden kişilere iletilmesi gerekmektedir¹.

Üçüncü şahıslar tarafından bilinmesi önemli ve faydalı olan bilgilerin, olayların, sözleşmelerin, hakların ve hukukî olayların doğumu veya ispatının sağlanması amacıyla Devletin denetim ve gözetimi altında tutulan kayıtlar sicil olarak ifade edilmektedir². Buna göre nüfus sicili, tapu sicili, gemi sicili, uçak sicili, marka sicili, maden sicili, patent sicili, tasarım sicili, esnaf ve sanatkârlar sicili, sigorta acenteleri sicili, sanayi sicili, petrol sicili, dernekler sicili ve ticaret sicili olarak örnek verilebilir³.

Ticaret sicili, ticari hayatta yaşanan hızlı değişikliklerin kişiler tarafından takip edilebilmesine imkân tanıyan ve bu alanda önem arz eden bilgi veya belgelerin devletin denetim ve gözetimi altında kayıt altına alınan bir sistem olarak ihdas edilmiştir⁴.

Hukukumuzda ticaret sicili⁵, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu' nun 24-38. maddeleri arasında ve Ticaret Sicil Yönetmeliği' de ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Ticaret sicili, ilgili olup olmadığına bakılmaksızın herkese açık olan aleni bir sicil niteliğini haizdir. Bu nedenle

¹ Bilge, Mehmet Emin, Ticaret Sicili, Beta Yayınları, İstanbul 1999, s. 5.

² Karayalçın, Yaşar, Ticaret Hukuku, C. 1, Ticari İşletme Hukuku, Bask. 3, Ankara 1968, s. 280; Arkan, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Bask. 23, Ankara 2018, s. 261, 271; Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku, Yetkin Yayınları, 11. Bası, Ankara 2018, s. 265; Bilge, s. 6; Özdamar, Mehmet, 6102 sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Sicili, REGESTA, C. 2, S. 2, Y. 2012, s. 49; Deryal, Yahya, Ticaret Hukuku, Bask. 8, Trabzon 2005, s. 91.

³ Deryal, s. 91; Demirel, Duygu, Ticaret Sicili, Seçkin Yayınları, İstanbul 2016, s. 26; Özbey, Bayram, Ticaret Sicili, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1992, s. 5.

⁴ Bilge, s. 9-10; Akdağ Güney, Necla, Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Ticaret Sicili, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul 2011, s. 17; Demirel, s. 26.

⁵ Sicil veya kütük, sözlük anlamıyla bazı konular veya kişiler hakkında tutulan ve o konuyla ilgili bilgileri ve belgeleri içeren kütük olarak ifade edilmektedir. Yılmaz, Ejder, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, Bask. 7 Ankara 2017, s. 681.

herkesin ticaret sicilini ve ilanları incelemesi mümkün olduğundan ticari işletmelere, tacirlere ya da ticaret şirketlerine ilişkin bilgilere rahatlıkla ulaşılabilir⁶.

1.2. Tanımı ve Önemi

Ticari faaliyetlerle ilgili bazı hukukî işlemlerin kayıt altına alınması, ticari faaliyetlerin işleyişinin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için büyük önemi haizdir. Ticaret sicili, Türk hukukunda sicilde tutulan verilerin aleniyetini sağlama, bazı veri ve belgelerin doğru olup olmadığı konusunda ispat fonksiyonu ve bu verilerin doğruluğunu teyit etmek noktasında kontrol mekanizması olması açısından önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte ticaret sicili, hukukî önemi itibarıyla TMK. m. 7 anlamında resmi sicillerdendir⁷.

Ticaret sicilinin tanımıyla ilgili TTK. herhangi bir düzenleme getirmemiştir. Buna binaen ticaret sicili hakkında doktrinde farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bazı yazarlara göre ticaret sicili, “ticari işletme ile ilgili münasebetlerin, tacirin ve üçüncü şahısların menfaati bakımından açıklanmasına hizmet eden bir müessese” olarak tanımlanmışken⁸, diğer bazı yazarlar tarafından ise “bilinmesinde üçüncü şahıslar tarafından fayda ve zaruret bulunan, tacirlerle ilgili bazı işlemlerin kaydedilmesine mahsus resmi sicil” olarak tanımlanmıştır⁹.

Ticaret sicili, bir başka grup yazar tarafından aleni ve resmi nitelikte bir sicil olma özelliği esas alınarak tanımlama yapılmıştır. Buna göre “ticaret sicili, ticaret hayatı bakımından önemli görülen ve ticari işletmelere ilişkin bir kısım belge, veri, olay ve işlemlerin kaydedildiği, tacirin ve üçüncü kişilerin çıkarlarının açıklanmasına hizmet eden ve ticaret hukukunun güvenliğinin sağlanması amacıyla TMK. m. 7 bağlamında resmi nitelikte aleni bir sicil” olarak ifade edilmiştir¹⁰.

⁶ Bilge, Sicil, s. 9; Tacir ve ticari işletme kavramı için ayrıca bkz. Karahan, Sami, Ticari İşletme ve Tacir İle İlgili 6102 sayılı Ticaret Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi, MÜHFHAD., C. 18, S. 2 (Özel Sayı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyumu), s. 3-9.

⁷ Özbeç, s. 8; Mimaroglu, Sait Kemal, Ticaret Hukuku İşletme Hukuku, Sevinç Matbaası, C. 1, Bask. 3, Ankara 1978, s. 249; Özdamar, s. 49.

⁸ İmregün, Oğuz, Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak), Filiz Kitabevi, Bask 11, İstanbul 1996, s. 49; Arslanlı, Halil, Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler, Fakülteler Matbaası, Bask. 3, İstanbul 1960, s. 147; Karahan, Sami, Ticari İşletme Hukuku, Mimoza Yayınları, 27. Baskı, Konya 2015, s. 121. Bilge ’ ye göre ticaret sicilinin belli hukuki ilişkilerinin açıklama özelliği bulunmasının yanı sıra bazı hukuki işlemlerin var olması açısından kurucu bir niteliği haiz olmasında önemli işlevi vardır. Dolayısıyla bu tanımlamanın eksik olduğu yönünde eleştirmektedir. Bilge, Sicil, s. 10-11.

⁹ Mimaroglu, s. 163; Domaniç, Hayri/Ulusoy, Erol, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, Arıkan Yayınları, Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş 5. Bası, İstanbul 2007, s. 257. Ancak bu tanımlar da ticaret sicilinin tacirden ziyade ticari işletmeyi ve işlemlerini konu alan bir sicil olduğu gerekçesiyle tanımların eksik olduğu yönünde eleştirilmektedir. Bilge, Sicil, s. 11.

¹⁰ Kayıhan, Şaban, Ticaret Sicili Memurunun Tescil Başvurularını İnceleme Görev ve Yetkisinin Kapsamı, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2007, C. XI, s. 357; Aynı yönde görüşler için bkz. Deryal, s.

Buna göre biz de ticaret sicilini Kayıhan ve Bilge' nin ortak görüşlerine paralel olarak tacir ve ticari işletmenin yanı sıra ticaret şirketlerini de kapsayan bir tanım yapmayı uygun bulmaktayız. Nitekim TTK. uyarınca ticaret şirketlerine ilişkin birçok hususların gerek tescilin kurucu gerekse açıklayıcı niteliği bakımından ticaret siciline tescili edilmesi gerekmektedir¹¹. Buna göre ticaret sicilini, *ticaret hayatı bakımından önemli addedilen ve tacirlere, ticari işletmelere ve de ticaret şirketlerine ilişkin bir takım bilgi, belge ve hukuki işlemlerin kayıt altına alındığı, tacirin, ticaret şirketlerinin ve üçüncü şahısların çıkarlarının korunmasına hizmet eden, ticaret hukuku güvenliğinin sağlanmasında önemli derecede rolü olan resmi nitelikte kamuya açık bir sicil* olarak tanımlayabiliriz.

1.3. Hukuki Niteliği

Ticaret sicili, ticaret hayatına ilişkin bir takım bilgi ve olguların toplum tarafından bilinmesine imkân sağlayan önemli bir kurumdur. Bu bilgi ve olguların aktarılması da ticaret sicilinin en önemli özelliği olan aleni olması ve ilanı sayesinde yapılabilmektedir.

Devletin yetkili makamlarınca denetim ve gözetime tabi tutulan ticaret sicili, hukukî niteliği itibariyle TMK. m. 7 anlamında resmi sicil niteliğini haizdir¹². Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetimi altında ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde kurulacak ticaret sicil müdürlüklerince tutulan; toplumun veya üçüncü kişilerin güvenini sağlayan ticaret sicili, resmi sicil niteliğinde olması hasebiyle, resmi sicillerin en önemli özelliği olan, belgeledikleri olguların doğruluğuna delil oluşturma kuralı ticaret sicili için de cari olan bir hükümdür¹³.

Ticaret sicili, bir deftere verilen isimden ziyade, ticari işletme ile alakalı bazı konuların ve kişisel verilerin topluma açık olmasına¹⁴ veya bazı hakların kazanılması rolünü üstlenen belirli bilgi ve işlemlerin kayıt altına alınmasına yarayan, resmi niteliğe sahip ve alenî bir sicildir¹⁵.

91; Bilge, Sicil, s. 11; Demirel, s. 30; Kayar, İsmail, 6012 sayılı Türk Ticaret Kanunu' na göre Ticaret Hukuku, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş 5. Baskı, İstanbul 2013, s. 148.

¹¹ Sicile kaydedilen kayıtların hepsi, işleme etki bakımından aynı nitelikte değildir. Tescil, bunlardan bir kısmı için açıklayıcı nitelikteyken, bir kısmı için kurucu niteliktedir. Karahan, İşletme, s. 134.

¹² Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Kaya, Arslan/Nomer Ertan, N. Fusun, Ticari İşletme Hukuku, XII Levha Yayınları, Bask. 5(Tıpkı), İstanbul 2015, s. 706; Kayıhan, Şaban, Ticari İşletme Hukuku, Seçkin Yayınları, Bask. 5, Ankara 2018, s. 161.

¹³ Ayhan/Çağlar, s. 266; Bilge, Sicil, s. 10; Özdamar, s. 49.

¹⁴ Bozkurt, Tamer, Ticari İşletme Hukuku, Legem Yayınları, Gözden Geçirilmiş, Güncellenmiş, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2018, s. 240.

¹⁵ Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan, Ticaret Hukuku Bilgisi, Dora Yayınları, 13. Baskı, Bursa 2018, s. 101; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 358.

1.4. Tarihi Gelişimi

1.4.1. Genel Olarak

Ticaret sicili kavramının köken olarak Ortaçağ' a kadar uzandığı ifade edilmektedir¹⁶. Ticaret siciline ait ilk örneklerin Ortaçağ' da tutulan lonca defterleri ile fuarlarda tutulan listeler olarak kabul edilmektedir¹⁷. Esas itibariyle 13. ve 14. yüzyıllarda bilhassa İtalya' da ortaya çıkan lonca teşkilatı, Avrupa' da tüccarlar arasında oluşturulan ve o zamanın en işlevsel sistemi olarak kabul edilen bir tüccar örgütü olarak, o günün ticaret sicili konusunda bize önemli ipuçları vermektedir¹⁸.

Şöyle ki loncalara giren tüccarlar lonca defterlerine kaydedilmekteydi. Ancak bu defterler loncalara mahsus olduğu için herkese açık ve aleni bir sicil olmayıp, sadece üyelerin yazıldığı idari fonksiyon üstlenen bir kütük niteliğine sahipti.

Fuar listeleri ise sadece aleniyeti sağlayan ve idari nitelikte olan belgeler olması hasebiyle özel hukuk alanında önemli derecede rol oynayan bir etkisi olmamıştı. Ancak daha sonraları hem lonca defterleri hem de fuar listeleri sadece tüccarların kaydedildiği bir kütük olmaktan çıkıp aynı zamanda kişiler arasında hukukî sonuç doğuran bir niteliğe sahip olmuşlardır¹⁹.

Lonca defterleri 17. yüzyıldan itibaren yerini ticaret birlikleri, ticaret mahkemeleri veya noterler tarafından tutulan unvan sicillerine bırakmıştır. Böylece önceden tüccarların kendi çıkarlarını korumak amacıyla tutmuş olduğu siciller yerine artık toplum yararına hizmet eden siciller oluşturulmaya başlanmıştır²⁰.

1.4.2. Türk Hukukunda

Türk hukukunda ticaret sicilinin temelleri 1925 tarihli ve 655 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu ile atılmış ve ilk ticaret sicilleri bu kanuna göre oluşturulmuştur²¹. Kanuna göre odalara kayıt olan tacir ve kayıt yaptırması zorunlu olmayan küçük tacir ile sanatkârlar, odalarca ihdas edilecek bir sicile kaydolacaklardı (TSOK. m. 4). Bu yasaya göre tutulacak ticaret sicilinin niteliği daha çok idari ve mali nitelikte olup özel hukuk alanında önemli bir işlevi bulunmamaktaydı²².

¹⁶ Bilge, Sicil, s. 17; Demirel, s. 40; Özbey, s. 10.

¹⁷ Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 17. Bası, İstanbul 2018, s. 201; İmregün, s. 49.

¹⁸ Arslanlı, s. 147; Arkan, s. 261; Bilge, Sicil, s. 17-18; Demirel, s. 39.

¹⁹ Demirel, s. 40.

²⁰ Özbey, s. 11; Bilge, Sicil, s. 18; Demirel, s. 40.

²¹ İmregün, s. 49; Bilge, Sicil, s. 20; Demirel, s. 60; Karayalçın, s. 283; Arslanlı, s. 147.

²² Bilge, Sicil, s. 20; Demirel, s. 60

Türk hukukunda ticaret sicili, gerçek anlamıyla 29.05.1926 tarih ve 865 sayılı Ticaret Kanunu ile düzenlenmiş ve kurallara tabi tutulmuştur²³. Bu kanunla 655 sayılı Yasanın ticaret siciline ilişkin hükümleri ilga edilmiştir. Bu kanunla henüz ticaret sicili kurulamayan yerlerde sicil odalar tarafında tutulmaya devam edilecek, ancak odalar artık 655 sayılı kanuna göre değil, 865 sayılı Ticaret Kanunu' na göre tutulacaktır²⁴.

865 sayılı Ticaret Kanunu' nun zamanın ihtiyaçlarına karşı yetersiz kalmaya başlaması ve mukayeseli hukukta ticaret sicili ile ilgili yeni düzenlemeler yapılması, ülkemizde de yeni bir sisteme ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır²⁵. Bunun üzerine 29.06.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (eTTK.) ve 6763 sayılı Türk Ticaret Kanununun Mer'iyet ve Tatbik Şekli Hakkında Kanunun kabul edilmesi ile 865 sayılı Ticaret Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır²⁶.

Ticaret sicili, 6762 sayılı Kanunda 26 ile 40. maddeler arasında hüküm altına alınmıştır. Ayrıca bu kanun döneminde 08.02.1957 tarihinde Ticaret Sicil Nizamnamesi çıkarılmıştır. TSN.' nin hazırlanış amacı, ticaret sicili ile ilgili sicil defterlerinin şekil ve tutulma usulü, sicil memurlarının taşınması gereken şartları, sicil memurlarının kararlarına karşı yargı yolları ve tescil zorunluluğu olan işlemlerin nasıl yerine getirileceği gibi hususların ayrıntılı bir şekilde ortaya konmasıdır²⁷. Bu hükümler, 865 sayılı Ticaret Kanunu gibi Alman hukukundan esinlenerek düzenlenmiştir²⁸.

Ticaret sicili ile ilgili ilanların yapılması amacıyla getirilen diğer düzenlemeler ise Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Nizamnamesi²⁹ ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Yönetmeliğidir³⁰.

6762 sayılı TTK.' nın ticaret siciline ilişkin m. 26-28 hükümleri 1995 tarihli 559 sayılı KHK. ile değiştirilerek ticaret sicilinin yapısına yönelik bir takım yenilikler yapılmıştır³¹. Bu hükümlerde ticaret sicilinin tutulması görevi, mahkemelerden alınarak ticaret ve sanayi odalarına tevdi edilmek suretiyle önemli bir değişiklik yapılmıştır³². Yine sicilin tutulması

²³ Özdemir, Necdet/Kınacıoğlu, Naci, Türk Ticaret Hukuku (Başlangıç Hükümleri), Emel Matbaacılık, Bask. 5, Ankara 1984, s. 101; Arkan, s. 243, İmregün, s. 49; Mimaroğlu, s. 292.

²⁴ Bilge, Sicil, s. 20.

²⁵ Demirel, s. 60, Bilge, Sicil, s. 20-21;

²⁶ RG.09.07.1956, S. 9353.

²⁷ Demirel, s. 60-61; Özdemir/Kınacıoğlu, s. 101; Arkan, s. 244.

²⁸ Özbey, s. 14; Bilge, Sicil, 21.

²⁹ RG. 17.01.1957, S. 9511.

³⁰ RG. 22.06.1976, S. 15624.

³¹ RG. 27.06.1995, S. 22326.

³² Poroy/Yasaman, s. 203.

kaynaklı ortaya çıkan zararlardan devletin sorumluluğu ile ilgili TMK. m. 1007 (MK. m.917)' ye atıf yapan hüküm ilga edilmiş ve devletin sorumluluğu kaldırılmıştır³³.

Son olarak 28.08.1998 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla çıkarılan Resmi Gazetede "Ticaret Sicili Nizamnamesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Tüzük" ile TSN.' de bazı değişiklikler yapılmış ve nizamnamenin adı "Ticaret Sicili Tüzüğü" (TST.) olarak değiştirilmiştir. Buna göre 559 sayılı KHK. ile önemli değişiklikler yapılmış ve ticaret sicilinin tutulmasında adli makamların rolü azaltılarak bu görev idari makamlara bırakılmıştır. Yapılan değişikliklerde ticaret ve sanayi odası veya ticaret odaları bünyesinde ticaret sicili memurluğu kurulacağı, ticaret sicili işlemlerinin Sanayi ve Ticaret Bakanlığının görüşü alınarak oda tarafından atanan bir sicil memuru tarafından yapılacağı öngörülmüştür (eTTK. m. 27/3).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde ticaret sicili, ikinci bölümde ayrıntılı olarak incelediğimiz gibi daha modern bir bakış açısıyla m. 24-38. arasında düzenlenmiştir. Elektronik sicilin³⁴ önem kazanmaya başlaması, TTK. m. 24 uyarınca Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde elektronik veri bankasının kurulması gibi birçok yenilik getirilmiştir. Bununla beraber bu kanun döneminde sicilin tutulmasından kaynaklı zararlardan Devletin ve ilgili odanın müteselsil sorumluluğu kabul edilmiştir (TTK m. 25/2).

1.4.3. Mukayeseli Hukukta

Mukayeseli hukuka bakıldığında Ticaret sicili açısından ülkeleri genel bir ticaret sicili olan ülkeler ile genel bir ticaret sicili olmayan ülkeler de görülmektedir. Nitekim İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve bazı Batı Amerika ülkeleri genel bir ticaret sicili olmayan ülkelere örnek gösterilebilir³⁵. Genel bir ticaret siciline sahip ülkeler ise ticaret sicilini sadece açıklayıcı işlevi ile benimseyen Latin Grubu (İspanya, İtalya, Fransa) ve ticaret siciline bazı durumlarda kurucu işlev yükleyen Alman sistemini benimseyen Avusturya, İsviçre ve Türkiye örnek olarak gösterilebilir³⁶.

Ticaret sicilinin gelişimi her ülkede farklı şekilde cereyan etmiştir. Almanya' da, otuz yıl savaşlarından sonra tacirlerin kimliklerinin tespiti ve düzenli bir şekilde tutulabilmesi ve tek olarak çalışan tacirlerle şirket halinde çalışan tacirlerin ayıt edilebilmesi amacıyla tescil ve ilan

³³ Özkorkut, Korkut, Ticaret Sicilinin Hukuka Aykırı Tutulmasından Doğan Zararlardan Devletin Sorumluluğu, Ali Bozer' e Armağan, Ankara 1998, s. 26-28; Poroy/Yasaman, s. 237.

³⁴ Ulusoy, Erol, "Ticaret Siciline Tescilin Olumsuz Etkisine Veda", Prof. Dr. Hüseyin Ülgen' e Armağan, C. 1, İstanbul 2007, s. 92.

³⁵ Karayalçın, s. 282; Özbey, s. 12.

³⁶ Karayalçın, s. 282-283;

usulü yayılmaya başlanmıştı³⁷. Bu tarihten itibaren Güney Almanya şehirlerinde ve İsviçre’ nin bazı yerlerinde ticaret şirketlerinin temsil edilmesi tescil şartına bağlanmıştı. Almanya’ da “fiktif”³⁸ unvanlarının kullanılmasına imkân tanınması, unvanın devredilmesinin mümkün hale gelmesi ve bunların takip edilebilmesi açısından ticaret siciline önem verilmesini gerektirmiştir³⁹. İsviçre, Türkiye ve Avusturya bazı farklılıklar olmasına rağmen kural olarak Alman sistemini benimsemişlerdir.

1789 tarihli Fransız İhtilali ile birlikte kooperatif ve lonca rejimi tasfiye edildikten sonra Fransa’ da lonca defterleri ortadan kalkmış olup Birinci Dünya Harbine kadar ticaret sicili sistemi kurulamamıştı⁴⁰. Aslında Almanya’ nın aksine Fransa’ da fiktif sistemi yerine gerçeklik sisteminin uygulanması sebebiyle ticaret siciline ihtiyaç duyulmamaktaydı⁴¹. Tacirler, ticaret mahkemeleri seçmen listelerinde bulunmaktaydı. Savaş sırasında bu sistemin yetersizliğinin ortaya çıkması ve Alsas-Loren eyaletleri tekrar Fransız hâkimiyetine girip, bu eyaletlerde Alman rejimi altında kurulmuş sicil sistemi 18 Mart 1919 tarihli Kanun ile ticaret sicili teşkilatının kurulmasında rol oynamıştır⁴².

Son yıllarda Avrupa’ da görülen ticaret sicili reformları, ticaret sicilinin elektronik ortamda tutulması ve buna bağlı olarak belgelerin elektronik ortamda saklanması, ticaret sicilinin aleniyet özelliği üzerinde durularak sicilin menfi ve müspet fonksiyonu genişletilmiş ve görünüşe güven ilkesi hâkim olmaya başlamıştır⁴³.

³⁷ Bilge, Sicil, s. 19; Demirel, s. 45-46; Karayalçın, s. 281.

³⁸ Fiktif unvanlarının kullanılması yani gerçeği yansıtmaz zorunluluğu bulunmayan unvanların kullanılmasına imkân tanınmasını ifade eder. Arslanlı, s. 147.

³⁹ Arslanlı, s. 147; Almanya’ da ticaret sicili, genel düzenli ve önemli hukuki sonuçları olan bir sicil niteliğini haiz değildi. Daha sonraları özel hukuk kişileri arasında hak doğuran, açıklayıcı ve kurucu mahiyetinde olan ve üçüncü kişilere karşı sonuç doğuran resmi bir sicil görünümüne bürünmüştür. Demirel, s. 46; Bilge, Sicil, s. 19-20.

⁴⁰ Bilge, Sicil, s. 19.

⁴¹ Almanya’ da 1998 tarihinde yapılan hukuk reformu ile fiktif sisteminin kabul edilmesi yani ticaret unvanlarının gerçeği yansıtmaz zorunluluğunun bulunmaması ticaret sicilinin hızlı bir şekilde gelişmesini sağlamıştır. Gerçeklik ve fiktif sistemi için ayrıntılı bilgi için bkz. Arkan, s. 257-258; Arslanlı, s. 80-81; Karayalçın, s. 371-372; Gerçeklik sistemi de esas itibarıyla seçilmiş bulunan ticaret unvanının gerçek durumu yansıtmaması; buna göre tüzelkişi tacirlerde tüzelkişiliğin şekline uygun bir şekilde oluşturulması ve gerçek kişi tacirlerde ise kişinin ad ve soyadına uygun bir şekilde tercih edilmesi gerektiğini ifade eden sistemdir. Arkan, s. 258;

⁴² Bilge, Sicil, s. 19. Ancak Fransa’ da kurulan ticaret sicili teşkilatı Alman sisteminin aksine hak doğurucu yani kurucu bir mahiyette bir sicil olarak değil, sadece tescil edilen hususların aleniyetini sağlayan açıklayıcı nitelikte bir sicil olarak ihdas edilmiştir. Tekil, Fahıman, Ticari İşletme Hukuku, Fakülteler Matbaası, Bask. 3, İstanbul 1997, s. 159-160; Kayıhan, İşletme, s. 167-168; Bozkurt, İşletme, s. 241-242.

⁴³ Kaya, Mustafa, Ticaret Sicilinin Elektronik Ortamda Tutulması, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. V, S. 1, Y. 2008, s. 71-72.

1.5. Ticaret Sicilinin Özellikleri

Ticaret sicilinin genel özelliklerini TMK. m. 7 anlamında resmi sicil niteliğini haiz olması, ilgili olup olmadığına bakılmaksızın herkese açık olması (açıklık ilkesi)⁴⁴ ve sicile duyulan itimadın sarsılmaması amacıyla devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olması şeklinde üç ana başlık altında inceleyeceğiz.

1.5.1. Resmi Nitelikte Olması

Kanunların kamuya açık olmasını istediği bazı hukuki ilişki ve işlemleri veya olayları kayıt altına almak için ilgili kamu kurumlarınca veya noterlerce tutulmuş olan siciller resmi sicil olarak adlandırılmaktadır⁴⁵. Bu bağlamda doğrudan devlet eliyle tutulan siciller resmi sicil niteliğindedir⁴⁶. Ancak ticaret sicili doğrudan devlet eliyle tutulmamasına karşın devletin denetim ve gözetimi altında tutulması hasebiyle resmi sicil niteliğindedir⁴⁷. Ticaret sicilinin bu niteliği haiz olması sebebiyle sicil kayıtlarının gerçeği yansıttığı konusunda üçüncü kişilere güvence sağladığını ifade etmek mümkündür⁴⁸.

TMK. m. 7 uyarınca resmi sicil ve senetler belgeledikleri olguların doğruluğuna delil teşkil ettiği karine olarak kabul edilmiştir. Buna göre resmi sicillerin, ispat külfeti altındaki kişiler lehine delil olacağı kabul edilmektedir⁴⁹. Ticaret sicili de, TMK. m. 7 uyarınca resmi sicil niteliğinde olduğu için, aksi ispat edilinceye kadar, kayıt içeriklerinin doğru oldukları kabul edilir⁵⁰.

⁴⁴ Öğretide çoğunlukla açıklık ilkesi yerine, aleniyet ilkesi ifadesinin kullanılmasına rağmen, Türk Ticaret Kanunu'nun kenar başlıkları metne dahil olması sebebiyle açıklık ilkesi ifadesinin kullanılmasını daha uygun bulmaktayız (TTK. m. 1534/1).

⁴⁵ Kayıhan, Şaban/Ünlütepe, Mustafa, Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu'nun Başlangıç Hükümleri, Seçkin Yayınları, Bask. 2, Ankara 2018, s. 454; Dural, Mustafa/Sarı, Suat, Türk Özel Hukuku, C. I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, Filiz Kitabevi, Bask. 13, İstanbul 2018.

⁴⁶ Tapu sicili (TMK. m. 997-1027), Vakıf Sicili (TMK. m. 102) ve Gemi Sicili (TTK. m. 954-985) resmi sicillere örnek verilebilir. Ünal, Mehmet/Başpınar, Veysel, Şekli Eşya Hukuku, Savaş Yayınevi, Bask. 7, Ankara 2015, s. 242; Tapu sicili resmi memurlar tarafından tutulur, dolayısıyla MK. m. 7 uyarınca resmi sicil niteliğine sahiptir. Akıntürk, Turgut, Eşya Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2009, s. 229;

⁴⁷ Ticaret sicili Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetiminde ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde kurulacak ticaret sicil müdürlükleri tarafından tutulur (TTK. m. 24/1)

⁴⁸ Ünal, Akın, Üçüncü Kişilere Etkileri Açısından Ticaret Sicilinin Fonksiyonları, Legal Hukuk Dergisi, C. 4, S. 41, Y. 2006, s. 1395-1411; Karayalçın, Yaşar, Türk Hukukunda Ticaret Siciline Tescilin Etkileri, BATIDER, C. VIII, S. 2, Y. 1975, s. 5; Ticaret sicili memuru tarafından verilen özet veya tasdiknamenin aksi ispat edilene kadar yeterli delil olarak kabul edilmesi bu sicile geniş anlamda kamu itimadının olduğu açıkça ifade edilebilir. Karayalçın, Etkiler, s. 6; Yıldırım, Serdar, Ticaret Sicilinin Hukuki Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2014, s. 137.

⁴⁹ Erten, Mehmet Ali, İyiniyetin Korunmadığı Hukuki Durumlar, Prof. Dr. Hüseyin Cahit Oğuzoğlu'na Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1972, s. 184; Kayıhan/Ünlütepe, s. 454;

⁵⁰ Bahtiyar, Mehmet, Ticari İşletme Hukuku, Beta Yayınları, Bask. 16, İstanbul 2015, s. 178; Karayalçın, Etkiler, s. 6.

Ticaret sicili, resmi sicil niteliğine sahip olmasının bir sonucu olarak ispat fonksiyonuna sahiptir. Buna göre ticaret sicilinin ihtiva ettiği veri ve olaylar doğru olmadığı ispat edilmedikçe kesin delil sayılır⁵¹. Burada ispat külfeti ticaret sicilindeki kayıtların doğru olmadığını iddia edene aittir. İspat külfetinin sicildeki kayıtların doğru olmadığını iddia eden tarafa ait olması, ticaret siciline itimat eden ve buna göre hukukî işlem tesis eden kişileri koruyan bir düzenlemedir⁵².

1.5.2. Açıklık İlkesi

Ticaret sicili, ticaret şirketleri, tacir veya ticari işletme ile ilgili bazı ticari iş ve hukuki işlemlerin kayıt altına alınmasını, sicile kaydedilen hususların üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesini ve açıklığın⁵³ sağlanmasını mümkün kılar (TSY. m. 1). Buna binaen herkes ticaret sicilini içeriğini ve müdürlükte saklanan tüm senet ve belgeleri⁵⁴ inceleyebileceği gibi giderini ödeyerek bunların onaylı suretlerini de alabilir. Bir hususun sicilde kayıt olup olmadığına dair onaylı belge de istenebilir (TTK. m. 35/2; TSY. m. 17). Ticaret sicili kayıtlarının incelenebilmesi, suret istenebilmesi veya yazı istenebilmesi üçüncü kişilere ilgili olup olmadığına bakılmaksızın mutlak bir hak olarak tanınmıştır⁵⁵.

Ticaret sicili, sadece bizim ülkemizde değil, pek çok hukuk sisteminde kamuya açık olarak düzenlenmiştir⁵⁶. Sicil kayıtlarının kamuya duyurulması amacıyla kabul edilen açıklık ilkesi uyarınca, ticari hayatta faaliyet yürütecek şahısların piyasayı tanıyabilmesi ve yapacağı ticari işler ile ilgili doğru adımlar atması için gerçek ve güncel verilerin toplumla paylaşılması son derece önem arz etmektedir⁵⁷.

⁵¹ Karayalçın, Etkiler, s. 6.

⁵² Yıldırım, s. 145-153; Develi, Bilge, Ticaret Siciline Tescilin Hukuki Sonuçları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013, s. 142-144,

⁵³ TTK' nın genel gerekçesinde AB ülkelerinde olduğu gibi 6012 sayılı TTK.' da ticaret sicili reformunun odak noktalarından en önemli biri olan aleniyetin artırılması ile ticaret sicilinin müspet ve menfi fonksiyonu genişletilmiş ve geliştirilmiş olduğu ifade edilmiştir.

⁵⁴ Ticaret sicilindeki aleniyet ilkesi, ticaret sicilinin tüm unsurlarını yani sicil kayıtlarını ve bu kaydedilen olguların dayanağı olan evrak, belge, defter ve dosyayı da içine alır. Bkz. Deryal, s. 93.

⁵⁵ Kayar, Ticaret Hukuku, s. 149; Bozkurt, İşletme, s. 253; Ayhan/Çağlar, s. 267; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 711; Arkan, s. 247; Poroy/Yasaman, s. 227; Tekil, s. 155-156; Karahan, İşletme, s. 124; Domaniç/Ulusoy, s. 262; Bozer, Ali/Göle, Celal, Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Güncellenmiş ve Genişletilmiş Beşinci Bası, Ankara Ekim 2018, s. 339. Ticaret sicili ile aynı şekilde aleni özelliği haiz olan Esnaf ve Sanatkarlar Sicilini de ilgili olup olmadığına bakılmaksızın herkes inceleme hakkına sahiptir (ESSY. m. 22/1). Buna mukabil TMK m. 1020 uyarınca ilgisini inanılır kılan herkes, tapu kütüğündeki ilgili sayfanın ve belgelerin tapu memuru önünde kendisine gösterilmesini veya bunların örneklerinin verilmesini isteyebileceği düzenlenmiştir. Buna göre tapu sicili, ticaret sicilinin aksine herkese değil, sadece ilgili olduğunu ispatlayan kişilerce incelenebilmektedir.

⁵⁶ Özdemir, Arman, Yeni TTK Uyarınca Ticaret Sicili, Legal Hukuk Dergisi, S. 107, Y. 2011, s. 4331-4333; Bilge, Sicil, s. 12; Demirel, s. 32

⁵⁷ Özdemir, s. 4332; Demirel, s. 32, Bilge, s. 14.

Açıklık ilkesinin hayata geçirilebilmesi amacıyla ticaret sicilinin asli işlevinin aleniyet olduğunu⁵⁸ kabul eden kanun koyucu, aleniyetin sağlanması için tescil edilen hususların kanun veya yönetmelikte aksine bir hüküm bulunmadıkça ilan edilmeleri gerektiğini hüküm altına almıştır (TTK. m. 35; TSY. m. 41)⁵⁹. İlan sayesinde tescil edilen, ticari niteliği haiz olan hukukî olay ve hukuki işlemlerin topluma duyurulması sağlanmış olur.

İlan, Türkiye genelinde sicil kayıtlarının ilanına özgü Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile yapılır. İlandan haberi olmayan kişiler, diledikleri zaman ihtiyaç duydukları bilgileri TTSG.’nin internet sayfasından⁶⁰ ilanının yapıldığı gazete sayısı hakkında veya ilgili sicil müdürlüğünden öğrenebilmektedir. Ancak doktrinde açıklık fonksiyonunun sağlanması amacıyla öngörülmüş olan ilan aracı TTSG.’nin bu işlevi yerine getirmekten çok uzak olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir⁶¹. Nitekim ilan vasıtası olan TTSG.’nin günlük yedi yüz sayfa civarı basıldığı ve abone sayısının çok az sayıda olduğu ifade edilmelidir⁶². Bu sebeplerle sicil kayıtlarının açıklığını sağlamak üzere düzenlenen TTSG.’nin bu işlevi yerine getirmede çok yetersiz olduğunu belirtmek gerekir.

Kanun koyucu açıklığın, sicil kayıtlarına rahatlıkla ulaşım sağlanabilmesinin ve tescil işlemlerinin hızlı bir şekilde yapılmasının sağlanması amacıyla, ticaret sicili kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasını hüküm altına almıştır (TTK. m. 24; TSY. m. 13). Ticaret siciline ilişkin TTK.’da getirilen en önemli yenilik sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasıdır⁶³. Türkiye çapında sicil kayıtlarına elektronik ortamda ulaşılmasını sağlamak amacıyla sicil kayıtlarının düzenli olarak depolandığı bilgi bankasının, Bakanlık ve TOBB. nezdinde kurulacağı hüküm altına alınmıştır (TTK. m. 24/2). Buna göre üçüncü kişilerin sicil ile verilere rahatlıkla ulaşmaları sağlanmış olacaktır. Dolayısıyla, ticaret sicilinin elektronik ortamda tutulmaya başlanması, zaten açık olan sicil kayıtlarına erişimi sağlamış olacak ve

⁵⁸ Tescil ile amaçlanan, aleniyet ve şeffaflığın sağlanmasıdır. Çelikboya, Kerem, Ticari İşletmenin Devri, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Çalışması, İstanbul 2014, s. 114.

⁵⁹ Doktrinde eski düzenlemeden farklı olarak yeni düzenlemede tescilin yanında ilandan söz etmenin gereksiz olduğu nitekim aksine hükmün bulunmaması halinde tescil edilen hususun aynı zamanda ilan edileceği hükümden anlaşılmaktadır. Ayrıntı için bkz. Bozkurt, İşletme, s. 253; TTSG’ nin kendisine yüklenen aleniyeti sağlama işlevi konusunda yetersiz olduğu ve bu nedenle sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulmaya başlanması ile birlikte gazetenin tamamen kaldırılması gerektiği kanaatindeyiz. Kayar, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’ nın Ticaret Sicili, Ticari Defterler ve Cari Hesap Hükümlerinin Değerlendirilmesi, YÜHFD 2005, C. II, S. 1, s. 364.

⁶⁰ TTSG. ilanlarına gazetenin internet sitesine ücretsiz bir şekilde erişim sağlanabilir. <http://www.ticaretsicil.gov.tr>.

⁶¹ Özdemir, s. 4332; Kayar, Değerlendirme s. 364; Demirel, s. 35; Battal, Ahmet, Ticaret Sicilinin Müspet Fonksiyonun ve Temsile İlişkin Sonuçlarının Dış Görünüş teorisi Açısından İncelenmesi, BATİDER, C. 19, S. 1, Y. 1997, s. 87; Kayar, Değerlendirme, s. 364-365.

⁶² Battal, dn. 12; Özdemir, s. 4333.

⁶³ Özdamar, s. 50.

sicilin açıklık özelliğini de pekiştirmiş olacaktır⁶⁴. Ancak önemle belirtmek gerekir ki bu bilgi bankasındaki kayıtlar, henüz üçüncü kişilere karşı hak iddia edilmek gibi bir hukukî sonuç ve etkiye sahip olmayıp; yolsuz kayıt veya eksik kayıt olduğu yönünde düşüncesi bulunan kişilerin kaydı düzeltmek amacıyla harekete geçmesini sağlayan bir işlevi vardır⁶⁵. Bilgi bankasına herhangi bir hukuki sonucunun tanınmamasının sebebinin yeni kurulan sistemin oturtulması ve eksikliklerinin giderildikten sonra yasa değişikliği ile bu bankaya bazı işlevler kazandırılacağı ifade edilmektedir⁶⁶.

1.5.3. Devlet ve İlgili Odanın Sorumlu Olması

Ticaret siciline tescil edilen kayıtların tutulması ve sicil işlemlerinin gerçekleştirilmesi Ticaret Bakanlığı' nın denetim ve gözetimi altında, ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde kurulan ticaret sicili müdürlükleri tarafından tutulur (TTK. m. 24). Buna göre ticaret sicilinin ticari hayata ilişkin önemli verileri kaydederek bir kamu hizmeti⁶⁷ yerine getirmesi ve sicildeki kayıtlara itimat eden üçüncü kişilerin korunması bakımından sicil müdürlüğünün işlem yaparken üzerine düşen inceleme ve araştırma yükümlülüğünü yerine getirdikten sonra karar vermesi önem arz etmektedir⁶⁸. Sicil müdürlüğünün bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda, tescil kaydının yolsuz olması halinde üçüncü kişilerin zarar görmesi kuvvetle muhtemel olacaktır. Bu bakımdan ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan bütün zararlardan devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumlu tutulmaktadır (TTK. m. 25/2)⁶⁹.

⁶⁴ Özdamar, Sicil, s. 51; TTK. m. 24 Madde Gereğesi.

⁶⁵ Arkan, s. 246; Karahan, İşletme, s. 123; Özdamar, Sicil, s. 51; Akdağ Güney, Sicil, s. 38-40; Bilgi bankasındaki kayıtlar üçüncü kişilere karşı ileri sürülmek gibi hukuki bir gücü ve etkiyi haiz değildir. Ancak bu kayıtlar, kaydın yolsuz olduğuna veya kayıt bulunması gerekirken kayda yer verilmemiş olduğuna inananları, esas sicil kayıtlarında gerekli düzeltmeleri yapmak amacıyla hukuki yollara başvurmak için harekete geçirilecektir. Bilgi bankasına giriş serbest olacağı için, herkes kayıtları denetleyebilecektir. Sistemin yerleşmesi ve işleyiş kurallarının tam olarak ortaya çıkması halinde bir kanun değişikliğiyle bilgi bankasına hukuki işlevler de tanınabilir (TTK. m. 24 Gereğesi).

⁶⁶ Yasaman, Hamdi, Yeni Ticaret Kanununda Ticaret Sicili İle Getirilen Yeni Düzenlemeler, Regesta, S. 1, Y. 2011, s. 9; Yanlı, Veliye, Yeni Türk Ticaret Kanununun Ticaret Sicili, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Yeni Türk Ticaret Kanunu' nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu, 25-26 Kasım 2011, İstanbul 2012, s. 91; Özdamar, Sicil, s. 51.

⁶⁷ Kamu hizmeti kavramının anlam ve muhtevası hakkında geniş bilgi için bkz. Gözübüyük, A. Şeref/Tan, Turgut, İdare Hukuku, Cilt I Genel Esaslar, Turhan Kitabevi, Güncelleştirilmiş 11. Bası, Ankara 2016, s. 586-589; Yayla, Yıldızhan, İdare Hukuku, Beta Yayınları, Bask. 2(Tıpkı Basım), İstanbul 2010, s. 71; Giritli, İsmet/ Bilgen, Pertev/Akgüner, Tayfun/Berk, Kahraman, İdare Hukuku, DR Yayınları, Bask. 5, İstanbul 2012, s. 1048; Anayasa Mahkemesi de bir kararında kamu hizmeti, devlet veya diğer kamu tüzelkişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş olan sürekli ve düzenli etkinliktir. Ayrıntı için bkz. AYM. T. 09.12.1994, E. 994/43, K. 994/42- sayılı kararı, www. kazanci.com.tr. (E. T. 05.04.2019).

⁶⁸ Özdamar, Sicil, s. 54;

⁶⁹ İsviçre hukukunda ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlardan birinci derecede sicil memurları ve gözetimi makamları sorumludur. Ancak bu sorumluluk kusura dayanan bir sorumluluk olup kantonlar ikinci derecede sorumlu olup memurların tazmin etmedikleri zararlardan sorumludur. Karayalçın, Etkiler, s. 4; Buna karşın tapu sicilinin tutulmasından doğan zararlardan sadece devlet sorumlu tutulmuştur. Ertaş, Şeref, Tapu

Ticaret sicilinin tutulmasından dolayı ortaya çıkan zararlardan sorumluluk, sicili tutan görevliye değil; gözetim ve denetim makamı olan Devlet (Bakanlık) ile ilgili odaya yüklenmiştir. Aksi halde doğrudan sorumlu tutulacağını bilen sicil görevlisi işlemleri gerçekleştirirken çekinmesine ve hatta kaçınmasına neden olacak; bu sebeple de kamu hizmeti aksamış olacaktır⁷⁰.

Ticaret sicilinin tutulmasından doğan sorumlulukta devlet ve ilgili odanın sorumluluğu müteselsil olmakla birlikte⁷¹, aynı zamanda kusursuz bir sorumluluk türüdür⁷². Sicillerin korunması ve güvenliği Devlete ait olduğundan, sorumluluğun doğması için sicil müdürlerinin kusurlu bir şekilde hareket edip etmediklerinin bir önemi yoktur⁷³. Bu bakımdan devleti kusursuz sorumlu tutmak, zarar görme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilecek üçüncü kişilerin zararlarının gerçek manada karşılanabilmesi ve sicile itimadın sağlanması açısından önem arz etmektedir⁷⁴. Bu şekilde de ticaret sicilinin aleniyeti kişilerin nazarında etkin ve yaygın şekilde gerçekleştirilebilecek, sicilin toplum içerisinde güveni temin etme niteliği de o ölçüde artmış olacaktır⁷⁵.

Ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan devlet ve ilgili oda sorumludur. Ancak bu zararları tazmin etmekle mükellef bulunan devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum zararın doğmasında kusuru bulunan kişilere rücu etme hakkına sahiptir (TTK. m. 25/II)⁷⁶.

Sicilinin Yanlış Tutulmasından Doğan Zararlardan Hazinesinin Sorumluluğu, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce' Armağan, İzmir 2001, s. 45; Devlet eliyle tutulan bir sicille açıklık kazanmasının hak ve işlem güvenliğinin sağlandığı teminatın bir uzantısı olarak TMK. m. 1007 uyarınca tapu sicilinin yolsuz tutulmasından doğan zararlardan Devlet' in sorumluluğu ilke olarak kabul edilmiştir. Ayrıntı için bkz. Sirmen, A. Lale, Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, Bask. 6, Ankara 2018, s. 126.

⁷⁰ Ertaş, s. 45;

⁷¹ İşlem güvenliğinin tam sağlanabilmesi için ayrıca Devlet ile birlikte ilgili odanın da sorumluluğu getirilmiştir. Yanlı, s. 92.

⁷² Özkorkut, s. 22; Poroy/Yasaman, s. 237; Bozer/Göle, s. 330. Yargıtay kararlarında da tapu sicilinin tutulmasında devletin sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğu kabul edilmektedir. “ Burada devletin sorumluluğu kusursuz sorumluluktur. Kusursuz sorumluluk tapu siciline bağlı çıkarların ve aynı hakların yanlış tescili sonucu değişmesi ya da yitirilmesi ile bu haklardan yoksun kalınması temeline dayanır. Çünkü sicillerin doğru tutulmasını taahhüt eden devlet, gerçeğe aykırı ve dayanaksız kayıtlardan kaynaklanan zararları da karşılamakla yükümlüdür”. YHGK, T. 16.06.2010, E. 2010/4-349, K. 2010/318, Helvacı, İlhan, Türk Medeni Kanunu (Gerekçeli-Karşılaştırmalı-İçtihatlı-Notlu), XII Levha Yayınları, C. 4 (Eşya Hukuku), s. 732. Tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlardan kusur şartı aranmadığından Devletin objektif olarak sorumlu olduğu görüşü için bkz. Sirmen, Lale, Tapu Sicilinin Tutulmasından Doğan Zararlardan Devlet'in Sorumluluğu, Ankara 1976, s. 33.

⁷³ Karayalçın, İşletme, s. 314; Yanlı, s. 92.

⁷⁴ Demirel, s. 38.

⁷⁵ Bilge, Sicil, s. 14.

⁷⁶ Bu hususta daha geniş bilgi için bkz. Altaş, Soner, Yeni Türk Ticaret Kanunu Işığında Ticaret Sicil Müdürlüğü Personelinin Hukuki ve Cezai Sorumluluklarının Değerlendirilmesi, Regesta, C. 2, S. 2, Y. 2012, s. 84.

1.6. Benzer Bazı Sicillerle Karşılaştırılması

Ticaret sicilinin teşkilatı, rolü ve icra ettiği işlevler bakımından daha kolaylıkla anlaşılabilmesi amacıyla bu bölümde, ticaret sicili ile benzerlik ve farklılıklar açısından diğer sicillere göre daha önemli olduğu ve uygulamada sıkça karşılaşılan siciller olması sebebiyle Esnaf ve Sanatkârlar Sicili, Tapu Sicili, Sınai Mülkiyet Hakları Sicili ve Gemi Sicili ile olan benzer yönlerini ve farklılıklarını ortaya koymaya çalıştık.

1.6.1. Esnaf ve Sanatkârlar Sicili

5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu⁷⁷ ve bu Kanuna göre çıkarılan Esnaf ve Sanatkârlar Sicili Yönetmeliği⁷⁸, esnaf ve sanatkârlara⁷⁹ ilişkin bilgilerin düzenli ve güvenilir bir şekilde Bakanlık⁸⁰, e-esnaf ve sanatkâr veri tabanında tutulması ve yayınlanmasını temin etmek üzere ticaret davalarına bakan asliye hukuk mahkemeleri gözetiminde ve kurulmuş bulunduğu il merkezlerinde çalışmak üzere birlik düzeyinde ayrı bir birim olarak Esnaf ve Sanatkârlar Sicili kurulmasını öngörmüştür (ESMKK. m. 67).

Esnaf ve Sanatkâr Siciline ilişkin işlemler, Birlik⁸¹ yönetim kurulunun teklif edeceği adaylar arasından Bakanlığın onayladığı sicil müdürlerince yerine getirilir. Ayrıca Bakanlık

⁷⁷ RG. T. 21.06.2005, S. 25852.

⁷⁸ RG. T. 14.12.2018, S. 30625.

⁷⁹ 5362 sayılı yasanın 3-a hükmü uyarınca esnaf ve sanatkâr, ister gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dahil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseleri ifade eder. Ayrıca TTK. m. 15 hükmüne göre esnaf; ister gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedenî çalışmasına dayanan ve geliri 11 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan kişidir. Bununla birlikte tacir ile esnaf arasındaki ayrımın güç olması hasebiyle bu sınırın Bakanlar Kurulu Kararnamesi' ne, 700 sayılı KHK ile de Cumhurbaşkanı Kararnamesi' ne atfı yapılmıştır. Yani bundan sonra tacir ile esnaf arasındaki sınır Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile düzenlenecektir. Bu konu da Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan ilk kararname 1986 yılında yayınlanmış ancak bu kararname en son yayımlanan 2007/12362 sayılı kararname ile ilga edilmiştir. 2007/12362 sayılı kararname halen yürürlüktedir. Tacir ve esnaf ayrımı için ayrıntılı bkz. Bozkurt, İşletme, s. 35-42; Arkan, s. 27-30; Kırca, İsmail, "Esnaf ve Sanatkâr İle Tacir ve Sanayicinin Ayrımına İlişkin 2007/12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı' nın Değerlendirilmesi", BATIDER, C. 24, S. 2, Y. 2007, s. 295-304; Uçar, Salter, Hukukumuzda Ticaret Sicili, Tacir ve Esnaf Kavramı, Alfa Yayıncılık, İstanbul 1993, s. 16-30; Demirkapı, Ertan, "Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi", GÜHFD., C. XVII, S. 1-2, Y. 2013, s. 382-386.

⁸⁰ AY. m. 23' e göre: "Kamu tüzelkişiliği kanunla veya Cumhurbaşkanı kararnamesiyle kurulur". 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunun 16' ncı maddesiyle, bu fıkrada yer alan "ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak" ibaresi "kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle" şeklinde değiştirilmiştir. Dolayısıyla anayasa değişikliğinden önce kamu tüzelkişiliği sadece kanun ile yapılabilirken anayasa değişikliği ile birlikte kamu tüzelkişiliği kurma yetkisi Cumhurbaşkanı' na da verilmiştir. Buna göre Ticaret Bakanlığı 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ilk sayısının 441-473 maddelerinde kurulmuştur. ESSY. m. 4-a uyarınca yönetmelikte düzenlenen bakanlık, Ticaret Bakanlığı' nı ifade eder.

⁸¹ ESMKK. m. 3-a ve ESSY. m. 4-b uyarınca birlik aynı ilde kurulan esnaf ve sanatkârlar odalarının, aralarındaki dayanışmayı temin etmek ve bu odaların il genelinde işbirliği ve ahenk içerisinde çalışmalarını ve gelişmelerini

sicil işlemlerini gerçekleştiren sicil müdürlerini ve sicil personellerini her zaman denetleme yetkisini haizdir (ESMKK. m. 67/3; ESSY. m. 14)⁸². Bu anlamda esnaf ve sanatkâr sicilinin de, ticaret sicili gibi resmi bir sicil niteliğini haiz olduğu anlaşılmaktadır⁸³. Dolayısıyla sicilin resmi niteliğinin bir sonucu olarak sicil kayıtlarının, aksi ispat edilinceye kadar doğru kabul edileceğini de belirtmek gerekir (TMK. m. 7).

Ekonomik faaliyeti sermayesi ile birlikte emeğine dayanan ve geliri tacir niteliğini kazanmasına engel olan esnaf ve sanatkârlar, ESMKK. kapsamında yanlarında çalışanlar hariç, çalışmaya başladıkları tarih itibariyle durumlarını otuz gün içinde bağlı buldukları sicile tescil ve Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Sicil Gazetesinde⁸⁴ ilan ettirmekle yükümlüdürler (ESMKK. m. 68). Yine ticaret siciline benzer şekilde sicil işlemlerinin Sicil Gazetesinde ilan edilmesi ve elektronik ortamda Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanında gerçekleştirilmesi esnaf ve sanatkâr sicilinin de aleni bir sicil olduğunu göstermektedir⁸⁵.

Son olarak ticaret sicilini düzenleyen TTK. m. 24-38 düzenlemesinin ESMKK.' ya aykırı olmayan hükümleri, esnaf ve sanatkârlar sicili hakkında da uygulama alanına sahiptir (ESMKK. m. 67/5). Buna göre özellikle sicilin tutulmasından doğan zararlardan TTK. hükümleri kapsamında devlet ve ilgili birlik sorumlu olacaktır⁸⁶. Anılan hükümlere göre ticaret siciline benzer şekilde esnaf ve sanatkâr sicilinin tutulmasından doğabilecek zararlar için de asli sorumlu Devlet ve ilgili birlik olacaktır.

1.6.2. Tapu Sicili

Tapu sicili, taşınmaz mallar üzerindeki hakların aleniyetini sağlayan bazı defter ve belgelerin meydana getirdiği bir bütün olarak ifade edilmektedir⁸⁷. Tapu sicili, TMK. 997-1027. maddelerine göre ve bu Kanuna dayanarak çıkarılan Tapu Sicili Tüzüğü⁸⁸ (Tapu.ST.) ne göre tutulmaktadır. Ticaret siciline benzer şekilde tapu sicili de, Devletin sorumluluğu altında

sağlamak ve o ilin esnaf ve sanatkârlarını temsil etmek amacıyla il merkezlerinde kuracakları esnaf ve sanatkârlar odaları birliklerini ifade eder.

⁸² Asliye hukuk mahkemesi hâkiminin gözetim yetkisi için bkz. ESSY. m. 13.

⁸³ Ayrıntı için bkz. 1.2.1.

⁸⁴ ESMKK. m. 3-n; Yine ESMKK. m. 70/1' göre; Sicile kayıt edilen ve ilanı gereken hususlar, Bakanlığın gözetim ve denetimi altında Konfederasyon tarafından Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanı kullanılarak elektronik ortamda Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Sicil Gazetesinde yayınlanır.

⁸⁵ Açıklık ilkesi için bkz. 1.2.2.

⁸⁶ ESSY. m. 12/2 uyarınca sicilin tutulmasından doğan zarar nedeniyle birlik aleyhine açılan davalar, müdürlük personelinin görevleri ile ilgili soruşturma ve kovuşturmalar birlik tarafından yazılı olarak derhal Bakanlığa bildirilir. Devlet ve ilgili odanın sorumluluğu için bkz. 1.2.3.

⁸⁷ Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/Oktay Özdemir, Saibe, Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, Bask. 19, İstanbul 2016, s. 136; Akıntürk, s. 229; Ayan, Mehmet, Eşya Hukuku (Zilyetlik ve Tapu Sicili), Seçkin Yayıncılık, C. 1, Bask. 13, Ankara 2016, s. 195.

⁸⁸ RG. T. 17.08.2013, S. 28738, BKK. T. 27.07.2013, S. 2013/5150.

aleniyet ve tescil ilkelerine uygun bir şekilde taşınmazları ve taşınmazlar üzerindeki hakları gösteren ve memurlar tarafından tutulan bir sicildir (Tapu.ST. m. 5). Buna göre tapu sicili TMK. m. 7 anlamında resmi sicil niteliğini haizdir⁸⁹.

Tapu sicili de açık bir sicildir⁹⁰. Buna göre ilgisini inanılır kılan herkes tapu sicilindeki kayıtları inceleme yetkisine sahiptir (TMK. m. 1020/2). Tapu sicilinde açıklık ilkesi, ticaret sicilinin aksine rastgele herkese değil, ancak tapu sicilindeki kayda ilgisini ispat eden kişiler için tapu sicilinin aleni olduğunu ifade eder⁹¹. Üçüncü bir kişiyi ilgili sayabilmek için de hukuken korunmaya layık bir menfaatinin bulunması gerektiği de ifade edilmektedir⁹². Buna karşılık ticaret sicili kayıtlarını ilgisini ispat zorunda kalmaksızın herkes inceleme hakkına sahiptir⁹³.

Tapu sicili ile ticaret sicili arasındaki önem arz eden diğer ortak bir nokta ise tapu sicilinin tutulmasından dolayı ortaya çıkan zararlardan da Devletin sorumlu tutulmasıdır (TMK. m. 1007/1). Tapu kayıtlarının tutulmasında Devletin göstermiş olduğu tüm özene rağmen yanlış veya eksik kayıtların yer alması halinde tescilin yolsuz olması kaçınılmaz bir gerçekliktir. Üçüncü kişilerin haklarının korunması ve işlem güvenliğinin sağlanması amacıyla kanun koyucu ortaya çıkan zararlardan devletin sorumlu olmasını uygun görmüştür⁹⁴.

Tapu siciline tescile konu olan işlemin tamamlanmasından itibaren belirli süreler içerisinde ilgili kişiyi kural olarak tescile zorlayan bir düzenleme bulunmamaktadır⁹⁵. Ancak ticaret sicilinde tescil edilecek hususun tamamlandıktan sonra belirli süre içerisinde tescil talebinde bulunulması gerekmekte olup; sicil müdürünce belirlenen süre içerisinde tescil

⁸⁹ Akıntürk, s. 229; Ünal/Başpınar, s. 242;

⁹⁰ Ünal/Başpınar, s. 244; Yakuppur, Sendi, Tapu Kütüğüne Güven İlkesi, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2016, s. 10-11; Ertaş, Şeref, Eşya Hukuku, Barış Yayınları, Bask. 12, İzmir 2015, s. 94;

⁹¹ Yakuppur, s. 11-12; Ünal/Başpınar, s. 245; Şengül, Mehmet, Tapu Sicilinin Aleniyeti, Adalet Yayınları, Ankara 2013, s. 37. Kanunun lafzında herkesten kastedilen her üçüncü kişiler değil; tapu sicilindeki kayıtla ilgisini inanılır kılan üçüncü kişiler, tapu sicilinin sadece ilgisi olduğu kaydı inceleme hakkına sahiptir. Antalya, Gökhan, Eşya Hukukuna Hakim İlkelerden Aleniyet İlkesi, Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu' na Armağan, MÜHFHAD. C. 23, S. 3, Y. 2017, s. 428,

⁹² Yakuppur, s. 12; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 153.

⁹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. 1.2.2.

⁹⁴ Sirmen, s. 126; Tapu sicilinin resmi bir makam tarafından tutulması hak ve hukuki durumun gerçek olduğu konusunda bir güvence oluşturur ve bu kayıtların muhtevası bakımından iyiniyetli üçüncü kişilerin sicile güveni sağlanmış olur. Üçüncü kişiler sicil kayıtlarının doğru olduğuna güvenmesine rağmen sicilin ihtiva ettiği bilgiler gerçeğe uygun değilse ve bunun sonucu olarak bir zarar meydana gelirse tapu sicilinin hukuka aykırı tutulmasından dolayı bu zarar devlet tarafından karşılanmalıdır. Pekmez, Cüneyt, Tapu Sicilinin Tutulmasından Devletin Sorumluluğu, XII Levha Yayınları, İstanbul 2013, s. 10.

⁹⁵ Ancak bu kuralın aksine mahkeme kararıyla TMK. m. 1026/3 uyarınca zorunlu tescil yapılmaktadır. Buna göre "Tapu memuru resen hâkime başvurarak aynı hakkın sona erdiğinin belirlenmesine ilişkin karar verilmesini istemeye ve hâkimin vereceği karara dayanarak terkin işlemi yapmaya yetkilidir".

talebinde bulunulmaması halinde sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük amiri tarafından ilgilinin cezalandırılması söz konusudur (TTK. m. 33/2).

Tapu sicilini ticaret sicilinden ayıran farklardan birisi, hukuki etkiler bakımından ortaya çıkmaktadır. Buna göre tapu sicili kayıtları, bir hakkın doğumu, sona ermesi veya kapsamını ortaya koyması hasebiyle kurucu bir etkiye sahiptir (TMK. m. 1021). Ancak ticaret sicili kayıtları, kural olarak açıklayıcı niteliğe sahip olup, istisnai durumlarda kurucu niteliği haizdir⁹⁶.

Son olarak sicil kayıtlarının müspet ve menfi etkileri bakımından tapu sicili, ticaret siciline benzer hükümleri ihtiva etmektedir⁹⁷. TMK. m. 1021, “Kurulması kanunen tescile tabi aynı haklar, tescil edilmedikçe varlık kazanamaz” demek suretiyle tapu sicilinin menfi etkisine işaret etmektedir. Ticaret sicilinin menfi etkisi ise TTK. m. 36/4 hükmünde şöyle açıklanmaktadır: “Tescili zorunlu olduğu halde tescil edilmemiş veya tescil edilip de ilanı zorunluymuş ilan olunmamış bir husus, ancak bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edildiği takdirde, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir”. Hükmün aksi anlamından yola çıkılırsa, sicile kaydedilmesi ve ilan edilmesi gereken hususların, kayıt ve ilanların yapılmadığı hususlar hakkında iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir⁹⁸. Her iki sicilin müspet fonksiyonu açısından ise üçüncü kişilerin kendilerine karşı hüküm ifade etmeye başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddialarının geçersiz olduğu, yani bu sicil kayıtlarını bildikleri varsayılır⁹⁹. Buna sicilin müspet fonksiyonu adı verilir. Kısaca belirtmek gerekirse kanunun emrettiği bir kaydın tescil ve ilanı, ilgilisi tarafından yerine getirilmişse kaydedilen hususu farazi olarak herkesin bildiği varsayılır ve aksinin de iddia edilemeyeceği kabul edilir.

1.6.3. Sınai Mülkiyet Hakları Sicili

551 sayılı KHK., 555 sayılı KHK., 556 sayılı KHK. ve 566 sayılı KHK. hükümlerini yürürlükten kaldırarak sınai mülkiyet haklarını bir tek Kanunla düzenleyen, 22.12.2016 tarih ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu¹⁰⁰, sınai mülkiyet haklarının kaydedileceği bir sicilden söz etmekle birlikte sicile dair bir isimlendirme yapmadığı gibi, farklı sınai mülkiyet hakları sicilinin nasıl tutulacağına ilişkin ayrıntılara da yer vermemektedir. Bu Kanuna dayalı olarak

⁹⁶ Arkan, s. 271; Karayalçın, Etkiler, s. 7; Bozkurt, İşletme, s. 255; Ayhan / Çağlar, s. 279; Deryal, s. 96; Bilge, Sicil, s. 23; Ülgen / Helvacı / Kendigelen/ Kaya/ Nomer Ertan, s. 373; Bilgili / Demirkapı, s. 108.

⁹⁷ Bu konuda tapu sicili ile ticaret sicili arasındaki benzerlik ve farklılıklar için bkz. Karş. Şengül, s. 137-138.

⁹⁸ Bilge, Sicil, s. 23-24; Ünal, s. 1401; Özsungur, Fahri, Ticaret Sicilinde Tescil ve İlanın Etkileri Sorunu, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 22, S. 2, Y. 2014, s. 139-140;

⁹⁹ Bozkurt, İşletme, s. 258; Kayıhan, İşletme s. ; Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Ünal, s. 1395 vd.

¹⁰⁰ RG., T. 10.01.2017, S. 29944.

2017 yılında çıkarılan Sınai Mülkiyet Kanunu' nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik de bu konuda tatminkâr bir açıklamayı ihtiva etmemektedir ¹⁰¹.

Bu Kanun kapsamında ele alınan sınai mülkiyet hakları; marka¹⁰², coğrafi işaret¹⁰³, tasarım¹⁰⁴, patent¹⁰⁵ ve faydalı modeli¹⁰⁶ olarak sayılmaktadır (SMK. m. 2-ı).

Bununla birlikte SMK. m. 2 ve SMK.Yön. m. 3' te yer alan tanımlar düzenlemesi uyarınca, sicil, sınai mülkiyet hakları ile geleneksel ürün adlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı kayıt ortamını ifade eder. Buna göre sınai mülkiyet hakları sicilini SMK. kapsamına giren hakların kaydedildiği, bu haklar üzerinde özel korumanın sağlandığı ve Türk Patent ve Marka Kurumu (TPMK.)¹⁰⁷ nezdinde tutulan bir sicil olarak ifade etmek mümkündür.

Başvurusu eksiksiz olarak tamamlanan, SMK. m. 16, 38, 64, 95, 97 ve 143 hükümleri uyarınca incelenmiş, yayımlanmış, hakkında itiraz yapılmamış veya yapılan itiraz nihai olarak reddedilmiş ve tescil ücretinin ödendiğine ilişkin bilgi de dahil olmak üzere eksik evrakı, süresi içinde Türk Patent ve Marka Kurumu' na sunularak tüm aşamaları tamamlamış sınai mülkiyet hakkı başvurusu tescil edilerek sicile işlenir ve Bülten¹⁰⁸ de yayımlanır (SMK. 22, 41)¹⁰⁹. Bu kanuni prosedürü usulünce tamamlanmadan tescil edilen sınai mülkiyet hakkı tescilli olarak kabul edilmeyecek, başvuru işlemleri tamamlanmamış aşamadan devam ettirilir ve bu husus Bülten' de ayrıca yayımlanır¹¹⁰.

Sınai mülkiyet hakları sicili, ticaret sicili gibi aleniyet özelliğine sahip bir sicildir¹¹¹. Nitekim sicilin aleni bir sicil olduğu Kanunda açıkça ifade edilmiş ve talep edilmesi ve ücretinin ödenmiş olması şartıyla onaylı suretinin verileceği belirtilmektedir (SMK. m. 22/3, 41/2, 65/2, 106/1). Buna göre sınai mülkiyet hakları sicilinin kamuya açık ve talep eden kişinin ilgili olup

¹⁰¹ RG., T. 24.04.2017, S. 30047.

¹⁰² "Marka, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mal ve hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlamaya yarayan işaretlerdir. Bozkurt, İşletme, s. 284; Arkan, s. 293.

¹⁰³ "Belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren işarettir." (SMK. m. 34/1)

¹⁰⁴ "Tasarım, ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür." (SMK. m. 55/1)

¹⁰⁵ "Teknolojinin her alanındaki buluşlara yeni olması, buluş basamağı içermesi ve sanayiye uygulanabilir olması şartıyla patent verilir." (SMK. m. 82/1)

¹⁰⁶ "83 üncü maddenin birinci fıkrası hükmüne göre yeni olan ve 83 üncü maddenin altıncı fıkrası kapsamında sanayiye uygulanabilen buluşlar, faydalı model verilerek korunur." (SMK. m. 142)

¹⁰⁷ "Türk Patent Enstitüsü" nün ismi "Türk Patent ve Marka Kurumu" (Kurum) olarak değiştirilmiştir (SMK. m. 188-a). Kurum, Türk Patent ve Marka Kurumunu ifade eder (SMK. m. 2-ğ).

¹⁰⁸ "Bülten, yayım ortamının türüne bakılmaksızın Sınai Mülkiyet Kanunu' nda belirtilen hususların yayımlandığı ilgili yayını ifade eder." (SMK. m. 2-ç).

¹⁰⁹ Arkan, s. 315; Bozkurt, İşletme, s. 305; Çağlar, Hayrettin, Marka Hukuku Temel Esaslar, Adalet Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara 2015, s. 44.

¹¹⁰ Arkan, s. 315; Bozkurt, İşletme, s. 305.

¹¹¹ Detaylı bilgi için bkz. 1.2.2.

olmadığını ispatlamasına gerek olmaksızın, herkese açık bir sicil olduğunu ifade etmemiz mümkündür.

Sınai haklarının tescilli sisteminde mülkiyet hakkının oluşması, hakkın ilgili sicile tescil şartına bağlı tutulduğundan, söz konusu tescil kurucu niteliği haizdir¹¹². Ancak diğer resmi sicillerde olduğu gibi istisna olarak sicile tescilin açıklayıcı işlev olarak rol oynadığı durumlar da mevcut olup¹¹³, Yargıtay' ın yerleşik içtihatları da bu yöndedir¹¹⁴. Tescilin açıklayıcı işlev üstlendiği durumlarda, sınai mülkiyet hakkının tescil edilmesi şart değildir. Nitekim bu tür durumlarda tescil, hak sahibinin özel koruma hükümlerinden yararlanmasının sağlanması amacıyla yapılmaktadır¹¹⁵.

Sınai mülkiyet hakları sicili, sicil kayıtlarının müspet ve menfi etkileri bakımından, ticaret siciline benzer hükümler ihtiva etmektedir. Buna ilişkin olarak, sicile kaydedilmeyen hukuki işlemlerden doğan haklar iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği düzenlenmiştir (SMK. m. 148/V). Burada açıkça sicilin menfi fonksiyonunun düzenlendiğini söylememiz mümkündür. Ayrıca sınai haklar ile ilgili yapılan iradi veya mecburi tasarrufların, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sicile kaydedilen tarih ile birlikte hüküm ifade etmeye başlayacağı öngörülmüştür (SMK. m. 71/4, 106/2, 111/4). Burada sicilin müspet fonksiyonunun kabul edildiği kanaatindeyiz.

Son olarak sınai mülkiyet hakları sicili ile ticaret sicili arasındaki farklılık arz eden diğer bir husus da, ticaret sicili hemen her ilde kurulan sicil müdürlüklerince tutulması hasebiyle yerel

¹¹² Kara, Elif, Türk Marka Hukukunda Gerçek Hak Sahipliği İlkesi, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2018, s. 31; Bozbel, Savaş, Fikri Mülkiyet Hukuku, XII Levha Yayınları, İstanbul 2015, s. 371.

¹¹³ Tanınmış markalar tescil ilkesine istisna teşkil eder. Paris Sözleşmesi anlamında tanınmış markanın mutlak veya nispi red yönünden korunabilmesi için Türkiye' de tescil edilmiş olması şartına bağlı değildir. Kayıhan, Şaban, Yargıtay Kararları Işığında Tanınmış Marka, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. VII, S. 1-2, s. 429.

¹¹⁴ "Türkiye Cumhuriyeti' nce kabul edilen Paris Sözleşmesi' ne göre, anlaşma gereği oluşturulan birliğe dahil devlet vatandaşları, diğer bir devlette ikametgahı veya müessesesi bulunmasa dahi, sınai mülkiyet konusunda o devletin kendi vatandaşlarına tanıdığı haklardan yararlanırlar. Yargıtay' ın kararlılık gösteren uygulamasında benimsendiği gibi tanınmış marka Türkiye' de tescilli olmasa da korunur". Yarg. 11. HD. T. 13.3.1998, E. 1997/8665, K. 1998/1705 sayılı kararı. www.kazanci.com.tr (E.T. 25.02.2019)

¹¹⁵ Örnek olarak markanın korunmasının şekli ve maddi şartı tescildir. Kural olarak marka, tescil edilmekle elde edilir ve markaya yönelik koruma tescil ile başlar. Marka, esasen tescil edilmiş işarete verilen isimdir. Tescil edilmeden marka doğmaz ve tescil edilmemesi ile sadece işaret olarak nitelendirilir. Tekinalp, Ünal, Fikri Mülkiyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş Beşinci Bası, İstanbul 2012, s. 429. Diğer koruma yolları için ayrıca bkz. Kılıçoğlu, Ahmet M., Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Turhankitabevi, Genişletilmiş-Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Ankara 2013, s. 102; Suluk, Cahit/Karasu, Rauf/Nal, Temel, Fikri Mülkiyet Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2017, s. 211; Çolak, Uğur, Türk Marka Hukuku, Onikilevha Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2018, s. 103.

bir sicil niteliğini haizken; sınai mülkiyet hakları sicili ise Türk Patent ve Marka Kurumu' na tutulması gerekçesiyle merkezi bir sicil vasfına sahip olduğunu söylememiz mümkündür¹¹⁶.

1.6.4. Gemi Sicili

Gemi sicili¹¹⁷, bazı özelliklere sahip gemilerin hüviyetini belirlemeye imkân veren işlemlerle iktisadi bakımdan önemli sayılan ve üçüncü şahısları ilgilendiren bazı hukuki ilişkilerin aleni hale gelmesini sağlayan, gemilerin kayıt altına alınmasına mahsus bir kütük olarak ifade edilmektedir¹¹⁸. Gemi sicili, TTK. m. 954-995 hükümleri arasında ve her ne kadar TTK. m. 994' e göre tamamlayıcı hükümlerin bir tüzükle belirleneceği ifade edilmiş olsa bile bu tüzük henüz çıkarılmamış olup; TTK.' nın gemi sicili hakkındaki hükümlerini tamamlayıcı olarak 31.12.1956 tarihli Gemi Sicili Nizamnamesi¹¹⁹ uygulanmaya devam edilecektir.

Gemi sicili, liman başkanlığı nezdinde çalışan sicil müdürlükleri tarafından, deniz ticareti işlerine bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesinin, bulunmadığı yerlerde asliye ticaret mahkemesinin, o da yoksa ticaret davalarına bakmakla görevli asliye hukuk mahkemesinin gözetim ve denetimi altında tutulur (TTK. m. 954/2)¹²⁰.

TTK. m. 973/I hükmüne göre gemi sicili de herkese açık olup, herkes sicil kayıtlarını inceleme ve masrafını ödemek şartıyla sicildeki kayıtların örneklerini alma hakkına sahiptir. Bu hüküm uyarınca gemi sicili, ticaret sicili gibi alenidir ve herkes kural olarak ilgili olduğunu ispat etmeksizin sicil kayıtlarını inceleyebilir¹²¹. Ancak istisna olarak kişi sicil dosyalarını, bir kaydın tamamlanabilmesi için gemi sicilinde kendilerine gönderme yapılan belgeleri ve henüz sonuçlanmamış tescil istemlerini de incelemeye ve suretlerini alma yetkisine sahip olması, haklı bir menfaatinin bulunduğunu ispat etmesine bağlıdır¹²².

¹¹⁶ Karş. Bilge, Sicil, s. 27.

¹¹⁷ Bu sicil TTK.' da "Gemi Sicili" olarak ifade edilmişken, Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu' nda, Türk Uluslararası Gemi Sicili' nden ayırt etmek amacıyla "Milli Gemi Sicili" olarak belirtilmektedir. Bu bölümde sadece TTK.' da düzenlenen Gemi Sicili ve Yapı Halindeki Gemilere Özgü Sicilin bazı nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

¹¹⁸ Kender, Rayegân / Çetingil, Ergon/Yazıcıoğlu, Emine, Deniz Ticareti Hukuku Temel Bilgiler, Onikilevha Yayınları, C. 1, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş On Dördüncü Baskı, İstanbul 2017, s. 53; Çağa, Tahir/Kender, Rayegân, Deniz Ticareti Hukuku I: Giriş, Gemi, Donatan ve Kaptan, XII Levha Yayınları, Gözden Geçirilmiş 16. Baskı, İstanbul, Ekim 2010, s. 72; Sözer, Bülent, Deniz Ticareti Hukuku I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 41; Özkan, Ömer, Gemi Sicili, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2004, s. 120.

¹¹⁹ RG. T. 04.02.1957, S. 9526.

¹²⁰ Trabzon, Samsun, Zonguldak, İstanbul, Bandırma, Çanakkale, İzmir, Antalya, Mersin ve İskenderun olmak üzere on gemi sicil müdürlüğü mevcuttur (GSN. m. 1).

¹²¹ Atamer, Kerim, Deniz Ticareti Hukuku (Gemilerin Eşya Hukuku), Onikilevha Yayınları, C. II, İstanbul 2018, s. 47; Çağa/Kender, s. 72; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, s. 54.

¹²² Sözer, s. 45.

Gemi sicili, tapu sicili ve ticaret siciline benzer şekilde resmi makamlar nezdinde tutulması dolayısıyla TMK. m. 7 uyarınca resmi sicillerdendir¹²³. Buna göre aksi ispat olunana kadar gemi sicili kayıtlarının da doğru olduğu kabul edilmelidir.

TTK. m. 954/III' te yapılan atıf uyarınca tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlardan devletin sorumluluğunu düzenleyen TMK. m. 1007 hükmü, gemi sicili için de cari olan bir hükümdür. Dolayısıyla gemi sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlardan dolayı hukukî sorumluluk, devlete aittir¹²⁴. Devletin de zararın ortaya çıkmasında kusuru bulunan memurlara rücu imkânı bulunmaktadır.

Gemi siciline tescil edilen kayıtlar da bir takım hukukî etkilere sahiptir. Ancak kayıtlar bazı durumlarda açıklayıcı role sahipken; bazı sicil kayıtları ise hakların doğmasında ve kazanılmasında kurucu etkiye sahiptir¹²⁵. Örneğin tescilli gemiler üzerinde intifa ve ipotek hakkının geçerli olarak doğması, bu hakların sicile tescil edilmesiyle mümkündür¹²⁶. Aksi halde ipotek ve intifa hakkından söz edilemeyeceğinden bu durumda gemi sicilinin kurucu rolü olduğunu belirtmek gerekir. Buna karşılık gemi üzerindeki mülkiyet hakkı ile ilgili işlemler herhangi bir tescil şartı olmadığından gemi sicilinin açıklayıcı rolünün de olduğu anlaşılmaktadır¹²⁷. Yargıtay' ın yerleşik içtihatları da bu yöndedir¹²⁸.

Gemi sicilinin ticaret sicili ile ortak olduğu diğer bir nokta kanuni olarak sicile tescil edilmesi zorunlu olan sicil işlemlerini yaptırmaya davet hususunda yükümlülüklerini yerine getirmeyen kişiler hakkında TTK. m. 33 hükmüne yollama yaparak ticaret sicili için öngörülen prosedürünün uygulanacağı belirtilmiştir (TTK. m.972). Yine sicil müdürlüğünün kararlarına itiraz hususunun da TTK. m. 34 hükmüne göre yapılacağı öngörülerek bu konuda da ticaret sicili düzenlemesinin uygulanacağı kabul edilmiştir (TTK. m. 993).

¹²³ Sözer, s. 45; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, s. 54; Çağa / Kender, s. 72.

¹²⁴ Kender / Çetingil / Yazıcıoğlu, s. 54.

¹²⁵ Sözer, s. 51.

¹²⁶ TTK. m. 1015: “Gemi ipoteğinin kurulması için geminin maliki ile alacaklının gemi üzerinde ipotek kurulması hususunda anlaşmaları ve ipoteğin gemi siciline tescil edilmesi şarttır”.

¹²⁷ TTK. m. 1001: “Gemi siciline kayıtlı olan bir geminin devri için, malik ile iktisap edenin, mülkiyetin iktisap edene devri konusunda anlaşmaları ve geminin zilyetliğinin devri şarttır.” Mezkûr hükümde de görüldüğü üzere gemi üzerinde borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemlerin yapılmış olması mülkiyetin devri için yeterli olup; gemi siciline tescil şart kılınmamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sözer, s. 86-88.

¹²⁸ “TTK.’ nın ilgili maddesinde gemi siciline kayıtlı bir geminin mülkiyetinin nasıl kazanıldığı belirtilmiş olup, yasadan anlaşılacağı üzere gemi siciline tescil kurucu değil, açıklayıcı nitelik taşımaktadır. Bu sebeple noter sözleşmesi ile devredilen bir gemi, sicilde yeni maliki adına kayıtlı olmasa da geminin mülkiyeti yeni malike geçmektedir.” Yarg. 11. HD. T. 25.01.2007, E. 2005/13713, K. 2007/776 sayılı kararı. www.kazanci.com.tr (E. T. 27.02.2019).

1.7. Ticaret Sicilinin İşlevleri

Ticaret sicili çeşitli işlevlere sahip bir sicildir. Sicilin işlevlerini “aleniyeti sağlama işlevi”, “ispat işlevi”, “güveni koruma işlevi”, “kontrol işlevi” ve “tekel hakkı işlevi” şeklinde ifade etmemiz mümkündür¹²⁹.

1.7.1. Aleniyeti Sağlama İşlevi

Ticaret sicilinin en önemli işlevlerinden biri, ticaret hayatı hakkında ve bunun üzerine gerçekleştirilen hukuki işlemlerin topluma duyurulması ve ticaret hayatı ile münasebet kuracak üçüncü kişilerin söz konusu işlemler hakkında gerekli verileri edinmeleri ve temin etmelerini sağlamaktır¹³⁰. Kanun koyucu da bu hususu ticaret sicili kayıtlarının herkese açık tutulmasını öngörerek sağlamıştır.

Ticaret sicilinin aleniyet işlevi, ilgili olup olmadığına bakılmaksızın herkese açık tutulması, suret almaya müsaade edilmesi ve sicile tescil edilen hususların ilan edilmesi yoluyla sağlanmaktadır¹³¹. Nitekim aleniyet ilkesinin tam anlamıyla gerçekleştirilmesi, sicilin sadece herkese açık tutulması ile değil; bununla birlikte sicil kayıtlarının ilan edilmesi ile gerçekleştirilmiş olacaktır¹³².

Ticaret hukukuna ilişkin bir takım verilerin kamuya açık olması hukuk sistemlerinde şirketleşme ve özellikle şirketleşmenin getirmiş olduğu sınırlı sorumluluk esasının kabul edilmesi, ticaret sicilinin pek çok ülkede aleniyet esası üzerine düzenlenmesini zorunlu kılmıştır¹³³. Dolayısıyla bu verilerin kamuya açık hale getirilmesi, üçüncü kişilerin hukukî işlem yaparken daha fazla dikkat ve özen göstermeye sevk edecektir¹³⁴.

Ticaret sicili kayıtlarının herkesin incelemesine amade bulundurulması ve kayıtların tescil ve ilanına rağmen yine de sicil kayıtlarının aleniyetinin sağlama noktasında yetersiz

¹²⁹ Ayhan, Rıza, “Ticari İş-Ticari İşletme-Tacir-Ticaret Sicili-Ticaret Unvanı-Haksız Rekabet”, EÜHFHD, C. XVI, S. 3-4, Y. 2012, s. 43.

¹³⁰ Karayalçın, işletme, s. 307; Arslanlı, s. 157; Özbey, s. 8.

¹³¹ İlgili kavramı için bkz. 1.1.2. dn. 51; Sicilin açıklığı yanında gizliliği de bulunmaktadır. Gizli bir soruşturmaya ilişkin belgelerin hiç kimse tarafından incelenmesi mümkün olmamakla birlikte örneği de alınmaz. İtiraz edilmesi durumunda sicil kayıtları kapalı bir zarf halinde mahkemeye gönderilmelidir. Ayrıntılı açıklama için bkz. Eriş, Gönen, Gereçeli-Açıklamalı-İçtihatlı 6335-6552-6728 sayılı Kanunlarla Güncellenmiş TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler, Seçkin Yayınları, C. 1, Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara 2017, s. 887.

¹³² Karayalçın, Etkiler, s. 5; Ünal, s. 1395.

¹³³ Özdemir, s. 4331-4332; Ticaret sicilinin aleni olmasında toplumsal menfaat bulunmaktadır. Çünkü aleniyet ilkesi sadece sicil kayıtlarına dayanarak işlem gerçekleştiren üçüncü kişilerin menfaatlerini değil, bununla beraber hukuk düzeninin zedelenmemesine de katkı sağlar. Ayrıntı için bkz. Uçar, s. 130.

¹³⁴ Örneğin ticaret sicilinin incelemeye açık tutulması ile şirkette kimlerin şirket adına işlem yapma yetkisini haiz olduğunu veya ortaklardan hangisinin şirketin borçlarından dolayı ne şekilde sorumlu olduğunu üçüncü kişiler öğrenme imkânına sahip olacaklardır. Daha ayrıntılı açıklama için bkz. Bilge, Sicil, s. 12

kaldığı görülmektedir¹³⁵. Bunun için Kanun koyucu internet kullanımının yaygınlaştığı ortamda veriye daha kısa süre içerisinde ulaşılabileceğini gözönünde bulundurmuş ve sicil kayıtlarının aynı zamanda elektronik ortamda tutulmasını öngörmüştür¹³⁶. Bu sayede ticaret hayatındaki gelişmeleri takip etmek isteyen üçüncü kişiler, sicil kayıtlarına özgü gazeteyi incelemeye gerek duymaksızın ve sicilin tutulduğu müdürlüğe gitmeye gerek kalmaksızın istedikleri verileri öğrenme imkânına sahip olacaklardır. Böylelikle internet teknolojisinin aleniyeti sağlama noktasında ciddi bir görev üstlendiğini söylememiz mümkündür.

1.7.2. İspat İşlevi

Tescilin önemli işlevlerinden biri de ispat işlevini haiz olmasıdır. Bunun altında yatan en mühim sebep ise ticaret sicilinin hukuk güvenliğini sağlama etkisinin olması ve kamu görevi ifa ediyor olmasından kaynaklanmaktadır¹³⁷. Tescilin ispat işlevi görmesi söz konusu kayıtların ticaret siciline tescil edilmesiyle mümkün hale gelir.

TMK. m. 7 uyarınca resmi sicil ve kayıtlar, belgedikleri olgunun doğruluğuna delil teşkil eder. Ticaret sicili de, TMK. m. 7 uyarınca resmi sicillerden sayılır ve ihtiva ettiği kayıtların doğru olmadığı ispat edilmedikçe ticaret sicili ile belgelendirilen hukukî işlemler delil sayılır¹³⁸. Sicil kayıtlarının doğru olmadıklarının ispatı, diğer kanunlarda aksine bir düzenleme yoksa herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Bununla birlikte 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu' nun (m. 201, 204) özel düzenlemelerinin de nazara alınması önem arz etmektedir¹³⁹.

Netice itibariyle ticaret sicili kayıtları ve belgelenen olaylar hukuken doğru sayılır¹⁴⁰. Bunun aksini ispat külfeti, iddia edene aittir ve bu durum ticaret sicilindeki kayıtlı hususlara ve belgelere dayanan üçüncü kişilere veya ilgililere imtiyazlı bir durum oluşturmaktadır¹⁴¹. Ayrıca

¹³⁵ Gazetenin günlük tirajı ile sayfa sayısı incelendiğinde gazetenin en çok ilan sahipleri tarafından alındığı dolayısıyla üçüncü kişilerin gazeteyi alıp ticari hayattaki faaliyetlerden haberdar olma imkânlarının çok sınırlı olduğu buna göre tescil ve ilan aleniyeti sağlama noktasında zayıf kaldığı ileri sürülmektedir. Battal, s. 83-87; Kaya, s. 84-85; Özdemir, s. 4332-4333.

¹³⁶ Akdağ Güney, s. 40; Kaya, s. 86.

¹³⁷ Özsungur, Sorun, s. 142.

¹³⁸ Karayalçın, Etkiler, s. 6; Ünal, s. 1404; Tescilin ispat işlevine sahip olması kanun koyucu tarafından aksi kararlaştırılmadığı sürece tescilin kurucu rolü ile orantılıdır. Nitekim tescilin kurucu rolünde, olgunun tescil edilmiş olması hukuken geçerli olduğunu ispata yarar. Bu görüş ile ilgili ayrıntı için bkz. Özsungur, Sorun, s. 143.

¹³⁹ Karayalçın, Etkiler, s. 6; Bilge, Sicil, s. 221; Deryal, s. 94; Özbey, s. 145; Ünal, s. 1404.

¹⁴⁰ Dinç, Serhan, Ticaret Sicilinin Oluşumu, Özellikleri, İşlevi, İspat Gücü ve Etkileri, Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, S. 122, Y. 2006, s. 54.

¹⁴¹ Karayalçın, İlgililer, s. 6; Yıldırım, s. 134.

bu şekilde bir karinenin ortaya konması ticaret siciline kamu itimadının varlığını da destekler niteliktedir.

1.7.3. Güveni Koruma İşlevi

Ticaret sicili kamuyu aydınlatma işlevi gören sicillerdendir. Üçüncü kişiler sicil müdürünün nezaretinde tutulan sicil kayıtlarını inceleyerek tacir veya ticari işletme ile ilgili verileri analiz ederek ticari ilişki kurmak istedikleri kişilerin durumları hakkında yeterli düzeyde bilgiye sahip olabileceklerdir¹⁴². Örnek olarak üçüncü kişiler, ticari işletmenin kapsamı ile faaliyet alanını, sermayesini, işletmenin temsilcilerinin yetkilerini ve ticari işletme ile ilgili diğer hususları ticaret sicili kayıtlarından öğrenme imkânına sahip olacaklardır¹⁴³. Ancak bunun için ticaret sicilinin doğru tutulması şarttır. Aksi halde üçüncü kişilerin sicil kayıtlarına güvenerek yaptıkları ticari ilişkilerden dolayı ortaya çıkan zararlardan sorumluluk doğacaktır¹⁴⁴.

Ticaret sicilinde görünüşe güven ilkesinin¹⁴⁵ cari olup olmadığı doktrinde tartışmalı olan bir husustur¹⁴⁶. Nitekim ticaret sicilinde iyiniyetli üçüncü kişilerin sicil kayıtlarına güvenerek yaptıkları işlemler neticesinde haklarının korunmasına yönelik bir hüküm bulunmamaktadır¹⁴⁷. Dolayısıyla hak iktisabından ziyade; TTK. m. 25 uyarınca sicil kayıtlarının tutulmasından dolayı devletin ve ilgili odanın sorumluluğu gündeme gelecektir.

Bununla birlikte ticaret sicilin de güven ilkesinin olmadığını söylemek doğru olmayacaktır. Nitekim TTK. m. 37 uyarınca hukuki görünüş ilkesi ihdas edilmiş ve bu görünüşe itimat eden üçüncü kişilerin güveninin korunacağı ifade edilmiştir. Buna göre hukukumuzda ticaret siciline güven ilkesinin hem müspet etkisi hem de menfi etkisi bakımından geçerli olduğunu ifade etmemiz mümkündür¹⁴⁸.

Ancak burada önemle belirtilmesi gereken husus; bu hüküm yalnızca ticaret siciline tescil edilen metin ile ilan edilen metin arasında farklılık bulunması halinde, iyiniyetli üçüncü

¹⁴² Bilge, Sicil, s. 12.

¹⁴³ Özbey, s. 10;

¹⁴⁴ 1.2.3.

¹⁴⁵ Güven ilkesinin kaynağı TMK.'nın 2. maddesidir. Battal, s. 84.

¹⁴⁶ Bahtiyar, İşletme, s. 180-181; Deryal, s. 96; Battal, s. 84-86; Akdağ Güney, Sicil, s. 74-75; Demirel, s. 238-242; Tapu sicilinde TMK. m. 1023 uyarınca tapu kütüğündeki sicile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya başka bir aynı hak kazanan üçüncü kişilerin bu kazanımı korunacağını hüküm altına alarak bu ilkenin kabul edildiğini belirtmek gerekir.

¹⁴⁷ Arslanlı, s. 162; Arkan, s. Poroy/Yasaman, s. 236-237; Ülgen/Helvacı; Ticaret sicili kayıtları bakımından TMK. m. 1023' e paralel şekilde iyiniyetli üçüncü kişilerin hak iktisabı söz konusu değildir. Ayrıntı için bkz. Akdağ Güney, Sicil, s. 75.

¹⁴⁸ Akdağ Güney, Sicil, s. 75; Demirel, s. 241.

kişilerin sicile güvenerek yaptığı işlemlerin korunması amacına mahsustur¹⁴⁹. Yani TTK. m. 37 yanlış ve yolsuz kayda itimat ederek işlem gerçekleştirenlerin hak kazanımlarını koruyan bir düzenleme değildir¹⁵⁰. Bu sayede sicile kaydedilen hususlar ile ilan edilen hususlar arasındaki farklılıklardan iyiniyetli üçüncü kişilerin zarar görmesi engellenmiş olmaktadır¹⁵¹.

1.7.4. Kontrol İşlevi

Sicil müdürü tescil için gereken kanuni şartların var olup olmadığını inceleme yükümlülüğü altındadır (TTK. m. 32). Ticaret sicil müdürünün bu inceleme yükümlülüğü, üçüncü kişilerin korunması ve ticaret sicilinin ihdas edilme amacıyla yakından ilgilidir. Nitekim kayıt altına alınmak istenen hususların gerçeğe uygun olup olmadığının tespiti, sicil müdürünün yeterli düzeyde inceleme yapmasına bağlıdır¹⁵².

Sicil müdürü, sadece tescil başvurusu sırasında tescil edilecek hususları değil; aynı zamanda tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişikliği de incelemek ve tescil etmekle mükelleftir (TTK. m. 31/I). Buna göre ilk tescil edilen hususa binaen işlem gerçekleştirecek olan üçüncü kişiler ortaya çıkan yeni durum neticesinde, örneğin olumsuz bir durumun ortaya çıktığını fark ettiklerinde cayma imkânına sahip olacaklardır.

Son olarak herhangi bir olgunun tescili veya herhangi bir olguya ait kaydın değiştirilmesi veya silinmesi isteminde bulunma yükümlülüğünü yerine getirmemiş olanları öğrenen noterler, odalar ve vergi daireleri gibi resmi kurumlar durumu müdürlüğe bildirmekle yükümlüdür (TSY. m. 38). Dolayısıyla resmi makamların sicilde kayıt altına alınması gereken bir hususu sicil müdürlüğüne bildirme yükümlülüğü altında olmaları sicilin kontrol işlevini güçlendiren etkenlerdendir¹⁵³.

1.7.5. Tekel Hakkı İşlevi

Ticaret sicili kayıtları, bazı hakların üçüncü kişiler tarafından kullanılmasının önüne geçilmesi amacıyla, hak sahipleri bakımından bir tekel hakkına sahip olma işlevi tanmaktadır. Aslında tescilin müspet etkisi ile yakından ilgili olan bu husus, yani ticaret siciline

¹⁴⁹ Yılmaz, A., s. 75; Karahan, İşletme, s. 137. Tartışmalar için bkz. Bilge, Mehmet Emin, İlanın Ticaret Sicilinin Sahip Olduğu Etkiler Üzerindeki Rolü, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. III, S. I, Y. 1999, s. 267-270; TTK. m. 37 Madde Gerekçesi: “Hükmün uygulanabilmesinin ikinci şartı, ilanın yanlış, yani tescil edilen ile ilan olunanın farklı olması, , ikisi arasında uygunsuzluk bulunmasıdır”.

¹⁵⁰ TTK. m. 37 Madde Gerekçesi: “Hükmün uygulanabilme şartlarından ilki, tescil edilen olgunun tescili gerekli, bir husus olmasıdır. Tescili gerekmiyip de tescil edilmiş bir olguya yani sicilin olumlu işlevi haiz olmadığı bir hususa 37. madde uygulanamaz. Aynı kural tescil edilebilecek hususlar için de geçerlidir”.

¹⁵¹ Demirel, s. 241.

¹⁵² Bilge, Sicil, s. 15.

¹⁵³ Bilge, Sicil, s. 15.

tescil ve ilan yükümlülüğünü yerine getiren kişi, aynı zamanda hak ve menfaatlerini de korumuş olacaktır¹⁵⁴.

Ticaret siciline tescil edilmesiyle korunan özel haklara işletme adı¹⁵⁵ ve ticaret unvanı üzerindeki haklar¹⁵⁶ örnek olarak verilebilir. Nitekim TTK. m. 50 uyarınca ticaret unvanı ve işletme adının korunabilmesi için; usulüne göre tescil ve ilan edilmiş olması şarttır¹⁵⁷. Dolayısıyla ticaret unvanı ve işletme adının tescil edilmemiş olması, bunların geçersizliğine değil; ancak özel koruma hükümlerinden yararlanamaması sonucuna yol açar¹⁵⁸.

Ticaret sicili kayıtlarının bu tür haklar üzerinde hak sahiplerine tekel hakkı sağlaması, haksız menfaat sağlama amacıyla hareket eden üçüncü kişilerin karşısında güvenli bir şekilde, ticari faaliyetlerini sürdürebilmesi açısından önem arz etmektedir. Nitekim ticaret unvanı veya işletme adının dürüstlüğe aykırı bir şekilde bir başkası tarafından kullanılması halinde hak sahibi, bu durumun tespitini, yasaklanmasını; haksız bir şekilde tescil edilmişse bunun terkinini ve zarar meydana gelmişse kusurun ağırlığına göre maddi ve manevi tazminat isteme hakkına bu özel koruma hükümleri kapsamında sahip olacaktır (TTK. m. 52)¹⁵⁹.

¹⁵⁴ Karayalçın, Etkiler, s. 14; Poroy/Yasaman, s. 235; Bilge, Sicil, s. 166; Yılmaz, Asuman, s. 67.

¹⁵⁵ TTK. m. 53' e göre: "İşletme sahibi ile ilgili olmaksızın doğrudan doğruya işletmeyi tanıtmak ve benzeri işlemlerden ayırt etmek amacıyla kullanılan tanıtma aracına işletme adı denir."

¹⁵⁶ Ticaret unvanı, tacirin ticari işletmesine ilişkin iş ve işlemlerinde kullandığı ve taciri diğer tacirlerden ayırt etmeye yarayan bir araçtır. Kayıhan, İşletme, s. 171; Arkan, s. 277; Poroy/Yasaman, s. 456; Ayhan/Çağlar, s. 287.

¹⁵⁷ Arkan, s. 288; Poroy/Yasaman, s. 482-483; Bozkurt, İşletme, s. 260.

¹⁵⁸ Kayıhan, İşletme, s. 177; Ancak tescilin yapılmadığı durumlarda haksız rekabete ilişkin hükümlerinden yararlanma imkânı vardır.

¹⁵⁹ "Usulen tescil ve ilan edilmiş olan ticaret unvanını kullanma hakkı münhasıran sahibine aittir. Yasanın 54. maddesi ise ticaret unvanı kanuna aykırı olarak başkası tarafından kullanılan kimsenin, bunun men-ini, tescilli unvanın değiştirilmesi veya silinmesini, varsa zararın tazmini ve hükmün gazetede yayınlanmasını isteyebileceğini öngörmektedir. Ticaret unvanının korunmasında tescilli unvanın varlığı ve önceliği yeterlidir. Usulen tescil edilen ve ilan edilen ticaret unvanı terkin edilinceye kadar koruma altında olup sahibine kullanma hakkı bahşeder". Yarg. 11. HD. T. 30.09.2004, E. 2003/14387, K. 2004/9090 sayılı kararı, <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari> (E. T. 06.03.2019).

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİ MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLATI, SİCİL MÜDÜRÜNÜN KONUMU, GÖREVLERİ, YETKİLERİ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

2. TİCARET SİCİLİ TEŞKİLATI

Resmi sicil olarak kabul edilen ticaret sicili teşkilatı hakkında, Türk hukukunda ve mukayeseli hukuk sistemlerinde farklı usullerin benimsendiği görülmektedir. Örneğin İsviçre ve İngiltere gibi ülkelerde ticaret sicili, idari tasarruf niteliği haiz olduğu kabul edilmesi dolayısıyla idari makamlar tarafından tutulmaktadır¹⁶⁰. Almanya ve Avusturya gibi bazı ülkelerde ise ticaret sicilini tutma görevi mahkemelere bırakılmıştır¹⁶¹.

TTK.' ya göre ticaret sicilinin, Ticaret Bakanlığı¹⁶² denetim ve gözetiminde, ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde oluşturulacak ticaret sicili müdürlüklerince tutulacağı öngörülmüştür (TTK. m. 24; TSY. m. 5). Buna göre Türk hukukunda ticaret sicilinin idari bir tasarruf olarak görüldüğü ve mahkeme nezdinde tutulması uygulamasına son verildiğini ifade etmemiz mümkündür.

2.1. Ticaret Sicil Müdürlüğünün Kuruluşu

Ticaret sicili, TTK. m. 24/1; TSY. m. 5/1 hükümleri uyarınca Ticaret Bakanlığının denetim ve gözetimi altında odalar bünyesinde örgütlenmiş ticaret sicili müdürlükleri tarafından tutulur (TTK. m. 24/1; TSY. m. 5/1)¹⁶³. Ticaret Bakanlığı, il merkezleri dışındaki odalarda ticaret sicil müdürlükleri kurabileceği gibi bağlı şubeler de kurabilir (694 sayılı KHK. ile değişik m. 24). Oda bulunmayan yerlerde veya sicil işlemlerinin yapılabilmesi için yeterli

¹⁶⁰ Ayhan/Çağlar, s. 253; Demirel, s. 93; Özbey, s. 28; İsviçre' de ticaret sicili kantonlar bazında ve merkezi sistem olarak tutulmaktadır. Tüm siciller Adalet Bakanlığı bünyesinde oluşturulan birim tarafından denetlenir ve tescil başvuruları bu birim tarafından onaylanmaktadır. Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Akdağ Güney, Sicil, s. 33.

¹⁶¹ Son yasal düzenleme ile Almanya' da bütün sicil mahkemeleri 01.01.2007 tarihinden itibaren elektronik başvuruları almakla yükümlü tutulmuştur. Akdağ Güney, Sicil, s. 25; Avusturya' da ticaret sicili mahkemeler nezdinde tutulan resmi sicil nitelikte bir sicildir. Akdağ Güney, Sicil, s. 30.

¹⁶² 700 sayılı KHK. ile yapılan uyumlaştırma sebebiyle "Bakanlar Kurulu" ibaresi yerine "Cumhurbaşkanınca" olarak değiştirilmiştir (700 sayılı KHK. m. 192/1-b). Ayrıca 703 sayılı KHK. m. 29 uyarınca "Gümrük ve Ticaret Bakanlığı", "Ticaret Bakanlığı" olarak değiştirilmiştir (RG. 09.07.2018, S. 30473).

¹⁶³ Metnin değişiklikten önceki hali şu şekildeydi: "Ticaret sicili, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetiminde ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde kurulacak ticaret sicili müdürlükleri tarafından tutulur. Bir yerde oda mevcut değilse veya yeterli teşkilatı yoksa, ticaret sicili, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca belirlenecek bir odadaki ticaret sicili müdürlüğü tarafından tutulur." TTK. m. 24 hükmü 15.08.2017 tarih ve 694 sayılı KHK. ile değiştirilerek yeni halini almıştır. Mezkur hüküm daha sonra çıkarılan 7078 sayılı Kanun' un 157. maddesiyle aynen kabul edilmiştir (RG., 08.03.2018, S. 30354).

teşkilatı bulunmayan odaların bulunduğu yerlerde ticaret sicili, Ticaret Bakanlığınca belirlenecek bir odadaki müdürlük tarafından tutulur (TSY. m. 5).

eTTK. m.26/1 hükmü, ticaret sicilinin hangi oda tarafından tutulacağına dair bir açıklık içermemekteydi. Dolayısıyla bir yerde ticaret odası ile sanayi odası ayrı odalar olarak örgütlenmişse hangi oda tarafından tutulacağı belirsizlik oluşturmaktaydı. Ancak TTK. m. 24 uyarınca ticaret ve sanayi odalarının farklı örgütlenmesi durumunda açıkça sicilin ticaret odası tarafından tutulacağı öngörülerek bu belirsizlik ortadan kaldırılmıştır¹⁶⁴.

Ticaret sicili müdürlükleri ticaret ve sanayi odalarının veya ticaret odasının bulunduğu yerlerde kurulacağı öngörülmüştür. Türkiye genelinde ilçeler de dâhil olmak üzere tüm illerde toplam 182 adet Ticaret ve Sanayi Odası ile 56 adet Ticaret Odası bulunmaktadır¹⁶⁵. Bu odaların bünyesinde kurulmuş 238 adet ticaret sicili müdürlüğü mevcuttur¹⁶⁶. Bu anlamda müdürlüklerin kuruluşu il ve ilçeler bazında kurulan ticaret ve sanayi odalarına veya ticaret odalarına bırakılmış olması dolayısıyla, her oda kendi bünyesinde sicil müdürlüğü oluşturmuştur¹⁶⁷.

Ticaret sicili müdürlüklerinin görevli oldukları alan, odaların kurulmuş bulunduğu il veya ilçe ile sınırlıdır (TSY. m. 5/III). Buna göre sicilin yetkili olduğu çevre, il veya ilçe esasına göre belirlenir¹⁶⁸. Ticaret sicil müdürlüklerinin görev ve yetki hususunun belirlenmesi, tescil edilecek hususların hangi sicil müdürlüğünde tescil edilmesi gerektiği ve eTTK. zamanında sicilin sağlamış olduğu korumanın hangi coğrafi sınırlar içinde olduğunu ifade eder¹⁶⁹. Nitekim ticaret sicil müdürlükleri buldukları il veya ilçelerde işlem yapmakla yükümlü olup; yetkili olmadığı çevre sınırları içerisinde başvuru gelmesi halinde, yetkisizlik nedeniyle söz konusu başvuru talebini reddetmesi gerekmektedir¹⁷⁰. Bununla beraber gerçek kişiler açısından sicilin coğrafi sınırlar içerisinde korunacağını ifade eden eTTK. hükmü, 6102 sayılı TTK. ile

¹⁶⁴ TTK. m.24/I Madde Gereğesi.

¹⁶⁵ Ticaret ve Sanayi odalarının listesi için bkz. <https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/TicaretveSanayiOdalari.php>; Ticaret Odaları listesi için bkz. <https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/TicaretOdalari.php> (E.T. 11.03.2019).

¹⁶⁶ Ticaret sicili müdürlükleri için bkz. <http://www.ticaret Sicil.gov.tr/mudurlukler.php> (E.T. 11.03.2019).

¹⁶⁷ Demirel, s. 95;

¹⁶⁸ Bahtiyar, İşletme, s. 173; 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu' nun 5. maddesinde "Büyükşehir belediyelerinin sınırları, il mülki sınırlarıdır" şeklinde düzenlemeye rağmen büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer alan bazı ilçelerde ticaret sicili müdürlükleri faaliyetlerini ayrıca sürdürmektedir (Ankara Ticaret Sicil Müdürlüğü, Polatlı Ticaret Sicil Müdürlüğü). 2012 yılında yapılan değişiklikten önce büyükşehir belediyesi sınırları valilik merkez alınmak üzere 50 km yarıçapında bir alan olarak belirlenmiş ve bu sınırlar içerisinde tek bir ticaret sicili müdürlüğü kurulmuştu. Bu nedenle Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırlar içerisinde yer alan Çankaya, Yenimahalle gibi ilçelerin her birinde ayrı ticaret sicili müdürlüğü kurulmamış; ATO bünyesinde tek bir sicil müdürlüğü öngörülmüştür. Bununla ilgili bilgi için bkz. Ayhan/Çağlar, s. 253, dn. 406.

¹⁶⁹ Ticaret unvanının korunması hususunda yani tescilli ticaret unvanının korunması konusunda eTTK.' daki ayırım ortadan kaldırılmıştır. Gerçek veya tüzelkişi olduğuna bakılmaksızın tüm tacirlerin ticaret unvanı Türkiye çapında korunmaktadır. Ayırntı için bkz. Bozkurt, İşletme, s. 277; Arkan, s. 288-289; Ayhan/Çağlar, s. 304.

¹⁷⁰ Demirel, s. 95

değiştirilerek ticaret unvanının gerçek veya tüzel kişiler hakkında tüm ülke çapında hüküm ifade edeceği öngörülmüştür¹⁷¹. Buna göre ticaret siciline kaydedilen hususlar nerede olduğuna bakılmaksızın üçüncü kişiler hakkında ilan edilmekle hüküm ve sonuç doğurmaya başlayacaktır (TTK. m. 36/I; TTK. m. 45). Görüldüğü üzere, bu hükümde gerçek veya tüzel kişi ayrımı yapılmaksızın ticaret unvanının korunması sadece yetkili olduğu sicil çevresinde değil¹⁷²; tüm ülke çapında koruma altına alındığını ifade etmemiz mümkündür¹⁷³.

TTK. ile ihdas edilen düzenlemelerden biri de, ticaret siciline kaydedilen hususların elektronik ortamda tutulmasına ilişkindir. İnternetin ticari hayatta şeffaflığın sağlanması noktasında önemli bir rolü bulunmaktadır¹⁷⁴. Dolayısıyla gerek internet çağında veri aktarımlarının çok hızlı ve pratik yapıda olması gerekse de Avrupa ülkeleri ile ticari faaliyetlerin yaygınlık kazanması sonucunda Avrupa ülkeleri ile uyum süreci ticaret sicili kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasında önemli bir etken olmuştur¹⁷⁵. Bu sebeple ticaret sicili kayıtlarının düzenli olarak depolandığı ve elektronik ortamda sunulabilen merkezi ortak veri tabanı, Ticaret Bakanlığı ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde kurulacağı öngörülmüştür (TTK. m. 24/2).

Ticaret sicili kayıtlarının elektronik ortamda tutulması, çağdaş teknolojik gelişmelere uygun olması ve sicilin fonksiyonunu arttırması gibi önemli bir işleve sahip olsa da; bilgi bankasında kayıt altına alınan içeriklerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilme gibi bir hukuki etkisi bulunmamaktadır¹⁷⁶. Bu durum doktrinde bazı yazarlar tarafından eleştirilmiş ve aleniyet işlevini sağlayan sahip bilgi bankasına hukukî sonuç bağlanması gerektiği savunulmuştur¹⁷⁷.

¹⁷¹ Bozkurt, İşletme, s. 277; Arkan, s. 288-289; Ayhan/Çağlar, s. 304.

¹⁷² Ticaret sicili açısından getirilen bu hususun istisnası 1971 tarihli 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu (TİRK) m. 4 uyarınca sözleşmenin geçerliliği, ticari işletmenin kaydedildiği sicil çevresindeki bir noter tarafından onaylanmasına bağlı tutulmaktaydı. Burada resmi şekil şartı öngörülmüş olup sicil çevresindeki bir noter tarafından tanzim edilmesi durumunda sözleşmenin geçersiz olacağı kabul edilmekteydi. Ayrıntı için bkz. Demirel, s. 96; Yarg. 19. HD. T. 14.10.2005, E. 2004/12784, K. 2005/10143; Ancak 20.10.2016 tarihinde kabul edilen 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu m. 17 ile birlikte TİRK. yürürlükten kaldırılmış ve artık rehin sözleşmesinin sicil çevresindeki bir noter tarafından yapıma şartı mülga edilmiştir. 6750 sayılı yasanın 4. maddesi uyarınca rehin sözleşmesinin geçerli olabilmesi için tarafların imzalarının noter tarafından tasdik edilmiş olması ve sicil yetkilisinin huzurunda yapılmış olmasını yeterli bulmaktadır. RG., T. 28.10.2016, S. 29871.

¹⁷³ Akdağ Güney, sicil, s. 74.

¹⁷⁴ Bahtiyar, s. 173.

¹⁷⁵ TTK. Genel Gerekeçe, Par. 47' de ticaret sicili reformunun Avrupa ülkelerinde odak noktalarında birisinin ticaret sicilinin elektronik ortamda tutulması ve buna bağlı olarak tescil edilen hususlara ilişkin belgelerin aynı ortamda dosyalanması ve saklanması Avrupa' da yaygınlık kazandığı ifade edilmektedir. Yine TTK. Genel Gerekeçe, Par. 89' da özellikle şirketler hukukunda şeffaflığı sağlayan araçlardan birinin internet, elektronik ortamda aktarmalar ve açılması zorunlu olan web sitelerinin olduğu vurgulanmıştır.

¹⁷⁶TTK. m. 24/2 madde gerekçesi: "Bilgi bankasındaki kayıtlar üçüncü kişilere ileri sürülmek gibi hukuki bir gücü ve etkiyi haiz değildir". Ayrıca bkz. Arkan, s. 264; Kaya, s. 68; Bozkurt, İşletme, s. 242.

¹⁷⁷ Kayar, Değerlendirme, s. 364-365; Ünal, s. 1046; Battal, s. 101.

Ticaret sicili kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasına ilişkin usul ve esasların, TTK. m. 26 uyarınca çıkarılan Ticaret Sicili Yönetmeliği' ne göre düzenleneceği öngörülmüştür¹⁷⁸. Bu kaydedilen hususlar ile tescil ve ilan edilmesi gereken içeriklerin düzenli depolandığı bir bilgi bankası TOBB nezdinde kurulacaktır (TTK. m. 24/2). Buna göre yapılacak sicil işlemleri, Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (Mersis)¹⁷⁹ üzerinden gerçekleştirilecek ve buna ilişkin sicil kayıtları bu sistem üzerinden tutulacaktır. Buna göre artık ticaret sicil müdürlükleri, tüm sicil işlemlerini Mersis üzerinden gerçekleştirecektir¹⁸⁰.

Sicil işlemlerinin yürütülmesi için oda bulunmayan veya yeterli teşkilatı bulunmayan odaların olduğu yerlerde ticaret sicili, Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenecek bir odadaki ticaret sicili müdürlüğü tarafından tutulacaktır (TSY. m. 5/I). Bu hüküm, 7078 sayılı Kanunun¹⁸¹ 157. maddesiyle kanundan çıkarılmış olmasına rağmen yönetmelikte halen varlığını sürdürmektedir. Bunun yerine 7078 sayılı Kanun değişikliği uyarınca Ticaret Bakanlığı il merkezleri dışındaki odalarda sicil müdürlükleri oluşturabileceği gibi müdürlüklere bağlı şubeler de açabilir (TTK. m. 24/1). Nitekim eTTK. ve söz konusu değişiklikten önce yer alan “oda” kavramının hukuki niteliği doktrinde tarafından tartışılmakla birlikte; Bakanlığın yetki verebileceği herhangi bir meslek odasının da anlaşılabilmesi gerekçesiyle eleştirilmiştir¹⁸². TTK. m. 24' ün gerekçesinde, eTTK.' da ticaret siciline ilişkin iş veya işlemlerin yeterli oda bulunmaması halinde, ticaret sicilini tutacak odanın Bakanlıkça belirleneceğini belirterek amaca en uygun çözümün getirildiği ifade edilse de; son değişiklikten önce odanın belirsizliği giderilmemişti¹⁸³.

¹⁷⁸ TTK. 'nın 6335 sayılı Kanun değişikliğinden önceki halinde bu işlemlerin Ticaret Sicili Tüzüğü ile belirleneceği ifade edilmişti Ancak söz konusu kanun değişikliği ile bu işlemlerin Bakanlık tarafından çıkarılacak Ticaret Sicili Yönetmeliği ile düzenleneceği şeklinde değiştirilmiştir (RG., T. 30.06.2012, S. 28339). Bu husus eleştirilere neden olmuştur. 6102 sayılı TTK. ile 6103 sayılı Yürürlük ve Uygulama Kanunu'nda değişiklik yapılmasını öngören 26.12.2012 tarihi 6335 sayılı Kanun m. 40 uyarınca TTK. 'nın çıkarılmasını öngördüğü Ticaret Sicili Tüzüğü (TST) yerine yönetmelik çıkarılması şeklinde değiştirilmesi, Danıştay denetiminin devre dışı bırakılması ve hukuk güvenliğinin açısından doğru olmadığı yönünde eleştirilmiştir. Ayrıntı için bkz. Moroğlu, Erdoğan, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (Başlangıç Hükümleri, Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri, Kıymetli Evrak ve Son Hükümler), Değerlendirme ve Öneriler, Onikilevha Yayınları, 8. Baskı, İstanbul 2016, s. 48.

¹⁷⁹ Mersis ticaret sicili işlemlerinin elektronik ortamda yürütüldüğü, ticaret sicili kayıtları ile tescil ve ilan edilmesi gereken içeriklerin düzenli olarak depolandığı ve elektronik ortamda sunulduğu, Ticaret Bakanlığı ile TOBB. nezdinde oluşturulan ve işletilen merkezi ortak veri tabanını da içeren bilgi sistemini ifade eder (TSY. m. 4/1-g).

¹⁸⁰ Mersis işlemleri için bkz. <https://mersis.gtb.gov.tr/> (E. T. 12.03.2019). Ayrıca bu sistemin önemli bir fonksiyonu da tescil edilen ticari işletmeler ile ticaret şirketleri ve bunların şubelerine, tescilleri ile birlikte MERSİS numarası verilir. MERSİS numarası, münhasıran bunlara özgülenmiş numaralar olup değiştirilememesidir (TSY. m. 13/II). MERSİS' in diğer önemli bir fonksiyonu da ticaret şirketleri ile tüzel ve gerçek kişiler bütün sicil işlemlerini güvenli elektronik imza ile yapabilmelerine imkân tanınmasıdır (TSY. m. 13/5).

¹⁸¹ RG., T. 08.03.2018, S. 30354.

¹⁸² Akdağ Güney, sicil, s. 19-20, dn. 12; Kayar, Değerlendirme, s. 353; Demirel, s. 98.

¹⁸³ TTK. m. 24 Madde Gerekçesi: “eTTK. bir yerde oda yoksa veya yeterli teşkilat yoksa Bakanlık tarafından belirlenecek o il dahilindeki yeterli teşkilata sahip odalardan birinin sicil memurluğu tarafından tutulacağı

7078 sayılı Kanun değişikliği sonucu, m¼d¼rl¼klere bağlı şubelerin de aılabileceği ¼ng¼r¼lm¼ř olması sebebiyle artık herhangi bir oda b¼nyesinde kurulmasına ihtiyaç kalmamıştır. Dolayısıyla oda kavramı ile ilgili belirsizliklerin ve tartışmaların sona erdiği kanısındayız. Bununla birlikte son değişiklikten ¼nceki kanun h¼km¼ne atfen ihdas edilen y¼netmelik h¼km¼n¼n de yeni d¼zenlemeye g¼re yeniden ele alınması gerektiği kanaatindeyiz.

Son olarak ticaret sicil kayıt işlemlerinin elektronik ortamda yapılmasına y¼nelik toplanması ve işlenmesi gerekli olan kişisel verilerin, kişisel verilerin korunması ve veri g¼venlięinin sağlanmasına ilişkin mevzuata uygun bir şekilde korunacağı ¼ng¼r¼lm¼řt¼r (TTK. m. 24/IV). TTK.'nın ilk halinde unutmaya nedeniyle yer almayan bu h¼km¼¹⁸⁴, 6335 sayılı Kanun değişikliği ile 24. maddenin 2. fıkrası olarak d¼zenlenmiřtir.

2.2. Ticaret Sicili M¼d¼rl¼ę¼ Personeli

TSY. m. 6/I uyarınca ticaret sicili m¼d¼rl¼ę¼; m¼d¼r, m¼d¼r yardımcıları ve diğer personelden oluşmaktadır.

2.2.1. Ticaret Sicili M¼d¼r¼

Ticaret sicili, ticaret sicil m¼d¼rleri¹⁸⁵ tarafından y¼netilir (TTK. m. 25/I; TSY. m. 7/I). Ticaret sicili m¼d¼r¼, TTK. m. 26 uyarınca çıkarılan y¼netmelikte belirlenen niteliklere sahip kişiler arasından, odanın teklif etmesi ¼zerine¹⁸⁶ veya Ticaret Bakanlığının uyarısına rağmen otuz g¼n içerisinde teklif edilmemesi halinde, re'sen Bakanlıkça atanır ve aynı usulle g¼revden

¼ng¼r¼lm¼řt¼. Bu h¼km¼de oda ile neyin kastedildiği belli değildir. Bu h¼km¼ bazılarında o il dahilindeki esnaf odası şeklinde yorumlanmıştır. Bazıları ise Bakanlığın bu g¼revi herhangi bir meslek odasına bırakabileceği şeklinde anlaşılıyordu. Her iki yorum ticaret sicili gibi kamu g¼venlięi işlevi de bulunan bir sicil için uygun değildir. Birinci fıkrada s¼ze konu durumda ticaret sicilini tutacak odanın Bakanlıkça belirleneceği belirtilerek amca en uygun ¼z¼m benimsenmiştir.”

¹⁸⁴ Bozkurt, İşletme, s. 242; Kendigelen, Abuzer, T¼rk Ticaret Kanunu, Değişiklikler-Yenilikler-İlk tespitler, İstanbul 2012, s. 53.

¹⁸⁵ 6762 sayılı eTTK. m. 27 uyarınca ticaret sicilinin y¼netme yetkisinin “sicil memuruna” ait olduğu ifade edilmişti. Ancak TTK. sicil m¼d¼rl¼ę¼n¼n “sicil m¼d¼r¼” tarafından y¼netileceęini belirterek kavram değişikliğine gitmiştir. Bizde alışmamızda sicil m¼d¼r¼ ifadesini tercih etmiş bulunmaktayız.

¹⁸⁶ Sicil m¼d¼r¼ 559 sayılı KHK. değişikliğinden ¼nce ki hali gibi Adalet Bakanlığı tarafından atanması daha isabetli bir d¼zenleme olacaktır. ¼nk¼ sicil m¼d¼r¼n¼n sicil işlemlerine y¼nelik yapmış olduğu inceleme idari bir inceleme olmakla birlikte aynı zamanda hukuk¼ bir incelemedir. M¼d¼r, yapmış olduğu işlemleri inceleme yetkisine sahip olan meslek erbabı tarafından değil, resmi bir kuruş tarafından atanmalıdır. Bu uygulamanın yapılması hakkında eleştiriler için bkz. Deryal, s. 92, dn. 3; Okutan, G¼l, “Ticaret Sicili” 40. Yılında T¼rk Ticaret Kanunu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fak¼ltesi Yayını, No: 714, İstanbul 1997, s. 9; Sicil memurunun daha ¼ncede olduğu gibi Adalet Bakanlığı tarafından atanması sorunları belli ¼l¼lerde giderecektir. Bu sayede sicil memurları g¼rev yaptığı çevrede tacirlere karşı bağımsız davranma imkânına sahip olacaktır. Bu konuyla ilgili eleştiri ve ¼neriler için bkz. Bilge, Sicil, s. 45-48; Doktrinde başka bir g¼r¼ř ise sicil m¼d¼r¼n¼n tam bağımsızlığı için Adalet Bakanlığı tarafından atanmasını da yerinde bulmamaktadır. Zira kamu itimadı taşıyan ticaret sicilinin tutulmasında g¼rev alacak kişilerin, siyasi bir kuruluş olan bakanlık tarafından atanması ve bakanlık tarafından denetlenmesi sicile g¼veni arttırmayacaktır. Bu sebeple sicil m¼d¼r¼lerinin tamamen bağımsız bir kurum niteliğine sahip ¼rnek olarak mahkemeler tarafından atanmasının daha isabetli olacağı ifade edilmektedir. Ayrıntı için bkz. Yıldırım, s. 19, dn. 67.

alnabilir. 694 sayılı KHK¹⁸⁷. değişikliğinden önce sicil müdürünün Bakanlığın uygun görüşü alınarak oda meclisi tarafından atanacağı öngörülmekteydi. Ancak söz konusu KHK. ile artık sicil müdürünün odanın teklif etmesi üzerine, Ticaret Bakanlığı tarafından veya Bakanlığım uyarısına rağmen teklif edilmemesi halinde doğrudan/re'sen Bakanlık tarafından atanacağı öngörülmüştür. Bununla beraber kanaatimizce TSY. nin yeni değişikliğe göre güncellenmemesinin bir sonucu olarak, sicil müdürü ve müdür yardımcısının oda meclisi onayıyla atanacağı hükmü varlığını korumaktadır¹⁸⁸. Ancak sonraki tarihli kanun hükmüne aykırı yönetmelik kuralının normlar hiyerarşisi gereğince, uygulanması mümkün olmadığından¹⁸⁹; artık sicil müdürü, kanun hükmü gereği olarak odanın teklifi üzerine, Ticaret Bakanlığı tarafından atanacak olup; oda meclisinin onayı alınmayacaktır.

Kanaatimizce hem sicilin tutulmuş bulunduğu ticaret sicili müdürlükleri, hem de sicil müdürünün atanması hususunun ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odalarının bünyesinde yapılması, isabetli bir düzenleme değildir. Nitekim sicil işlemlerini gerçekleştiren sicil müdürü, tescil talebinde bulunan kişilerin bizzat oda yönetiminde bulunan kişiler olması durumunda, bunlara karşı objektifliğini koruması ve hukuka uygun kararlar vermesi çok güç bir durumdur. Dolayısıyla sicil müdürü ve sicil işlemlerini gerçekleştiren personelin Ticaret Bakanlığına bağlı memur statüsüne kavuşturulması, hukukî güvenliğin sağlanması ve sicil müdürünün tescil işlemlerini herhangi bir baskı hissetmeden gerçekleştirmesi açısından çok önemlidir. Bu anlamda ticaret sicili müdürlüklerinin de ticaret odalarının bünyesinden alınıp, Ticaret Bakanlığına bağlı illerdeki başkanlıkların bünyelerinde kurulması da ayrıca önem arz eden bir husustur.

Ticaret sicil müdürlüklerinde istihdam edilecek personellerin tavan ve taban ücreti her sene TOBB' un görüşü alınarak Ticaret Bakanlığınca belirlenir (694 sayılı KHK. m. 163 ile değişik TTK. m. 25/I).

Ticaret sicilinin tutulması, ticaret sicili müdürünün yerine getirmesi gereken asli görevi olarak kabul edilmektedir¹⁹⁰. Ticaret siciline tescil edilen hususların dayanağı olan belge ve

¹⁸⁷ KHK. 01.02.2018 tarih ve 7078 sayılı kanununun 158. Maddesi ile aynen kabul edilmiştir (RG., T. 08.03.2018, S. 30354)

¹⁸⁸ TSY. m. 6/2' ye göre: "Müdür ve müdür yardımcıları, ilgili oda yönetim kurulunun teklifi, Ticaret Bakanlığının uygun görüşü alınarak oda meclisinin onayıyla atanır."

¹⁸⁹ Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler (21.01. 2017 tarih 6771 sayılı kanun ile değişik AY. 124). Ayrıca bkz. Kuluçlu, Erdal, Türk Hukuk Sisteminde Normlar Hiyerarşisi ve Sayıştay Denetimine Etkileri, Sayıştay Dergisi, C. 19, S. 71, Y. 2008, s. 6.

¹⁹⁰ Ayhan/Çağlar, s. 255

defterlerin muhafaza altına alınması, saklanması, tescil, terkin ve tadil gibi sicil işlemlerinin yapılması sicil müdürlerinin başlıca görevleridir. Bununla birlikte ticaret sicil müdürünün görevlerini tescile tabi hususları inceleme, tescil, tescile davet ve ihtar ile sicil defter ve belgelerini koruma şeklinde de ifade etmemiz mümkündür¹⁹¹.

Ticaret sicili müdürü ve müdür yardımcılara müdürlük dışında ayrıca bir görev verilemeyecektir (694 sayılı KHK. m. 163 ile değişik TTK. m. 25/3). Bununla beraber sicil müdürüne tescil işlemleri ile ilgili emir ve talimat verme yetkisi sadece Ticaret Bakanlığına aittir. Ancak oda yetkilileri süreklilik arz etmeyen oda faaliyetleri ile odanın işleyişine ilişkin talimat ve görev verme yetkisine sahiptir (TSY. m. 7/6).

Ticaret sicili müdürü, müdür yardımcısı veya sicil işlemlerinin yürütülmesinde görev alacak diğer personel yapılan sınavlarda başarılı olanlar arasından seçilecektir. Sicil müdürlerinin göreve almalarına veya görevde yükselmelerine ve yapılacak sınava ilişkin usul ve esaslar Ticaret Bakanlığınca çıkarılacak tebliğle düzenlenir (TSY. m. 8/2)¹⁹².

Sicil müdürlerinin özlük hakları ve işlemleri hakkında TSY. hükümleri geçerli olacaktır. Ayrıca sicil müdürleri ile ilgili TSY.' de düzenlenmemiş hususlar hakkında bünyesinde çalıştıkları oda çalışanlarının tabi tutulduğu mevzuat hükümleri uygulanacaktır (TSY. m. 9/I). Ücretlerinin tespit edilmesinde sicil müdürünün hukuki statüsü ve odanın iş yoğunluğu göz önünde bulundurulur (TSY. m. 9/3). Yine Yönetmelik uyarınca sicil müdürü iş sözleşmesine tabi olup, bu iş sözleşmesi belirsiz süreli iş sözleşmesi şeklinde düzenlenmesi gerekmektedir (TSY. m. 9/2).

2.2.2. Ticaret Sicili Müdürü Yardımcıları ve Diğer Personel

Ticaret sicil müdürünün atanması şeklinde aynı usulle müdürlüğün iş hacmine göre, yeteri kadar sicil müdürü yardımcısı görevlendirilebilir (TTK. m. 25/I; TSY. m. 6/II). Ticaret sicili müdür yardımcıları, müdürlüğün iş hacmi göz önünde bulundurulmak suretiyle Ticaret Bakanlığının uygun görüşüyle, bir veya daha fazla olacak şekilde oda meclisi onayıyla atanır (TSY. m. 6/II).

Sicil işlemlerinin yürütülmesinde görevli olan sicil müdür yardımcılarının iş hacmine göre yetersiz kalmaya başlaması durumunda sicil müdürü, sicil işlerinin yürütülmesi ile personelin sevk ve idaresinin sağlanması için müdürlüğe bağlı şubelerde görev yapmak üzere,

¹⁹¹ Karayalçın, İşletme, s. 297; Bahtiyar, İşletme, s. 177; Ayhan/Çağlar, s. 255; Bozkurt, İşletme, s. 251.

¹⁹² Bu tebliğ henüz çıkarılmamıştır.

müdür yardımcısı ve yeteri kadar personel önerir. Oda tarafından görevlendirme yapılması durumunda bu durum derhal yazılı olarak Ticaret Bakanlığına bildirilerek söz konusu atama işlemi gerçekleştirilmiş olur (TSY. m. 7/5). Bununla beraber ilgili oda tarafından ticaret sicili işlemlerinin daha hızlı ve sağlıklı yürütülmesi amacıyla yeteri kadar personel ve diğer görevlileri istihdam etmesi de mümkündür¹⁹³.

Sicil müdür yardımcılarının görevlerinden alınmalarına da, atamaya yönelik gerçekleştirilen usul uygulanır. Oda yönetim kurulunun sicil müdür yardımcısını görevden almaya yönelik teklif götürmesi durumunda bu teklifin haklı nedenlere dayandırılması ve ayrıca yazılı şekilde yapılması gerekir¹⁹⁴. Ticaret Bakanlığı, oda yönetim kurulu sicil müdür yardımcısını görevden almaya yönelik talebinin uygun olup olmadığına ilişkin görüşünü en geç altmış gün içerisinde verir. Ticaret Bakanlığı görevden almaya yönelik görüş bildirirken, odanın teklifinde yer alan bilgi ve belgeler üzerinden inceleme yaparak veya ihtiyaç olması durumunda sicil müdürlüğü mahallinde yapılacak inceleme sonucuna göre karar verir (TSY. m. 6/II). Bu araştırmalar neticesinde Ticaret Bakanlığının uygun görüş bildirmesi durumunda sicil müdür yardımcısı veya personeli oda yönetim kurulu tarafından görevden alınabilecektir.

2.3. Ticaret Sicili Müdürünün Nitelikleri, Denetimi ve Sorumluluğu

2.3.1. Ticaret Sicili Müdürünün Nitelikleri

Ticaret sicili müdürü, TSY. m. 8 uyarınca belirtilen nitelikleri haiz kişiler arasından oda yönetim kurulunun teklifi, Ticaret Bakanlığının uygun görüşü bildirmesi ile atanır (694 sayılı KHK. m. 163 ile değişik TTK. m. 25/I).

Ticaret sicili müdürünün haiz olması gereken nitelikler TSY. m. 8 de açıkça ifade edilmiştir. Buna göre:

- a) *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak.*
- b) *Müdür ve müdür yardımcılarında kırk yaşını; diğer personelde otuz beş yaşını doldurmamış olmak.*
- c) *Askerlikle ilişkisi bulunmamak.*
- ç) *Müdür ve müdür yardımcıları için kamuda veya özel sektörde en az beş yıl iş tecrübesine sahip olmak veya en az iki yıl müdürlükte çalışmış olmak.*

¹⁹³ Bilge, Sicil, s. 68; Demirel, s. 105.

¹⁹⁴ Ayhan/Çağlar, s. 257.

d) Kamu haklarından mahrum bulunmamak.

e) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile Devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkum olmamak.

f) Görevini devamlı yapmasına engel olabilecek vücut yahut akıl hastalığı bulunmamak.

g) Tacir veya esnaf sayılmalarını gerektiren bir faaliyette bulunmamak.

ğ) Kısıtlanmış olmamak.

h) Üniversitelerin en az dört yıl süre ile eğitim veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idari bilimler, işletme, iktisat fakülteleri ile bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurtiçi veya yurtdışındaki öğrenim kurumlarından birini bitirmiş olmak¹⁹⁵.

ı) Başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla geçerlilik süresi dolmamış Kamu Personeli Seçme Sınavında ilgili puan türünde Bakanlıkça belirlenen asgari puanı almış olmak.

Bu şartları sağlayan ve ilgili sınavda¹⁹⁶ başarılı olanlar arasından seçilmiş olan kişiler, ilgili odanın teklif etmesi ve Ticaret Bakanlığı onayıyla ticaret sicili müdürü atanması yapılır.

Mülga Ticaret Kanunu döneminde ticaret sicil müdürünün hukukî statüsü tartışma konusu olan bir husus idi. Zira 559 sayılı KHK. değişikliğinden önce sicili tutan personelin, Adalet Bakanlığı tarafından atanması sebebiyle, sicil makamına da sicil memurluğu denilmişti. Ancak söz konusu 559 sayılı KHK. değişikliği ile beraber teşkilat yapısında önemli değişiklikler yapılmış ve sicil personeli atanmasının, Ticaret Bakanlığının uygun görüşü ile

¹⁹⁵ Sicil memurlarının vasıflarını düzenleyen TST. m. 3 ' te sicil memurlarının il ve ilçelerde görev yapacak sicil memurları arasında ayırma gitmişti. Düzenlemeye göre illerde görev yapacak sicil memurlarının tercihen hukuk fakültesi mezunu, bulunamaması durumunda siyasal bilgiler, iktisat, maliye işletme gibi iktisadi ve idari bilimler fakültesi veya aynı nitelikte 4 yıllık meslek okulları mezunu olma şartı vardı. İlçeler için ise lise veya dengi bir okul mezunu olması şartı yeterliydi. Bu durum eTTK.' da doktrinde sicil işlemlerinin tüm ülkede etki göstermesi gerekçesiyle sicil memurlarının ilçeler için de en az yükseköğrenim görmüş olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıntı için bkz. Bilge, Sicil, s. 49-50; Akdağ Güney, Sicil, s. 86. TTK. bu ayrımı kaldırarak il ve ilçelerde tüm sicil müdürlerinin TSY. m. 8-h hükmündeki şartları sağlaması gerekmektedir.

¹⁹⁶ eTTK.' nın aksine mevcut TTK.' da sicil müdürlerinin ve müdür yardımcılarının atanabilmesi için her oda kendi sınavını yapmayacak; merkezi bir sınav olan Kamu Personeli Seçme Sınavından ilgili puan türünde en az 70 puan almaları gerekmektedir. Uygulamada merkezi sınavdan alınan puanın % 60' ı ve oda tarafından gerçekleştirilen sözlü sınavın % 40' ı alınarak en yüksek puanı alan kişiler Bakanlığın onayına sunulacaktır. Ayrıca bkz. Demirel, s. 101, dn. 330.

ilgili odalar tarafından yapılacağı hüküm altına alınmıştı. Bu değişikliğe rağmen Kurum adının (ticaret sicili memurluğu) olarak kalmış olması sicil personelinin hukukî statüsünün belirlenmesinde tereddüt oluşturmaktaydı¹⁹⁷. Ancak eTTK. m. 27 uyarınca sicil memurlarının işledikleri suçlar bakımından devlet memuru gibi cezalandırılacağı ve kendisine karşı işlenen suçların memurlara karşı işlenmiş gibi sayılacağı belirtilmekle birlikte; sicil memuru devlet memuru statüsünde sayılmamış, sadece belli durumlarda DMK. kapsamında bu statüden yararlandırılmıştır¹⁹⁸.

Ancak TTK.' dan önceki son durumda sicil memurlarının statüsüyle ilgili 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanunu¹⁹⁹ ile ticaret ve sanayi odaları bünyesinde istihdam edilen kişilerin açıkça devlet memuru değil, İş Kanunu²⁰⁰ hükümlerinin uygulanacağı kişilerin statüsünde olduğu ifade edilmiştir. Nitekim 5174 sayılı Kanun m. 73' e göre: "Oda, borsa, birlik ve bunların kurduğu teşekküllerde istihdam edilenler bu Kanunda yer alan hükümler dışında 4857 sayılı İş Kanunu' na tabidir". Ticaret sicil personelinin bu anlamda oda bünyesinde çalışan kişiler olması hasebiyle bunların da İş Kanunu' na tabi olduğu kabul edilmişti²⁰¹.

Mevcut TTK. ise eTTK.' dan farklı olarak ticaret sicil memurluğu kavramını, ticaret sicil müdürlüğü ile değiştirmiştir²⁰². Bu anlamda mevcut düzenleme uyarınca sicil müdürü, müdür yardımcısı ve sicil işlemlerinin yürütülmesinde görev alacak diğer personelin oda ile yapacakları sözleşmelerin belirsiz süreli iş sözleşmesi niteliğini haiz olduğu hüküm altına alınmıştır (TSY. m. 9/II). Buna göre ticaret sicil müdürünün İş Kanununa tabi olması gerekçesiyle memur değil, işçi statüsüne sahip olduğunu ifade etmemiz mümkündür²⁰³.

Bununla birlikte TTK. m. 25/II uyarınca ticaret sicil müdürü, sicil yardımcısı ve sicil müdürlüğünde görev alan diğer personel, görevleri ile ilgili suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılacak ve kendilerine karşı işlenen suçlar bakımından kamu görevlisine karşı

¹⁹⁷ Demirel, s. 102; Özkorkut, s.

¹⁹⁸ eTTK. m. 27/II ye göre: "Ticaret sicili memuru ve yardımcıları ile diğer personeli, görevleri ile ilgili suçlardan dolayı Devlet memuru gibi cezalandırılır ve bunlara karşı işlenmiş suçlar Devlet memurlarına karşı işlenmiş sayılır."

¹⁹⁹ RG., T. 01.06.2004, S. 25479.

²⁰⁰ 4857 sayılı İş Kanunu, RG., T. 10.06.2003, S. 25134

²⁰¹ İş.K. m. 2 tanımlar başlığı altına bir iş sözleşmesine bağlı olarak çalışan gerçek kişiye işçi denir. İşçi kavramı ve işçi kavramının muhtevası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Çelik, Nuri/Caniklioğlu, Nurşen/Canbolat, Talat, İş Hukuku Dersleri, Beta Yayınları, Yenilenmiş 31. Baskı, İstanbul 2018, s. 83-84; Süzek, Sarper, İş Hukuku, Bata Yayınları, Yenilenmiş 16. Baskı, İstanbul 2018, s. 141-142; Senyen-Kaplan, E. Tuncay, Bireysel İş Hukuku, Gazi Kitabevi, Yenilenmiş 8. Baskı, Ankara 2017, s. 29-30; Mollamahmutoğlu, Hamdi/Astarlı, Muhittin/Baysal, Ulaş, İş Hukuku Ders Kitabı, C. 1: Bireysel İş Hukuku, Lykeion Yayınları, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara 2018, s. 31-33.

²⁰² Özdamar, Sicil, s. 50; Altaş, s. 82; Demirel, s. 103

²⁰³ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 356-357; Demirel, s. 103.

işlenmiş suçlar gibi sayılacaktır. Ancak burada sicil müdürlerinin görevleriyle nedeniyle DMK. kapsamında kamu görevlisi olarak kabul edilmesi sadece ceza hukuku ile sınırlandırılmıştır²⁰⁴. Bunun dışında kalan alanlarda ticaret sicil müdürünün 4857 sayılı İş Kanunu' kapsamında işçi sıfatını haiz olduğunu ifade etmek gerekir.

2.3.2. Ticaret Sicili Müdürünün Denetimi

Ticaret sicilinin tutulması görevi, esasen kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu niteliğini haiz ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odalarına bırakılmıştır²⁰⁵. Odalar nezdinde örgütlenen ticaret sicil müdürlüklerinin kamu tüzel kişiliği bulunmamasına rağmen yine de kamu kuruluşu niteliğini haizdir. Ticaret sicilini tutma görevi, meslek odaları nezdinde örgütlenen ticaret sicili müdürlüklerine bırakılmasına rağmen, önemli derecede kamu hizmet ifa eden bu kurum üzerinde Devletin denetim ve nezaret görevi ortadan kalkmamıştır²⁰⁶. Ayrıca AY. m. 135/V hükmü uyarınca Devletin kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları üzerinde idari ve mali denetim yetkisi bulunmaktadır.

Buna göre Ticaret Bakanlığı ticaret sicili müdürlüklerinin faaliyetlerini her zaman denetlemeye ve gerekli tedbirleri almaya yetkilidir. Sicil müdürlükleri de Ticaret Bakanlığının aldığı tedbirlere ve verdiği talimatlara uymakla yükümlüdür (TTK. m. 25/II; TSY. m. 10/I). Ancak burada önemle ifade edilmelidir ki ticaret sicil müdürlükleri doğrudan Ticaret Bakanlığına bağlı bir kuruluş değildir. Bakanlığın sicil müdürlükleri üzerinde sadece denetim ve gözetim yetkisi bulunmaktadır²⁰⁷.

Ticaret Bakanlığının sicil müdürleri üzerindeki denetimi yetkisi, doktrinde bazı yazarlar tarafından idare hukuku anlamında bir vesayet yetkisi olduğu ileri sürülmüştür²⁰⁸. İdarenin vesayet yetkisi, AY. m. 127 gereğince merkezi idarenin, yerel idareler üzerinde, yerel hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun bir şekilde yerine getirilmesi, kamu hizmetinde

²⁰⁴ Özkorkut, s. 30, dn. 44; Demirel, s. 104; Önemle ifade etmek gerekir ki, ticaret sicil müdürü ile diğer personellerin kamu görevlisi statüsünde cezalandırılmaları, kamu görevlisi statüsüne haiz olduğu anlamına gelmez. Bunlar 657 sayılı DMK.' ya değil, 4857 sayılı İş Kanunu' na tabidirler. Ayrıca bkz. Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 356-357.

²⁰⁵ Odalar, üyelerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleklerinin genel menfaatlerine uygun gelişmesini sağlamak üyelerinin birbiri ve halk ile münasebetlerinde dürüstlüğü hâkim kılmak üzere mesleki disiplin, ahlak ve dayanışmayı korumak ve bu Kanunda yazılı hizmetler ile düzenlenen mevzuat uyarınca odalara verilen görevleri yerine getirmek amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır (5174 sayılı Kanun m. 4). Buna göre ticaret ve sanayi odaları, AY. m. 135 uyarınca hüküm altına alınan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıdır. Ayrıca bkz. Ayhan/Çağlar, s. 254.

²⁰⁶ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 357; Tekil, s. 153; Arkan; s. 263; Bozer/Göle, s. 331; Ayhan/Çağlar, s. 255; Bahtiyar, İşletme, s. 172; Poroy/Yasaman, s. 224; Deryal, s. 93; Kayıhan, İşletme, s. 162; Bozkurt, İşletme, s. 241.

²⁰⁷ Ayhan/Çağlar, s. 254.

²⁰⁸ Bilge, Sicil, s. 41; Bilgili/Demirkapı, s. 153; Yıldırım, s. 17.

birliğin sağlanması, kamusal yararın korunması amacıyla sahip olduğu yetkidir²⁰⁹. Ticaret sicilinin kamu hizmeti ifa ediyor olması ve Devletin sicil müdürleri üzerinde denetim yetkisinin olduğu göz önüne alındığında bu denetimin vesayet yetkisi anlamında bir yetki olduğunu ifade edebilmek mümkündür.

Ticaret Bakanlığının sicil müdürleri üzerinde denetim ve gözetim yetkisinin amacı, sicil müdürlerinin kanuna ve yönetmelikle ihdas edilen düzenlemelerine uygun bir şekilde işlem yapmasını sağlamak, sehven yapılan hataların tekrarlanmasının önüne geçmektir²¹⁰. Nitekim kamu hizmeti rolü olan ticaret sicili kayıtlarının sehven de olsa yanlış tutulması, hukuk güvenliğinin sarsılması açısından ciddi sonuçlar ortaya çıkarabilecektir. Bu sebeple Devletin denetim yetkisinin olması sicil müdürlerinin sicil işlemlerini gerçekleştirirken gerekli dikkat ve özen göstermeleri açısından son derece önem arz etmektedir.

Ticaret Bakanlığının sicil müdürleri üzerindeki denetiminin kimler tarafından yerine getirileceği TSY. m. 10/II' de düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeye göre Ticaret Bakanlığı bu denetimi, denetim elemanları eliyle gerçekleştirecektir. Bununla birlikte Bakanlık, sicil müdürlüğü hakkında ihtiyaç olması durumunda ön değerlendirme niteliğindeki işler için Bakanlık personeli eliyle de yaptırabilir (TSY. m. 10/II).

2.3.3. Ticaret Sicil Müdürünün Sorumluluğu

Ticaret sicili, ticaret hayatı içerisinde bazı hakların ihdas edilmesinde ve üçüncü kişilerin belli hukukî işlemler gerçekleştirirken itimad ederek hareket ettiği bir sicil türüdür. Bu işlemleri gerçekleştiren kişiler, sicili tutan sicil müdürünün veya personelinin eksik inceleme sonucu ya da ihmali ile ortaya çıkması muhtemel zararlar söz konusudur. Üçüncü kişilerin işlem gerçekleştirirken sicildeki kayıtların doğru olduklarına itimad ederek hareket etmelerine binaen, bir zarar meydana gelmesi durumunda; her ne kadar yolsuz tescile dayanan üçüncü kişinin hak kazanımı ticaret sicilinde kural olarak mümkün olmamakla birlikte en azından ortaya çıkan zararın karşılanması hukuk güvenliği açısından önem arz etmektedir²¹¹.

²⁰⁹ İdari vesayet hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Günday, Metin, İdare Hukuku, İmaj Yayınevi, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Ankara 2015, s. 84-92; Gözler, Kemal/Kaplan, Gürsel, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınları, 18. Baskı, Bursa 2016, s. 114-115; Tan, Turgut, İdare Hukuku, Turhankitabevi, Güncelleştirilmiş 5. Bası Ankara 2016, s. 99-101.

²¹⁰ Özbey, s. 36; Mimaroglu, s. 298

²¹¹ Elli beş yıllık müspet vukuf kavramına TTK. m. 36/4 hükmü uyarınca veda edildi. Ancak TTK. m. 37 ile üçüncü kişilerin bildikleri ispat edilmediği sürece denilerek aynı kavrama dönüldüğü ifade eden görüş için bkz. Kendigelen, İlk Tespitler, s. 58. Ayrıca bkz. Kayar, Değerlendirme, s. 366; Arkan, s. 274; Ayhan/Çağlar, s. 269; Bozkurt, İşletme, s. 262;

Ticaret sicilinin taşıdığı önemli işlevler de göz önünde bulundurularak ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan sorumluluk için TTK. m. 25/II uyarınca düzenleme getirilmiştir. Buna göre ticaret sicilinin tutulmasından mütevellit tüm zararlardan Devlet ile ticaret ve sanayi odası veya ticaret odası müteselsilen sorumlu tutulmuştur (TTK. m. 25/II). 6762 sayılı eTTK.' da devletin sorumluluğu düzenlenmemiş; söz konusu sorumluluk bizzat ticaret odasına ve sicil memuruna aitti²¹².

TTK. 25/II hükmü uyarınca kusursuz sorumluluk²¹³ esası kabul edilmiş, ticaret siciline kaydedilen hususların hiç veya gereği gibi tutulmaması nedeniyle Devletin ve bünyesinde ticaret sicili müdürlüğü ihdas edilen odanın müteselsilen sorumlu olması öngörülmüştür²¹⁴. Ancak Devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum zararın doğmasında kusuru bulunan kişilere rücu eder (TTK. m. 25/II). Görüldüğü üzere ticaret sicil müdürlerinin, yerine getirmiş oldukları görev sebebiyle verdikleri zararlardan dolayı doğrudan sorumluluğu söz konusu değildir. Sicilin gereği gibi tutulmaması veya hiç tutulması sebebiyle zarar gören üçüncü kişiler, söz konusu uğradıkları zararların tazminini Devlet veya ilgili odadan talep edeceklerdir²¹⁵. Üçüncü kişilerin zararını tazmin eden Devlet veya ilgili oda kusuru bulunan sicil müdürüne rücu edecektir²¹⁶. Buna göre Devletin veya ilgili odanın kusursuz sorumluluğu öngörülmüşken

²¹² eTTK. m. 27' de yer alan sicilin tutulmasından doğan zararlardan MK. 917 (TMK. 1007)' ye atıf yaparak devletin sorumlu olmasını gerektiren hüküm 559 sayılı KHK. ile kaldırılmıştı. 559 sayılı KHK. ile sadece Devletin sorumluluğu kaldırılmış; ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlardan kimin sorumlu olacağına ilişkin yeni bir düzenleme getirilmemişti. Bu dönemde kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca Devlete başvurma imkânı kalmamıştı. Ancak ticaret sicilinin tutulmasından mütevellit zararlar için sicil memuruna ve sicil memurunu atamaya yetkili ilgili odaya başvurmak BK. m. 41(TBK. m. 49) ve BK. m. 55 (TBK. m. 66) hükümleri uyarınca başvurmak mümkündür. Ayrıntılı açıklama için bkz. Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 380; Ayrıca bkz. Kayar, Değerlendirme, s. 358, dn. 4; Bozkurt, İşletme, s. 262.

²¹³ Haksız fiil sorumluluğunda kural kusur sorumluluğudur. Ancak bazı sosyal düşünceler ve hakkaniyet gerekçeleri ile ortaya çıkan zarardan kusuru bulunmayan kişilerin sorumlu tutulmasını gerektirmiştir. Buna göre kusursuz sorumluluk, ortaya çıkan zararlardan kusuru bulunmadığı halde sorumlu tutulmayı ifade eder. Ayrıntı için bkz. Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Genişletilmiş 22. Bası, Ankara 2018, s. 421; Ayrıca bkz. Reisoğlu, Safa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, 20. Bası, İstanbul 2011, s. 177-179; Antalya, O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Legal Yayınevi, C. II, İstanbul 2015, s. 233.

²¹⁴ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 380; Poroy/Yasaman, s. 237; Ayhan/Çağlar, s. 275; Battal, s. 98; Ticaret sicilindeki kayıtların doğruluğu ve tamlığını sicil personeli ve idaresi bakımından Devlet tekeffül etmiş bulunmaktadır. Tescilli talep edilen bir husus sicile yanlış işlenmiş veya hiç işlenmemişse sicil personelinin kusuru olmasa bile Devlet üçüncü şahısların zararını öder. Çünkü sicillerin muhafazası ve emniyeti Devlete aittir. Bu bilgiler ile ilgili ayrıntı için bkz. Karayalçın, İşletme, s. 314.

²¹⁵ Ayhan/Çağlar, s. 275; Tazminat, başka bir kişinin zararını karşılamak için gerekli edimi ifa etme anlamında, yani uğranılan zararın başkası tarafından karşılanmasını ifade eder. Tazminat kavramı için bkz. Antalya, Borçlar Genel, s. 453;

²¹⁶ Akbulak, Yavuz, Ticaret Sicilinin Temel Esasları ve Görünüşe Güven İlkesi, İstanbul Barosu Dergisi, C. 88, S. 5, Y. 2014, s. 343.

sicil müdürlerine rücu edilebilmesi bunların işlemleri gerçekleştirirken kusurlu bir şekilde hareket etmesine bağlıdır²¹⁷.

Ticaret sicil müdürlerinin ceza hukuku boyutu açısından sorumluluğu, DMK. kapsamında olan memurların cezai sorumluluğuna TTK. m. 25/II hükmüyle yollama yapılarak düzenleme altına alınmıştır. Böylece sicil müdürlerinin ifa ettiği görevi ile ilgili suç işlemleri halinde kamu görevlisi olarak cezalandırılır ve sicil müdürlerine karşı işlenmiş suçlar, kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılacağı düzenlenmiştir. Buna göre ticaret sicil müdürlerinin cezai sorumluluk anlamında kamu görevlisi sıfatını haiz olduğu kabul edilmektedir²¹⁸.

Sicil işlemlerinden kaynaklı zararların karşılanması amacıyla oda tarafından sicil müdürlerine mesleki sorumluluk sigortasının yaptırılabilmesi de hüküm altına alınan yeni düzenlemelerden birisidir (TSY. m. 11/5).

2.4. Ticaret Sicili Müdürünün Görev ve Yetkileri

2.4.1. Genel Olarak

Ticaret sicili, sicil müdürü tarafından yönetilir (TTK. m. 25/I). Buna göre kanun gereği ticaret sicili müdürünün asıl görevi sicil kayıtlarının tutulmasına ilişkindir. Ticaret sicili kayıtlarına ilişkin defter ve belgelerin tutulması, saklanması tescili talep edilen hususlara ilişkin işlemlerin yerine getirilmesi sicil müdürünün görevleri arasında dâhildir²¹⁹. Bununla birlikte sicil müdürünün görevlerini; tescil, tecile davet, sicil defterlerini ve belgelerini koruma ve inceleme şeklinde tasnife tutmamız mümkündür.

Ticaret sicili müdürünün görevi tescili talep edilen hususların tescil edilmesi veya talep edilen hususların yerine getirilmesine münhasır değildir²²⁰. Sicil müdürü, tescili talep edilen bir hususu tescil etmeden evvel, tescili istenen hususun tescil için gerekli kanuni şartlara sahip olup olmadığını maddi hakikate uygunluğunu, üçüncü kişilerde yanlış izlenim bırakabilecek nitelikte olup olmadığını ve kamu düzenine aykırılık teşkil edip etmediğini incelemekle görevlidir²²¹. Sicil müdürünün üstlenmiş olduğu bu görev kanunlara aykırılık teşkil eden hususların tescilinin önlenmesi ve hukuk kurallarının yerine getirilmesi bakımından sicilin

²¹⁷ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 380; Ayhan/Çağlar, s. 275; Bozkurt, İşletme, s. 262.

²¹⁸ 2.2.1.

²¹⁹ Ayhan/Çağlar, s. 255.

²²⁰ Ayhan/Çağlar, s. 255.

²²¹ Bozer/Göle, s. 337; Gürbüz Usluel, Aslı E., Ticari İşletmelerin Devri, Yapısal Değişiklik ve Ticaret Şirketlerine Aynı Sermaye Getirilmesi İşlemlerinde, Ticaret Sicili Müdürünün Bildirim Yükümlülüğü ve Hukuki Sonuçları, İÜHFİM., C. LXXI, S. 2, Y. 2013, s. 146.

işlevini önemli hale getirmektedir²²². Nitekim ticaret siciline tescil edilecek hususların kanuni şartları ihtiva etmelerinin yanında maddi hakikati tam yansıtmaları, üçüncü kişiler nezdinde yanlış izlenim bırakmamaları ve kamu düzenine aykırı olmamaları şarttır (TTK. m. 32/IV).

Sicil müdürü bu görevlerini TTK. m. 32-34 hükümleri ile TSY. m. 34-36 hükümleri çerçevesinde yerine getirir. Nitekim TTK. m. 32/I uyarınca sicil müdürü, tescil için aranan kanuni şartların var olup olmadığını incelemekle yükümlüdür denilerek; sicil müdürü tescili talep edilen olguların tescil edilmesine ilişkin bütün şartların gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin tüm araştırmaları yapmakla mükellef tutulmuştur²²³. Bununla beraber sicil müdürü bu araştırmaları yaparken kanun ve yönetmelik hükümleri ile bağlıdır.

Türk Ticaret Kanunu ihdas etmiş olduğu bu hükümde, yalnızca inceleme görevinden bahsetmiş, inceleme yetkisi ile inceleme görevi arasında herhangi bir ayırım yapmamıştır. Doktrinde hukukî ve cezai sorumluluk gerektiren durumlarda açık ve tereddüt bulunmayan hususlara ilişkin sicil müdürünün inceleme görevi olduğunu, diğer hususlarda ise sadece inceleme yetkisi bulunduğu ifade edilmiştir²²⁴. Diğer bir görüşte kanun metninde yer almayan bir ayırma gitmenin doğru olmadığı ve aynı zamanda kanun koyucunun böyle bir amacının bulunmadığı ileri sürülmüştür²²⁵.

Kanaatimizce sicil müdürünün görevlerini düzenleyen TTK. m. 32-34 hükümleri tescile tabi tüm hususları şamildir. Dolayısıyla anılan hükümler uyarınca, sicil müdürünün tescile tabi tüm hususları re'sen incelemekle görevli ve yetkili olduğu yönünde olup; böyle bir ayırımın pratik hayatta da bir faydası olmayacaktır. Bizde çalışmamızda böyle bir ayırma gitmeden sicil müdürünün tescil edilecek hususlara yönelik hem inceleme görevinin hem de yetkisinin bulunduğunu göz önünde bulundurarak ortaya koymaya çalıştık.

²²² Poroy/Yasaman, s. 231; Çelik, Aydın, Anonim Ortaklıkların Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliklerinde Bakanlığın İzin Yetkisinin Sınırlandırılması Karşısında Sicil Memurunun İnceleme Yetkisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl. 4, Sayı 8, Güz 2005, s. 32.

²²³ Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 357; "Ticaret sicil memurları, TTK. ilgili hükmüne göre tescil için aranan kanuni şartların mevcut olup olmadığını tetkikle mükelleftir. TSN.'nin 28'inci maddesi hükmüne göre sicil memurları kanun ve nizamnamenin derpiş ettiği tüm şartların yerine getirilmiş olup olmadığını resen araştırır. Bu hükümler karşısında ticaret sicil memurunun anonim şirket genel kurulunda toplantı ve karar nisabına uyulup uyulmadığını resen araştırması görev ve yetkisinin icabı olduğundan bu hususa yönelik karar düzeltilme itirazı da isabetli bulunmamıştır". (Yarg. 11. HD. T. 04.02.1983, E. 1983/322, K. 1983/453 sayılı kararı) www.legalbank.net. (E. T. 25.03.2019).

²²⁴ Cezai ve hukukî mesuliyetin bahis konusu olduğu durumlarda aşikâr ve tereddüde mahal vermeyecek hususlar bakımından sicil memurunun tetkik vazifesi, diğer hususlarda sadece tetkik salahiyeti bulunduğunu kabul etmek gerekir. Bu görüş için bkz. Karayalçın, İşetme, s. 301.

²²⁵ Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 359.

Ticaret sicili müdürünün inceleme görevi ve yetkisi ile ilgili ihdas edilen hükümler, sicil işlerinin yürütülmesi sırasında sicil müdürüne yol haritası olmakla birlikte, aynı zamanda sicil müdürünün hukukî sorumluluğunun doğması söz konusu olduğu durumlarda, Devlet veya ilgili odanın kendisine rücu etmesi bakımından da önem arz etmektedir²²⁶. Nitekim sicil müdürünün yaptığı işlemlerin hukukî dayanağının ne olduğu sonucuna göre ve kusurlu davranış ile hareket edip etmediğinin tespiti, bu hükümler nazara alınarak ortaya çıkacaktır.

Sicil müdürünün inceleme görevi ve yetkisi sadece sicile kayıt edilecek hususlar bakımından geçerlidir. Bu hususlar dışında sicil müdürlüğüne bildirim gerekliliği olan bilgi ve belgeler bakımından inceleme görev yetkisi bulunmamaktadır²²⁷.

2.4.2. Ticaret Sicili Müdürünün İnceleme Görevi ve Yetkisi

2.4.2.1. İnceleme Görevi ve Yetkisinin Önemi

Resmi organlarca tutulan sicillere güven duyulması esas olarak kabul edilir²²⁸. Resmi sicil niteliği haiz olan ticaret sicili, aleniyetin sağlamış olduğu şeffaflık sayesinde hukukî ilişkilerin ve ticaret hayatının güvenli bir şekilde işlemesine hizmet eder (TSY. m. 1). Buna göre ticaret sicili kayıtlarının en önemli ve temel fonksiyonları içerisinde hukukî ilişkilerin ve ticaret hayatının karşılıklı güven ilişkisine dayanması bakımından bu kayıtların önemi büyüktür.

Ticaret Bakanlığının denetim ve gözetimi altında ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde kurulan sicil müdürlerince kayıt altına alınan ticaret sicilinin üstlenmiş olduğu işlevleri yerine getirebilmesi, sicil müdürlerince bir takım görevlerin veya yetkilerin işlevsel bir biçimde kullanılmasına bağlıdır²²⁹. Hukukî ilişkilerin ve ticari hayattaki güven ilişkisini temin etmesi gibi temel fonksiyonları ihtiva eden ticaret sicili kayıtlarının gerçekleştirilmesinde sicil müdürünün inceleme görevi ve yetkisi son derece önem arz etmektedir. Gerçekten de sicil müdürünün üstlenmiş olduğu bu görev, ortaya çıkması muhtemel

²²⁶ Karayalçın, İşletme, s. 301; Bilge, Sicil, s. 52.

²²⁷ Bilge, Sicil, s. 52; Kayhan, İnceleme Yetkisi, s. 361; Moroğlu, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Onikilevha Yayıncılık, Güncellenmiş ve Genişletilmiş Sekizinci Baskı, İstanbul 2017, s. 383.

²²⁸ Ayhan/Çağlar, s. 251.

²²⁹ Ticaret sicilinin aleniyet ilkesini yerine getirme, ticari işlerde güveni sağlama, yasalara aykırılık teşkil eden hususlara engel olma, sicile kaydedilmek istenen hususların gerçeğe uygun olup olmadığını kontrol fonksiyonu, üçüncü kişilerin haklarını koruma gibi önemli fonksiyonları bulunmaktadır. Sicilin fonksiyonları için bkz. Ayhan/Rıza, s. 250-252.

kanun hükümlerine aykırılıklarının önüne geçilmesi ve hukukî işlemlerin dayanağı olan hukuk kurallarının uygulanabilmesi bakımından çok önemli bir yere sahiptir²³⁰.

Ticaret sicili müdürüne tanınan bu yetki ve görevin önemi, yasaya uyumluluğu sağlayan²³¹ süzgeç görevi ifa etmesine karşın, bu görev ve yetkinin önemi bununla sınırlı değildir²³². Aynı zamanda bu yetki ve görev, sicil kayıtlarının gerçeğe uygun olması ile üçüncü kişilerin sicilde kayıt altına alınan hususlara güven duygusu içerisinde hareket etmelerini sağlayarak, ticari hayattaki faaliyetlere ilişkin bilgilerin maddi gerçeğe uygun olarak aktarılmasını sağlamaktadır²³³. Dolayısıyla kanuni şartlara uygun olmayan veya başka nedenlerle hukukun geçerli kabul etmediği ve hukuk düzeni ile bağdaşmamasına rağmen tescil edilmesi talep edilen hususların, tescil edilerek aleni hale gelmesi ve toplumun içerisinde yayılması, sicil müdürünün yapmış olduğu inceleme ile engel olunabilir²³⁴. Bu inceleme görev ve yetkisini yerine getiren sicil müdürleri, kanunlara aykırılık teşkil eden ve gerçeğe uygun olmayan hususların tescil edilmesinin önüne geçerek, söz konusu hukuka aykırılıkları giderebilmektedirler²³⁵. Özellikle ticaret şirketlerinin ana sözleşme tadil edilen hususlar ile tacirin temsili ile ilgili değişikliklerin tescilinde bu kontrol önemlidir²³⁶. Bu anlamda sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisi ticaret hayatı bakımından oldukça önem arz etmektedir.

2.4.2.2. İnceleme Görevi ve Yetkisinin Kapsamı

Ticaret sicili müdürünün üstlenmiş olduğu inceleme ve görev yetkisi, hukuk kurallarının uygulanması bakımından ticaret sicilinin işlevinin önemini ortaya koymaktadır²³⁷. Sicil müdürünün yapmış olduğu bu inceleme, hukuka aykırılık teşkil eden hususların önüne

²³⁰ Poroy/Yasaman, s. 231; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 359; Bilge, Sicil, s. 52; Gürbüz Usluel, s. 146; Çelik, s. 32.

²³¹ “TTK. 34. maddesiyle uyarınca sicil memuru tescil için aranan kanuni şartların mevcut olup olmadığını resen araştırmakla görevli olduğu gibi yine TTK. 36. Madde uyarınca sicil memurluğunca verilecek kararlara karşı dava açılabilmesi düzenlenmiştir. Somut olayda davalı memurluk tarafından kanunen kendisine tanınmış olan araştırma görevinin yerine getirildiği davacıya bildirilmiş olup, davaya konu bu kararın sicil memurluğunun talep hakkına verdiği nihai karar olarak yorumlanması mümkün değildir. O halde davanın davacı tarafından erken açıldığının kabulü ile davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir”. Y. 11. HD. T. 20.12.2004, E. 2004/3276, K. 2004/12555 sayılı kararı, <https://legalbank.net/> (E. T. 20.03.2019).

²³² Sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisinin sicili süzgeç fonksiyonunu da ifa edeceği yönündeki görüşler için bkz. Karayalçın, İşletme, s. 301; Poroy/Yasaman, s. 231.

²³³ Akdağ Güney, s. 89; Demirel, s. 159.

²³⁴ Arslanlı, s. 156; Gürbüz Usluel, s. 146; Bilge, Sicil, s. 54; Demirel, s. 159

²³⁵ Ayhan/Çağlar, s. 252

²³⁶ Moroğlu, Hükümsüzlük, 389.

²³⁷ Poroy/Yasaman, s. 231; Demirel, s. 159.

geçmekte ve güven esasına dayanan ticaret hayatının işleyişinin düzenli bir şekilde devam etmesi açısından önemli bir katkı sağladığını ifade etmemiz gerekir²³⁸.

Sicil müdürünün inceleme görev ve yetkileri, TTK. m. 32 ve TSY. m. 34 hükümleri çerçevesinde geniş kapsamlı olarak ihdas edilmiştir²³⁹. Buna göre sicil müdürü, bir işlemin tescil²⁴⁰ edilmesi ile ilgili bir tescil istemi ile karşılaştığında istemi derhal kabul etmesi mümkün değildir. Sicil müdürünün hangi konu ve durumlarda inceleme görevi ve yetkisini yerine getirip tescil istemini kabul veya reddedeceği Kanun' da öngörülmüştür.

Ticaret sicili müdürü, sicile tescil isteminde bulunan kişinin kimliğini, ehliyetini, yetkisini, istemin kanuni şartlara uygun olup olmadığını, tescil edilecek hususlara ilişkin belgelerin tescil talebine eklenip eklenmediğini, bu hususların kanunun öngördüğü şekle göre düzenlenip düzenlenmediğini ve özellikle tescili talep edilen hususun kanuni olarak sicile tescil edilmesi gerekli olup olmadığı keyfiyetini re'sen incelemekle yükümlüdür²⁴¹. Buna göre sicil müdürü, kayıt altına alınacak konuların gerçek olmadığı, üçüncü kişilerde yanlış izlenim bırakma niteliğinde bulunduğu veya kamu düzenine aykırılık teşkil ettiği durumlarda tescil talebini reddedecektir²⁴².

Sicil müdürü tescil için aranan kanuni şartların mevcut olup olmadığını incelemekle yükümlüdür (TTK. m. 32/I; TSY. m. 34/I)²⁴³. Sicil müdürünün inceleme görevinin düzenlendiği söz konusu hükümde görev ve yetkinin içinde derç edilen konulardan ilki, kanuni

²³⁸ TTK. gereği hazinenin de sorumluluk yüklendiği sicil işlemlerinin doğru ve üçüncü şahısları yanıltıcı mahiyette tescil edilmemesi için, anılan düzenleme de sicil memuruna (müdürüne) geniş yetkiler tanınmıştır. Doğanay, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Beta Yayınları, Birinci Cilt, 4. Bası, İstanbul 2004, s. 327.

²³⁹ Madde kural olarak, 6762 sayılı Kanunun 34. maddesinin tekrarıdır. TTK. m. 32 Madde Gereğesi. TTK. m. 32, eTTK. m. 34 hükmü sicil memurunun tescile tabi hususları inceleme görev ve yetkisinden bahsetmektedir. Dört fıkradan ibaret olan bu maddenin ilk iki fıkrası İsviçre Borçlar Kanunu' nun (OR.) 940. maddesinden alınmıştır. Üçüncü fıkra ise İsviçre Sicil Tüzüğü' nün 38. maddesinden iktibas edilmiştir ve geçici tescillere ilişkin ve eski kanunda mevcut olan fakat değişik şekilde düzenlenen 4. fıkra ile madde tamamlanmıştır. Arseven, Haydar, Yeni Türk Ticaret Kanununun Getirdiği Yenilikler, İktisat ve Maliye Dergisi, C. IV, S. 2, Y. 1957, s. 59.

²⁴⁰ Bu tescil yükümlülüğünden kasıt pek tabii ki tescilin yanı sıra değişiklik (tadil), ve silme (terkin) işlemlerini de ihtiva eder.

²⁴¹ Özdemir/Kınacıoğlu, s. 108; Arkan, s. 268; Bilge, Sicil, s. 54; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 362; Bozkurt, İşletme, s. 251; Gürbüz Usluel, s. 146; Ticari İşletme rehni kuruluyorsa, sicil müdürü, rehin alanın TİTRK.' nın 3. Maddesinde sayılan kişilerden olup olmadığını araştırarak; olumsuz bir sonuca varması durumunda tescil talebini reddedecektir. Bu yönde bkz. Yarg. 11. HD., T. 29.11.1985, E. 1985/5322, K. 19856571 sayılı kararı <https://legalbank.net/> (E. T. 21.03.19). Anonim şirket genel kurulunca alınan ve kanun, anasözleşme veya iyiniyet kurallarına aykırı bir kararın tescilinin istenmesi halinde sicil müdürü, üç aylık süre içerisinde açılacak iptal davasının başarı şansını, ortakların ve üçüncü kişilerin çıkarlarını değerlendirerek bir karar vermek zorundadır. Moroğlu, Hükümsüzlük, s. 386.

²⁴² Arkan, s. 269; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 362.

²⁴³ Bu hüküm üçüncü kişilerin menfaatlerini, daha doğru bir ifade ile kamu düzenini korumak için konulmuştur. Bu sebeple kanuna aykırılıktan kasıt sadece Ticaret Kanunu değil; diğer kanunların emredici hükümlerine uyulmaması da bu kapsamda değerlendirilmelidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Vedat Kitapçılık, Güncelleştirilmiş 12. Bası, İstanbul 2010, s. 133, N. 213.

şartların mevcudiyetini incelemesidir. Bu kanuni şartlara uygunluk incelemesi, sicile kaydı istenen olguların hem şekli şartlara ilişkin hususları hem de talebin maddi hukuka ilişkin hususlarını içinde barındırır²⁴⁴.

Kanuni şartlara uygunluğun şekli incelemesi, tescil başvurusunun usulüne göre yapılıp yapılmadığı ve kendisine başvuru yapılan müdürlüğün yetkili merci olup olmadığı belirlenecektir. Bununla birlikte hak ve fiil ehliyeti ile temsil yetkisinin mevzubahis olduğu durumlarda temsil yetkisinin tescil başvurusunu ihtiva edip etmediği incelenir²⁴⁵.

Kanuni şartlara uygunluğun maddi incelemesinin kapsamı ise genel olarak kanun hükümlerine uygunluk incelemesi, maddi hakikate uygunluk ve tescil talebinin üçüncü kişilerde yanlış kanaat uyandıracak nitelikte olup olmadığı ile kamu düzenine aykırılık teşkil eden bir hususun incelemesi olarak ifade etmemiz mümkündür²⁴⁶.

Eski kanun döneminde sicil müdürünün kanuni şartlara uygunluğun şekli ve maddi incelemesi kapsamı oldukça tartışmalı bir husustu²⁴⁷. Öğretide bir görüş, sicil müdürünün sicile tescil edilmek istenen başvuruları sadece şeklen incelemekle yükümlü olduğunu savunmuştur. Yargıtay'ın savunduğu diğer bir görüş ise sicil müdürünün, ticaret siciline tescili istenen bir hususun tescil için gerekli nitelikleri taşıyıp taşımadığını incelemekle yükümlü olduğunu ifade etmiştir²⁴⁸.

Eski kanun döneminde var olan bu tartışmaların TTK. m. 32 uyarınca sicil müdürünün tescil edilecek hususların kanuni şartlara uygunluğunu inceleme görevi yüklemesi sebebiyle, artık herhangi pratik faydası olmayacağı kanaatindeyiz. Bu anlamda sicil müdürü inceleme görev ve yetkisi kapsamında kanuni şartlara uygunluğunun hem şekil bakımından hem de

²⁴⁴ Akdağ Güney, s. 89. Ülgen, Hüseyin, Türk Ticaret Hukukunda Hukuki Görünüş Nazariyesi, Ankara 1975; s. 65.

²⁴⁵ Bilge, Sicil, s. 54.

²⁴⁶ Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 362-363; Bilge, Sicil, s. 54; Demirel, s. 159.

²⁴⁷ Kanun da ihdas edilen hükümler kapsamında sadece Ticaret Kanunu hükümlerinin mi yoksa diğer kanunlardaki hükümlerin de ele alınıp alınmayacağı, sicil müdürünün ticaret şirketlerinin kurul kararları açısından şirket sözleşmesini inceleme yükümünün olup olmadığı ve iptale tabi hususların tespit edilmesi halinde red kararı verip veremeyeceği hususu doktrinde tartışılmıştır. Ayrıntı için bkz. Demirel, s. 160.

²⁴⁸ Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 363; Bilge, Sicil, s. 56; "Muteriz Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün TTK. m. 36' da yazılı sekiz günlük süre içerisinde itiraz hakkını kullanmış bulunmasına ve olayda mahkemece, İskenderun bürosunun TSN.' ye göre göre sicile tescilini icap ettirecek kanuni şartları haiz olup olmadığı hususunun ve bu büroya merkezce tahsis edilmiş ayrı bir sermaye bulunup bulunmadığının tahkik ve tetkiki ile hasil olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken süresinde terkin isteminde bulunulmadığından ve davacı müessesenin daha önce kendi talebi ile tescil yaptırdığından ve hatta ticaret odasına aidat ödendiğinden bahisle isteğin reddi cihetine gidilmesi isabetsizdir." YTD., T. 14.05.1965, E. 1963/4289, K. 1965/2009 sayılı kararı. Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 363.

maddi hakikate uygunluğu açısından incelenmesinin mümkün olduğunu ifade etmemiz mümkündür²⁴⁹.

2.4.2.2.1. Türk Ticaret Kanunu' nda Düzenlenen Hususlar

Ticaret sicili müdürünün inceleme görevi ve yetkisinin hukukî sınırlarının belirlenmesi ve yasal düzenlemelerde hüküm altına alınması sicilden beklenen hukukî etkilerin amacına ulaşması ve ortaya çıkabilecek keyfiliklerin önüne geçilmesi bakımından önem arz etmektedir²⁵⁰. Bu sebeple kanun koyucu esas olarak Türk Ticaret Kanunu kapsamında olmak üzere ve benzer kanunlarda ticaret sicili müdürlerinin inceleme görev yetkileri hakkında belli düzenlemeler yapma yoluna gitmiştir.

Sicil müdürünün tescili talep edilen hususları inceleme görev ve yetkisi, esas itibariyle TTK. m. 32' de düzenlenmiştir²⁵¹. Buna göre:

“1) Sicil müdürü tescil için aranan kanuni şartların var olup olmadığını incelemekle yükümlüdür.

2) Tüzelkişilerin tescilinde, özellikle şirket sözleşmesinin emredici hükümlere aykırı olup olmadığı ve söz konusu sözleşmenin kanunun bulunmasını zorunluluk olarak öngördüğü hükümleri içerip içermediği²⁵² incelenir²⁵³.

3) tescil edilecek hususların gerçeği tam olarak yansıtmaları, üçüncü kişilerde yanlış izlenim uyandıracak nitelik taşımamaları ve kamu düzenine aykırı olmamaları şarttır.

²⁴⁹ Aynı yönde bkz. Karayalçın, İşletme, s. 299; Arslanlı, s. 156; Bilge, Sicil, s. 60; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 363; Demirel, s. 160.

²⁵⁰ Akdağ Güney, sicil, s. 87.

²⁵¹ TSY. m. 34' te sicil müdürünün görevleri şu şekilde düzenlenmiştir. a) tescili istenen hususun kanuni olarak sicile kaydı gerekli bir olgu olup olmadığı. b) Tescil isteminin Kanun ve Yönetmelikte öngörüldüğü şekilde ve ilgililer tarafından yapıp yapılmadığı. c) Tescil için Kanun ve bu Yönetmelik ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen belgelerin ve harç makbuzunun bulunup bulunmadığı. ç) tescil edilecek olgunun şirket sözleşmesine ve Kanunun emredici hükümlerine aykırılık bulunup bulunmadığı, tescil edilecek olgu bir ticaret şirketinin organ kararına dayanmakta ise, kararın şirket sözleşmesine ve Kanunun emredici hükümlerine uygun alınıp alınmadığı. d) Tescil edilecek olguların gerçeği tam olarak yansıtıp yansıtmadığı, üçüncü kişilerde yanlış bir izlenim oluşturacak nitelik taşıyıp taşımadığı ve kamu düzenine aykırı olup olmadığı. e) Ticaret şirketinin tescilinde, özellikle şirket sözleşmesinin, Kanunun emredici hükümlere aykırı olup olmadığı, Kanunun zorunlu kıldığı hükümleri içerip içermediği. f) tescil edilecek olgunun Bakanlığın veya diğer resmi kurumların iznine ya da uygun görüşüne tabi olması halinde, söz konusu iznin veya uygun görüşün alınıp alınmadığı.

²⁵² Şirket sözleşmelerinde bulunması gereken hususlar şirket tiplerine göre ayrı ayrı gösterilmiştir. Örnek olarak kollektif şirketler için TTK. m. 213; anonim şirketler için TTK. m. 39; limited şirketler için TTK. m. 576.

²⁵³ Sicil müdürünün inceleme ve görev yetkisinin kapsamı açısından tüzel kişilerin tescili ile diğer konular arasında bu nitelikte bir ayrıma gitmenin hiçbir makul gerekçesi olmadığı, sicil müdürünün tüzel kişilerin tescili dışındaki konularda emredici yasalara aykırılık ve yasanın zorunlu kıldığı esasları içerip içermediği aranmayacağı düşünülmemeyeceği yönündeki eleştiriler için bkz. Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 361.

4) çözümlü bir mahkeme kararına bağlı bulunan veya sicil müdürü tarafından kesin olarak tescilinde duraksanan husular, ilgilerin istemi üzerine geçici olarak tescil edilir. Ancak, ilgiler üç ay içinde mahkemeye başvurduklarını veya aralarında anlaşmalarını ispat etmezlerse geçici tescil re'sen silinir. Mahkemeye başvurulduğu takdirde kesinleşmiş olan hükmün sonucuna göre işlem yapılır.”

Anılan hükümlerden de anlaşılacağı üzere Kanunun, sicil müdürüne geniş kapsamlı bir inceleme görev ve yetkisi tanıdığını ifade edebiliriz. Dolayısıyla sicil müdürü, sicile tescil başvurusunda bulunan kişinin yetkisini, ehliyetini, kimliğini, tescili istenen hususun kanuni şartları taşıyıp taşımadığı ve tescili talep edilen hususun kanuni olarak sicile kaydı gerekli bir husus olup olmadığını incelemekle yükümlüdür.

Sicil müdürünün inceleme görevi ve yetkisinin düzenlendiği TTK. m. 32' de söz konusu görev ve yetkinin kapsamış olduğu içeriklerden ilki, yapılan tescil başvurusunda kanuni şartların mevcudiyetinin olup olmadığının incelenmesidir. Önemle ifade etmek gerekir ki sicil müdürünün inceleme ve görev yetkisi sadece tescil edilecek hususlar için öngörülmüştür. Tescil edilecek hususlar dışında kalan, sicile tescil edilmeyip; sadece sicil müdürlüğüne bildirilmesi ve verilmesi gerekli olan belgeler ile dosyalar üzerinde sicil müdürünün bu nitelikte bir görev ve yetkisi bulunmamaktadır²⁵⁴.

Sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisine dâhil olan konulardan ikincisi, tescili talep edilen olgunun gerçekliğinin araştırılmasıdır. Sicil müdürü, tescil isteminde bulunulan olgunun yalnızca kanuni şartlara uygunluğunu değil; aynı zamanda olgunun gerçeğe uygunluğu da incelemekle mükelleftir²⁵⁵. Ticaret sicile tescili talep edilen hususların gerçekliği incelenirken, kayıt altına alınması istenen hususun üçüncü kişileri aldatıcı nitelikte olup olmadığının da incelenmesi gerekir (TTK. m. 32/III; TSY. m. 34/I-d). Fakat bu inceleme görev ve yetkisi, sicil müdürünün keyfilğe yol açacak düzeyde tahminlere dayalı olarak sicil başvurusunu reddetme veya tahmine istinaden ilgili kişilerden durumu ispatlayacak belge isteme yetkisi tanımamaktadır²⁵⁶. Sicil müdürü, sicile tescil edilmek istenen hususla ilgili talebi ancak gerçeği yansıtmadığı anlaşılan hususlara münhasır olarak reddetmelidir²⁵⁷.

²⁵⁴ Moroğlu, Hükümsüzlük, s. 381-382; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 362; Bilge, Sicil, s. 53; Akdağ Güney, Sicil, s. 89; Çelik, s. 32.

²⁵⁵ Bilge, Sicil, s. 56; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 363; "... organ eksikliği olup olmadığını araştırmak, eksikliğin tespiti halinde istemi reddetmek, sicil müdürünün görev ve yetkisi dahilindedir." Yarg. 11. HD., T. 24.11.1981, E. 1981/4751, K. 1981/5019. Uçar, s. 106.

²⁵⁶ Akdağ Güney, sicil, s. 90.

²⁵⁷ Arkan, s. 269; Poroy/Yasaman, s. 230-231; Akdağ Güney, sicil, s. 90.

Sicil müdürünün inceleme ve görev yetkisinde bulunan diğer bir husus, ticaret siciline tescil edilmek istenen konunun kamu düzenine uygun olup olmaması hususudur²⁵⁸. Sicil müdürü, tescili istenen her hususu, kanunun elverdiği şartlarda kamu düzenine aykırılık teşkil edip etmediği araştırmasını yapması gerekmektedir. Ancak kamu düzeni kavramı net ve belirli bir tanım bulunmayan ve geniş yorumlanmaya müsait bir kavram olduğundan, sicil müdürünün kamu düzeninin uygunluk inceleme görev ve yetkisi dar yorumlanmalı, bu inceleme kamu düzenine aykırılığın açık olduğu alana münhasır olarak değerlendirilmelidir²⁵⁹. Bununla birlikte kamu düzenine uygunluk incelemesinin kanunların emredici hükümlerine açıkça aykırılık teşkil etmesi ile sınırlı olup olmadığı konusu öğretide tartışmalara neden olmuştur²⁶⁰.

2.4.2.2.2. Türk Borçlar Kanunu' nda Düzenlenen Hususlar

Ticaret sicili müdürün inceleme görev ve yetkisi, sadece sicile tescil edilecek hususlar için söz konusudur. Ancak hangi hususların ticaret siciline kaydının gerekip gerekmediği genel olarak düzenlenmemiş, ilgili mevzuat hükümlerinde yeri geldikçe atıfta bulunulmuştur.

Türk Borçlar Kanunu' nda ihdas edilen hükümlerden biri ticari temsilcinin tescili edilmesi gerektiği hususudur²⁶¹. Buna göre işletme sahibi, ticari temsilcilik yetkisi verdiğinde temsil yetkisi verildiğini ticaret siciline tescil ettirmek zorundadır²⁶²; ancak işletme sahibinin ticari temsilcinin fillerinden dolayı sorumluluğu, tescilin yapılmış olmasına bağlı değildir (TBK. m. 547/II)²⁶³. Ticari temsilcinin temsil yetkisi oldukça geniş tutulmuştur²⁶⁴. Buna göre

²⁵⁸ Ticaret sicili müdürünün atanmasında hukukçu olma niteliği bile gerekmeyen sicil müdürlerinin kanuni şartlara uygunluğun ötesinde, ayrıca açık ve net tanım kriterlerinin belirlenmediği kamu düzenine uygunluk konusunda inceleme yapmasını talep etmek uygun bir çözüm değildir. Tasarının 32. maddesinde kamu düzenine uygunluk incelemesinin yasal düzenlemelerden tamamen çıkartılması gerektiği görüşü için bkz. Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 365.

²⁵⁹ Bilge, Sicil, s. 58; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 365; Akdağ Güney, s. 92.

²⁶⁰ Moroğlu, Hükümsüzlük, s. 387-388; Arkan, s. 268; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 370; Karşı görüşler için bkz. Teoman, Ömer, Ticaret Sicili Müdürü Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İptal Edilebilir Bir Kararını Tescilden Kaçınabilir mi? Makalelerim, İstanbul 2010, s. 244; Akdağ Güney, Sicil, s. 93; Bu tartışmalar için ayrıca bkz. 2.3.2.2.3.

²⁶¹ Ticari temsilci, işletme sahibinin, ticari işletmeyi yönetmek ve işletmeye ait işlemlerde ticaret unvanı altında, ticari temsil yetkisi ile kendisini temsil etmek üzere, açıkça ya da örtülü olarak yetki verdiği kişidir (TBK. m. 547/I). Bununla birlikte ticari temsilcilik ve diğer bağımlı tacir yardımcılarının da TBK.' da değil, TTK.' da düzenlenmesi gerektiği görüşü için bkz. Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 677. Ticari temsilcilik kavramı için ayrıca bkz. Arkan, s. 184-187; Çağlar/Ayhan, s. 447-449; Bahtiyar, İşletme, s. 183-184; Poroy/Yasaman, s. 257-258; Kayıhan, İşletme, s. 290-292. Bozkurt, İşletme, s. 401-402.

²⁶² Ticari temsilcinin ticaret siciline tescilinde ticaret sicili müdürlüğüne verilmesi gereken belgeler TSY. m. 47' de sayılmıştır.

²⁶³ Ticari işletmeler için tayin edilen temsilcinin, sicile tescili zorunludur; ancak tescilin buradaki işlevi kurucu nitelikte değil, açıklayıcı nitelikte olup atanan kişi bu temsilci sıfatını ticaret sicile tescilden önce kazanır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Arkan, s. 187

²⁶⁴ Ticari temsilcinin yetki kapsamı hakkında ayrıca bkz. Şener, Oruç Hami, Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 140-150.

ticari temsilci, ticari işletmenin en iyi şekilde yönetilmesi için işletme sahibi adına ticari işletmenin amacına giren her türlü işlemleri yapmaya yetkilidir (TBK. m. 548/I)²⁶⁵.

Görüldüğü üzere bu kadar kapsamlı yetkileri haiz ticari temsilcinin bu temsil yetkisinin ticaret siciline tescil edilmesi, hem işletme sahibinin hem de ticari işletme sahibi ile ticari ilişki kuracak üçüncü kişilerin haklarının korunabilmesi açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla ticaret sicili müdürü, ticari temsilcinin temsil yetkisini sicile tescil ederken kapsamlı bir inceleme yapması ve yetki kapsamında hangi hususların mevcut olduğunu incelemesi gerekir. Özellikle ticari temsilcinin hangi durumlarda özel olarak yetkilendirildiği hususunun da ticaret sicili müdürü tarafından incelenmesi gerekir²⁶⁶. Nitekim ticari işletme sahibi veya tacir ile ortak ticari faaliyet yürütecek üçüncü kişiler, ticaret sicilindeki sicil kayıtlarında yer alan ticari temsilcinin temsil yetkisinin sınırları hakkında bilgi edinmektedirler. Sicil müdürü tarafından eksik inceleme yapılması halinde hem kendisinin hem de Devletin sorumluluğu doğacak ve ayrıca üçüncü kişilerin de sicil kayıtlarına güveni sarsılmış olacaktır.

Bu hükümler ışığında sicil müdürü, sicile tescil edilmesi talep edilen ticari temsilcinin yetkisini, ehliyetini, kimliğini, tescili istenen temsil ilişkisinin kanuni şartları uygun olup olmadığını ve kanuni olarak sicile kaydı gerekli bir husus olup olmadığını inceleme görev ve yetkisine sahiptir.

2.4.2.2.3. Kanuni Şartlara Uygunluk

Ticaret sicili müdürü, tescil için aranan kanuni şartların var olup olmadığını incelemekle yükümlüdür (TTK. m. 32/I; TSY. m. 34/I). Burada yapılması kanunen zorunlu olan inceleme görev ve yetkisi, sicile tescili talep olunan hususların hem şekline ilişkin hususları hem de maddi hukuka taalluk eden hususları kapsar niteliktedir²⁶⁷. Buna göre hem şekli hem de maddi incelemenin yapılması, kanundaki şekli şartları ihtiva eden taleplerinin içerik bakımından da kanuna uygunluğu incelenmiş olacaktır. Buna göre sicil müdürü, tescil için müdürlüğe başvuru yapıldığında sicil müdürlüğünün yetkili olup olmadığı, tescili talep eden kişinin yetkili olup

²⁶⁵ Ticari mümessilin yetkileri, işletmenin hem olağan hem de olağanüstü nitelikte bitin işlerinin idare edilmesine imkân tanımaktadır. YHGK., T. 05.11.2008, E. 2008/15-651, K. 2008/654 sayılı kararı. <https://legalbank.net/> (E. T. 25.03.2019).

²⁶⁶ Ticari temsilci, açıkça yetkili kılınmadıkça, taşınmazları devredemez veya bir hak ile sınırlandıramaz (TBK. m. 548/II). Buna göre ticari temsilci özel olarak yetkili kılınmadıkça işletmeyi devredemez; müvekkili tacirin iflasını isteyemez ve ticari işletme üzerinde üçüncü kişiler lehine aynı bir hak tesis edemez. Ayrıca bkz. Arkan, s. 190-191; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 685, N. 1430; Ayhan/Çağlar, s. 452-453; Kayıhan, İşletme, s. 295; Bozkurt, İşletme, s. 406.

²⁶⁷ Karayalçın, İşletme, s. 299; Arslanlı, s. 155; Bilge, Sicil, s. 55; Akdağ Güney, Sicil, s. 89.

olmadığı²⁶⁸ ve sunulan belgelerin geçerliliğini inceleme görev ve yetkisine sahiptir. Şekli bakımdan uygun olan başvurunun şirket anasözleşmelerinin veya genel kurul kararlarının Kanunun emredici hükümlerine aykırı hususlar içerip içermediği²⁶⁹, talep edilen hususun ticaret unvanı olması halinde kanuni şartları taşıyıp taşımadığı konusunda maddi inceleme yapılması gerekir²⁷⁰.

Sicil müdürü tescili talep edilen hususun tescil edilebilmesi için kanun ve yönetmelikte öngörülen bütün şartların yerine getirilip getirilmediğini re'sen incelemekle yükümlüdür²⁷¹. Sicil müdürü, tüzel kişilerin tescilinde şirket sözleşmesinin kanunun emredici hükümlerine aykırılık teşkil edip etmediğini ve kanunun şirket sözleşmesine yazılmasını zorunlu kıldığı bütün hususları içerip içermediğini bilhassa incelemekle yükümlüdür (TTK. m. 32/II; TSY. m. 34/1-ç)²⁷². Bu düzenleme ile tüzel kişilerin tescil edilmesindeki söz konusu inceleme ile bunun dışındaki konuların tescilinde ayrıma gitmiş olması²⁷³ ve şirket kuruluş aşamasında şirket sözleşmelerinin incelenmesi sicil müdürünün görevi ve yetkisi kapsamında sayılmasına rağmen, şirket organlarının da almış oldukları kararların bu kapsamda değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususu öğretilmiş ve tartışılmıştır²⁷⁴.

İlk olarak öğretilen tüzel kişilerin tescili ile diğer konuların tescil edilmesinde böyle bir ayrıma gidilmesi Kanunun lafzından çıkan yoruma göre tüzel kişilerin tescilinde emredici

²⁶⁸ “TTK. m. 30 ve TSN.’nin 31. Maddesi hükümlerine göre, tescil talebinde bulunacak tacirin hükmü şahıs olması halinde onun selâhiyetli uzuvları veya temsilcileri ilgili kişi kabul edilmiştir. Yine Nizamnamenin 31/4 maddesinde tecil istemeğe birkaç kişi mecbur veya selâhiyetli olduğu takdirde kanunda aksine hüküm bulunmadıkça bunların birisinin istekte bulunması kâfidir. Davacı hakiki şahıslar, B. A.Ş. adına ve onu temsilen tescil talebinde bulduklarına göre, bu istek yeterli olup, ayrıca şahısları adına talepte bulunmaları hukuken füzuli ve gereksiz bir işlem teşkil etmiştir. Bu yönde ilişkin karar düzeltilmesi yerinde görülmemiştir.” Yarg. 11. HD., T. 04.02.1983, E. 1983/322, K. 1983/453 sayılı kararı için bkz. Eriş, s. 848.

²⁶⁹ Şirket sözleşmelerinde bulunması gereken hususlar şirket tiplerine göre ayrı ayrı gösterilmiştir. Örnek olarak kolektif şirketler için TTK. m. 213; anonim şirketler için TTK. m. 39; limited şirketler için TTK. m. 576.

²⁷⁰ Bilge, Sicil, s. 55; Demirel, s. 160; Gürbüz Usluel, s. 146; Çelik, s. 35.

²⁷¹ “ticaret sicili memuru, tescili istenilen vakıaların tescili için kanunun emredici hükümlerine ve tüzüğe aykırı bulunup bulunmadığını re'sen araştırmakla yükümlüdür. Bu itibarla ihracata aracılık yapan C. pazarlama AŞ. 1447 sayılı Kanun’da açıklanan bir kredi müessesesi olmadığından ve yapılan işletme rehininin kredi ile satış yapan kuruluşların giren bir rehin mahiyeti de bulunmadığından taraflar arasında akdedilen rehin sözleşmesinin geçerli bir işletme rehni sözleşmesi niteliğinde olmadığından tescil ve ilanı gerekmeyeceği sonucuna varılmış aksine düşünce ile tescillin reddine dair verilen kararın iptaline ilişkin hükmün bozulması gerekmiştir.” Y. 11. HD., T. 29.11.1985, E. 1985/5322, K. 6571 sayılı kararı. <https://legalbank.net/> (E. T. 25.03.2019)

²⁷² “... vaki talep üzerine sicil memuru kanunun 34. maddesi ve Nizamnamenin 3. kısım hükümlerine göre gerekli tetkikatı yaparak tescil isteği hakkında bir karar verecektir. Memurun belli başlı vazifesi evvela kanuni şartların mevcut olup olmadığını araştırmaktır. Herhalde tescil edilecek hususun hakikate uygun olması ve üçüncü şahıslarda yanlış fikir mahiyette bulunmaması ve amme intikamına aykırı olup olmadığını araştırması şarttır. Bundan başka tüzel kişilerin tescilinde özellikle ortaklık sözleşmesinin emredici hükümlerine aykırı olup olmadığını ve kanunun mecburi kıldığı esasları ihtiva edip etmediğini araştırması gerekir.” YTD., T. 24.02.1969, E. 1969/4169, K. 1969/912 sayılı kararı.

²⁷³ Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 360.

²⁷⁴ Karayalçın, İşletme, s. 299; Bilge, Sicil, s. 55; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 362

hükümlere aykırılık olup olmadığı ve kanuni şartlara uygunluğu araştırılacak; bunun dışındaki konularda ise gerçeğe uygunluk ve kamu düzenine aykırı olmama şartları aranacaktır. Kanunda her ne kadar böyle bir ayırım yapılmış olsa da, sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisinin kapsamı açısından tüzel kişilerin tescili ile diğer konular arasında bu nitelikte bir ayırımın yapılmasının doğru olmadığı ve ayrıca kanun yapma tekniği açısından da doğru olmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir²⁷⁵.

Öte yandan öğretilerde bazı yazarlar, TTK. m. 32/II uyarınca şirket ana sözleşmesinde sözleşmelerin incelenmesi sicil müdürünün görevi ve yetkisi kapsamında olduğu ve emredici hükümlere²⁷⁶ uygunluk incelemesinin sadece tüzel kişilerin kuruluşu aşamasındaki tescil için geçerli olduğunu savunmuşlardır²⁷⁷. Ancak öğretilerde başka yazarlar ise düzenlemenin lafzi yorumundan böyle bir ayırım yapıldığı anlamı ortaya çıksa bile, kanuni şartlara uygunluk incelemesinin esasında tescil edilecek tüm hususlar bakımından cari olduğu, aksi görüş ise tescile ilişkin genel prensipler açısından makul bir dayanak olmadığı ileri sürülmüştür²⁷⁸.

Yargıtay da genel kurul toplantısında alınmış olan kararların tescile edilebilmesi için, sicil müdürünün alınan kararların emredici hükümlere uygunluğunu ve kanuni şartların var olup olmadığını inceleme yetkisini haiz olduğunu kabul etmektedir²⁷⁹. Mezkûr kararda da görüldüğü üzere Yargıtay, sicil müdürünün şirket sözleşmesine aykırılık teşkil eden; ancak kanuna uygun ve tescili gerekli bir kararla karşılaştığı zaman şirket ortaklarının ve üçüncü şahısların yararlarını mukayese ederek takdir yetkisini kullanmasını ve buna göre karar vermesini kabul etmektedir.

Öğretilerde tartışmalara sebep olan bu husus, TSY. m. 34/I-ç hükmü uyarınca giderilmeye çalışılmıştır. Anılan düzenlemeye göre tescil edilecek olgunun şirket sözleşmesine ve Kanunun emredici hükümlerine aykırılık teşkil edip etmediği, tescil edilecek husus ticaret şirketinin bir

²⁷⁵ Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 361. Yazar burada söz konusu 32. maddenin tamamen kaldırılması gerektiğini savunmuştur.

²⁷⁶ Emredici hükümler ilkesinin en önemli amacı, anonim ortaklıkların esas sözleşmelerine belli düzeyde bir standart getirerek hukuki güvenlik, açıklık ve öngörülebilirliği sağlamak, mevcut ve müstakbel pay sahiplerinin, alacaklıların ve işçilerin menfaatlerini korumaktır. Emredici hükümler ilkesi için ayrıntılı bkz. Karasu, Rauf, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu' na Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, MÜHFHAD., C. 18, S. 2, (Özel Sayı), Y. 2012, s. 312-313.

²⁷⁷ Toksal, s. 357; Eminoğlu, Cafer, Ticaret Siciline Tescilde Şirket Sözleşmesine ve Emredici Hükümlere Uygunluk İncelemesi, Kazancı Hukuk Araştırmaları Dergisi, Nisan 2015, s. 66; Özsungur, Fahri Ticaret Sicili Uygulamaları ve Pratik Çözümleri, Adalet Yayınları, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2017, s. 10-11.

²⁷⁸ Arslanlı, s. 155; Arkan, Bilge, Sicil, s. 55; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 362;

²⁷⁹ "... genel kurul kararının ticaret siciline tescili üzerine sicil memuru, bu işlemin tescili için, kanun ve nizamnamenin öngördüğü şartların tam olarak yerine getirilip getirilmediğini araştırması ve incelemesi halinde tescil işlemini yapması gerekir." 11. HD., T. 01.05.1998, E. 1998/2626, K. 2992 sayılı kararı. <https://legalbank.net/> (E.T. 28.03.19).

organının kararına dayanıyor ise bu kararın şirket anasözleşmesine ve emredici hükümlere uygunluğu araştırması, sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisinde olduğu öngörülmüştür. Buna göre aslında doktrinde kanunun lafzından çıkan söz konusu ayırımın önemi kalmamış ve böylelikle tescil edilecek husus tüzel kişilere ilişkin olsun ya da olmasın tescile tabi tüm konulara teşmil edilmek üzere şirket sözleşmesine ve emredici hükümlere uygunluk incelemesinin sicil müdürü tarafından yapılacağı hüküm altına alınmıştır²⁸⁰.

Bu tartışmaların yanı sıra tescile tabi hususlar, TTK m. 32 ve TSY. m. 34 hükümleri uyarınca incelenmesine rağmen doktrinde bir görüş tescile tabi hususların sicil müdürü tarafından incelenmesi sırasında tescilin kurucu olduğu hususlar ile tescilin açıklayıcı nitelik taşıdığı durumlar arasında bir ayrıma gidilerek, tescilin kurucu nitelik taşıdığı durumlarda sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisinin daha geniş olduğu ileri sürülmüştür²⁸¹. Bu görüş kanuni dayanaktan yoksun olduğu iddiasıyla eleştirilmiştir²⁸². Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre ise, ticaret sicili kayıtları kural olarak açıklayıcı niteliğe sahip olup; istisnai durumlarda kurucu niteliği haizdir. Bu sebeple sicil müdürü, tescil edilecek tüm hususlar bakımından emredici hükümlere aykırılık teşkil eden bir olgunun olup olmasını inceleme görevi ve yetkisine sahip olup; kurucu nitelik bakımından geniş, açıklayıcı nitelik bakımından daha dar bir yükümlülük altında olduğu varsayımının doğru olmadığı yönündedir²⁸³.

Sonuç olarak, ticaret sicili müdürünün kanuni şartlara uygunluk incelemesi, şekli ve maddi açıdan incelemeye tabi tutulmaktadır. Buna göre sicil müdürü, yapmakla mükellef olduğu incelemede kendisinin yetkili olup olmadığı, talep eden kişinin fiil ve yetkisinin olup olmadığını, belgelerin tam olup olmadığını inceleme görev ve yetkisine sahiptir. Bununla birlikte sicil müdürü, anonim ortaklık veya genel kurul kararlarının emredici hükümlere aykırı olup olmadığını veya tescili istenen ticaret unvanının kanuni şartları taşıyıp taşımadığını ile kuruluş işlemlerinin kanunda öngörüldüğü şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini inceleme görev ve yetkisini de haizdir.

2.4.2.2.4. Gerçeğe Uygunluk

Ticaret sicili müdürü, sicile tescil edilecek hususların kanuni şartları taşıyıp taşımadığını incelemekle birlikte, aynı zamanda tescili talep edilen hususların gerçeğe uygunluğu açısından da inceleme yapmakla mükelleftir (TTK. m. 32/III; TSY. m. 34/I-d). Sicil müdürü, sicile kaydı

²⁸⁰ Eminoğlu, s. 72; Demirel, s. 162.

²⁸¹ Sicilin kurucu nitelik taşıdığı durumlarda sicil müdürünün inceleme ve araştırma yetkisinin daha geniş olduğunun kabulü gerekir. Ayrıntı için bkz. Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 374.

²⁸² Eminoğlu, s. 66;

²⁸³ Ayrıca bkz. Demirel, s. 163.

talep edilen hususların gerçeğe uygunluğunu araştırırken bu hususun üçüncü kişileri yanıltıcı nitelikte olup olmadığını da incelemelidir (TTK. m. 32/III). Ticaret sicili müdürünün bu inceleme görev ve yetkisi, sicil müdürüne keyfiliğe yol açacak düzeyde tahminlere dayalı olarak başvuruyu reddetme imkânı tanımamaktadır²⁸⁴. Bu görev ve yetki sadece gerçeği yansıtmadığı anlaşılan hususlar bakımından geçerlidir. Buna göre sicil müdürü gerçeğe aykırılık teşkil eden talepleri reddetmesi gerekir²⁸⁵. Gerçeğe uygunluk incelemesi yapılırken sicil müdürü gerekli görmesi durumunda gizli tahkikat da yaptırma yetkisine sahiptir²⁸⁶.

Sicil kayıtlarının gerçeği yansıtması açısından yapılması önem arz eden incelemelerden birisi ticaret unvanlarına yapılacak ekler konusudur. Buna göre TTK. m. 46' ya göre tacirin kimliği, işletmesinin genişliği, önemi ve finansal durumu hakkında, üçüncü kişilerde yanlış bir izlenim oluşmasına sebep olacak nitelikte bulunmamak, gerçeğe ve kamu düzenine aykırı olmamak şartıyla; her ticaret unvanına, işletmenin özelliklerini belirten veya unvanda yer alan kişilerin kimliklerini gösteren ya da hayali adlardan oluşan ekler yapılabilir. Ancak tek başına ticaret yapan kişilerin ticaret unvanlarına şirketin var olduğu izlenimi uyandıracak ekler yapılamaz²⁸⁷. Örnek olarak tek başına ticaret ile işigal eden bir gerçek kişi tacirin, ticaret unvanında "ortakları" veya "kardeşleri" gibi ibareleri kullanamaz²⁸⁸. Bu eklerin kullanılmak istenmesi halinde bu veya buna benzer talepler hem yasaya aykırılık teşkil ettiği hem de üçüncü kişileri yanıltıcı nitelikte olduğu için, sicil müdürü tarafından reddedilmelidir²⁸⁹.

Ticaret unvanı, eTTK.' ya nazaran 6102 sayılı mevcut TTK.' da ülke genelinde korunma altına alınmıştır²⁹⁰. Dolayısıyla ülke genelinde hüküm ifade eden bir ticaret unvanının tescil

²⁸⁴ Akdağ Güney, sicil, s. 90; Özbey, s. 44.

²⁸⁵ Karayağın, İşletme, s. 301; Bilge, Sicil, s. 58; Uçar, s. 106.

²⁸⁶ Sicil müdürü gerek gördüğü hallerde ticaret odası veya savcılık tarafından ticari işletmenin ve sahibinin mali durumu hakkında gizli inceleme yaptırabilir. Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 367; Ayrıca bkz. Özdemir/Kınacıoğlu, s. 110; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 369,370; Karahan, İşletme, s. 130; Deryal, s. 94; Bilge, Sicil, s. 152; Akdağ Güney, Sicil, s. 56; Demirel, s. 180.

²⁸⁷ Bilge, Sicil, 56; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 362; Çelik, s. 37; Akdağ Güney, sicil, s. 90;

²⁸⁸ TTK.' da eklerin gerçeğe uygun olması zorunlu tutulmuş, bu durumda gerçeğe aykırılık teşkil eden, gerçeği yansıtmayan eklerin ticaret unvanlarında kullanılması yasaklanmıştır. Özkan, Ahmet F., Ticaret Unvanlarında Ek Kullanımı, TFM., C. 4, S. 2, Y. 2018, s. 253. Bu konuda ayrıca bkz. Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet, "Ticaret Unvanının Korunması", SÜHFD., C. 14, S. 2, Y. 2006, s. 121; Yongalık, Aynur, "Ticaret Unvanı Alanındaki Yeni Gelişmeler: Türk Hukuku Açısından Bir Değerlendirme" BATIDER, C. 21, S. 3, Y. 2002, s. 19-21.

²⁸⁹ Karayağın, İşletme, s. 300; Mimaroglu, s. 309; Arkan, s. 269; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 309.

²⁹⁰ Ticaret unvanının tescilli olması halinde, unvan sahibinin unvanını koruma yollarından birisi de, unvan tescilinde sicil müdürünün gerekli dikkat ve özeni göstermesiyle sağlanabilir. Buna göre, sicil müdürü, tescil edilmiş ticaret unvanının korunması konusunda dikkat ve özeni göstermek zorundadır. Sicil müdürünün bu dikkat ve özeni, önceden tescil edilen bir unvan ile iltibasa sebebiyet verebilecek unvan tesciline yönelik taleplerin özen gösterilerek kabul edilmemesi şeklinde ortaya çıkmalıdır. Karahan, Sami, Gerçek Kişi Unvanlarının Korunması ve Sessiz Kalma Nedeniyle Hakkın Kaybı İlkesi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 21, Sayı 1, Yıl 2001, s. 274. Bununla birlikte eTTK. m. 43 hükmü uyarınca gerçek kişilerin ticaret unvanları sadece buldukları sicil çevresinde korunmakta; tüzelkişilerin ise ticaret unvanı sadece sicil çevresinde değil, ülke çapında korunmaktaydı.

edilmesi, sicil müdürüne daha dikkatli ve kapsamlı bir inceleme mükellefiyetinin getirildiği söylenebilir²⁹¹. Bununla birlikte sicillerin teknolojik gelişmeleri yakından takip etmeleri sayesinde tescil edilmesi istenen ticaret unvanının daha önce tescil edilmiş kayıtlar ile benzer olup olmadığı sicil müdürü tarafından incelenebilmektedir²⁹². Buna göre öğretide iddia edilen tescil başvurusu yapılan ticaret unvanın önceden kaydedilmiş unvanlarla benzerliğinin sicil müdürü tarafından incelenemeyeceği görüşünün teknolojik imkânlarında artmasıyla birlikte herhangi bir öneminin kalmadığını ifade edilmektedir²⁹³.

Ticaret şirketlerine yönelik ihdas edilen ortak hükümler arasında şirketlere sermaye olarak getirilebilecek malvarlığı unsurları TTK. m. 128 kapsamında belirtilmiştir. Anılan düzenlemeye göre şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede bilirkişi tarafından belirlenen değerleri ile yer alan taşınmazlar tapuya şerh verildiği²⁹⁴, fikri mülkiyet hakların sicillerine tescil edilmesiyle ve taşınırların yed-i emine teslim edildikleri takdirde aynı sermaye olarak kabul edileceği hüküm altına alınmıştır (TTK. m. 128/II)²⁹⁵. Buna göre ticaret sicil müdürü

Karaege, Özge, 'Türk Ticaret Kanunu' na Göre Ticaret Unvanının Özel Olarak Korunması (Özellikle Yeni TTK. M.52; eTTK. m. 54), Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 1, Y. 2011, s. 5; Karahan, Unvan, s. 275. Ancak TTK. m. 41 madde gerekçesinde de ifade edildiği üzere, gerçek ve tüzelkişi ayrımını ortadan kaldırarak, teknolojik ilerlemeler ve elektronik ortamın da sağlamış olduğu imkanlar karşısında gerçek kişi tacirlerin unvanının da Türkiye çapında korunması hüküm altına alınmıştır. Ayrıca bkz. Bozkurt, İşletme, s. 277.

²⁹¹ Akdağ Güney, sicil, s. 90.

²⁹² Uygulama da örnek olarak İstanbul ve Mersin Ticaret Sicil Müdürlüğü' nde unvan sorgulandıktan sonra tescile izin verilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akdağ Güney, Sicil, s. 90.

²⁹³ Bilge, Sicil, s. 58; Çelik, s. 39.

²⁹⁴ Şirkete sermaye olarak taşınmaz taahhüt eden ortağın ediminin ifasında TTK. m. 128, 335, 342 ve 343 hükümleri belirleyicidir. Bu düzenlemelere göre A.Ş' lere taşınmaz sermaye getirmek isteyen ortak öncelikle sınırlı bir aynı hak, haciz ve tedbir bulunmayan (TTK. m.342), taşınmaza ilişkin esas sözleşmede şartsız bir taahhüt bulunacak (TTK. m. 335), taşınmazın mahkeme tarafından atanan resmi bilirkişi tarafından değerinin tespitini yaptıracak ve tapu siciline taşınmazın sermaye olarak taahhüt edildiğin ilişkin şerh verdirecektir (TTK. m. 128). Ayrıca ticaret sicili müdürü tarafından mülkiyet veya aynı hak konusunda diğer sicillere bildirim re'sen ve derhal yapılır. Buna göre esas sözleşmede, üzerinde herhangi bir sınırlı aynı hak bulunmayan taşınmazı şartsız olarak taahhüt eden, taşınmazın değerini de resmi bilirkişiye tespit ettirerek tapuya şerh veren ortak edimini ifa etmiş sayılacaktır. Bununla birlikte taahhüt eden ortağın tescil talebinde bulunma gibi bir yükümlülüğü de yoktur. Akdağ Güney, Necla/Gümüş, M. Alper, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Taşınmazların Anonim Şirkete Sermaye Olarak Getirilmesi Ve Tescilsiz İktisabı, Regesta, C. 3, S. 1, Y. 2013, s. 38. Tüm ticaret şirketleri için öngörülen taşınmaz sermaye ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, Adalet Yayınları, Cilt I, Tamamen Yenilenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara 2018, s. 187-188; Bozkurt, Tamer, Şirketler Hukuku, Legem Yayıncılık, Gözden Geçirilmiş, Güncellenmiş, Genişletilmiş, 9. Baskı, Ankara 2018, s. 111-112; Çelik, Aytekin, "Anonim Şirketlerde Aynı Sermaye Taahhütlerinin yerine Getirilmesine Yönelik İhtiyati Tedbirler", GÜHFD., C. XV, S. 3, Y. 2011, s. 33. Bununla birlikte taahhüt edilen sermayenin gerçeğe uygun şekilde taahhüdü ve belgelendirilmesi esastır. Buna yönelik getirilen tedbirlerden birisi de sermaye değerinin resmi bilirkişi tarafından belirlenmesidir. Ayrıntı için bkz. Giray, R. Eda, Anonim Şirketlerde Kurulardan Doğan Hukuki Sorumluluk, MÜHFHAD., C. 18, S. 2, (Özel Sayı), Y. 2012, s. 435.

²⁹⁵ Aynı sermayeye konu olan taşınırların yed-i emine tevdi edilmesi şartı anonim ortaklığın tescili isteminde bulunan sicil müdürlüğü tarafından kontrol edilir. TTK. m. 32 uyarınca sicil müdürü, tescil edilmesi istenen bir hususun kanuni şartları taşıyıp taşımadığını incelemekle mükelleftir. Mezkûr düzenleme uyarınca sicil müdürüne tescil işlemlerini gerçekleştirmeden önce bunların Kanuna ve TSY.' ye uygunluğunu araştırma yükümlülüğü yüklemiştir. Bu anlamda sicil müdürü tescil tabi tüm konuları re'sen inceleme görev ve yetkisine sahiptir. Bu bağlamda sermaye taahhüt edilen sermaye türü nakit sermaye ise bunun dörtte birinin bankaya yatırılmış olması, aynı sermaye olarak taşınır taahhüt edilmişse yed-i emine tevdi edilip edilmediği, gayrimenkullerde ve diğer

tescil işlemini gerçekleştirmeden önce taşınmazlara ilişkin aynı hakların tapu siciline şerh verilip verilmediğini, fikri mülkiyet haklarının veya diğer değerlerin kendilerine mahsus sicillere kayıt altına alınıp alınmadığını, taşınırın yed-i emine tevdi edilip edilmediğini incelemesi ve şirkete getirilmek tescil edilmek istenen aynı sermayenin gerçekliğinin incelenmesi ve buna göre tescil talebinin gereğini yerine getirmesi gerekmektedir²⁹⁶. Buna göre sicil müdürü, kurucu ortakların şerh, kayıt ve tevdi yükümlülüklerini getirmemesi halinde, şirketin tescil istemini reddedebilecektir²⁹⁷.

TTK. m. 128/II' de bu durumda sicil müdürünün ne şekilde hareket edeceğine dair bir düzenleme olmamasına rağmen, madde gerekçesinde bu gerekliliğe uyulup uyulmadığının sicil müdürünün inceleme yetki ve görevinde olduğu, yerine getirilmediği takdirde şirketin tescilinden imtina edileceği ifade edilmiştir. Nitekim inceleme yapılmadan şirkete getirilmek istenen aynı sermayenin tescil edilmesi durumunda, sınırlı sorumluluğun geçerli olduğu şirket tiplerinde üçüncü kişilerin bu şirketlerle herhangi bir borç ilişkisine girmesi halinde zarara uğraması kuvvetle muhtemel olacaktır²⁹⁸.

Ticaret sicili müdürü gerçeğe uygunluk incelemesi yaparken tescili talep edilen hususun gerçeğe aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle tescil talebini reddetmelidir. Ancak sicil müdürünün bu kararı verebilmesi için gerçeğe aykırılık teşkil eden hususun tereddüde mahal vermeyecek nitelikte açık olması, hukukî güvenliğin sağlanması ve sicile itimadın zedelenmemesi bakımından önem arz etmektedir.

haklarda sicile şerhe verilip verilmediğinin kontrol edilmesi ticaret sicili müdürünün inceleme görev ve yetkisi kapsamındadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akdağ Güney, Necla/Gümüş, M. Alper, Taşınırın Anonim Şirkete Sermaye Olarak Getirilmesi, Regesta, C. 3, S. 3, Y. 2013, s. 13. Taşınırın yed-i emine tevdi edilmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Çonkar, M. Halil, Anonim Ortaklıklarda Aynı Sermaye, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2016, s. 405-410.

²⁹⁶ Kayıhan, Şaban, Ticaret Hukuku, Umuttepe Yayınları, 7099 sayılı Kanun ile Getirilen Düzenlemeler Dikkate Alınarak Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 6. Baskı, Kocaeli 2018; s. 197; Bilge, Sicil, s. 56.

²⁹⁷ Çonkar, s. 431.

²⁹⁸ Bazı şirket tiplerinde ortakların sorumlulukları belirli bir miktar ile sınırlı olabilir. Örnek olarak sermaye şirketleri olan anonim ve limited şirketlerde tüm ortakların ve komandit şirketlerde komanditer ortağın sorumluluğu şirkete getirmeyi taahhüt ettiği sermaye miktarı ile sınırlı olmak üzere sorumludur. Buna göre bir ortak şirkete koymayı taahhüt ettiği sermaye borcunu ifa etmişse, artık sorumluluğu da sona ermiş olacaktır. Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, Beta Yayınları, Güncellenmiş 13. Bası, İstanbul 2019, s. 8. Ayrıca bkz. Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Adalet Yayınları, Gözden Geçirilmiş, 6728 sayılı Kanunla Getirilen Yenilikler ve Yapılan Değişiklikler İşlenmiş Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara 2017, s. 232, 305, 774; Kayıhan, Ticaret Hukuku, s. 177; Bozkurt, Şirketler, s. 51; Topaloğlu, Mustafa, Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Bu Konuda Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Getirilen Hükümler, Fırat Öztan' a Armağan, C. II, Ankara 2010, s. 2083.

2.4.2.2.5. Kamu Düzenine Uygunluk

Ticaret sicili müdürünün inceleme görev ve yetkisinin kapsamında bulunan hususlardan birisi de tescil edilmesi talep edilen olgunun kamu düzenine aykırılık teşkil edip etmeyeceği konusudur. TTK. m. 32/III uyarınca tescil edilecek hususların gerçeği tam olarak yansıtılmaları, üçüncü kişilerin nezdinde yanıltıcı bir izlenim bırakmamaları ve kamu düzenine aykırı olmamaları şarttır. Anılan düzenlemede de öngörüldüğü üzere açıkça kamu düzenini bozabilecek niteliği haiz bulunan sicil talebinin, sicil müdürü tarafından reddedilmesi gerekir. Çünkü ticaret sicili kayıtları, hem resmi niteliği²⁹⁹ haiz hem de önemli derecede kamu görevi³⁰⁰ ifa eden kayıtlardır.

Öğretide kamu düzeni kavramı hakkında açık ve net bir tanımlama veya kavramın sınırları hakkında fikir birliği bulunmamakta; dolayısıyla genişletilmeye müsait bir kavram olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu sebeple kamu düzeni kavramının net ve objektif bir tanımı olmaması gerekçesiyle doktrinde sicil müdürünün kamu düzenine uygunluk inceleme görev ve yetkisinin dar yorumlanması gerektiği ve bu inceleme kamu düzenine aykırılık teşkil eden hususların açıkça anlaşıldığı alanla sınırlı olması gerektiği ileri sürülmüştür³⁰¹. Kanaatimizce bu sınırlı alan, Kanunun açıkça öngördüğü konulara münhasır olarak değerlendirilmeli ve yapılan inceleme de bu şekilde dar tutulmalıdır.

Sicil müdürünün kamu düzenine uygunluk incelemesi, Yargıtay tarafından da kabul edilmiş ve sicil müdürünün yapılacak sicil işlemlerini veya mevcut sicil kayıtlarını kamu düzeni açısından inceleme yükümlülüğünden bahsedilmiştir. Örnek olarak Yargıtay ticari veya mesleki faaliyet yürütmeden yasaklanma cezasının sicil kayıtlarını kamu düzenine aykırı hale getireceğini, dolayısıyla sicil kayıtlarına yönelik bu yönde düzeltme işlemlerinin sicil müdürü tarafından yapılması gerektiğini ifade etmiştir³⁰². Yargıtay' ın kararında da görüldüğü üzere

²⁹⁹ Ayrıntılı açıklama için bkz. 1.2.1.

³⁰⁰ Ayrıntı için ayrıca bkz. 1.4.3.

³⁰¹ Karayalçın, s. 300; Özbey, s. 45; Bilge, Sicil, s. 58; Kayhan, İnceleme Yetkisi, s. 365; Akdağ Güney, Sicil, s. 92; Çelik, s. 40; Eminoglu, s. 68; Bilgili/Demirkapı, s. 160

³⁰² “TTK. m. 32 uyarınca tescil edilmiş hususlarda vuku bulacak her türlü değişikliklerin de tescil olunması zorunlu ise de, tescilin dayandığı hadise veya muamelelerin tamamen veya kısmen sona ermesi veya ortadan kalkmasına göre, sicildeki kaydın kısmen veya tamamen silinmesi iktiza eder. Aynı yasanın 34. Maddesi tescil edilecek hususların kamu düzenine aykırı olmaması öngörülmüş ve 35. madde uyarınca bu hükme uymayan bir hususu haber alan sicil memuruna ilgilileri tayin edeceği müddet içinde tescil zorunluluğunu yerine getirmeye davet etmek ödevi yüklenmiştir. Ticaret ve mesleki faaliyetten men cezası ticaret sicilindeki kaydı kamu düzenine aykırı hale getirir. Ancak bu ceza süreli veya daimi olacağından, bu aykırılıkta süreli veya daimi nitelik taşır. Bu suretle kamu düzenine aykırı bu alguyu haber alan sicil memuru TSN.’ nin 41. Maddesi uyarınca ilgiliyi tayin edeceği uygun bir müddet içinde yasal zorunluluğu yerine getirmeye ve bu amaçla sicil kaydını kamu düzenine uygun bir hale koymaya davet etmesi lazımdır. Şu halde mahkemece cezanın infazı kaydın süreli silinmesi şeklinde değil, infazdan ayrı olarak cezanın üçüncü şahısların haklarını korumaya ve kaydın kamu düzenine uygun hale

kamu düzenine uygunluk incelemesinin en temel amaçlarından biri olup, üçüncü kişilerin haklarını korumaya yönelik olup; bu inceleme hem sicile ilk defa tescil edilecek hususlar hem de daha evvel tescil edilmiş hususlar üzerinde gerçekleşen değişiklikler bakımından geçerlidir.

Öğreti de, “kamu düzenine uygunluk” incelemesinden kastedilen şeyin tam olarak neyi ifade ettiğinin anlaşılabilmesi sebebiyle bu hüküm eleştirilmiştir³⁰³. Buna göre yasal olarak suç olan hususların sicile tescil edilmesi talebi, zaten kanuni şartlara aykırılıktan reddedilecektir. Örnek olarak, sicil müdürünün incelemesi sırasında kumarhane açmak, kaçakçılık yapmak veya genel ahlaka aykırı işler için kurulmak istenen bir işletmenin tescil edilmesi talebi ile karşılaşması halinde bu talebi reddedecektir³⁰⁴. Buna göre bu nitelikte hususlar zaten kanuni şartları ihtiva etmemesi sebebiyle reddolunacaktır.

Yasaya uygun olup kamu düzenine aykırılıktan dolayı reddedilmesi düşük bir olasılıktır. Bununla beraber doktrinde örnek olarak dedektiflik bürosunun tescil talebi veya sırf kâr haddinin tayin eden koordinasyon kararına uyum amacıyla kurulmuş olan işletmelerin tescil talebi verilmektedir³⁰⁵. Ancak bu durumda da sicil müdürünün kamu düzenine aykırılık teşkil ettiği yönünde istisnai olarak tescil talebini reddedebilmesi için bu hususun açıkça kanunda yer alması gerektiği ifade edilmiştir³⁰⁶. Dolayısıyla bu örneklerde sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisinin geniş yorumlanmış olduğu olup bu incelemenin dar alanla sınırlı olarak kalması gerektiği kanaatindeyiz.

Sicil müdürünün zikrettiğimiz sınırlı alan dışında inceleme görev ve yetkisine sahip olduğunu ifade etmek güçtür. Buna göre sicil müdürü, tescili talep edilen başvuruların ekonomik amaca uygunluğunu inceleme görev ve yetkisi bulunmamalıdır. Bununla birlikte devletin ekonomik ve iktisadi politikasına uygunluk da sicil müdürünün inceleme görev ve yetki kapsamı dışındadır³⁰⁷. Örnek olarak gelir vergisi ödemekten kaçınmak veya daha az vergi ödemek amacıyla şirket türünün değiştirilmesi, bölünmesi ve küçük işletmeler haline getirilmesi; kamu düzeninin korunması amacıyla sicil müdürünün görev ve yetkisinin kapsamı içine alınmaması gerektiği de öğreti tarafından ifade edilmiştir³⁰⁸.

getirilmesine yönelik bir sonucu şeklinde karar verilmesi icap eder.” Yarg. 11. HD., T. 19.12.1977, E. 1976/4125, K. 1977/5654 sayılı kararı, <https://legalbank.net/> (E. T. 01.04.2019).

³⁰³ Bilge, Sicil, s. 58; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 364.

³⁰⁴ Özbey, s. 45; Bilge, Sicil, s. 58; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 364.

³⁰⁵ Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 365.

³⁰⁶ Karayalçın, İşletme, s. 300-301.

³⁰⁷ Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 365.

³⁰⁸ Arseven, s. 60; Çelik, s. 40; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 365.

Öğretide savunulan ve hatta kamu düzenine uygunluk incelemesinin tamamen TTK.' dan çıkarılması gerektiğini ifade eden görüşte ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre sicil müdürünün tayin edilmesinde göz önünde bulundurulacak nitelikler arasında, hukukçu olması vasfı bile aranmayan sicil müdüründen kanuni şartların var olup olmadığının ötesinde, açık ve net tanımı olmayan kamu düzeninin uygunluğunun incelemesinin istenmesinin isabetli olmadığı ifade edilmiştir³⁰⁹. Diğer bir görüşe ise tescil ve ilana bağlanan sonuçlar dikkate alındığında sicil müdürüne tevdi edilen inceleme görev ve yetkisi gerekli olup, bu yetkinin kullanılması zaten yargı denetimine tabi tutulmuş olup, sicil müdürünün hatalı bir tescil işlemi yapılması halinde bunun düzeltilmesi zaten yargı eliyle düzeltilebilecektir³¹⁰.

Kanaatimizce sicil müdürünün kamu düzenine uygunluk incelemesinin yasadan tamamen çıkarılması düşüncesi uygun değildir. Ancak bu incelemenin, kanuni şartlara uygunluk incelemesi ile birlikte değerlendirilmesi ve sicil müdürünün bu konuda inceleme görev ve yetkisinin dar yorumlanması daha isabetli bir sonuç doğuracaktır³¹¹. Buna rağmen sicil müdürünün hatalı bir tescil işlemi yapması halinde, ilgililerin mahkemeye müracaat edip söz konusu yanlışlığın giderilmesini talep etme hakları bulunmaktadır.

2.4.2.3. İnceleme Görev ve Yetkisine Bağlanan Hukukî Sonuçlar

Ticaret sicili müdürü, inceleme görev ve yetkisi kapsamında yapacağı çok yönlü inceleme sonucunda, kanunun aradığı şartlara ve emredici nitelikteki hükümlere aykırılık teşkil etmeyen, kamu düzenine ve gerçeğe uygun olan ve üçüncü kişilerde yanlış izlemim oluşturmayan tescil başvurularını sicili tescil edecektir. Ancak bu şartlara aykırılık teşkil eden hususlara yönelik bulunan tescil taleplerini reddedecek veya eksikliklerin giderilmesinden sonra tescil edilmesini kabul edecektir³¹². Bununla birlikte sicil müdürü tereddüt ettiği hususlar bakımından geçici tescile de karar verme yetkisine sahiptir.

2.4.2.3.1. Tescil Talebinin Kanuni Şartlara Uygunluğu

Ticaret sicili müdürü, tescili talep edilen herhangi bir hususu tescil etmeden evvel, tescil için gerekli kanuni şartlara sahip olup olmadığı, gerçeğe uygun olup olmadığını, üçüncü kişiler nezdinde yanlış izlenim oluşturacak nitelikte olup olmadığını ve kamu düzenine aykırı hususlar

³⁰⁹ Bu düzenleme hakkında eleştiri için bkz. Kayhan, İnceleme Yetkisi, s. 365-366.

³¹⁰ Kayar, Ticaret Hukuku, s. 153; Yazar ayrıca öneri olarak sicil müdürlüğü ve yardımcılıkların çeşitli yönleri itibarıyla cazip hale getirilmesi ve bu yetkiyi gerektiği gibi kullanacak müdürlerin görevler atanması ve gerekli şekilde yetiştirilmelerinin gerektiğini ifade etmiştir.

³¹¹ Aynı yönde Özdemir/Kinacıoğlu, s. 109.

³¹² Bozer/Göle, s. 338; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 371, N. 734; Bozkurt, İşletme, s. 251; Demirel, s. 181;

ihtiva edip etmediğini inceler³¹³. Sicil müdürünün bu inceleme neticesinde tescil için Kanun ve TSY.' de aran şartların mevcut olduğunu tespit ederse, tescili istenen hususun ticaret siciline tescilini kabul eder³¹⁴. Sicil müdürünün tescil talebini kabul etmesiyle beraber tescili talep edilen husus, ticaret siciline tescil edilir ve bu hususla ilgili herhangi bir değişiklik oluncaya kadar tescil hüküm ifade eder³¹⁵.

Öğretide bazı yazarlar tarafından tescili istenilen bir husus hakkında sicil müdürünün gerekli incelemeleri tam olarak yapması ve buna göre sicile tescil etmesi, sicile olan itimadın sağlanacağı ve sicil kayıtlarının doğruluğunun tam anlamıyla sağlanması bakımından önemli olduğu vurgulanmıştır³¹⁶. Ancak bu incelemenin yapılması gereken incelemenin sınırlarını aşarak bir hâkim gibi karar vermesi hataların ortaya çıkmasına sebep olması muhtemel olup, sicil müdürünün şekli ve maddi şartları sağlayan bir tescil başvurusunu kabul etmesi gerektiği, dolayısıyla bu konuda sicil müdürünün takdir yetkisinin bulunmadığı ileri sürülmüştür³¹⁷. Ancak bu konuda Yargıtay vermiş olduğu bir kararda sicil müdürünün anasözleşmeye aykırılık teşkil eden, ancak Kanuna uygun olup tescili gerekli bir konuda ortaklarında menfaatlerini gözeterek takdir hakkını kullanıp, tescil istemini kabul veya reddetme imkânı olduğunu ifade etmiştir³¹⁸.

TTK. m. 32 uyarınca kanun koyucu tarafından sicil müdürüne, tescil başvurusunda; tescil için aranan kanuni şartların mevcudiyeti, emredici hükümlere aykırılık teşkil edip etmediği ile tescil edilecek hususların gerçeğe uygunluğunu, üçüncü kişilerde yanlış izlenim bırakıp bırakmayacakları ve kamu düzenine uygunluğunun inceleme görev ve yetkisi tanınmıştır. Kanaatimizce bu geniş görev ve yetki ile birlikte sınırlı da olsa sicil müdürüne bir takdir hakkının tanındığının kabulü gerekir³¹⁹.

³¹³ Bozer/Göle, s. 337; Sicil müdürü, kendisine yapılan tescil taleplerini yerine getirmeden önce bunların Kanun ve TSY.' ye uygunluğunu incelemekle yükümlüdür. Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 369, N. 733; Ayrıca bkz. Ayhan/Çağlar, s. 255; Arkan, s. 268; Bozkurt, İşletme, s. 251; Kayıhan, İşletme, s. 165; Çelik, s. 33.

³¹⁴ Tescil anının saptanması bakımından TTK. m. 34 hükmü saklı kalmak kaydıyla, harca tabi işlerde, tescil anının saptanmasında harç makbuzunun tarihi belirleyicidir (TTK. m. 27/I). Harca tabi olmayan işler bakımından tescil talebinin kabul tarihi aynı zamanda tescil tarihi olarak kabul edilmelidir. Yarg. 11. HD., T. 01.05.1998, E. 1998/2626, K. 1998/2992 sayılı kararı. www.legalbank.net/ (E.T. 02.04.2019).

³¹⁵ Özbey, s. 46.

³¹⁶ Bilge, Sicil, s. 58; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 370.

³¹⁷ Sicil müdürünün yetkisini aşarak, çözümü bir mahkeme kararına bağlı olan kararlarda bir hakim gibi karar vermesine ve yanlış hukuki sonuçların ortaya çıkması kaçınılmaz olup, bu konuda şekli şartların tamamlanmış ve maddi doğruluğu incelenmiş bir konuda sicil müdürünün tescili kabul etmesi gerekir. Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 370.

³¹⁸ Yarg. 11. HD., T. 13.10.1982, E. 1982/3701, K. 1982/3867 sayılı kararı. www.legalbank.net/ (E. T. 03.04.2019); Aynı yönde Moroğlu, Hükümsüzlük, s. 387.

³¹⁹ Aynı yönde Akdağ Güney, s. 89-91; Moroğlu, Hükümsüzlük, s. 386; "Sicil memuru ana sözleşmeye aykırı, ancak kanuna uygun tescili gerekli bir kararla karşılaştığı zaman ortakların ve 3. kişilerin yararlarını karşılaştırarak

2.4.2.3.2. Tescil Şartlarında Eksik Hususların Bulunması

Ticaret sicili müdürü tarafından TSY. m. 34/I uyarınca yapılan inceleme sonucunda, tescil için aranan şartların eksik olduğunu tespit etmesi durumunda, bu hususların ilgiliye yazı ile bildirilmesi ve bunların Kanuna ve Yönetmeliğe uygun hale getirilmesi veya kanuni şartlara ait eksikliklerin veya belgelerin tamamlanması için otuz günden fazla olmamak üzere uygun bir süre verilir. Verile süre için niteliğine göre en fazla iki defa uzatılabilir. Verilen ve ihtiyaç olması halinde uzatılan süre içerisinde Kanun veya Yönetmeliğe uygun hale getirilmez ise tescil isteği reddedilecektir (TSY. m. 34/II).

Dolayısıyla ticaret sicili müdürü, tescili talep edilen hususlara yönelik yapmış olduğu inceleme sonucunda³²⁰, Kanun veya Yönetmeliğe uygun olmayan eksikliğin bulunması halinde tescil başvurusunu hemen reddetmeyecek; tescil için aranan şartları yazı ile ilgili kişiye bildirmesi gerekmektedir³²¹. Sicil müdürü tescil başvurusunda eksik bulunan hususların Kanuna ve Yönetmeliğe uygun bir hale getirilmesi veya kanuni şartlara yönelik olan eksikliklerin veya delillerin tamamlanması için ilgiliye uygun bir süre vermesi gerekir. Verilecek uygun bir sürenin ne kadar olacağı için niteliği ve ihtiyaca binaen sicil müdürü tarafından takdir edilecektir³²². Ancak herhalde bu süre otuz günden fazla olmamak üzere en fazla iki defa uzatılabilir (TSY. m. 34/II)³²³.

Sicil müdürü tarafından verilen ek süreye rağmen tescil talebi, Kanun ve yönetmeliğe uygun bir hale getirilmediği veya deliller tamamlanmadığı takdirde, söz konusu bu talep reddedilecektir (TSY. m. 34/II).

takdir hakkını kullanacak veya tescil edecek ya da tescil isteğini reddedecektir. Olayda, sicil memuru, ana sözleşmenin geçerli olan 22. maddesindeki oy nisabına aykırı seçim sonuçlarını tescil ettiği takdirde, tescil edilen yönetim kurulu şirket adına bir takım fiili ve hukuki işlemlere girişebilecek ve sonuçta bu genel kurul kararı iptal edilirse ilgililer ve 3. kişiler zarara uğramak tehlikesi ile karşı karşıya kalabileceklerdir. Bu itibarla sicil memurunun takdirini yerinde kullanarak tescil isteğini haklı nedenlerle reddettiğinin kabulü...” Yarg. 11. HD., T. 13.10.1982, E. 1982/3701, K. 1982/3867 sayılı kararı. www.legalbank.net/ (E. T. 03.04.2019).

³²⁰ “Ticaret siciline tescilin koşulları ile niteliğini düzenleyen TTK. m. 29 ve onu düzenleyen maddelerinde ve özellikle 34. Maddesi ile aynı yasanın 28. Maddesi hükmü uyarınca çıkarılmış bulunan TSN. m. 24 ve onu izleyen maddelerinde tescil için bir başvuru yapılması halinde sicil memuruna tescili istenilen işlemin tescili için Yasa ve Nizamnamenin öngördüğü tüm koşulların tam olarak yerine getirilip getirilmediğinin araştırılması ve incelenmesi görevi verilmiş bulunmaktadır.” Yarg. 11. HD., T. 01.05.1998, E. 1998/2626, K. 1998/2992 sayılı kararı. www.legalbank.net/ (E. T. 03.04.2019).

³²¹ Çelik, s. 37;

³²² Bu sürenin kaç gün olacağıın takdiri sicil memuruna aittir. Mimaroglu, s. 242.

³²³ eTTK. zamanında cari olan Ticaret Sicili Nizamnamesi’ nin 28. maddesi uyarınca bu sürenin, sicil memuru tarafından hal ve şartlara göre bir veya birkaç defa uzatılabileceği düzenlenmişti.

2.4.2.3.3. Tescil Talebinin Hukuka Aykırılık Teşkil Etmesi

Ticaret siciline tescil edilmek istenen hususların tescil edilebilmesi için kanuni şartlara uygun olmaları, emredici hükümlere aykırı olmamaları, maddi gerçeğe uygun olmaları, üçüncü kişilerde yanlış izlenim oluşturacak nitelikte olmamaları ve kamu düzenine aykırı olmamaları şarttır (TTK. m. 32/I, II, III; TSY. m. 34/I-a, ç, d). Ticaret sicil müdürü yapmakla mükellef olduğu inceleme sonucunda bu şartlara aykırılık teşkil eden tescil başvurularını reddeder.

2.4.2.3.3.1. Tescil Talebinin Reddedilmesi

Ticaret siciline kaydedilmek istenen hususa yönelik tescil isteminin yerine getirilebilmesi, ilgililerin bu isteminin sicil müdürlüğünce kabul edilmesine bağlıdır³²⁴. Ticaret sicil müdürü, Kanun ve Yönetmelikte ihdas edilen düzenlemelere göre, kendisine tevdi edilen görev ve yetkiler çerçevesinde talepleri incelemek zorundadır. Bu incelemelerin akabinde tescil talebini kabul, red veya geçici olarak tescil eder³²⁵.

Ticaret sicili müdürü, ilgililerin tescil için başvuru yapması halinde, yapmış olduğu inceleme ve değerlendirme sonucunda talebin kanuni şartlara aykırılık teşkil ettiği, gerçeğe aykırı olduğu veya kamu düzenine uygun olmadığı yönünde kanaati oluşursa tescil talebini kesin olarak reddedebilir³²⁶. Tescil talebinin reddi³²⁷, esas olarak sicil müdürünün yorumuna bağlı değil; kanun hükümlerine göre tescil edilmek istenen hususun tescilinin mümkün olmaması, tescilin isteğe bağlı olması, başvuru şartlarında eksikliğin bulunması, tescil talebinin dayandığı evrakların sicil müdürlüğüne tevdi edilmemiş olması ve söz konusu hususun kanuni şartları ihtiva etmemesi gibi durumlarda ortaya çıkar³²⁸.

Tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişiklik de tescil olunur (TTK. m. 31). Burada hükmün mefhumu muhalifinden anlaşılacağı üzere, tescil kaydı bulunmayan bir

³²⁴ Ayhan/Çağlar, s. 261.

³²⁵ Arkan, s. 269-270; Bozer/Göle, s. 338; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 370-371, Ayhan/Çağlar, s. 261; Arslanlı, s. 157; Deryal, s. 95; Özbey, s. 47.

³²⁶ Kayar, Ticaret Hukuku, s. 154; Deryal, s. 95; Özbey, s. 47; Demirel, s. 187. “6102 sayılı TTK. m. 32 uyarınca ticaret sicili müdürü tescili talep edilen hususların şirket sözleşmesine ve kanuna uygunluğunu re’sen denetlemek zorundadır. Talep tarihinde yürürlükte bulunan TST. m. 28 ve TSY. m. 34 hükümlerinde de bu yönde düzenlemeler mevcuttur. Buna göre sicil müdürünün görevi sadece tescil isteminden ibaret olmayıp, inceleme görev ve yetkisi kapsamında tescili zorunlu veya caiz olan hususlara ilişkin hukuki ve fiili durum araştırması yapmayı da içermektedir. Sicil müdürü tescili istenilen hususun kanuna ve ana sözleşmeye uygunluğunun denetimi yanında gerçeğe uygunluğunu ve kamu düzenine aykırı olup olmadığını re’sen denetlemelidir”. Yarg. 11. HD., T. 30.03.2015, E. 2014/18997, K. 2015/4363 sayılı kararı. <https://legalbank.net/> (E. T. 04.04.2019).

³²⁷ Tescilin reddi, gerçeğe uygun olmayan, üçüncü kişilerde yanlış izlenim oluşturan, kamu düzenine aykırılık teşkil eden olgular ile tescili zorunlu ya da ihtiyari olup kanuni unsurları ihtiva etmeyen olgular karşısında ticaret sicili müdürlüğünce tesis edilen işlemdir. Özsungur, Fahri, Ticaret Siciline Tescilin Evreleri ve Türleri, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1, Y. 2014, s. 278.

³²⁸ Özsungur, Tescil Türleri, s. 278.

olguda değişikliğin tescil talebi kural olarak tecil edilemez ve buna ilişkin talebin reddedilmesi gerekir³²⁹. Örnek olarak, TTK. m. 11/III uyarınca ticari işletmenin devri sözleşmesi ticaret siciline tescil ve ilan edilmelidir. Buna göre ticari işletmenin devri sözleşmesinin sicile kaydedilmesi için devir sözleşmesinin geçerli ve diğer şekil şartlarının sağlanmış olması gerekmekte olup, TTK. m. 32 uyarınca ticaret sicil müdürü, kanuni şartlarda eksiklik tespit etmesi halinde, söz konusu tescil başvurusunu reddetmelidir³³⁰. Yine örnek olarak anonim ortaklıkların şubeleri, merkezin sicil kaydına atıfta bulunularak buldukları yer ticaret siciline tescil edilirler (TTK. m. 354/II). Bu durumda anonim şirketin tescilli olmadığı veya TSY. m. 120 uyarınca şubenin tescili için gereken belgelerin olmadığı anlaşılırsa, şubenin de tescil reddi gerekir.

Ticaret sicil müdürü yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda, tescil için aranan şartlarda eksikliğin olduğunu tespit etmesi halinde, talebi kesin olarak reddetmek yerine eksikliklerin tamamlanması için ilgililere uygun bir süre de verebilir (TSY. m. 34)³³¹. Sicil müdürü tarafından işin mahiyetine ve niteliğine göre takdir edilen sürenin sonunda söz konusu eksiklikler giderilmemiş veya eksiklikler giderilmesine rağmen tescil talebi yine kanuna, gerçeğe veya kamu düzenine aykırı hususlar ihtiva etmesi halinde talep reddedilecektir³³². İlgililer³³³ ticaret sicili müdürünün kararına karşı mahkemeye müracaat ederek sicili müdürünün kararına itiraz edebilirler (TTK. m. 34/II).

³²⁹ Ayrıca bkz. Özsungur, Tescil Türleri, s. 278. Ancak bu kural mutlak değildir. TSY. m. 47/III uyarınca temsil yetkisi tescil edilmemiş olsa bile bu yetkinin iptalinin tescil edilmesi mümkündür. Nitekim temsil yetkisi sonlandırılmasına rağmen, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı temsil yetkisini erdiğinin duyurulmasında işletme sahibinin yararı bulunmaktadır. Aksi halde tescil ve ilan yapılmazsa ticari temsil, iyiniyetli kişiler bakımından geçerliliğini sürdürür. Ayrıntılı bilgi için bkz. şener, Ticari Temsil, s. 459 vd.

³³⁰ Cengil, M. Fatih, Ticari İşletmenin Devri, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2018, s. 295. Tescil talebinde bulunulurken ticari işletmenin devri sözleşmesi ile birlikte ticari işletmenin devrine yönelik şartların sağlandığını gösterir belgelerinin de ticaret sicil müdürlüğüne ibraz edilmesi gerekir. Cengil, s. 295.

³³¹ Bu süre, otuz günden fazla olmamak üzere ve işin mahiyetine göre en çok iki defa uzatılabilir (TSY. m. 34/II).

³³² Karahan, İşletme, s.130. Sicil müdürü tescil taleplerini inceleyerek varsa eksikliklerin tamamlanması için süre tanır ve talep edilen hususların doğrululuğunu belirlemek üzere gizli araştırmada yapabilir. Deryal, s. 94. Ayrıca bkz. Bozer/Göle, s. 337-338; Kayar, Ticaret Hukuku, s. 154; Demirel, s. 187;

³³³ Bilge, Mehmet Emin, Ticaret Sicili İşlemlerinde “İlgililer” Kavramı, Prof. Dr. Fahiman Tekil Anısına Armağan, Beta Yayınları, İstanbul 2003, s. 370; TTK. ve TSY. hükümlerinde ticari işletme devrinin kimin tarafından ticaret siciline tescil edilmesi gerektiği belirtilmemiştir. Ancak ticari işletmenin devri tasarruf işlemi niteliğinde olup; sicile tescil işleminde, tasarruf işlemini yapan taraf, ticari işletmeyi devreden taraf olduğundan, söz konusu tescilli devir eden taraf ilgili kişi konumundadır. Cengel, s. 300. Aynı yönde bkz. Kahraman, Zafer, Ticari İşletmenin Devrinde Aktif ve Pasiflerin İntikali, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 145, Eylül 2016, s. 598. Sözleşmenin devrinin tasarruf işlemi niteliği hakkında ayrıca bkz. Bahadır, Zeynep, “Sözleşmenin Devri ve Sözleşmeye Katılma”, GÜHFD., C. XVII, S. 3, Y. 2013, s. 5. Bununla birlikte devir sözleşmesinin kendisinin tasarruf işlemi olmadığı ancak devir sözleşmesinin ticaret siciline tescilinin bir tasarruf işlemi olduğu öne sürülmüştür. Topuz, Murat, “Ticari İşletmenin Devrinde Tasarruf İşlemlerine İlişkin Şekil Sorunu”, MÜHFHAD., C. 18, S. 2 (Özel Sayı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’ nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyumu), s. 63. Ticari işletmenin devri sözleşmesinin niteliğinin borçlandırıcı işlem olduğu ve farklı görüşler için ayrıca bkz. Topuz, s. 31-32.

Sicil müdürünün tescil için önüne gelen hususlara ilişkin, kanunda öngörülen şartlara, gerçeğe ve kamu düzenine uygunluk incelemesi yapması gerekir. Ancak kanuni şartlara uygunluk incelemesinin kanunların emredici hükümlerine açıkça bir aykırılık teşkil etmesi durumu ile sınırlı olup olmadığı öğretilerde tartışma konusu haline gelmiştir. Tartışma özellikle anonim ortaklıkların iptal edilebilir genel kurul kararların tescil talebinin sicil müdürü tarafından reddedilip reddedilmeyeceği hususu üzerinde yoğunlaşmıştır.

Öğretilerde savunulan bir görüşe göre; ticaret sicili müdürü tescil edilmek istenen genel kurul kararı hakkında yaptığı inceleme ve değerlendirme sonucunda, kararın örneğini Kanuna veya ana sözleşmeye uygun olmaması sebebiyle yalnızca iptal edilebilir nitelikte olduğu kanaatine varırsa, durumun gereğine göre davranmalıdır. Ancak iptal edilebilir kararın iptali dava edilmeksizin, üç aylık süre geçmiş veya süre geçmemesine rağmen toplantıda hazır bulunan pay sahipleri muhalefet şerhi koymayıp tutanağa geçirmemişlerse, sicil müdürünün genel kurul kararını tescil etmek zorunda olduğu ileri sürülmüştür³³⁴. Buna mukabil genel kurul aleyhine hak düşürücü süre içerisinde iptal davası açılmışsa veya muhalefet şerhi tutanağa geçirilmiş olup iptal davasının süresi geçmemişse yani iptal davası açılması mümkün ise sicil müdürü tescil yapma hususunda durumun gereklerine göre takdir yetkisini kullanabilecektir³³⁵. Buna göre yaptığı değerlendirme sonucunda tescil talebinin kabulüne veya reddine karar vermelidir.

Öğretilerde ileri sürülen aksi görüşe göre ise kanuna, ana sözleşmeye veya iyiniyet kurallarına göre aykırılık teşkil eden bir genel kurul kararın aleyhine iptal davası açılması kuvvetle muhtemel olsa da, ilgililerin bu karar aleyhine iptal davası açmaması mümkündür. Bu durumda genel kurul kararı; kanun, ana sözleşme veya iyiniyet kurallarına aykırı olsa da üç aylık sürenin geçmesiyle geçerli hale gelir. Dolayısıyla ticaret sicil müdürünün henüz iptal davası açılıp açılmayacağı ve söz konusu kararın uygulanmasının geri bırakılmasının³³⁶ talep edilip edilmeyeceğinin bilinmediği bir aşamada takdir yetkisini kullanarak, kararın tescil edilmeyebileceğini ileri sürmenin iptal davasını muhtemel davacılarını menfaatlerini kendilerinden daha çok koruma anlamının ortaya çıkacağını, dolayısıyla bunun ne ETTK. ne de

³³⁴ Moroğlu, Hükümsüzlük, s. 386; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan; s. 370, N. 733; Arkan, s. 268.

³³⁵ Sicil müdürü takdir yetkisini kullanırken özellikle açılmış veya açılacak olan bir iptal davasının başarı şansını örnek olarak kanuna, anasözleşmeye ve dürüstlük kuralına aykırılık ile karar arasındaki uygun illiyet bağını incelemeli; bununla birlikte tescil talebinin yerine getirilmesi veya kaçınılması halinde ilgililerin uğrayabileceği zararları tartmalı ve varmış olduğu sonuca göre tecili kabul veya reddetmelidir. Ayrıntılı açıklama için bkz. Moroğlu, Hükümsüzlük, s. 386.

³³⁶ İptal edilebilir bir genel kurul kararı aleyhine bir iptal davası açılmış olsa dahi, kararın icrası durdurulmadığı sürece ve iptal hükmü kesinleşinceye kadar söz konusu karar geçerliliğini korur.

mevcut TTK. anlamında sicil müdürüne bir takdir yetkisi vermediği gerekçesiyle önceki görüş eleştirilmiştir³³⁷.

Öğretide ileri sürülen diğer bir görüşe göre ise, sicil müdürünün inceleme görevinin kapsamının belirlenmesinde batıl ve yok hükmünde bulunan kararlar ile iptal edilebilir kararlar arasında ayrımı gerektirecek bir sonuç çıkarmaya elverişli bir hükmün bulunmadığını, kaldı ki TTK. m. 32/I hükmünü tamamlayıcı nitelikte olan TSY. m. 34/I- ç hükmünde, tescili istenen genel kurul kararının şirket esas sözleşmesine aykırı olması halinde bile tescil isteminin reddedilebileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla iptal edilebilir kararları sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisi dışında bırakmanın hukukî dayanağı bulunmamaktadır³³⁸. Bu anlamda hükümsüz genel kurul kararlarının sicile tescilinde sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisinin kapsamı, hükümsüzlüğün türüne göre değil, ister butlan ister yokluk isterse iptal sonucunu doğursun hukuka aykırılığın açık olup olmamasına göre tayin edilmesi gerektiği öne sürülmüştür³³⁹.

Yargıtay ise vermiş olduğu bir kararda, sicil müdürlerinin ilgili TTK. ve Yönetmelik hükümlerinin öngördüğü şekilde kanuni şartların mevcut olup olmadığını incelemekle mükellef olduklarını kabul etmekle birlikte, bu yetkinin emredici hükümlere aykırılık teşkil edip etmediği ile sınırlı bulunduğunu ifade etmiştir. Bunun dışında kalan hususlar yani iptal davasına konu olabilecek aykırılıklar bakımından sicil müdürlerinin re'sen hareket etmelerinin mümkün olmadığını, bu nedenle ilgili şahıslarca iptal davası açılmadığına göre, sicil müdürünün genel kurul kararının tescil talebini reddetmesini isabetli bulmamıştır³⁴⁰.

Bu hususa ilişkin İsviçre Federal Mahkemesi, sicil müdürünün bazı şartların gerçekleşmesi durumunda tescil talebini reddedebileceğini, özellikle talep edilen hususun açıkça emredici düzenlemeye aykırılık teşkil etmesi ve kanuna aykırılık halinin şüphe götürmez olması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu durumda şüphe duyulması halinde, tescil talebinin sicil

³³⁷ Teoman, Makalelerim, s. 244; İptal davası açma yönünde iradesini ortaya koymayan muhtemel davacıların iradesini hiçe sayar bir şekilde sicil müdürüne bu yönde takdir hakkı tanınmanın hiçbir gerekçesi olmadığı yönünde eleştiriler için bkz. Akdağ Güney, Sicil, s. 93.

³³⁸ Kırca, İsmail/Şehirali Çelik, Feyzan Hayal/Manavgat, Çağlar, Anonim Şirketler Hukuku, C. 2/2: Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, İkinci Bası, Ankara 2017, s. 297.

³³⁹ Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, s. 298.

³⁴⁰ Yarg. 15. HD., T. 24.04.1989, E. 1988/9611, K. 1989/2486 sayılı kararı, <https://legalbank.net/> (E. T. 07.04.2019). Aynı yönde başka bir karar için bkz. Yarg. 11. HD., T. 25.04.2001, E. 2001/399, K. 2001/2043 sayılı kararı. <https://legalbank.net/> (E. T. 07.04.2019).

müdürü tarafından kabul edilmesi ve nihai kararın mahkemeye bırakılması gerektiği ifade edilmiştir³⁴¹.

Kanaatimizce yukarıda da vurguladığımız üzere sicil müdürünün kanuni şartlara uygunluk incelemesi, kanunun açık saydığı hallere ve sınırlı bir alana münhasır olarak değerlendirilmelidir. Nitekim sicil müdürüne genel kurul kararlarının akıbetinin ne olacağı yönünde tahmin yürütme ile buna ilişkin değerlendirme yaparak tescil işlemi gerçekleştirme veya iptal davasının başarı şansını değerlendirme gibi geniş takdir yetkisi tanınmanın doğru bir düşünce olmadığı kanaatindeyiz. Kaldı ki sicil müdürüne bu yönde takdir yetkisinin tanınması, anonim şirketlerinin işleyişini de olumsuz yönde etkileyeceği şüphesizdir³⁴². Ayrıca bu derece geniş yetkinin tanınması sicil müdürlerinden kendilerini hâkim yerine koyarak takdir yetkilerini kullanmalarını beklemek hukukî işlem güvenliği açısından da doğru bir düşünce değildir.

2.4.2.3.3.2. Sicil Müdürünün Tescil Talebini Reddine Karşı İtiraz

Ticaret sicili müdürü, Kanun ve Yönetmelik hükümleri uyarınca kendisine tevdi edilen görev ve yetkiler bağlamında sicil taleplerini inceler. Bu inceleme sonucunda sicil tescil edilmek istenen hususlara yönelik tescil başvurularını kabul veya reddeder veyahut da geçici tesciline karar verir³⁴³. Tescil taleplerinin kabul edilmesi ilgililer açısından zaten esas olan gayedir. Ancak ilgililerin tescil taleplerinin reddedilmesi halinde hangi süreler içerisinde hangi kanun yollarına başvurabilecekleri TTK. m. 34 ve TSY. m. 39 hükümleri kapsamında düzenlenmiştir³⁴⁴.

Buna göre ilgililer³⁴⁵, herhangi bir hususta tescil, tadil (değişiklik) veya terkin (silinme) talebinde bulunmasına rağmen, sicil müdürü bu başvuruyu, TTK. m. 32 kapsamında öngörülen kanuni şartların yokluğu, emredici hükümlere, gerçeğe veya kamu düzenine aykırılık gibi nedenlerden birisine dayanarak red etmesi halinde, söz konusu karara karşı kararın tebliğinden itibaren sekiz gün içerisinde, sicil müdürlüğünün bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine dilekçe ile itiraz edebilirler (TTK. m. 34/I; TSY. m. 39)³⁴⁶.

³⁴¹ İsviçre Federal Mahkemesi (BGE) kararı için bkz. Moroğlu, Hükümsüzlük, s. 387; Ayrıca bkz. Akdağ Güney, Sicil, s. 94

³⁴² Aynı yönde bkz. Akdağ Güney, s. 93.

³⁴³ Bahtiyar, İşletme, s. 177; Ayhan/Çağlar, s. 261.

³⁴⁴ “Ticaret sicili memurunun işlemlerine karşı itiraz yolu var ise de yargı yolu dışında idari açıdan bir başvuru söz konusu değildir”. Yarg. 15. HD., T. 15.04.1986, E. 1986/2047, K. 2199 sayılı kararı. Bozer/Göle, s. 339, dn. 25.

³⁴⁵ Tescil başvurusu ilgililer veya temsilcileri yahut hukukî halefleri tarafından yetkili müdürlüğe yapılır. İlgililer, tacirin gerçek kişi olması halinde kendisi veya vekili ya da sözleşme ile kendisine yetki verilmiş temsilcisi, tacirin tüzelkişi olması halinde ise onun yetkili organları veya yetkili temsilcileridir (TSY. m. 22/I).

³⁴⁶ Asliye ticaret mahkemelerinin tümü ticari davalara bakmakla görevli olması hasebiyle bu hükümde ayrıca “ticari davalara bakmakla görevli” ibaresinin kullanılması öğretilerde eleştirilmiştir. Kayar, Ticaret Hukuku, s. 155,

Örnek olarak ticaret unvanının tescil istemi reddedilen ve sicil müdürünün vermiş olduğu kararın doğru olmadığını düşünen ilgili kişi, söz konusu sicil müdürünün bu kararının düzeltilmesi amacıyla asliye ticaret mahkemesine müracaat edebilir³⁴⁷.

TTK. m. 34 uyarınca sicil müdürünün red kararına karşı söz konusu itirazın, ilgili kişiler tarafından yapılabileceği öngörülmüştür. Bununla beraber tescil istemini yetkili olan kişiler; ilgililer, temsilcileri veya hukukî halefleri olarak sayılmıştır (TTK. m. 28/I)³⁴⁸. Buna göre sicile başvuru yapabilecek kişilerin karara itiraz hakkı olduğunu ifade etmek mümkündür³⁴⁹. Buna göre bu ilgili dışındaki üçüncü kişilerin kural olarak, TTK. m. 34 hükmüne dayanarak itiraz hakları bulunmamaktadır.

Sicil müdürünün kararına karşı itiraz edebilecek kişiler ile ilgili öğretilerde temel olarak iki farklı görüş ileri sürülmüştür. İtiraz edebilecek ilgili kişiler hakkında ileri sürülen ilk görüşe göre tescil başvurusunda bulunmaya yetkili olan ilgili kişilerin, itiraz hakkına sahip olduğunu ifade etmektedir³⁵⁰. Bu bakımından TTK. m. 28 uyarınca öngörülen ilgili kişiler ile TTK. m. 34 kapsamında itiraz edebilecek kişilerin aynı olduğu ileri sürülmüştür. Buna göre tescil edilecek hususa ilişkin işlemlerde tacir gerçek kişi ise, başvurusunda yetkili olan kişilerin, tüzelkişi tacir ise yetkili organ veya temsilcinin itiraz hakkı olduğu ifade edilmiştir³⁵¹.

Öğretilerde savunulan diğer görüş ise, sicil müdürünün kararına itiraz edebilecek ilgili kavramının kapsamına dâhil olan kişiler hukukî yarar kıstası esas alınarak ileri sürülmüştür. Bu anlamda TTK. m. 34 uyarınca itiraz edebilecek kişiler; itiraz eden kişinin kim olduğuna bakılmaksızın menfaati zedelenen herkesin sicil müdürünün kararlarına itiraz edebileceği öne

dn. 152. Aynı yönde bkz. Arkan, s. 117; Ayhan/Çağlar, s. 80-83; Erdoğan, Abdullah, “Ticari Davalar”, Regesta, C. 3, S. 1, Y. 2013, s. 57-77.

³⁴⁷ Karayalçın, İşletme, s. 302; Arkan, s. 269, dn. 3; Demirel, s. 193.

³⁴⁸ “Tacirin hükmi kişi olması halinde onun salahiyetli uzuvları veya selâhiyetli temsilcileri ilgili kişi olarak kabul edilmektedir. Açılan herhangi bir davada veya itirazda, dava açan yahut itiraz eden kişinin bu davayı açmaya veya itiraza yetkisi olup olmadığı, yani aktif dava veya itiraz ehliyetinin bulunup bulunmadığı hususunun saptanması resen göz önünde tutulur. Yapılan açıklamalara göre, şirket ortağı ilgililer kavramına girmediğinden davacının aktif dava ehliyetinin olmadığı anlaşılmış bulunmakla...”. Yarg. 11. HD., T. 13.06.2013, E. 2013/7686, K. 2013/12362 sayılı kararı. www.legalbank.net (E. T. 08.04.2019).

³⁴⁹ Yarg. 11.HD., T. 28.06.1988, E. 1988/1872, K. 1988/4341 sayılı kararı. (YKD., C. 14, S. 9, s. 1245). Aynı yönde bkz. Poroy/Yasaman, s. 232.

³⁵⁰ Poroy/Yasaman, s. 232; Karayalçın, İşletme, s. 304; Bilgili/Demirkapı, s. 110; Kayar, Ticaret Hukuku, s.155

³⁵¹ “... Anonim şirketin ortağı ilgililer kavramına dâhil olmadığından davacının aktif dava ehliyeti bulunmadığı anlaşılmış olmakla bu husus nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir”. Yarg. 11. HD., T. 13.06.2013, E. 2013/7686, K. 2013/12362 sayılı kararı. www.legalbank.net (E. T. 07.04.2019). Kollektif ve komandit şirketlerde şirketin kuruluşuna ve sona ermesine ilişkin tescil de kurucuların tamamı tescil isteminde bulunabilir (TSY. m. 22). Dolayısıyla tescil isteme yetkisi olan bu kişilerin itiraz ehliyeti de bulunmaktadır. Yine Yargıtay A.Ş. ortaklarından azınlık grubunu oluşturan ortakların ilgililer kapsamına girmeyeceği ifade edilmiştir. Söz konusu karar için bkz. Yarg. 11. HD., T. 14.12.1990, E. 1990/7784, K. 1990/8093 sayılı kararı. Eriş, s. 1322.

sürülmüştür³⁵². Ancak bu görüşe katılmakla birlikte, kendisini ilgili gören veya kendisine taalluk eden bir yarar bekleyen herkes, tescil isteminde bulunamaması gerektiği ancak, adli veya idari makamların vereceği karar karşısında, yararı bulunan herkesin itiraz hakkının bulunduğu da öne sürülmüştür³⁵³.

Kanaatimizce ilk görüş daha isabetli bir görüştür. Nitekim ilgililer üst başlığı adı altında düzenlenen TTK. m. 28 de tescil isteminde bulunabilecek kişilerin; ilgililer ve bunların temsilcileri veya hukukî haleflerinden oluşacağı hüküm altına alınmıştır³⁵⁴. Dolayısıyla sadece bu kişilerin sicil müdürlüğünün vermiş olduğu kararlara itiraz hakkının bulunduğunu ve tesis edilecek işlemde kaynaklı olarak üçüncü kişilerin bir zarar görmesi halinde, TTK. m. 34 hükmüne dayanarak itiraz etmelerinin mümkün olmadığını, ancak genel hükümlere göre dava açmalarının mümkün olduğunu ifade edebiliriz³⁵⁵.

Ticaret sicil müdürünün red kararı üzerine ilgililer tarafından söz konusu karara karşı, kararın tebliğinden itibaren sekiz gün içerisinde yetkili mahkemeye itiraz etmelidirler (TTK. m. 34/I). Sicil müdürünün kararına karşı itiraz süresi, sekiz gün³⁵⁶ olup; bu süre hak düşürücü niteliktedir ve hâkim tarafından re'sen dikkate alınmalıdır³⁵⁷.

İlgililer, tescil başvurularının reddedilmesi halinde, sicil müdürlüğünün bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine itiraz etmelidirler (TTK. m. 32). Dava doğrudan doğruya ticaret sicil müdürlüğüne karşı açılır³⁵⁸. Ancak sicil kaydının iptal edilmesi halinde doğrudan sicil müdürlüğü aleyhine dava açılmaz; davanın açılabilmesi için sicil müdürlüğüne başvuru yapılması ve bu istemin sicil müdürlüğü tarafından reddedilmesi gerekir³⁵⁹.

³⁵² İmregün, s. 55; Bilge, Sicil, s. 140 vd.; Bilge, İlgililer Kavramı, s. 371; Okutan, s. 14

³⁵³ Bilge, Sicil, s. 140 vd.; Bilge, İlgililer Kavramı, s. 371.

³⁵⁴ Genel olarak, tescili gerekli olan husus, hukukî yarar ile doğrudan ilgili ise, o kişi ilgili addedilir. İlgili kişilerin hukukî halefleri de, tescil talebinde bulunabilirler. Örnek olarak bir tacirin ölmesi halinde, mirasçıları veya başka bir şirketle birleşen şirket ortakları da birleşme kararına dayanarak tescil talebinde bulunabilirler. Bir işletmeyi devren satın alan kimse de, satış belgesini sicil müdürüne ibraz ederek işletmenin kendi namına tescilini talep edebilir. Doğanay, s. 321.

³⁵⁵ Aynı yönde Poroy/Yasaman, s. 232.

³⁵⁶ “davacı limited şirket ortağı sicil memurluğunun tescil ve ilan ettiği kararın iptalini istemiş olduğuna göre davacının terkin isteğinin reddi kararından itibaren bu itirazın 8 gün içerisinde yapılması gerekir”. Yarg. 11.HD., T. 20.12.1993, E. 1993/2241, K. 1993/8468 sayılı kararı. www.kazanci.com.tr. (E. T. 07.04.2019). Aynı yönde bkz. Yarg. 11. HD., T. 18.11.1991, E. 1991/1818, K. 1991/6141 sayılı kararı için bkz. Eriş, s. 1321.

³⁵⁷ “Hak düşürücü” nitelikte olan bu süre, hâkim tarafından re'sen dikkate alınmalıdır. Yarg. 11.HD., T. 07.01.1983, E. 1983/3937, K. 1983/4864 sayılı kararı. Deryal, s. 95, dn. 3. Aynı yönde bkz. Karahan, İşletme, s. 132.

³⁵⁸ Deryal, s. 96; Kayıhan, İşletme, s. 166.

³⁵⁹ Poroy/Yasaman, s. 232-233; Deryal, s. 96; Kayıhan, İşletme, s. 166. Sicil müdürünün işlemine itirazda bulunulabilmesi için, sicil müdürünün nihai olarak red kararı vermesi gerekir. Aksi halde mahkemeye itirazda bulunulamaz. Yavuz, Mustafa, Ticaret Sicili Müdürlüklerince Verilen Kararlara Karşı İtiraz Yolu, Terazi Hukuk Dergisi, C. 10, S. 104, Nisan 2015, s. 101.

TTK. m. 32 hükmü, tescil istemi reddedilen kişilerin, itirazlarını asliye ticaret mahkemesi nezdinde ileri sürmesi gerektiğini hüküm altına almış olsa da, Danıştay ve Yargıtay kararlarında bu konu, başvurulması gereken yargı yolu açısından tartışmalara yol açmıştır.

Buna göre Danıştay, ticaret sicili müdürlüğünün tescil ve tescile davet işlemi idare tarafından tek taraflı olarak ve kamu gücünü kullanarak ihdas etmiş olduğu bir işlem olduğundan, itiraz konusu işleme karşı idari yargı yoluna başvurulması gerektiğini ifade etmiştir³⁶⁰.

Yargıtay ise, ticaret sicili müdürünün gerçekleştirmiş olduğu hukukî işlemlere karşı itiraz yolunu kabul etmekle birlikte; ticaret sicili müdürlüğüne karşı açılmış olan tüm itiraz davalarında adli yargı yoluna başvurulmasına yönelik herhangi bir görevsizlik kararı vermemiştir³⁶¹.

Ancak öğretide ifade edildiği üzere, ticaret sicili müdürlükleri, her ne kadar kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının bünyesinde kurulmuş olup, müdürler tarafından alınan kararlar da idari işlem niteliğinde olsa da, genel kurallar dâhilinde olan bu konu adli yargı kapsamına alınmıştır³⁶². Buna göre TTK. m. 34 kapsamında ihdas edilen bu düzenleme, söz konusu itirazın asliye ticaret mahkemesinde görüleceği öngörülmüş olup; adli yargı yoluna tabi olması gerektiği kanısındayız. Aksi düşünce isabetli olmayıp; söz konusu düzenlemenin TTK.’ da yer alması anayasaya aykırılık teşkil etmesi halinde, uyuşmazlığın Anayasa Mahkemesi önüne götürülmesi ve çözümünün tartışılması gerekmektedir.

Sicil müdürü tarafından tescil istemi reddolunan ilgililerin mahkemeye itiraz etmesi halinde, bu itiraz mahkeme tarafından dosya üzerinden inceleme yapılarak karar verilir. Ancak,

³⁶⁰ “Dava konusu Gaziantep Ticaret Odası Ticaret Sicil Memurluğunun tescil ve kayıt yaptırmaya davet işlemi davalı idarenin tek taraflı ve kamu gücünü kullanarak oluşturduğu bir işlem olduğundan, bu işleme karşı açılan davanın görüm ve çözüm yerinin idari yargı yeri olduğu kuşkusuzdur”. Danıştay 8. Daire, T. 05.10.2004, E. 2004/64, K. 2004/3623 sayılı kararı. www.legalbank.net (E. T. 08.04.2019).

³⁶¹ Yarg. 11. HD., T. 13.06.2013, E. 2013/7686, K. 2013/12362; Yarg. 11. HD., T. 13.06.2013, E. 2013/7686, K. 2013/12362; Yarg. 11.HD., T. 28.06.1988, E. 1988/1872, K. 1988/4341 sayılı kararlar için bkz. www.legalbank.net (E. T. 08.04.2019).

³⁶² Ticaret sicili müdürlükleri, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olan ticaret ve sanayi odaları bünyesinde bir birim olarak hizmet vermektedir. Ancak TTK.’ da özel hükümler nedeniyle, sicil müdürlüğünün kararlarına karşı itiraz asliye ticaret mahkemesinde görülür. Bu nedenle genel kurallar çerçevesinde idari yargının görev alanına giren bu husus, özel hükümlerle adli yargının görevi haline gelmiştir. Danıştay kararında bulunan sicil müdürünün yapmış olduğu işlem idari niteliği haiz olmasına rağmen, TTK.’ da yer alan hüküm nedeniyle görevli olan yargı yolu adli yargıdır. Danıştay’ ın yapmış olduğu bu yorum idari yargının görev alanını sınırlandırmama düşüncesine dayanmaktadır. Buna göre söz konusu itiraz davasının, sicil müdürünün re’sen yapmış olduğu işlem sonucunda ortaya çıkması sebebiyle idari yargı yoluna girdiğinin belirtilmesi, usul hukuku ve ticaret hukuku düzenlemelerine uygun değildir. Aynı zamanda benzer bazı siciller de bu hususun özel hukuku ilgilendirmesi ve kanunlarda hüküm bulunmakla, yapılan idari işleme itiraz bakımından adli yargının görevli olduğu düzenlenmiştir. Danıştay kararının ayrıntılı tartışması için bkz. Özdamar, Mehmet, Ticaret Sicili Memurunun Tek Başına Yaptığı İşlemlerden Dolayı Başvurulması Gereken Yargı Yolu, BATIDER, C. XXIII, S. 4, Y. 2006, s. 287-297.

sicil müdürünün kararı, üçüncü kişilerin sicilde kayıtlı bulunan hususlara ilişkin menfaatlerine aykırı olduğu takdirde³⁶³, itiraz edenle üçüncü kişi de dinlenir. Bu kişiler mahkemeye gelmezlerse dosya üzerinden karar verilir (TTK. m. 34/II). Anılan düzenlemeye göre TTK. m. 34 uyarınca üçüncü şahısların itiraz hakkı olmayıp, ilgililer tarafından itiraz edilmesi halinde mahkeme sürecinde, itiraza konu olan husus üçüncü şahısların menfaatlerini ilgilendiriyor ve ihlal ediliyorsa üçüncü şahıslar da mahkemede dinlenebilir³⁶⁴.

Burada bahis konusu olan üçüncü şahıs, herhangi bir üçüncü şahıs olmayıp; sicil müdürünün kararı sonucunda menfaati veya herhangi bir hukukî yararı zedelenen üçüncü kişiler kast edilmektedir³⁶⁵. Ancak menfaatleri veya hakları ihlal edilen üçüncü kişiler, bu hükme dayanarak itiraz edip dava açma hakları bulunmamasına rağmen, genel hükümlere dayanarak dava açmaları her zaman mümkündür³⁶⁶.

Üçüncü kişilerin her ne kadar mahkemeye itiraz hakkı bulunmamasına rağmen, tescil başvurusuna ilişkin sicil müdürlüğünün herhangi bir kararı veya işlemi üzerine kişisel yararı bulunmasa bile, söz konusu kararın veya işlemin gerçeği tam olarak yansıtmadığını yahut Kanuna uygun olmadığını, kamu düzenine aykırılık teşkil ettiğini veya üçüncü kişilerde yanlış izlenim oluşturabilecek mahiyette olduğunu ispata elverişli bir takım olguları, sicil müdürlüğüne bildirebilir (TSY. m. 37/I). Sicil müdürü, bu iddiaların yerinde olduğuna kanaat getirmesi halinde tescil başvurusunu reddeder³⁶⁷.

2.4.2.3.3.3. Geçici Tescil

Çözümü bir mahkeme kararına bağlı bulunan veya sicil müdürü tarafından kesin tescil yapılmasında tereddüt edilen hususlar, ilgililerin istemi üzerine geçici olarak tescil edilerek kayıt altına alınır (TTK. m. 32/IV; TSY. m. 40)³⁶⁸. Buna göre sicil müdürünün inceleme görevi ve yetkisini kullanması sonucunda reddettiği her talep konusu hakkında, ilgililerin geçici kayıt

³⁶³ “Sicil müdürünün kararı üçüncü kişilerin sicilde kayıtlı bulunan hususlara ilişkin menfaatlerine aykırı olduğu takdirde” ifadesinin sicil müdürünün red kararının üçüncü şahısların menfaatlerini ihlal etmesinin düşünülemeyeceği gerekçesiyle eleştirilmiştir. Arkan, s. 269, dn. 2; Aynı yönde bkz. Karayalçın, İşletme, s. 302. Ancak başka bir görüşe göre ise geçici tescil kararına karşı itiraz söz konusu olduğu hallerde menfaatin ihlal edilebileceği ileri sürülmüştür. Demirel, s. 194, dn. 677.

³⁶⁴ Poroy/Yasaman, s. 232; Bilge, İlgililer Kavramı, s. 371.

³⁶⁵ “TTK. m. 36/2 (6102 sayılı TTK. m. 34)’ ye göre mahkemeye dinlenecek olan üçüncü kişiler, sicil görevlisinin kararı ile hakları ihlal bozulan kişilerdir”. Yarg. 11. HD., T. 13.10.1982, E. 1982/3801, K. 1982/3867 sayılı kararı. Kayhan, İşletme, s. 166, dn. 225.

³⁶⁶ “ TSN. m. 44/III hükmü uyarınca sicil memurunun kararı veya muamelelerinden menfaatine hanel gelenlerin umumi hükümler dairesinde mahkemeye başvurabileceği öngörülmüştür”. Yarg. 11. HD., T. 13.10.1982, E. 1982/3801, K. 1982/3867 sayılı kararı. www.legalbank.net (E. T. 08.04.2019).

³⁶⁷ Poroy/Yasaman, s. 232.

³⁶⁸ Burada ilgililerin sadece tescil isteminin değil, tadil ve terkin istemlerinin de geçici olarak kayıt altına alınması mümkündür.

yapılmasını istemeye hakları vardır³⁶⁹. Bununla beraber geçici tescilin istenebilmesi için asıl tescil başvurularının reddi gerekmekte ve bu red kararı üzerine geçici tescil için müracaat edilebileceği kabul edilmektedir³⁷⁰. Yani geçici tescil doğrudan istenemez.

Geçici tescil³⁷¹, ticaret sicil müdürleri tarafından sicile tescil istemi reddolunan ve buna göre sicilin bulunduğu çevredeki mahkemeye itiraz etmek zorunda kalan ilgililerin menfaatlerini korumaya yönelik bir tedbirdir³⁷². Böylece tescilde duraksanan hususlar kesin çözümleninceye kadar, ilgililerin menfaatinin üçüncü kişiler tarafından zedelenmesi engellenmiş olur.

Örnek olarak, ticaret unvanının tescil istemi, sicil müdürü tarafından reddedilirse, geçici tescil yaptıran ilgililer, mahkemenin nihai kararına kadar söz konusu unvanın üçüncü bir kişi tarafından tescil ettirilmesini engellenmiş olur. Yine örnek olarak, limited şirket ortaklarının iki kişi olması halinde, müdür seçimi için toplanan kurulda bir ortağın kabul etmemesi halinde, genel kurul karar alamayacaktır. Bu durumda müdür seçimini onaylayan ortağın sahte belge ile sicil başvurusu yapması halinde, diğer ortak bunun sahte olduğuna yönelik ihtar çekerse, işte bu durumda duraksanan husus için, mahkeme kararına bağlı olan bu hususa yönelik karar kesinleşinceye kadar, geçici tescil yapılabilir³⁷³.

Geçici tescil, kesin tescilin yapılmasının mümkün olmadığı hallerde, ilgililerin istemi üzerine ihtirazi kayıtlarla, geçici bir süreliğine gerçekleştirilen işlemdir³⁷⁴. Yani geçici tescil işlemi, yapısal unsurlar tamamlanmış, fakat bazı hukukî veya fiili kayıt yapılmaya baştan engel teşkil etmeyen yargısal ya da kişisel irade eksikliğinin giderilmesi hallerine özgü bir düzenlemedir³⁷⁵. Bu durumda yine geçici tescil de sicil defterine yazılır, ancak baş tarafında ve sonuna “geçici kayıttır” ibarelerinin eklenmesi gerekir (TST. m. 91/2).

Geçici tescilin yapılabileceği hususlar sınırlıdır. Buna göre geçici tescilin istenebilmesi iki şekilde olabilir: İlk olarak tescili istenen husus ile ilgili bir dava söz konusu ise ve dava

³⁶⁹ TTK. m. 32/IV’ te yer alan “çözümü bir mahkeme kararına bağlı bulunan veya sicil müdürü tarafından kesin olarak tescilinde duraksanan hususlar” ibaresinin gereksiz olduğuna yönelik eleştiriler için bkz. Karayalçın, İşletme, s. 303; Arkan, s. 270, dn. 2.

³⁷⁰ Eriş, s. 1291.

³⁷¹ Öğretide genellikle geçici tescil yerine geçici kayıt ifadesi kullanılmasına rağmen, TTK. m. 32 ve TSY. m. 40 kenar başlıklarında geçici tescil ifadesinin kullanılmasına binaen bizde geçici tescil ifadesini kullanmayı daha uygun bulmaktayız.

³⁷² Arkan, s. 270; Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 372, N. 737; Bozkurt, İşletme, s. 253.

³⁷³ Bozkurt, İşletme, s. 253.

³⁷⁴ Çağlar/Ayhan, s. 270.

³⁷⁵ Bilge, Mehmet Emin, “Ticaret Sicili İşlemlerinin Geçici Olarak Yapılması”, Yaklaşım Dergisi, Yıl. 13, S. 149, Mayıs 2005, s. 229.

devam etmekte ise geçici tescil istenebilir³⁷⁶. İkinci olarak da, bir hususun kesin tescil edilmesinde sicil müdürü tereddüt etmekte ise burada da geçici tescile karar verebilir³⁷⁷. Görüldüğü üzere, geçici tescil isteminde bulunulabilmesi, istisnai bir hal olarak düzenlenmiştir.

Geçici tescilin TTK. m. 32/IV hükmü ilgililerin istemi üzerine yapılabileceği öngörülmüş olsa da, hükmün gerekçesinde geçici tescil, sicil müdürünün inceleme görevinin bir sonucu olduğu ifade edilmiştir³⁷⁸. Bu durumda sicil müdürünün tereddüde düşmesi halinde re'sen de geçici tescil kararı vermesi mümkündür³⁷⁹. Ayrıca sicil müdürünün geçici tescil yerine red kararı vermesi durumunda ilgililerin dava yolu açık olsa da, davanın uzun sürmesi halinde telafisi mümkün olmayan zararların çıkması muhtemeldir ki; geçici tescil bu ihtimali bertaraf etmiş olacaktır. Bu durumda dava sonunda haklı çıkan ilgilinin hakları geçici tescil ile korunmuş olacaktır.

Geçici tescilin ne kadar süreceği hususunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak TTK. m. 34/IV uyarınca, geçici tescil yapılması halinde ilgililerin üç ay³⁸⁰ içerisinde mahkemeye müracaat etmeleri veya aralarında anlaşıklarını ispat etmeleri gerekir (TSY. m. 40)³⁸¹. Aksi halde geçici tescil, sicil müdürü tarafından re'sen silinir. Süresi içerisinde mahkemeye müracaat edildiği takdirde, mahkeme uyuşmazlığa konu teşkil eden geçici kayıt hakkında kararını verinceye kadar, bu süre ne kadar sürerse sürsün, sicildeki kayıt, hüküm ifade etmeye devam eder ve ilgililerine tescilden faydalanma imkânı verir³⁸². Bu sayede tescil isteminde bulunan kişinin dava sonunda haklı çıkması durumunda, herhangi bir hak kaybı yaşanması engellenmiş olur.

³⁷⁶ “Ticaret sicili memurluğunun anılan genel kurul kararının muvakkaten tesciline karar vermiş olması olayın özelliklerine ve Kanunun şartlarına tamamen uygundur. TTK. m. 34 uyarınca muvakkat (geçici) tescil daima mümkündür”. Yarg. 11. HD., 18.02.1985, E. 1985/532, K. 1985/766 sayılı kararı. Uçar, s. 112.

³⁷⁷ Kayar, Ticaret Hukuku, s. 154.

³⁷⁸ Geçici tescilin ayrı bir madde olabileceği düşünülebilir. Ancak söz konusu kurumun ticaret sicili müdürünün inceleme görevinin bir sonucu olduğu noktası değerlendirilmiştir (TTK. m. 32 Gerekçe).

³⁷⁹ TTK. m. 32/IV hükmünden, sadece ilgililerin istemi üzerine geçici tescil yapılabileceği çıkarılabilirse de kanaatimizce sicil müdürü yaptığı inceleme ve değerlendirme sonucunda tescili istenen hususların dava konusu olduğunu tespit ederse ya da kesin tescil konusunda tereddüt ederse kendiliğinden de geçici tescil yapabilir. Özellikle sicil müdürünün yapabileceği incelemenin uzadığı durumlarda ilgililerin mağdur olmalarını engellemek için inceleme sona erene kadar geçici tescil yapılabilir. Kayar, Ticaret Hukuku, s. 154.

³⁸⁰ “Geçici tescile yönelik karşı çıkmada ilgililerin, sekiz günlük süreyle bağlı bulunmaksızın üç ay içinde dava açma hakları vardır”. Yarg. 11. HD., T. 03.12.1991, E. 1991/4416, K. 1991/6464 sayılı karar için bkz. Eriş, s. 1296. Ancak bu sekiz günlük sürenin geçici tescil isteminin reddedilmesi halinde uygulama alanı bulacağı ifade edilmiştir. Bilge, Sicil, s. 125.

³⁸¹ Geçici tescildeki üç aylık sürenin başlangıcı, geçici tescil tarihinden başlar. Geçici tescilin tebliğ edilmesi gerekli olmamakla birlikte; bu tescil için müdürlüğe başvuru tarihi değil, geçici tescilin tarihi esas alınır. Eriş, s. 1291, dn. 170.

³⁸² Domaniç, s. 241; Bilge, Geçici Tescil, s. 232; Demirel, s. 192; Eriş, s. 1291.

İlgililer tarafından bu konuda mahkemeye başvuru yapılmamışsa, geçici tescil re'sen silinir. Bunun sonucu olarak da, bu tescil işlemi, hiç tescil edilmemiş gibi bir hukukî sonuç doğurur³⁸³. Ancak mahkemeye başvurulması halinde, kesinleşmiş olan hükmün sonucuna göre işlem tesis edilecektir³⁸⁴. Bu durumda karar ilgilinin lehine ise, geçici tescil kesin tescile dönüşür; aleyhine bir durum söz konusuysa geçici tescil, sicil müdürü tarafından re'sen silinir³⁸⁵.

Ticaret sicili müdürünün kararlarına karşı itiraz davası açılması mümkündür. Ancak ilgililerin doğrudan geçici tescil isteminde bulunmaları halinde, zaten sicil müdürü isteme uygun bir karar vermiş olduğundan geçici tescile itiraz edilemez. Sicil müdürü geçici tescile re'sen karar vermesi ya da red kararı vereceğinin anlaşılması üzerine ilgililer, geçici tescil kararlarına karşı itiraz edebilirler³⁸⁶.

2.4.3. Ticaret Sicili Müdürünün Araştırma Görevi

2.4.3.1. Genel Olarak

Ticaret sicili müdürünün ilgililer tarafından tescil isteminde buldukları hususları inceleme görev ve yetkisi dışında, herhangi bir istem bulunmamasına rağmen, sicil çevresi içerisinde, tescil edilmesi gereken bir hususun var olup olmadığına ilişkin araştırma görevinin bulunup bulunmadığı hususu önemli ve tartışılması gereken bir konudur. Bu hususla ilgili olarak TTK. da, sicile tescil edilmesi zorunlu olup da sicile tescil edilmeyen ya da sicile tescil edilmiş bir hususa yönelik değişiklik meydana gelmesi halinde bu değişikliğin tescil edilmiş hususa uymaz hale gelen hususlara yönelik araştırma görevi yüklememiştir³⁸⁷.

Ancak TTK.' da genel bir araştırma görevi yüklememekle birlikte, tescili zorunlu olup da kanuni şekilde ve süresi içerisinde tescili isteminde bulunulmamış olan ve TTK. m. 32 uyarınca belirlenen şartlara uymayan bir hususu haber alan sicil müdürü, ilgilileri belirleyeceği uygun bir süre içerisinde kanuni şartları yerine getirmeye veya o hususun tescilini gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağırır (TTK. m. 33/I). Görüldüğü üzere, bu hususta sicil müdürüne re'sen yapması gereken bir araştırma görevi yüklenmemiş; ancak üçüncü kişiler veya resmi kurumların bildirim üzerine, kanuni şartların yerine getirilmesi veya süresi

³⁸³ Eriş, s. 1291.

³⁸⁴ "TTK. m. 34 ve 35, TSN. m. 29,30,40,41, 44 hükümleri uyarınca halli bir mahkeme hükmüne bağlı olan ahvalde ve mahkemeye müracaat edilmiş ise, kesinleşmiş olan hükmün neticesine göre işlem yapılması zorunludur". Yarg. 12. HD., T. 10.12.1984, E. 1984/9747, K. 1984/12747 sayılı kararı için bkz. Eriş, s. 1299.

³⁸⁵ Bozkurt, İşletme, s. 253.

³⁸⁶ Kayar, Ticaret Hukuku, s. 155.

³⁸⁷ Bilge, Sicil, s. 64-65; Kayıhan, İnceleme Yetkisi, s. 366.

içerisinde tescil isteminde bulunmayan kişileri tescile, aksi kanaattelerse bunları da ispat etmeleri için ilgilileri çağırma görevi yüklenmiştir.

TTK. da sicil müdürüne bu nitelikte bir araştırma görevi yüklenmemesine rağmen, eTTK. zamanında geçerli olan ve 28.08.1998 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla çıkarılan Resmî Gazetede yayımlanan mülga Ticaret Sicili Tüzüğü' nde bu nitelikte bir araştırma görevi bulunmaktaydı. Buna göre TST. m. 45 e göre sicil müdürü, imkân ve teşkilatın izin verdiği ölçüde, tescile tabi hususların sahiplerini araştırmaya ve tescile tabi olguların tescilini sağlamaya, olgulara uymaz duruma girmiş veya Kanuna aykırı bulunan tescilleri araştırarak tespit etmek zorundadır. Bu anlamda TST. düzenlemesi ile sicil müdürüne genel anlamda bir araştırma görevi ihdas edilmişti.

Yargıtay, sicil müdürünün araştırma görevi ile ilgili, TST.' ye paralel olarak kararlar vermiştir. Buna göre Yargıtay vermiş olduğu bir kararda sabit sanatkâr veya gezici olması durumunda, iktisadi faaliyetin nakdi sermayeden çok bedeni çalışmaya dayanması ve sağlanan gelirin ancak geçimine yetecek kadar az olması kuralının, sicil müdürü tarafından re'sen araştırılması gereken bir husus olduğu yönünde karar vermiştir³⁸⁸.

Buna göre sicil müdürünün araştırma görevi Kanun kapsamında ele alınmamış olsa bile, Yargıtay içtihatlarında TST.' ye uygun olarak bu görevin kabul edildiğini ifade etmek mümkündür.

2.4.3.2. Sicil Müdürünün Araştırma Görevinin Kapsamı

Ticaret sicili müdürünün sicil müdürlüğünü yönetme görevi ile ticaret sicil kayıtlarının kanuni şartları taşıyıp taşımadığını, gerçeğe uygunluğu, üçüncü kişilerde yanlış izlenim bırakma ve kamu düzenine uygunluğunu incelemesinin yanı sıra, sicile kaydedilmesi gerekli hususları araştırma görevi olduğunu da ifade etmek mümkündür. Bununla birlikte bu araştırma görevinin kapsamına hangi hususların gireceği TTK. ve TSY. hükümlerinde ele alınmamıştır.

Ancak TST. m. 45 ve TTK. m. 33/II uyarınca, ilk olarak, tescili zorunlu olup da kanuni şekilde ve süresi içerisinde tescili istenmemiş olan hususlar, sicil müdürünün araştırma görevi kapsamında ele alınması gerekir. Örnek olarak kolektif şirketin sözleşmesi, kanuni şekil ve şartlara uygun olarak hazırlandıktan sonra, ortaklığın tüzel kişilik kazanabilmesi için TTK. 215 uyarınca tescil ve ilan edilmesi gerekir³⁸⁹. Burada tescil başvurusu sicil müdürlüğüne, ortaklar

³⁸⁸ Yarg. 11. HD., T. 08.06.1978, E. 1978/3051, K. 1978/2849 sayılı kararı. Bilge, Sicil, s. 65.

³⁸⁹ Burada tescil kurucu etkiye sahipken, ilan açıklayıcı niteliktedir. Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 83.

tarafından sözleşmenin noter onayından sonra 15 gün içinde yapılmalıdır³⁹⁰. Bu durumda kollektif şirket kurup faaliyetine devam etmesine rağmen 15 gün içerisinde tescil isteminde bulunmadığını haber alan sicili müdürü, bu durumu araştırmakla mükellef olup, tescil isteminde bulunmayan kişileri süresi içerisinde tescile davet eder³⁹¹.

Sicil müdürünün araştırma görevi kapsamına giren diğer bir husus, TTK. 32/III uyarınca, gerçeğe uygun olmayan, üçüncü kişilerde yanlış izlenim bırakabilecek nitelikte, emredici hükümlere aykırı olan ve kamu düzenine aykırılık teşkil eden hususları haber alması halinde sicil müdürü, bu hususta gerekli araştırma görevini yerine getirmelidir³⁹². Sicil kayıtlarının bu şartlara uygun olmadığını tespit ederse, ilgililere kanuni zorunlukları yerine getirmeye veya aksinin olması durumunda bunları ispat etmeye davet eder (TTK. m. 33/I). Örnek olarak, TTK.' da yer alan anonim şirketlere ilişkin hükümler kural olarak emredicidir ve bunlardan sapabilmek ancak kanunun öngördüğü istisnalara özgüdür³⁹³. Dolayısıyla emredici hükümlere aykırılık ihtiva eden anonim şirket her nasılsa tescil edilmişse, bunu haber alan sicil müdürü, ilgilileri söz konusu aykırılıkları kanuni şartları sağlamaya davet eder.

Ticaret sicili müdürünün söz konusu olan bu araştırma görevinin kapsam ve sınırları, her sicil müdürlüğü için farklı olacaktır. Çünkü her sicil müdürü, imkân ve sicil teşkilatının müsaade ettiği ölçüde araştırma yapacaktır. Buna göre elindeki teknik ve maddi imkânlar zayıf olan veya iş yükü fazla olan bir sicil müdürlüğü çevresinde çalışan bir sicil müdürünün, bu nitelikte bir araştırmayı yapmaması haklı bir mazeret sayılır ve kanuni olarak haklı bir gerekçe oluşturur³⁹⁴.

³⁹⁰ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 203; Bozkurt, Şirketler, s. 135; . Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 83. Ayrıca burada kanun, tüm ortakların birlikte tescil isteminde bulunmasını öngörmüştür. Fakat bu aynı anda olması gerekmeyip; tescil isteminde bulunmaktan kaçınan ortağa karşı diğer ortaklar; sicil müdürü aracılığı ile tescile davet, ihtar çekip verilen sürede yanaşılmazsa ortaklığın feshi için mahkemeye başvurma veya sözleşmeye aykırılık nedeniyle tazminat taleplerinde bulunabilirler. Ayrıntı için bkz. Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 83.

³⁹¹ Tescil edilmesi gereken bir olgunun ilgilisi tarafından tescil edilmediğini haber alan müdürlük, tescil başvurusunda bulunmakla yükümlü kişileri, otuz gün içinde tescil başvurusunda bulunmaya veya tescili gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağırır (TSY. m. 36/I).

³⁹² Özbey, s. 52. Yazar aynı zamanda bu araştırma görevinin teorik olup şüphelidir. Sicil müdürlüğünün bu araştırma görevini yerine getirmesi de zor bir ihtimal olarak değerlendirilmiştir.

³⁹³ Şener, Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Seçkin Yayınları, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Ankara 2019, s. 306. Ayrıca bkz. Tekinalp, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Vedat Kitapçılık, Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş 4. Bası, İstanbul 2015, s. 73. Bu kuralın dışında kanunda açıkça öngörülmemiş olmakla birlikte hakkaniyet ilkesi veya menfaatler dengesi dikkate alındığında kanundaki hükümden sapabilmek uygun görülebiliyorsa, bu durumda kanuni kuraldan farklı olarak bir hükmü şirket ana sözleşmesiyle getirilmesinin imkân dâhilinde olduğu kabul edilmelidir. Bu konuda bkz. Pulaşlı, Şerh I, s. 728, N. 28.

³⁹⁴ Bilge, Sicil, s. 66.

2.4.4. Ticaret Sicili Müdürünün Tescile Davet ve İhtar Görevi

2.4.4.1. Genel Olarak

Ticaret sicili müdürüne, Kanunun yüklemiş olduğu görevlerden birisi de, Kanuna aykırılık teşkil eden veya süresi içerisinde³⁹⁵ tescili istenmemiş hususları, ilgililerine gerekli eksiklikleri gidermek amacıyla, tescile davet etme ve ihtar görevidir. Buna göre ticaret sicili müdürü, ticaret siciline tescili zorunlu³⁹⁶ olup da kanuni şekilde ve süresi içerisinde tescili istenmemiş olan, gerçeğe uygun olmayan, üçüncü kişileri yanıltabilecek nitelikteki veya kamu düzenine aykırı bir hususu haber alması halinde³⁹⁷, ilgililere tescilin yapılması için ihtar da bulunmak zorundadır (TTK. m. 33/I)³⁹⁸. Bu durumun ortaya çıkması halinde, sicil müdürü re'sen tescil yoluna gidemez, ancak ilgilileri belirleyeceği makul sürede³⁹⁹ gerekli işlemleri yapmaya davet eder⁴⁰⁰.

Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, tescili talep süresi on beş gün olup; sicil müdürlüğü yetki çevresi dışında oturanlar için bu süre bir aydır (TTK. m. 30)⁴⁰¹. Buna göre sicil müdürünün ilgililere tescile davet ve ihtarda bulunabilmesi için bu sürelerin geçmiş olması gerekir⁴⁰².

Sicil müdürü, tescile davet ihtarında, ilgililerden ya tescil talebinde bulunmalarını ya da zaten tescil edilmiş olan hususların gerçeğe ve kamu düzenine uygun şekilde getirilmesini veya bu nitelikte talepte bulunmaya gerek olmadığı iddiaları mevcutsa, bunu ispat etmelerini

³⁹⁵ Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, tescili isteme süresi on beş gündür (TTK. m. 30/I).

³⁹⁶ Ticaret siciline tescil edilmesi zorunlu hususlar TTK.'nin farklı maddelerinde dağınık olarak düzenlenmiştir. Buna göre TTK. m. 40, 107/2, 179/4, 152, 153, 179, 189/2, 194, 198, 215, 250, 353, 354, 356, 373, 399, 450, 455, 471, 532, 536, 548, 587, 598, 637 hükümleri örnek olarak verilebilir.

³⁹⁷ Herhangi bir olgunun tescili veya herhangi bir olguya ait kaydın değiştirilmesi veya silinmesi isteminde bulunma yükümlülüğünü yerine getirmemiş olanları öğrenen noterler, odalar vergi daireleri gibi resmi makamlar durumu müdürlüğe bildirir (TTK. m. 38). Bu anlamda TTK. sicil müdürünün tescili zorunlu hususları haber almasından bahsettiğine göre, bu haber alma tesadüfi nitelikte olabileceği gibi herhangi bir bilirim sonucunda bu bilginin öğrenilmesi yeterlidir. Biçer, Levent, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Sicili Müdürünün İdari Para Cezası ile Cezalandırılma Yetkisi (TTK. 33), Kocaeli Ticaret Odası Dergisi, S. 14, Mart – Nisan 2012, s. 37.

³⁹⁸ Tescil edilmesi gereken bir olgunun ilgilisi tarafından tescil edilmediğini haber alan müdürlük, tescil başvurusunda bulunmakla yükümlü kişileri, otuz gün içinde tescil başvurusunda bulunmaya veya tescili gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağırır (TSY. m. 36/I).

³⁹⁹ Otuz gün içinde tescil başvurusunda bulunmaya veya tescili gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağırır (TSY. m. 36/I). Buna göre Kanunda düzenlenmeyen bu süre, bir alt düzenleme olan Yönetmelikte otuz gün olarak düzenlenmiştir.

⁴⁰⁰ “tescili mecburi olup da, kanuni şekilde ve müddeti içinde tescili istenmemiş olan bir hususu haber alan sicil memuru, ilgilileri, kanuni mecburiyeti yerine getirmeye yahut o hususun tescilini gerekli kılan sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye davet eder”. Yarg. 11. HD., T. 18.04.1993, E. 1993/6485, K. 1994/3186 sayılı kararı. www.legalbank.net (E. T. 11.04.2019).

⁴⁰¹ İstisna olarak anonim şirket kurul kararlarının iptaline ilişkin mahkeme kararının derhal tescili örnek gösterilebilir (TTK. m. 450).

⁴⁰² Biçer, s. 37.

isteyecektir⁴⁰³. Dolayısıyla tescile davet ihtarını alan ilgili, ya sicil müdürlüğünün ihtarını doğrultusunda tescil veya düzeltme isteminde bulunacak ya da tescil veya düzeltmeye gerek olmadığı hususunu ispatlayacaktır.

Ticaret sicili müdürünün tescile davet ihtarına karşılık ilgililer, tescil veya düzeltme isteminde bulunurlarsa, sicil müdürü, inceleme ve görev yetkisi kapsamında gerekli inceleme ve değerlendirmeyi yaptıktan sonra, istemin gerçeğe veya kamu düzenine uygun hale getirildiğini tespit ederse tescil veya düzeltme işlemini gerçekleştirir⁴⁰⁴.

Ancak tescile davet ihtarında bulunulan ilgililer, sicil müdürünce takdir edilen süreler içerisinde tescil veya düzeltmeye gerek olmadığı yönünde bildirimde bulunmaları halinde sicil müdürü iki şekilde hareket edebilir. İlgililerce öne sürülen gerekçeler sicil müdürü tarafından yerinde görülürse herhangi bir işlem yapılmayacak ve tescil edilen hususta bir değişiklik gerçekleştirilmeyecektir. Ancak sicil müdürü, ilgililerin öne sürmüş olduğu gerekçeleri yerinde bulmazsa, mahkemeye müracaat ederek tescil veya düzeltme yönünde bir karar verilmesini talep edecektir (TTK. m. 33/III). Buna göre tescil davetine karşı bildirimde bulunan ilgililere, kaçınma sebepleri hukuken geçerli olmasa da idari para cezası verilmesi mümkün değildir. Nitekim sicil müdürünün ilgililerin kaçınma sebepleri ile ilgili takdir hakkı bulunmamaktadır⁴⁰⁵.

Buna göre ilgililerin kaçınma sebeplerini bildirmesi üzerine, sicilin bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesi, evrak üzerinden inceleme yapmak suretiyle tescilin gerekli olduğu bir hususun bulunduğu sonucuna varırsa, bu hususun tescilini müdüre emreder, aksi halde tescil istemini reddeder (TTK. m. 33/III).

Mahkemenin bu konuda ki kararına karşı, eTTK. m. 35 hükmüne göre mahkemenin vereceği kararlar aleyhine ilgililer ve sicil müdürünün tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde HMUK.⁴⁰⁶ hükümlerince temyiz edilebileceği düzenlenmişti. Ancak TTK. m. 33' te mahkemenin vereceği kararlara karşı temyiz veya istinaf kanun yoluna başvurulabileceği düzenlenmemiştir. Dolayısıyla tescile davet ve ihtar neticesinde sicil müdürünün başvurusu üzerine asliye ticaret mahkemesinin vereceği kararların kesin hüküm teşkil edip etmeyeceği ayrı bir tartışma konusudur. Bununla beraber TTK. m. 33 hükmünün gerekçesinde, eTTK. m.

⁴⁰³ Kayar, Ticaret Hukuku, s. 156. Ayrıca bu davette kanuni dayanaklar gösterilmek suretiyle davetin gerekçesi, tescili gereken belgeler ve tescil yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin yaptırımları belirtilir (TSY. m. 36/II).

⁴⁰⁴ Bozer/Göle, s. 338; Kayar, Ticaret Hukuku, s. 156.

⁴⁰⁵ Biçer, s. 38.

⁴⁰⁶ RG., T. 2-3-4/07/1927, S. 622, 623, 624.

35 hükmündeki “temyiz yoluna başvurulabilir” ibaresi, bölge adliye mahkemelerinin kurulmuş olması sebebiyle “kanun yoluna başvurulabilir” şeklinde değiştirildiğini ifade etmektedir. Ancak TTK. m. 33 hükmünde böyle bir hükmün yer almaması çelişki oluşturmuş olup⁴⁰⁷, kanaatimizce ön tasarıda mevcut olan bu hüküm, unutmaya sonucunda Kanuna alınmamıştır⁴⁰⁸.

TTK. da bulunan bu boşluğun meydana getirdiği sorun 6100 sayılı HMK.⁴⁰⁹ hükümlerine göre çözümlenmelidir. HMK.’ da kural olarak mahkeme kararların kesin olmadığı belirtilmiştir. Buna göre artık bölge adliye mahkemelerinin kuruluşu tamamlanması hasebiyle sicil müdürü veya ilgililerin mahkeme kararlarına karşı istinaf yoluna gidebilmesinin mümkün olduğu ifade edilebilir⁴¹⁰.

Sicil müdürü tarafından tescile davet ihtarında verilen süre içerisinde tescil isteminde bulunulmaması ve kaçınma sebeplerini de bildirmeyen ilgililer, sicil müdürünce teklif edilmesi halinde, mahallin en büyük amiri tarafından bin Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır (TTK. m. 33/II).

2.4.4.2. Tescile Davet ve İhtar Görevinin Şartları

Ticaret sicili müdürünün tescile davet ve ihtar görevi, Kanunun öngördüğü zorunlu tescil işlemlerinin ilgililer tarafından, özellikle bir ticari işletme açmış ve faaliyetine devam eden tacirin bir takım yükümlülüklerden kaçınmak amacıyla tescil yapmamasına yönelik alınan tedbirler açısından önem arz eden bir düzenlemedir. Dolayısıyla TTK. m. 33 ve TSY. m. 36 hükümlerinden anlaşılacağı üzere, sicil müdürünün ilgilileri tescile davet ve ihtarında bulunabilmesi için bir takım şartların gerçekleşmesi gerekmektedir.

Buna göre, sicil müdürünün tescile davet ve ihtar görevinin söz konusu olması için gerçekleşmesi gereken ilk şart, tescili mecburi olup da kanuni şekilde ve süresi içerisinde⁴¹¹ tescili istenmemiş bir hususu haber almasıdır (TTK. m. 33/I; TSY. m. 36/I). Örnek olarak, ticari işletme merkezinin ya da açılan şubelerin sicile tescil edilmemesi durumunda, bu durumu haber

⁴⁰⁷ Özdamar, Sicil, s. 56-57; Demirel, s. 184; Gürbüz Usluel, s. 148; Moroğlu, İlk Tespitler, s. 52.

⁴⁰⁸ Kendigelen, Ön Tasarıda yer alan bu hükmün daha sonra son tasarıya alınmadığını, hatanın sebebi olarak da maddedeki adli para cezasının idari para cezasına dönüştürülmesinden dolayı Ön tasarıdaki dört ve beşinci fıkraların Son Tasarıya alınmamasını göstermektedir. Kendigelen, İlk Tespitler, s. 55; Moroğlu ise, TBMM Alt Komisyonu raporunda da her hangi bir açıklama bulunmamasına göre, söz konusu dördüncü fıkra ve buna bağlı olarak beşinci fıkra hükümlerinin kanundan bilinçli olarak çıkarılmış olduğunun söylenemeyeceğini, aksine bir hata olduğunu ifade etmektedir. Bununla beraber söz konusu maddelerin kanuna eklenmesi gerektiği önerisi için bkz. Moroğlu, Öneriler, s. 52.

⁴⁰⁹ RG., T. 04.02.2011, S. 27806.

⁴¹⁰ Bu konuda ayrıca bkz. Özdamar, Sicil, s. 57; Demirel, s. 185.

⁴¹¹ Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, tescili isteme süresi on beş gündür (TTK. m. 30/I).

alan sicil müdürü, işletme ya da şubeyi re'sen tescil etme yetkisini haiz değildir⁴¹². Bu durumda sicil müdürü, işletme sahibine otuz günlük süre içinde tescil mecburiyetini yerine getirmeye veya tescili gerektirmeyen bir sebebin varlığı halinde bu sebebi ispata çağırarak; aksi takdirde para cezasına çarptırılacağı yönünde ihtarda bulunur (TTK. m. 33/II; TSY. m. 36/I).

Sicil müdürünün tescile davet ve ihtar görevinin yerine getirilmesi için gerçekleşmesi gereken ikinci şart, tescil kaydının gerçeğe aykırı, üçüncü kişilerde yanlış izlenim uyandıracak mahiyette olması ve kamu düzenine aykırılık teşkil ettiğini veya tescil edildiği takdirde kanuni şartlara uygun olup, daha sonra meydana gelen değişikliklerle⁴¹³ kanuni şartlara aykırı hale gelen hususları haber almasıdır⁴¹⁴. Örneğin sicilde kayıtlı olan bir ticari işletmenin sona ermesi halinde, sicil kaydının silinmesi (terkin) gereken durumları haber alan sicil müdürü, davet ve ihtar görevini yerine getirmelidir.

Bununla birlikte tüzelkişilerin kuruluş aşamasında yani ilk olarak ticaret siciline tescillerinde, tescile davet ve ihtar prosedürünün uygulanıp uygulanamayacağı hususu öğretilen tartışma konusu haline gelmiştir.

Doktrinde bir görüşe göre, ortaklardan bir kısmının tescil talebinde bulunmaktan kaçınmaları halinde, diğer ortaklar sicil müdürüne başvurarak TTK. m. 33 uyarınca ortakların tescile davet edilmesini isteyebileceği ileri sürülmüştür⁴¹⁵. Burada kurulmasından vazgeçilmiş bir şirketin tescilinin zorlanmasının mümkün olması kabul edilmemekle birlikte, tescile kadar tüm kuruluş işlemleri tamamlanmış ve tescil talebinde bulunmakla yükümlü olanlar, ilgili sıfatını kazanmış olacaklardır. Dolayısıyla tescile zorlanamaması, sicil müdürünün tescile davet ve ihtar yoluna gitmesine engel olmadığı ileri sürülmüştür⁴¹⁶.

Ancak doktrinde ileri sürülen diğer görüşe göre ise, ticaret şirketleri tescil ile tüzel kişilik kazanacağından ve tescil edilene kadar kurulmuş bir şirketin varlığından veya kural olarak faaliyete geçen bir ticari işletmeden söz edilememesi sebebiyle, tescile davet prosedürünün burada uygulanamayacağı ifade edilmiştir⁴¹⁷. Ayrıca bu durumda şirket sözleşmesinin imzalayan ve bu anlamda şirketin tescil edilmesini de kabul eden ortakların,

⁴¹² Özdamar, Yargı Yolu, s. 291, dn. 11; Demirel, s. 182.

⁴¹³ Tescil sırasında yürürlükte olan kurallara uygun olan kurallara uygun olan bir sicil kaydı, sonradan mevzuatın değişmesiyle geçersiz kalabilir veya tadili gerekebilir. Bilge, Sicil, s. 106.

⁴¹⁴ Bilge, Sicil, s. 106.

⁴¹⁵ Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. Karayalçın, İşletme, s. 291-292; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 133, N. 212; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 83; Şener, Ortaklıklar, s. 216; Bilge, Sicil, s. 107.

⁴¹⁶ Bilge, Sicil, s. 107.

⁴¹⁷ Kendigelen, Abuzer, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının İhticaret 1995/1 sayılı "Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliği İşlemlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ" inin Hukuki Açından Değerlendirilmesi, İÜHFİM., C. LV, Y. 1996, s. 324.

diğer ortaklara her ne kadar sorumlulukları söz konusu olsa da, tescile zorlanmalarının mümkün olmadığı ifade edilmiştir⁴¹⁸.

Kanaatimizce tüzel kişi tacirlerin veya ticaret şirketlerinin kurulabilmesi, ticaret siciline tescil şartına bağlı tutulmuştur. Dolayısıyla burada tescil kurucu niteliği haiz olup, şirketin geçerlilik kazanabilmesi için sicile tescil edilmesi gerekmektedir. Bu anlamda tescil edilmeyen ve faaliyet yürüten şirket hakkında adi şirket hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir (TBK. m. 620/II). Buna göre herhangi bir şekil şartına bağlı olmadan sözlü olarak da kurulabilen adi şirket şeklinde bir ticari işletmeye uygulanabilen tescile davet ve ihtar prosedürü, tescil edilmeyerek, adi şirket hükümleri uygulanabilen herhangi bir ticaret şirketine de tescile davet ve ihtar prosedürünün uygulanabilmesi gerekmektedir⁴¹⁹. Dolayısıyla sicil müdürünün bu tescil ve ihtar görevi sayesinde, şirketin kurulup işletilmesine rağmen tescil işleminden kaçınılması önlenmiş olacaktır.

Bununla birlikte sicil müdürünün davet ve ihtarına üzerine söz konusu kuruluştan vazgeçtiklerini bildirmeleri halinde, cezalandırılmayacak ve tescile zorlanamayacak, ayrıca artık TTK. m. 33 uyarınca mahkeme kararıyla tescilin gerçekleştirilmesi de mümkün değildir⁴²⁰.

2.4.4.3. Tescile Davet ve İhtarın Şekli

Ticaret sicili müdürü, tescil edilmesi gereken bir olgunun ilgililerce tescil ettirilmediğini haber alması halinde, ilgilileri, otuz gün içerisinde tescil başvurusunda bulunmaya veya tescili gerektiren sebeplerin bulunmadığı iddiasındaysa bu sebepleri ve delillerinin açıkça ispat etmeye davet eder (TTK. m. 33/I; TSY. m. 36/I).

Ticaret sicili müdürü, tescile davet ve ihtarında, kanuni dayanaklar gösterilmek suretiyle tescile davet ve ihtarın sebebi ile gerekçesi, tescil edilmesi gereken belgeler ve tescil yükümlülüğünün yerine getirilmemesine bağlanan hukuki sonuçlar ile yaptırımını belirtmek zorundadır (TSY. m. 36/I). Buna göre sicil müdürünün, ilgiliyi sadece tescil yükümlülüğünü

⁴¹⁸ Ayrıca belirtmek gerekirse ticaret şirketlerinin tescilinin geciktirilmesine rağmen, kuruluş aşamasındaki bu şirket adına faaliyet yürütülüyorsa, bu şirkete adi şirket hükümleri uygulanacağından bu şirket hakkında tescile davet ve ihtar görevinin uygulanabileceği ifade edilmiştir. Kendigelen, Tebliğ, s. 324, dn. 71.

⁴¹⁹ Aynı yönde karşı. Kendigelen, s. 324. Bilge, sicil müdürünün ticaret şirketinin tescil dışındaki kuruluş aşamalarının gerçekleştirdiğini bilememesi veya yapılan davet ve ihtara cevap olarak şirketin kuruluşundan vazgeçildiği durumlarda, tescil ve ihtar prosedürünün uygulanabileceğini ifade etmektedir. Bilge, Sicil, s. 107, dn. 297.

⁴²⁰ Kendigelen, Tebliğ, s. 324; Bilge, Sicil, s. 108.

yerine getirmeye davet etmesi yeterli olmayıp; davetin sebebi ve tescil yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde uygulanacak yaptırımları açıkça ifade etmek durumundadır⁴²¹.

Yargıtay verdiği bir kararında sicil müdürünün tescil davetiyesinde, ilgiliyi tescil yükümlülüğünü yerine getirmesi çağrısının yanında, tescili mecburi kılan nedenlerin olayda bulunmadığı iddialarındaysa, bu hususu ispat etmesi gerektiğini de açıkça belirtmek zorunda olduğunu; aksi halde şekle aykırılıktan dolayı, ilgilinin TTK. m. 33/II uyarınca mahkemeden cezalandırılmasının istenemeyeceğini belirtmiştir⁴²².

İlgilinin cezalandırılabilmesi için söz konusu davetiyenin TSY. m. 36 hükmüne uygun olarak yapılması şarttır⁴²³. Ayrıca bu davetiyenin ilgiliye tebliğ edilmesi hususu, tebligat hükümlerine uygun bir şekilde yapılmalıdır. Bununla beraber sicil müdürünün gönderdiği tescil davetiyesinden ayrı olarak mahkemenin de ilgiliye davetiye çıkarmalı, savunma yapması ve sicile tescil için bir gerekçesi mevcutsa bildirmesinin gerekli olduğu belirtilmelidir⁴²⁴.

Sicil müdürünün tescile davet ve ihtarında ilgili kişilere uygun bir süre verileceği hem eTTK. hem de 6102 sayılı TTK.' da belirtilmesine rağmen, bu sürenin ne kadar olduğu belirlenmemiştir. Dolayısıyla öğretide, uygun bir sürenin sicil müdürü tarafından belirlenirken; olayın şartları, özellikleri, ilgililerin adresleri ve durumlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir⁴²⁵. Nitekim bu durumda ilgilerin süreye ilişkin itiraz hakları doğabilecektir.

Ancak TTK.' da da yer almayan bu süre, bir alt düzenleme olan TSY.' de düzenlenmiştir. Buna göre sicil müdürü ilgilileri, otuz gün içerisinde tescil talebinde bulunmaya veya tescilin gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağırır (TSY. m. 36/I). Dolayısıyla sicil müdürü tarafından verilecek süre otuz gün olarak düzenlenmiş olup; bu konu ile ilgili tartışma ve görüşlerin artık herhangi bir öneminin kalmadığını ifade etmemiz mümkündür.

⁴²¹ Bilge, Sicil, s. 108; Özbey, s. 55.

⁴²² “Tescil için nizamnamenin 40. Maddesine göre çıkarılacak davetiyeye tescilden kaçınmak için haklı bir neden bulunduğunu iddiasındaysanız, bu nedeni açıklamanız ve elverişli delillerinizi de bildirmeniz gerekir meşruhatını mutlaka koymak lazımdır...” Yarg. 11. HD., T. 08.06.1978, E. 1978/3051, K. 1978/2849 sayılı kararı için bkz. Uçar, s. 30.

⁴²³ Yapılan işin niteliği ve faaliyet gösterdiği saha itibarıyla ticari iş olduğu ve işletme sahibinin tacir sıfatına sahip olduğu ve sicile kaydının mecburi olarak yapılması gerektiği, bunun için de makul sürede muayyen evraklarla (tescil için gerekli belge, fotoğraf, nüfus cüzdanı, vb.) tescil yaptırması gerektiği, aksi yönde tescile tabi hususu varsa bunu bildirmesinin ve kanıtlanmasının gerektiği ve davet ile ihtarın uyulmaması halinde para cezasına çarptırılacağı davetiyede belirtilmelidir. Uçar, s. 118.

⁴²⁴ Bilge, Sicil, s. 108; Uçar, s. 118.

⁴²⁵ Toksal, s. 378; Bilge, Sicil, s. 109. Bununla birlikte makul sürenin 15 gün olması gerektiği de ileri sürülmüştür. Uçar, s. 118.

2.4.4.4. Tescile Davet ve İhtar Görevine Bağlanan Sonuçlar

2.4.4.4.1. Tescile Davet ve İhtara Uymayanların Cezalandırılmalarının Talep Yetkisi

Ticaret sicil müdürünün tescil edilmesi mecburi olup da kanuni şekilde ve süresi içerisinde veya TTK. m. 32 uyarınca kanuni şartları uygun olmayan bir hususu haber alması halinde, ilgililere tescile davet ve ihtarda bulunur (TTK. m. 33/I). Sicil müdürünün bu davet ve ihtar karşısında tescile yanaşmak istemeyen ilgililer iki şekilde davranabilir: Buna göre ilgililer, ya söz konusu davet ve ihtara cevap verip iddiaların doğru olmadığını savunabilir ya da hiç cevap vermez.

Sicil müdürünün davet ve ihtarına süresi içerisinde kaçınma sebeplerini bildiren kişi hakkında ceza uygulanmaz⁴²⁶, sadece asliye ticaret mahkemesi uyuşmazlık konusu olan husus hakkında tescilin gerekli olup olmadığı konusunda karar verir.

Ancak sicil müdürünün davet ve ihtarına ilgililer, verilen süre içerisinde tescil isteminde bulunmazlarsa ve kaçınma sebeplerini de bildirmezlerse, sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük amiri tarafından bin Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılırlar (TTK. m. 33/II; TSY. m. 36/III)⁴²⁷.

İdari para cezası verme yetkisi, TTK. m. 33/II hükmünün değişiklikten önceki ilk halinde sicil müdürüne ait olduğu düzenlenmişti. Anılan düzenlemeye göre, kendisine verilen süre içinde tescil talebinde bulunmayan ve tescili gerektirecek sebeplerin bulunmadığını bildirmeyen ilgiliye, sicil müdürü tarafından iki yüz Türk Lirasından dört bin Türk Lirasına kadar idari para ceza verilmesi öngörülmüştü.

Ancak sicil müdürüne verilen söz konusu idari para cezası verme yetkisinin sıkıntılara yol açacağı, sicil müdürünün bünyesinde çalıştığı oda yönetimleri ile üyelerini karşı karşıya getireceği ileri sürülmüştür⁴²⁸. Esasen sicil müdürüne tanınmış olan bu yetki, eTTK.' da da bulunmamakla birlikte, sadece ilgilinin eTTK. m. 35 uyarınca cezalandırılmasını hâkime teklif etme görev ve yetkisi bulunmakta⁴²⁹, idari para cezasının ancak sicilin bulunduğu yerde ticari

⁴²⁶ Uçar, s. 119; Bilge, Sicil, s. 104-105; Demirel, s. 183.

⁴²⁷ Süresi içerisinde kaçınma sebepleri bildirildiği takdirde, sicilin bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesi, dosya üzerinde inceleme yaparak tescili gerekli bir hususun bulunduğu sonucuna varırsa, bunun tescilini sicil müdürüne emreder; aksi takdirde tescil istemini reddeder. Süresi içerisinde tescil isteminde bulunmayan ve kaçınma sebeplerini bildirmeyen kişinin ikinci fıkradaki cezayla cezalandırılması bu fıkra hükmünün uygulanmasına engel oluşturmaz (TTK. m. 33/III).

⁴²⁸ Altaş, s. 85.

⁴²⁹ "Ticaret sicili memurluğunca, davalının sicile kaydedilmesi için dava açıldığı halde, mahkemece bu talep incelenmeksizin ve bu talep hakkında karar verilmeksizin istek dışına çıkılarak davalının para cezasına mahkûm edilmesine karar verilmesi doğru değildir". Yarg. 11. HD., T. 23.01.1985, E. 1985/316, K. 1985/119 sayılı kararı için bkz. Bilge, Sicil, s. 114. Dolayısıyla Yargıtay kararında da kabul edildiği üzere sicil müdürü tescil talep etmiş

davalara bakmakla görevli asliye hukuk mahkemesi kararıyla verilebileceği öngörülmekteydi. Bu durumda eTTK. hükümlerinde sicil müdürüne ilgili kişiyi doğrudan cezalandırma yetkisi tanınmamış, ilgiliye ceza verilmesi için mahkemeye teklif etme görev ve yetkisi tanındığını söyleyebiliriz.

Bu amaçla, 6335⁴³⁰ sayılı Kanun ile TTK. m. 33/II hükmü “Sicil müdürü tarafından verilen süre içinde tescil talebinde bulunmayan ve kaçınma sebeplerini bildirmeyen ilgili, sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülki amiri⁴³¹ tarafından bin Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır.” şeklinde değiştirilmiştir⁴³². Buna göre Kanunun ilk halinde sicil müdürüne doğrudan tanınan cezalandırma yetkisi kaldırılmış ve sadece mahallin en büyük amirine ilgilinin cezalandırılma teklif yetkisi tanınmıştır⁴³³. Bu değişiklik 6762 sayılı eTTK. dönemindeki düzenlemeye dönüldüğünü ifade etmemiz mümkündür. Ancak buradaki fark, sicil müdürü cezalandırma talebini mahkemeye değil, mahallin en büyük amirine teklif edecektir.

Bu anlamda kanuni zorunluklarını yerine getirmeyen kişiye tescile davet ve ihtarda bulunmasına rağmen, kayıtsız kalan ilgiliye ceza verilebilmesi, ticaret sicili müdürünün ilgiliye 1000 TL idari para cezası verme hususunu mahallin en büyük mülki amiri teklif etmesi ve mülki amirinin de bu teklifi onaylamasına bağlıdır.

2.4.4.4.2. Cezanın Niteliği

Ticaret sicil müdürünce kendisine tescile davet ve ihtarda bulunulmasına rağmen tescil işlemini gerçekleştirmeyen ve kaçınma sebeplerini de bildirmeyen ilgililer aleyhine, mahallin en büyük amiri tarafından verilen idari para cezası, bir disiplin cezası⁴³⁴ niteliğindedir⁴³⁵. Yürürlükten kaldırılan TST. m. 42 hükmü de söz konusu idari para cezasının bir disiplin cezası olduğunu ifade etmekteydi. Buna göre bu idari para cezasının niteliğinin bir sonucu olarak hapis cezasına çevrilemeyeceği gibi, af yasalarının kapsamına da girmeyecektir⁴³⁶.

ve ceza yaptırımından söz etmemişse, ceza verilmemesi gerekir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bilge, Sicil, s. 113-114; Uçar, s. 119.

⁴³⁰ RG., T. 30.06.2012, S. 28339.

⁴³¹ İllerde vali, ilçelerde ise kaymakam mahallin en büyük amiridir.

⁴³² Tescil ve kayıt için gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar ise iki bin Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır (TTK. m. 38/I).

⁴³³ Bu düzenleme de sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük amirine tanınmış olan idari para cezası verme yetki ve görevinin, müdürün talebine bağlı olarak mahkemeye bırakılması mülki amir ile firmaları karşı karşıya getirmemek bakımından daha doğru olacağı ifade edilmiştir. Moroğlu, Öneriler, s. 52.

⁴³⁴ Kanunların yasaklamadığı ve açıkça yetki verdiği hallerde herhangi bir mahkeme kararına ihtiyaç olmaksızın idare tarafından doğrudan doğruya yapılan bir işlemle uygulanabilen yaptırımlar genel olarak idari yaptırım olarak adlandırılmakta ve disiplin cezaları da idari yaptırımların önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Yeşil, İsmail, Anayasal İlkeler Çerçevesinde Disiplin Cezaları, Terazi Hukuk Dergisi, C. 5, S. 52 Aralık 2010, s. 20.

⁴³⁵ Bilge, Sicil, Özbey, s. 58; Uçar, s. 120.

⁴³⁶ Bilge, Sicil, s. 117; Özbey, s. 58.

Yargıtay da verdiği bir kararda, eTTK. m. 35/II ve TTK. m. 33/II uyarınca ilgililerin cezalandırıldığı idari para cezasının disiplin cezası niteliğinde olduğunu, dolayısıyla Af Kanunu kapsamında disiplin cezalarının affedilmesinin düzenlenmediğini belirtmiştir⁴³⁷.

Ayrıca TTK. m. 33 hükmünün gerekçesinde 6762 sayılı eTTK. m. 35/V hükmünde yer alan “bu maddeye göre hükmolunan para cezaları hapse çevrilemez.” hükmüne yer verilmediğini, çünkü Yargıtay içtihatlarında bu para cezasının disiplin cezası niteliğinde olduğu kabul edildiğinden, bu cezanın adli para cezası gibi ödenmediği hallerde hapse çevrilmesi mümkün olmadığından gereksiz olan söz konusu hüküm maddeye alınmadığı ifade edilmiştir.

Söz konusu idari para cezası disiplin cezası mahiyetinde olduğundan, bu para cezalarının tahsili de 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna⁴³⁸ göre değil, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna⁴³⁹ göre tahsil edilecektir.

2.4.4.4.3. Mülki Amirin Vereceği Cezaya Karşı İtiraz Yolu

Ticaret sicili müdürü tarafından verilen otuz gün içerisinde tescil talebinde bulunmayan ve kaçınma sebeplerini de bildirmeyen kişi, sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük amiri tarafından bin Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır (TTK. m. 33/II; TSY. m. 36/I). Söz konusu bu para cezası bir idari yaptırım cezası niteliğinde olup ilgililerin bu cezaya karşı itirazı TTK. ve TSY.’ de düzenlenmemiştir.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu⁴⁴⁰ m. 3 hükmüne göre, bu Kanunun, idari yaptırım⁴⁴¹ kararlarına ilişkin hükümlerinin diğer kanunlarda aksine bir hüküm bulunmaması halinde, idari para cezası ve veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren tüm fiiller hakkında uygulanacağı ifade edilmiştir. Buna göre sicil müdürünün teklifi üzerine mülki amirin vereceği idari para cezası, bir idari yaptırım cezası niteliğinde olup, bu yaptırımlara yönelik itirazlar Kabahatler Kanunu hükümlerine göre yapılacaktır.

⁴³⁷ YHGK., T. 17.02.1976, E. 1976/591, K. 1976/75 sayılı kararı. Uçar, s. 120.

⁴³⁸ RG., T. 29.12.2004, S. 25685.

⁴³⁹ RG., T. 28.07.1953, S. 8469.

⁴⁴⁰ RG., T. 31.03.2005, S. 25772 (Mükerrer).

⁴⁴¹ İdari yaptırımlar da birer idari işlemdir. Dolayısıyla idare hukuku kurallarının uygulanması gerekir. Ancak idari yaptırımların hukuki niteliği ve içtihatlarla karşın K.K. m. 27, 28, 29 hükümleri ile ceza hukuku ilkeleri gerekçe gösterilerek idari para cezasına ilişkin idari yaptırım kararlarının yargısal denetimi adli yargıya verilmiştir. İdare hukuku kurallarının gerekli hallerde ceza hukukundan etkilenmesi doğaldır. Ancak söz konusu maddelere ilişkin gerekçede idari yaptırım kararlarının ceza hukuku ile yakın olduğu düşüncesiyle adli yargıya bırakıldığı gerekçesinin uygun olmadığına ilişkin eleştiriler için bkz. Karabulut, Mustafa, İdari Yaptırımların Hukuki Niteliği ve Anayasa Mahkemesinin Kabahatler Kanunu Hakkındaki Kararı, Terazî Hukuk Dergisi, C. 1, S. 3, Kasım 2006, s. 65.

Buna göre ilgililer, sicil müdürünün teklifi üzerine mülki amir tarafından aleyhlerine uygulanan idari para cezasına karşı, kararın tefhimi veya tebliği tarihinden itibaren en geç on beş gün içerisinde sulh ceza hâkimliğine başvurabilir. Bu süre içerisinde başvurunun yapılmamış olması halinde idari yaptırım kararı kesinleşir (KK. m. 27/I)⁴⁴².

İdari yaptırım kararının mahkeme tarafından verilmesi halinde bu karara ancak itiraz yoluna gidilebilir (KK. m. 27/5). Dolayısıyla bu kararlara karşı istinaf veya temyiz yoluna gidilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte KK. m. 28/10 uyarınca üç bin Türk Lirası⁴⁴³ ve altında verilen idari para cezalarına karşı başvuru üzerine verilen kararlar kesin olup, itiraza da konu olamazlar. Bu anlam da TTK. m. 33/II hükmü uyarınca sicil müdürünce teklif edilen ve mülki amirin vereceği idari para cezası bin Türk Lirası olup, öngörülen itiraz sınırının altında kaldığından bu kararlara karşı sulh ceza mahkemesine başvuru yapılması halinde, sulh ceza mahkemesinin kararı kesindir.

⁴⁴² Mücbir sebebin varlığı halinde, bu sürenin geçmiş olması durumunda mücbir sebebinin ortadan kalktığı tarihten itibaren en geç yedi gün içinde karara karşı başvuru da bulunulabilir (KK. m. 27/II).

⁴⁴³ İdarî para cezaları her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilân edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır. Bu suretle idarî para cezasının hesabında bir Türk Lirasının küsuru dikkate alınmaz. Bu fıkra /hükmü, nispi nitelikteki idarî para cezaları açısından uygulanmaz (KK. m. 17/7).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİ NEDENİYLE SİCİL MÜDÜRÜNÜN SORUMLULUĞU

3. Sorumluluğun Genel Esasları

Sorumluluk, ilgili kişilerin belli davranışlarda bulunma veya bulunmama mükellefiyeti altında olmasını, gerektiği takdirde ise sorumlu olduğu edimi yerine getirmesi için dava vasıtasıyla zorlanabilmesini ifade eder⁴⁴⁴. Bununla birlikte sorumluluk, ortaya çıkan zarardan kimlerin sorumlu olduğunu gösteren öte yandan da zararın giderilmesini talep hakkını düzenleyen normlar bütünü olarak ifade edilmiştir⁴⁴⁵. Aslında buna göre sorumluluk hukuku⁴⁴⁶, işlem veya olay neticesinde zarar gören kişinin mi, mağdurun mu katlanacağı ya da başka kişinin mi bu zarara katlanacağını düzenler⁴⁴⁷.

Hukukî sorumluluk, zararın ortaya çıkmasına sebebiyet veren ve bu nedenle sorumlu olan kişi ile zarar gören kimse arasında önceden bir hukukî ilişki olup olmadığına göre, sözleşme dışı sorumluluk ile sözleşmeye dayalı sorumluluk olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre bir sözleşmenin ihlal edilmesi ile ortaya çıkan sorumluluk türü sözleşmeye dayalı sorumluluk; hukuk düzeninin öngörmüş olduğu ödevlerin ihlal edilmesi ile ortaya çıkan sorumluluk türü ise sözleşme dışı sorumluluk olarak ifade edilmektedir⁴⁴⁸.

Akit dışı sorumlulukta meydana gelen zararın kime isnat edileceği hususu bakımından ayrıca iki ilke benimsenmiştir. İlk olarak, bir kişi ancak hukuka aykırı ve kusurlu bir fiiliyle başkasına zarar vermişse ortaya çıkan zarardan sorumludur ve meydana gelen zararı tazminle

⁴⁴⁴ Topuz, Murat, İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi, XII Levha Yayınları, İstanbul 2011, s. 329.

⁴⁴⁵ Kılıçoğlu, Mustafa, Tazminat Hukuku, Bilge Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2016, s. 3.

⁴⁴⁶ Sorumluluk hukukunun amacı meydana gelen zararın, zarara sebebiyet veren kişi tarafından telafi edilmesidir. Aydın Özdemir, Elif, Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Zarar ve Tazmini, Adalet Yayınları, 2. Baskı, İzmir 2017, s. 2.

⁴⁴⁷ Topuz, Zarar, s. 329; Aydın Özdemir, s. 2-3. Sorumluluk hukuku, kural olarak sebep sorumluluğu başta olmak üzere sözleşme dışı sorumluluğu ifade edecek biçimde dar anlamda kullanılmaktadır. Bu konuda ayrıca bkz. Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s. 509.

⁴⁴⁸ Kılıçoğlu, Tazminat, s. 4-5; Topuz, Zarar, s. 332-33; Aydın Özdemir, s. 3-4.

mükellef olup bu ilke kusur⁴⁴⁹ ilkesidir. Ancak kişinin kusuru olmasa bile verdiği zarardan sorumlu olması ise kusursuz sorumluluk ilkesidir⁴⁵⁰.

Bu anlamda ticaret sicili işlemlerinin yapılması ve sicilin tutulmasından dolayı ortaya çıkan zararların tazmin edilmesi bakımından bir sorumluluk söz konusudur. Sicil müdürünün bu işlemlerin yapılması sırasında, üzerine düşen inceleme görev ve yetkisini yerine getirmemesi durumunda, tescil kaydının yolsuz olması halinde üçüncü kişilerin zarar görmesi ihtimal dâhilinde olacaktır. Buna yönelik, TTK. m. 25/II hükmü uyarınca, göre ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumlu tutulmuştur. Zararı tazmin eden Devlet veya ilgili odanın da, zararın doğmasında kusuru bulunan kişilere rücu edeceği hüküm altına alınmıştır. Görüldüğü üzere ticaret sicilinin tutulmasından doğan sorumlulukta devlet ve ilgili odanın sorumluluğu müteselsil olmakla birlikte⁴⁵¹, aynı zamanda kusursuz bir sorumluluk olarak kabul edilmiştir⁴⁵². Ancak hükmün lafzından ise sicil müdürünün sorumlu olabilmesi için kusurunun bulunması şarttır (TTK. m. 25/II).

3.1. Ticaret Sicili Müdürünün Sorumluluğu

3.1.1. Genel Olarak

Ticaret sicilinin kamuya açık olması, sicilin TMK. m. 7 anlamında resmi bir sicil olması ve sicile kamu itimadının oluşu sebebiyle, ticaret sicilinin mutlaka gerçek durumla bir uyum

⁴⁴⁹ Kusur, kişinin aynı şartlar altındaki kişilerden beklenen ortalama hareket tarzına uymayan, ayıplanan ve kınanan bir davranış olup, hukuk düzeninin hoş görmediği davranıştır. Aydın Özdemir, s. 11; Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 2, Vedat Kitapçılık, Gözden Geçirilmiş 13. Bası, İstanbul 2017, s. 54; Akıncı, Şahin, Borçlar Hukuku Bilgisi (Genel Hükümler), Sayram Yayınları, 10. Baskı, Konya 2017, s. 151. Hukuka aykırı davranışta bulunan kimse hakkında yürütülen değer yargısı görüşü için bkz. Nomer, N. Haluk, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş 15. Bası, İstanbul 2017, s. 167.

⁴⁵⁰ Topuz, Zarar, s. 333; Kusur olmadan sorumluluk olmaz ilkesi olan kusur ilkesi ile sebep sonuç ilişkisinin ortaya çıktığı durumlarda kabul edilen sebebiyet ilkesi için bkz. Aydın Özdemir, s. 11-14. Bu konuda ayrıca bkz. Tandoğan, Haluk, Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet), Vedat Kitapçılık, 1. Basıdan (Tıpkı Bası), İstanbul 2010, s. 8.

⁴⁵¹ Ticaret sicilinin tutulmasından dolayı sorumluluk Devlet ile sicili tutan oda arasında müteselsil sorumluluk olarak belirlenmesine rağmen, iç ilişkide bunlar arasında sorumluluğun nasıl paylaşılacağı açık kalmıştır. Burada, sicilin hukuka aykırı tutulmasından dolayı oluşan zararı tazmin eden Devlet veya odanın diğerine başlangıçta % 50 oranında rücu edebileceği ilk akla gelen çözüm yolu olsa da, aslında her somut olayın özelliğine göre karar vermek daha uygun olur. Örnek olarak, Devlet'in talimatının bulunup bulunmadığı, gerekli yönetmelikleri çıkarıp çıkarmadığı, sicilin tutulmasına ilişkin genelge, tamim yayınlayıp yayınlamadığı, denetim görevini gereği gibi yerine getirip getirmediği hususlarının hepsi, duruma göre, başlangıçta % 50 olan sorumluluğun iç ilişkide paylaşımını, birisi lehine diğeri aleyhine artırıp azaltabilecek etkenlerdir. Ulusoy, s. 99.

⁴⁵² Özkorkut, s. 22; Poroy/Yasaman, s. 237; Yargıtay kararlarında da tapu sicilinin tutulmasında devletin sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğu kabul edilmektedir. " Burada devletin sorumluluğu kusursuz sorumluluktur. Kusursuz sorumluluk tapu siciline bağlı çıkarların ve aynı hakların yanlış tescili sonucu değişmesi ya da yitirilmesi ile bu haklardan yoksun kalınması temeline dayanır. Çünkü sicillerin doğru tutulmasını taahhüt eden devlet, gerçeğe aykırı ve dayanaksız kayıtlardan kaynaklanan zararları da karşılamakla yükümlüdür". YHGK, T. 16.06.2010, E. 2010/4-349, K. 2010/318, Helvacı, İlhan, Türk Medeni Kanunu (Gerekçeli-Karşılaştırmalı-İçtihatlı-Notlu), XII Levha Yayınları, C. 4 (Eşya Hukuku), s. 732.

içerisinde olması gerekmektedir⁴⁵³. Bu nedenle daima sicile kamu itimatının korunması gerekmektedir. Sicilin anılan işlevleri yerine getirebilmesi ve sicil müdürü tarafından sicil işlemlerinin gerçekleştirilmesi sırasında daha rahat davranması açısından kendisine bir teminat sağlanması, ortaya çıkabilecek zararlardan doğrudan sorumlu tutulmamayı gerektirir. Mezkûr nedenleri de göz önünde bulundurarak kanun koyucu, ticaret sicilinin tutulmasından dolayı ortaya çıkan zararlardan doğrudan sicil müdürünü sorumlu tutmamış; Devlet ve ilgili odayı müteselsilen sorumlu tutmuştur (TTK. m. 25/II)⁴⁵⁴.

Sicil müdürlükleri üzerinde Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetimi altında olması, sicilin tutulmasından kaynaklanan zararlardan, kusuru bulunan sicil müdürüne rücu hakkı saklı kalmak kaydıyla, Devletin sorumlu tutulması, sicil ile ilgili işlemleri Devletin de üstlenmiş olduğu olgusunu destekler niteliktedir⁴⁵⁵.

TTK. m. 25/II uyarınca, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan Devlet ve ilgili oda sorumlu tutularak; bu düzenleme sonucunda gemi sicili ile eTTK. dönemindeki 559 sayılı KHK. değişikliğinden sonra ortaya çıkan fark ortadan kaldırılmış⁴⁵⁶; her iki sicil açısından Devletin sorumluluğu hüküm altına alınmıştır⁴⁵⁷. Ancak iki sicil arasındaki bir fark da, gemi sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlardan sadece Devlet sorumluyken; ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklı zararlarda Devlet ile birlikte ilgili oda da sorumlu tutulmuştur⁴⁵⁸.

Ticaret sicili müdürünün sorumluluğu doğrudan olmayıp, herhangi bir zararın meydana gelmesi durumunda, bu zararı tazmin eden devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum⁴⁵⁹, zararın doğmasında kusuru bulunan sicil müdürüne rücu eder (TTK. m. 25/II). Bu düzenleme uyarınca sicil müdürüne rücu edilebilmesi için, sicil müdürünün tescil işlemini gerçekleştirirken mutlaka kusurlu bir şekilde hareket etmesi gerekmektedir. Buna göre Devletin veya ilgili

⁴⁵³ Özkorkut, s. 20; Develi, s. 158.

⁴⁵⁴ Devlet ve ilgili odanın sorumluluğu müteselsil olmakla birlikte, iç ilişkide sorumluluğun nasıl paylaşılacağı hususunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

⁴⁵⁵ Develi, s. 159.

⁴⁵⁶ 559 sayılı KHK. değişikliğinde önce Devletin eTTK. m. 27' de yer alan sicilin tutulmasından doğan zararlardan MK. 917 (TMK. 1007)' ye atıf yaparak devletin sorumlu olmasını gerektiren hüküm, 559 sayılı KHK. ile kaldırılmıştı. 559 sayılı KHK. ile sadece Devletin sorumluluğu kaldırılmış; ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlardan kimin sorumlu olacağına ilişkin yeni bir düzenleme getirilmemişti.

⁴⁵⁷ Gemi sicilinin Devletin memurları tarafından tutulmakta ve resmi nitelik taşımaktadır. Buna göre sicilin tutulmasından kaynaklanan zararlardan kimin sorumlu olacağı konusunun tespit edilmesinde, ticaret sicili ile paralel bir sonuca götürür. Nitekim TTK. M. 954/III hükmüne göre TMK. m. 1007 gemi sicilleri hakkında da uygulanır demek suretiyle, gemi sicilinin tutulmasından doğan tüm zararlardan Devlet sorumlu olup, kusuru bulunan sicil görevlisine rücu hakkı bulunmaktadır. Özkorkut, s. 26; Develi, s. 159.

⁴⁵⁸ Sicil görevlileri, gerçek kamu görevlisi olmadıklarından, sorumluluk ilgili oda ile birlikte müteselsil olacak şekilde düzenlenerek Devletin sorumluluğu hafifletilmiştir. Ulusoy, s. 9;

⁴⁵⁹ TSY. m. 11 de "Devlet ve oda, zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücu eder" ifadesini denilmek suretiyle, Kanun ve Yönetmelikte farklı kullanılmasına rağmen, söz konusu bu kurumun ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları olduğunu ifade etmemiz mümkündür.

odanın kusursuz sorumluluğu öngörölmüşken, sicil müdürlerinin sorumluluğunun gündeme gelmesi için kusur sorumluluğu esasının benimsendiğini ifade etmek mümkündür⁴⁶⁰. Bu anlamda Devlet veya ilgili oda, sicil müdürüne rücu edebilmesi için TBK. m. 49 uyarınca öngörölen haksız fiil şartlarının mevcut olması gerekmektedir⁴⁶¹. Bu hususta kusurun varlığının ispatı Devlet veya ilgili odaya aittir.

Ayrıca sicil müdürünün icra etmiş olduğu görevlerden dolayı ceza hukuku anlamında sorumluluğu da mevcuttur. Buna göre sicil müdürü, göreviyle ilgili işlemiş olduğu suçlardan dolayı, kamu görevlisi⁴⁶² statüsünde olup, kamu görevlilerinin işlediğı suçlara yönelik uygulanan yaptırımlar, sicil müdürüne de uygulanacaktır (TTK. m. 25/II).

3.1.2. Ticaret Sicilinin Tutulmasından Kaynaklanan Sorumluluk Halleri

Ticaret sicilinin tutulmasıyla ilgili sicil müdürünün hukukî ve cezai olmak üzere iki tür sorumluluğu mevcuttur. Sicil müdürünün cezai sorumluluğu hususunda bir takım değişiklikler haricinde 6762 sayılı eTTK.' da ki hükümler aynen muhafaza edilmiş olup; sicil müdürü, görevleri ile ilgili işlemiş oldukları suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılması, sicil müdürünün cezai sorumluluğudur. Bununla birlikte Devlet ve ilgili oda üçüncü kişilerin sicil tutulmasından kaynaklı zararlarından dolayı tazmin ettiğı zararlar bakımından, kusuru bulunan sicil müdürüne rücu etmesi ise, sicil müdürünün hukukî sorumluluğu gündeme gelmektedir.

3.1.3. Sicil Müdürünün Hukukî Sorumluluğu

Sicil müdürü, ticaret sicilinin tutulması görevini ifa ederken sebep oldukları zararlardan dolayı sorumlu tutulmaları son derece doğaldır. Sicil müdürünün bu sorumluluğu, yapma şeklindeki bir fiilinden meydana gelebileceğı gibi, yapmama şeklinde bir davranışından da kaynaklanabilir⁴⁶³. Örnek olarak, sicil kayıtlarının eksik ya da yanlış tutulması, sicil suretinin veya tasdiknamenin yanlış verilmesi, tescil talebinin haklı olmasına rağmen reddedilmesi, sicile geç kayıt yapılması, yapılan tescil başvuruları arasında usulsüzlük yapma ile inceleme

⁴⁶⁰ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 380; Ayhan/Çağlar, s. 275; Bozkurt, İşletme, s. 262.

⁴⁶¹ Özkorkut, s. 25-26; Develi, s. 160.

⁴⁶² Öğretide kamu görevlisi tanımı hakkında bazı ölçütler esas alınarak dar anlamda ve geniş anlamda olmak üzere farklı tanımlamalarda bulunulmuştur. Buna göre geniş anlamda kamu görevlisi, hukukî durumları ve yaptıkları görevin niteliğine bakılmaksızın, kamu kesiminde ve Devletin bütün organlarında görev yapan herkesi ifade etmektedir. Dar anlamda kamu görevlisi ise Devletin siyasal yapısını oluşturan organlardaki görevlilerle, özel hukuk hükümlerin tabi olarak çalışanlar dışında kalan kamu görevlilerini ifade eder. Günay, s. 580; Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. Karşı, Mehmet Rauf, İdare Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı: Anayasa' nın 128. Maddesi Çerçevesinde Bir İnceleme, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2016, s. 3-20.

⁴⁶³ Bilge, Sicil, s. 254; Akdağ Güney, Sicil, s. 100; Demirel, s. 301.

görevinin dikkatsiz ve özensiz olarak yapılması sicil müdürünün sorumluluğuna yol açabilecek davranışlardır⁴⁶⁴. Bununla birlikte TTK. ile birlikte sicilin elektronik ortamda tutulması bakımından sicil kayıtlarının sisteme yanlış olarak kaydedilmesi veya eksik kaydedilmesi sonucunda zararın meydana gelmesi de muhtemel olduğundan sicil müdürünün bu hususlarda da sorumluluğu doğabilecektir⁴⁶⁵.

Ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan sorumluluk konusunda TTK.' da 6762 sayılı eTTK.' ya göre önemli değişiklikler yapılmıştır. eTTK. m. 27 uyarınca eMK. m. 917 hükmünün⁴⁶⁶ ticaret sicili hakkında da uygulanacağı öngörülmüş olup, tapu siciline benzer şekilde ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlardan Devletin sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır⁴⁶⁷. Buna göre Devlet, doğrudan asli olarak ve sorumluluğu da kusursuz sorumluluk olarak öngörülmüş olup, ancak tazmin ettiği zararı, kusurlu bir şekilde sorumluluğun doğmasına sebep olan sicil müdürüne de rücu imkânına sahiptir⁴⁶⁸.

eTTK. m. 27 hükmü, 559 sayılı KHK. ile değiştirilerek eMK. m. 917 hükmüne atıf yapan hüküm kanundan çıkarılmıştır. Buna göre sicilin tutulmasından doğan sorumluluğu düzenleyen eTTK. m. 27 hükmü, sadece ticaret sicil müdürü ve yardımcıları ile diğer personelinin, görevleriyle ilgili suçlardan devlet memuru gibi cezalandırılacağı ve bunlara karşı işlenmiş suçların devlet memurluğuna sayılacağı öngörülmüştü. Bunun dışında sicilin tutulmasından doğan hukukî sorumluluğa ilişkin herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Bu düzenleme ile Devletin sorumluluğu ortadan kaldırılmış olmakla birlikte; bu zararlardan sicil müdürünün veya ilgili odanın sorumlu olacağına dair de bir hüküm ihdas edilmemiştir⁴⁶⁹.

Bununla beraber, kanunda açıkça ifade edilmese de, öğretilde kamu kurumu meslek kuruluşu olan ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odalarının, bünyelerinde istihdam ettikleri sicil müdürlerinin eylemleriyle sebep oldukları zararlardan sorumlu olacakları ileri

⁴⁶⁴ Karayalçın, Etkiler, s. 28; Bilge, Sicil, s. 254; Özkorkut, s. 28; Demirel, s. 301.

⁴⁶⁵ Demirel, s. 301.

⁴⁶⁶ Hazine, tapu sicillerinin tutulmasından mütevellit bütün zararlardan mesuldür. Hazine, bu zararlar kendi kusurundan mütevellit memurlara aledderecat rücu hakkını haizdir (eMK. m.917).

⁴⁶⁷ Bilge, Sicil, s. 249; Demirel, s. 65; Özkorkut, s. 24; Okutan, s. 12.

⁴⁶⁸ Karayalçın, Etkiler, s. 27; Akdağ Güney, Sicil, s. 100. Ayrıca mülga TST. m. 7 uyarınca sicilin tutulmasından kaynaklanan zararlar için kusurlu sicil müdürü ve yardımcılarının görevlerinden ötürü sorumlu tutulabilecekleri tazminata karşılık olmak üzere belirli bir miktar teminat göstermeleri zorunlu tutulmuştu.

⁴⁶⁹ 559 sayılı KHK. ile yapılan bu değişiklik öğretilde oldukça eleştirilmiş, sicil tutulmasından kaynaklanan zararlar bakımından meydana gelen bu belirsizliğin sicile itimad unsurunu ve sicilin resmi niteliğini ve üçüncü kişilerin menfaatini tehlikeye düşürdüğü ifade edilmiştir. Bu konuda ki tartışmalar için bkz. Özkorkut, s. 32-35. Ayrıca bkz. Bilge, Sicil, s. 249; Okutan, s. 12.

sürülmüştü⁴⁷⁰. Bu eleştiriye binaen öğretide bazı yazarlar tarafından ortaya çıkan zararlardan dolayı sorumluluğun tekrar Devlete ait olması gerektiği öne sürülmüştür⁴⁷¹.

6102 sayılı TTK.’nın düzenlenmesi sırasında bu hususlar gözden geçirilmiş ve sicil müdürünün sorumluluğu konusunda mevzuatta yeni hükümler ihdas edilmiştir. Buna göre sicilin tutulmasından kaynaklanan sorumluluk konusu, 6762 sayılı eTTK.’ya göre daha açık hükümler ihtiva etmektedir.

TTK. m. 25/II’ye göre: “Ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumludur. Devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücu eder⁴⁷². Ticaret sicili müdürü ve yardımcıları ile diğer personeli, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılır ve bunlara karşı işlenmiş suçlar kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılır.” Bu anlamda sicilin tutulmasından kaynaklı zararlardan sicil müdürü doğrudan sorumlu tutulmamış olup; söz konusu zararlardan birinci dereceden, müteselsil ve kusursuz olarak, Devlet ve ilgili oda sorumlu tutulmuştur⁴⁷³. Buna göre sicil kayıtlarının hukuka aykırılık teşkil etmesi, yani sicil kayıtlarının gereği gibi tutulmaması ile zarar arasında illiyet bağının bulunması yeterli olup, burada sicil görevlisinin kusurlu bir şekilde hareket etmesi aranmayacaktır⁴⁷⁴. Ayrıca kusur şartı aranmamakla birlikte, sicilin tutulmasından kaynaklı olarak zarar gören kişinin sicil görevlisinin kusurunu ispat etmesi de gerekmemektedir.

⁴⁷⁰ Özkorkut, s. 35-36; Bilge, Sicil, s. 254 vd.; Demirel, s. 66.

⁴⁷¹ Bilge, Sicil, s. 46.

⁴⁷² Burada kullanılan “rücu eder” ibaresi, Tasarımın TBMM’de görüşülmesi sürecinde “başvurur” kelimesinin yerine madde metnine eklenmiştir. Kaya, Arslan, Gerekçeli – Karşılaştırmalı – Notlu Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, Beta Yayınları, İstanbul 2016, s. 121.

⁴⁷³ Ayhan/Çağlar, s. 275; Akdağ Güney, s. 100; Özkorkut, s. 28; Demirel, s. 302. Tapu sicilinin tutulmasından doğan zarardan devletin sorumluluğu, niteliği itibarıyla bir sebep sorumluluğu olduğundan, sorumluluğun doğması için sicil görevlisinin kusurlu olması şart değildir. Görevli kusurlu olmasa bile Devlet, doğan zarardan sorumludur. Eren, Fikret/Başpınar, Veysel, Toprak Hukuku, Savaş Yayınevi, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara 2017, s. 256

⁴⁷⁴ “4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1007. maddesi gereğince, tapu sicilinin yanlış tutulması nedeniyle zarara uğrayan kişinin bütün zararlarından Devlet sorumludur. Bu sorumluluğa ilişkin olarak kusursuz sorumluluk/tehlike sorumluluğuna ilişkin kurallar uygulanacak olup, Devlet tapu sicilinin tutulmasından ileri gelecek bütün zararlardan asli olarak sorumludur. Bu sorumluluktan söz edebilmek için, tapu sicilinin tutulmasında görevli memurun hukuka aykırı bir işleminin ve bununla zarara neden olan sonuç arasında illiyet bağının varlığı gerekmektedir birlikte, eylemin kusura dayanıp dayanmamasının bir önemi bulunmamakta, kusur yalnızca Devletin görevli memura rücu etmesi yönünden önem taşımaktadır. Bu madde ile düzenlenen Devletin kusursuz sorumluluğu, bir tehlike sorumluluğu niteliğinde olduğundan, tapu müdür ya da memurunun kusuru olsun olmasın, tapu sicilinin tutulmasında kişilerin malvarlığı çıkarlarını koruyan hukuk kurallarına aykırı davranılmış olması yeterlidir. Tapu sicilinin tutulmasında kişi çıkarlarının korunması bakımından uyulması gereken kurallar tapu mevzuatı ile sınırlı olmayıp, bu mevzuat dışındaki hukuk kurallarına ve hukukun genel ilkelerine de uyulması gerekmektedir. Tapu müdür ya da memurlarının ihlal ettikleri hukuk kuralları ister genel olsun ister salt sicilin tutulmasıyla ilgili olsun her iki halde de ortaya çıkan sonuç tapu sicilinin hukuka aykırı tutulmuş olmasıdır”. Yarg. 20. HD., T. 13.12.2016, E. 2016/6697, K. 2016/12109 sayılı kararı. www.legalbank.net. (E. T. 22.04.2019).

Sicilin tutulması sebebiyle ortaya bir zarar çıkması halinde, Devlet veya ilgili oda bu zararı tazmin edecektir⁴⁷⁵. Bu durumda Devlet veya ilgili oda zararı tazmin ettikten sonra, zararın ortaya çıkmasına sebebiyet veren sicil müdürüne rücu edebilecektir. TTK. m. 25/II hükmü ile esasen 6762 sayılı eTTK.'nın 559 sayılı KHK. ile değişikliğinden önceki düzenlemeye benzer düzenlendiğini ifade etmemiz mümkündür⁴⁷⁶. Bununla beraber Kanun koyucu bu düzenlemede, Devletin sorumluluğunu tekrar hüküm altına almakla kalmamış, aynı zamanda Devlet ile birlikte müteselsil olarak sicil görevlileri atamaya yetkili odayı da ortaya çıkan zararlardan dolayı sorumlu tutmuştur⁴⁷⁷.

Ticaret sicili müdürü ve diğer sicil görevlilerinin, zarar gören ilgililere karşı ortaya çıkan zararlardan dolayı doğrudan bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak TTK. m. 25/II uyarınca sicilin tutulmasından dolayı zarara sebebiyet veren sicil müdürünün, bu zarara kusuruyla sebep olması halinde, bunlara karşı rücu edilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Bu anlamda 6762 sayılı eTTK.'da öğretinin yorumuna bırakılan bu husus açıklığa kavuşmuştur⁴⁷⁸. Bu açıdan sicil müdürünün sorumluluğu, bir kusur sorumluluğudur. Dolayısıyla sicil müdürünün sorumluluğundan bahsedebilmek için kusur, zarar, uygun illiyet bağı ve hukuka aykırı fiil unsurlarının bulunması gerekmektedir⁴⁷⁹. Bu anlamda tescil işlemini yerine getiren sicil müdürü, gerekli dikkat ve özeni göstermesine rağmen üçüncü kişilerin zarar görmesi mümkündür. Bu itibarla Devlet ve ilgili oda, üçüncü kişilere karşı kusursuz sorumlu olduğundan söz konusu zararı tazmin edecek⁴⁸⁰; ancak sicil müdürünün kusurundan bahsedilemeyeceği için rücu hakkı kalmayacaktır.

⁴⁷⁵ Mahkeme gözetiminde tutulan gemi sicilinden kaynaklanan zararlardan da Devlet kusursuz olarak sorumludur (TTK. m. 954/3).

⁴⁷⁶ Arkan, s. 263.

⁴⁷⁷ Özdamar, Sicil, s. 55; Demirel, s. 302.

⁴⁷⁸ 6762 sayılı eTTK.'da söz konusu sorumluluğun Devlete ait olduğu kuralı 559 sayılı KHK. ile değiştirilmiş ve sorumluluk süjesine ilişkin bir boşluk meydana gelmiştir. Ancak sicil memurunu atayan ve çalıştıran sanayi ve ticaret odasının sorumlu olması söz konusu olmuştur. Aynı şekilde öğretilerde söz konusu sorumluluğun ilgili sicil memurunun yanı sıra, memuru çalıştıran ilgili odaya da ait olduğu savunulmaktaydı. Özdamar, Sicil, s. 54.

⁴⁷⁹ Akdağ Güney, Sicil, s. 100.

⁴⁸⁰ "Kusursuz sorumlulukta ise, bir olayda idarenin veya ajanının kusuru bulunmasa bile, bazı kayıt ve şartlar altında, idare verdiği zarardan sorumlu tutulmaktadır. Bu iki sorumluluk türünün yanı sıra, geniş anlamda kişisel kusur olmakla birlikte, aslında hizmet kusuru niteliği taşıyan, ancak hizmet kusurunun anonimliğinden çıkarak, idare ajanının hizmet içinde veya hizmet dolayısıyla, kendisine verilen ödev, yetki ve araçlardan yararlanarak işlediği, kendisine atıf ve izafe edilebilecek nitelikteki hukuka aykırı davranışları olarak tanımlanabilecek görev kusurunun mevcudiyeti halinde de, idarenin sorumluluğu söz konusu olacaktır. Bu anlamda görev kusuru, idarenin ajanının hizmet ve görevden ayrılamayan kişisel kusurudur. Nitekim, Anayasanın 129. maddesinin beşinci fıkrasında; memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılacağı kurala bağlanmıştır." dn., İDDK., T. 15.03.2012, E. 2010/2740, K. 2012/194 sayılı kararı. www.legalbank.net (E. T. 26.04.2019).

Ticaret sicili müdürü, sicil görevini ifa ederken kusuruyla vermiş olduğu zararlardan dolayı üçüncü kişilere karşı herhangi bir sorumluluğu bulunmasa da, ortaya çıkan zararı tazmin eden Devlet ve ilgili odaya karşı sorumluluğu bulunmaktadır. Ancak sicil müdürü, sicil görevi kapsamında bulunmayan veya doğrudan ilgisi bulunmayan, görev ve yetkilerini aşan fiilleriyle verdiği zararlardan dolayı üçüncü kişilere karşı doğrudan sorumluluğu olduğunu ifade etmek mümkündür⁴⁸¹.

Ayrıca sicil müdürlerinin yaptığı işlemlerden dolayı kusursuz olarak sorumlu olan ilgili oda; ticaret hayatının olası ağır riskler taşıması sebebiyle Yönetmelikte sicil görevlilerine mesleki sorumluluk sigortası yaptırılabilmesi öngörülmüştür. Buna göre tescil⁴⁸² işlemlerinden doğabilecek zararların karşılanması amacıyla ilgili oda tarafından, sicil müdürü, müdür yardımcıları ve tescil işlemlerinde görevli müdürlük personeline mesleki sorumluluk sigortası yaptırılabilir (TSY. m. 11/V). Hükümde görüldüğü üzere burada mesleki sigorta yaptırmak zorunlu olmayıp ilgili odanın takdirine bırakılmıştır⁴⁸³.

3.1.3.1. Devlet ve İlgili Odaya Karşı Sorumluluk

Ticaret sicilinin yanlış veya yolsuz tutulmasından dolayı üçüncü kişilerin bir zarara uğraması halinde, zararın ortaya çıkmasında kusuru bulunan sicil müdürünün, söz konusu zararı tazmin eden Devlet ve ilgili odaya karşı sorumluluğu bulunmaktadır⁴⁸⁴. Nitekim ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlar bakımından, Devlet ve ilgili odanın kusursuz sorumluluğu bulunup, sicil müdürünün kusurlu olması, Devlet ve ilgili odanın sorumluluklarının gündeme gelmesinde herhangi bir öneme sahip değildir. Buna göre sicilin yanlış veya yolsuz olarak tutulmasında zarara uğrayan üçüncü kişiler, zararın doğmasında kusurlu bulunan sicil müdürünün sorumluluğuna başvurmadan, doğrudan Devlet ve ilgili oda aleyhine dava açabilecektir⁴⁸⁵. Ancak zararın doğmasında kusuru bulunan sicil müdürüne rücu imkânı mevcuttur.

⁴⁸¹ Demirel, s. 303.

⁴⁸² Burada kullanılan tescil ifadesi aynı zamanda tadil ve terkin işlemlerini de kapsamaktadır.

⁴⁸³ 559 sayılı değişiklikten önceki eTTK. döneminde sicilin tutulmasından kaynaklanan zararlar için, kusuru bulunan memurların sorumlu tutulabilecekleri tazminata karşılık, bir miktar teminat göstermeleri zorunlu tutulmuştu.

⁴⁸⁴ Bilge, Sicil, s. 256; Develi, s. 177.

⁴⁸⁵ Bilge, Sicil, s. 256.

3.1.3.2. Devlet ve İlgili Odanın Rücu Hakkı

3.1.3.2.1. Genel Olarak

Ticaret sicili müdürünün, sicilin tutulmasından doğan zararları tazmin eden Devlet ve ilgili odaya karşı sorumlu olabilmeleri, TBK. m. 49 uyarınca haksız fiil şartlarının tümünün bir arada gerçekleşmesine bağlıdır. Bu anlamda Devletin rücu hakkı kapsamında sicil müdürüne yönelebilmesi, hukuka aykırı fiil, zarar, hukuka aykırı fiil ile zarar arasında uygun illiyet bağı ve sicil işlemlerinin yapılması sırasında kusurun bulunmasına bağlıdır⁴⁸⁶. Nitekim sicil müdürünün sorumluluğu, Devlet ve ilgili odanın sorumluluğu şeklinde objektif nitelikte sorumluluk olmayıp, ortaya çıkan zarardan sorumlu tutulabilmesi için mutlaka kusurlu bir şekilde hareket etmesine bağlıdır. Bu hususta Devlet ve ilgili oda, sicil müdürünün kusurunun bulunduğunu ispat külfeti altındadır⁴⁸⁷.

Devlet ve ilgili odanın sicil müdürüne rücu edebilmesi için gereken şartlardan⁴⁸⁸ ilki hukuka aykırı bir sicil işlemi yapılmış olmalıdır⁴⁸⁹. Diğer bir ifadeyle, sicil müdürü, sicil işlemi yaparken bu hususta kişilerin menfaatlerini korumak amacıyla konmuş kuralları⁴⁹⁰ ihlal etmiş olmalıdır. Aksi halde sicil işlemi usulüne uygun bir şekilde gerçekleştirilmesine rağmen yine de zarar meydana gelmişse, artık sicil müdürünün sorumluluğundan bahsedilmeyecektir.

Sicil müdürü sadece kastından değil; hafif ihmalden de sorumludur⁴⁹¹. Bu anlamda kasten veya ihmâl sonucu yapılması gereken bir kayıt gereği gibi veya hiç yapılmamış olması halinde, hukuka aykırı bir sicil işleminin varlığından bahsetmek mümkündür⁴⁹². Örnek olarak, geçerli bir sebebin bulunmadığı veya tescil talebi olmadan tescil yapılması⁴⁹³, ilgili olmayan bir kişinin talebi üzerine sicilde terkin yapılması, gerekli tebligatların yapılmaması ve yanlış suret verilmesi usulüne uygun işlemler olmayıp, hukuka aykırılık teşkil eden fiil olarak kabul edilebilir⁴⁹⁴. Bununla birlikte sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisini yerine getirmediği

⁴⁸⁶ Özkorkut, s. 25-26; Bilge, Sicil, s. 256.

⁴⁸⁷ Bilge, Sicil, s. 257; Develi, s. 178; Özkorkut, s. 25.

⁴⁸⁸ Sicil müdürüne rücu edilebilmesi gereken şartlardan bahsederken, kusur dışındaki sebepler aynı zamanda Devlet ve ilgili odanın sorumluluğunun doğması için de bulunması gereken şartlardır.

⁴⁸⁹ Ayan, s. 227; Sirmen, Sorumluluk, s. 61.

⁴⁹⁰ Bu kurallar sadece ticaret sicili için öngörülen mevzuat kuralları değil; aynı zamanda hukukun genel prensipleri ve TTK.'nın genel hükümleri ile ticaret siciline yönelik ihdas edilen hükümlerin ihlal edilmesi de aynı sonucu doğurur. Tapu sicili için aynı yönde bkz. Akipek, Jale G., Türk Eşya Hukuku: (Aynı Haklar) 1. Kısım, Zilyetlik ve Tapu Sicili, Hiperlink Yayınları, Ankara 1972, s. 340.

⁴⁹¹ Bilge, Sicil, s. 256-257.

⁴⁹² Oğuzman/Seliçi/Oktay – Özdemir, s. 131; Ayan, s. 227-228.

⁴⁹³ İstisna olarak re'sen yapılması gereken tescil işlemleri bu konu bakımından hariç tutulmuş olup; bu işlemler hukuka uygun işlemlerdir.

⁴⁹⁴ Akipek, s. 341; Ayan, s. 228.

durumlarda, yolsuz bir tescile sebebiyet vermesi durumunda da hukuka aykırı bir fiilin varlığının kabulü gerekir⁴⁹⁵.

Rücu hakkına ilişkin gerçekleşmesi gereken ikinci şart ise, ilgililerin maddi bir zarara uğramış olmasıdır⁴⁹⁶. Fiilen herhangi bir zarar meydana gelmemişse sorumluluğun da doğması mümkün değildir⁴⁹⁷. Bu maddi zarar, malvarlığında meydana gelen bir eksilme olabileceği gibi; malvarlığında meydana gelebilecek bir atmanın engellenmesi şeklinde de olabilir⁴⁹⁸.

Sicil müdürünün sorumluluğuna yol açabilecek rücu hakkına ilişkin gerçekleşmesi gereken üçüncü şart, hukuka aykırı bir tescil işlemi ile zarar arasında uygun illiyet bağının⁴⁹⁹ bulunmasıdır⁵⁰⁰. Buna göre üçüncü kişilerin uğramış oldukları zarar, tescil işleminin gereği gibi yapılmamasından kaynaklanmalıdır.

Son olarak sicil müdürünün Devlet ve ilgili odaya karşı sorumlu olabilmesi için aranan temel şart, zarara sebebiyet veren davranışta kusurlu olmasıdır⁵⁰¹. Her ne kadar sicil tutulması sebebiyle ortaya çıkan zararlardan Devlet ve ilgili oda, sicil müdürünün herhangi bir kusurlu hareketi bulunmasa bile sorumlu tutulabilirken, fiiliyle zarara sebep olan sicil müdürüne rücu edilebilmesi için, müdürün kusurunun bulunması şarttır. Bu anlamda sicil müdürünün Devlet ve ilgili odaya karşı sorumluluğu bir kusur sorumluluğu olup, söz konusu rücu davası ancak adli yargıda açılabilir ve TBK. m. 49' hükmü uyarınca haksız fiillere ilişkin genel hükümlere tabidir⁵⁰². Burada esasen objektif nitelikte bir sorumluluk kabul edilmemiştir.

Sicil müdürünün kusuru, kast veya ihmal niteliğinde olmasın da herhangi bir fark bulunmamakla birlikte, bunun varlığını ispat külfeti Devlet ve ilgili odaya aittir⁵⁰³. Ayrıca zararın ortaya çıkmasında birden fazla sicil müdürünün müşterek kusurlarıyla sebebiyet vermişlerse, bunların tamamı Devlet ve ilgili odaya karşı müteselsilen sorumlu olacaklardır⁵⁰⁴.

⁴⁹⁵ Eren/Başpınar, s. 254.

⁴⁹⁶ Özkorkut, s. 23; Sirmen, Sorumluluk, s. 86.

⁴⁹⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay – Özdemir, s. 129; Sirmen, s. 132; Eren/Başpınar, s. 252-253.

⁴⁹⁸ Özkorkut, s. 23; Sirmen, s. 132; Oğuzman/Seliçi/Oktay – Özdemir, s. 131

⁴⁹⁹ Somut olaysa gerçekleşen türden bir sonucu, olayların normal akışına ve hayat tecrübelerine göre, mahiyeti ve ana temayülü itibarıyla meydana getirmeğe genel olarak elverişli olan veya bu türden bir sonucun gerçekleşme ihtimalini objektif olarak arttırmış bulunan zorunlu şartla söz konusu sonuç arasındaki bağı uygun illiyet bağı adı verilir. Eren, Fikret, Sorumluluk Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi, Sevinç Matbaası, Ankara 1975, s. 52.

⁵⁰⁰ Akipek, s. 344; Oğuzman/Seliçi/Oktay – Özdemir, s. ; Ayan, s. 231; Eren/Başpınar, s. 256; Sirmen, s. 132; Sirmen, Sorumluluk, s. 92.

⁵⁰¹ Bilge, Sicil, s. 256; Sirmen, Sorumluluk, s. 101.

⁵⁰² Bilge, Sicil, s. 256; Demirel, s. 256; Özkorkut, s. 26.

⁵⁰³ Özkorkut, s. 26.

⁵⁰⁴ Özkorkut, s. 26.

Üçüncü kişiler sicilin tutulmasından doğan zararlar nedeniyle sadece odaya karşı dava açmaları halinde, oda davanın ihbarını yazılı olarak Ticaret Bakanlığına bildirmelidir (TSY. m. 11/II). Nitekim Devlet ve ilgili oda ortaya çıkan zararlardan müteselsilen sorumlu olup; açılan dava hakkında savunma yapılabilmesi için Devletin de haberdar edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde davanın ihbarı yapılmadığı sonucunda eksik savunma yapan ilgili oda ortaya çıkan zararlardan tek başına sorumluluğu gündeme gelebilir.

Bununla birlikte sicilin tutulmasından kaynaklı olarak zarar gören üçüncü kişilerin dava açması halinde, HMK. m. 61 hükmü uyarınca, açılan davalar ile ilgili, kusuru ile zarara sebebiyet veren sicil müdürüne de ihbar edilmesi gerekir⁵⁰⁵. Nitekim sicil müdürü, davanın zamanında ihbar edilmediği için, davaya geç katıldığını veya yanında katıldığı tarafın iddia ve savunma imkânlarını kullanmasını engellediğini ya da kendisince bilinmeyen iddia ve savunma imkânlarının, tarafın ağır kusuru sebebiyle kullanılmadığını belirterek, yanında katıldığı tarafın yargılamayı hatalı yürüttüğünü ileri sürebilir (HMK. m. 69/I). Buna göre sicil müdürü bu iddiaları ispat ettiği ölçüde sorumluluktan kurtulabilir⁵⁰⁶. Nitekim Devlet ve ilgili odanın davada kendilerini yeteri düzeyde savunamamaları neticesinde ortaya çıkan sonuca sicil müdürünün katlanmasının beklenmesi uygun bir düşünce değildir⁵⁰⁷.

Devlet ve ilgili oda haksız fiil şartlarının tümünün gerçekleşmesi sonucu kusurlu bulunan sicil müdürüne rücu hakkını kullanabilmesi ancak adli yargıda açacağı tazminat davası ile mümkündür⁵⁰⁸. Diğer bir ifade ile Devlet ve ilgili oda, sicil müdürünün kusurlu davranışı sonucunda ödediği tazminatı, müdürün aylığından re'sen kesmek suretiyle tahsil edemez. Nitekim Devletin bu işlemi gerçekleştirebilmesi için kanunda açıkça yetkilendirilmiş olması gerekmektedir⁵⁰⁹. Dolayısıyla ne TTK. ne de TSY. hükümlerinde böyle bir düzenleme olmadığından, Devlet ve ilgili oda, sicil müdürünün maaşından ödediği tazminata karşılık

⁵⁰⁵ Taraflardan biri davayı kaybettiği takdirde, üçüncü kişiye veya üçüncü kişinin kendisine rücu edeceğini düşünüyorsa, tahkikat sonuçlanıncaya kadar davayı üçüncü kişiye ihbar edebilir (HMK. m. 61/I).

⁵⁰⁶ Fer'i müdahalenin söz konusu olabilmesi için, iki kişi arasında bir davanın mevcut ve görülmekte olması, fer'i müdahilin lehine müdahale etmek istediği tarafın davayı kazanmakta hukukî yararı bulunmalıdır. Pekcanitez, Hakan/Taş Korkmaz, Hülya, Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, C. I, 15. Bası, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2017, s. 724; Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema, Hanağası, Emel, Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2018, s. 497.

⁵⁰⁷ Develi, s. 179.

⁵⁰⁸ Yönetimin memurdan elde edemediği tazminat istekleri için, adliye mahkemesine başvurusu ve memura karşı tazminat davası açması gerekir. Adliye mahkemeleri de bu hallerde haksız fiil esaslarını uygulamaktadır. Gözübüyük, Şeref, Yönetim Hukuku, Turhankitabevi Yayınları, Güncelleştirilmiş 31. Bası, Ankara 2012, s. 240; Akipek, s. 345.

⁵⁰⁹ Gözübüyük, s. 241.

re'sen kesinti yapamaz. Bu anlamda Devlet ve ilgili oda ödemiş olduğu tazminatı ancak borçlar hukuku genel hükümlerine göre TBK. m. 49 uyarınca tazminat davası açarak rücu edebilir.

3.1.3.2.2. Rücu Hakkının Niteliği ve Kapsamı

Devlet ve ilgili odanın ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararı tazmin etmesi ile zarar gören üçüncü kişiler tatmin edilir. Nitekim Devlet ve ilgili odanın sorumluluğu doğrudan kanundan doğan kusursuz bir sorumluluktur⁵¹⁰. Bu bakımdan zarar gören kişiler, uğramış oldukları zararları doğrudan doğruya Devlet ve ilgili odaya tazmin ettirme hakları bulunmaktadır. Buna binaen devlet ve ilgili oda, ödemiş olduğu tazminat için kusuru bulunan sicil müdürüne, kusuru oranında rücu ederek ödemiş olduğu tazminatı tahsil eder. Sicil müdürünün tazminat yükümlülüğünün kaynağı, yani rücu ilişkisine sebep olan husus kusur sorumluluğudur. Diğer bir ifade ile devlet ve ilgili odanın sicil müdürüne rücu edebilmesi için ticaret sicilinin kusurlu bir şekilde tutulması gerekmektedir⁵¹¹. Buna göre sicilde meydana gelen yolsuzlukta, sicil müdürüne atfedilecek herhangi bir kusur yoksa, artık sicil müdürüne karşı rücu hakkı yoktur.

Sicil müdürü aleyhine açılan rücu davasının kapsamına nelerin dâhil olduğu önem arz etmektedir. Bu anlamda Devlet ve ilgili odanın ödedikleri tazminat sonucunda kullanacakları rücu hakkının kapsamına öncelikle zarar gören kişilere ödenen tazminat bedeli girer⁵¹². Bununla birlikte zarar gören üçüncü kişilerin açmış oldukları davalardaki yargılama giderleri de rücu hakkı kapsamındadır⁵¹³.

Ayrıca tazminat miktarına işleyecek olan faiz de sicil müdürünün kusurlu olması halinde talep edilebilecek kalemler arasında yer alır. Buna göre faizin başlangıç tarihinin tespiti önem arz etmektedir. Haksız fiilden doğan davalarda faiz, zararın ortaya çıktığı andan itibaren başlar. Bu sebeple Devlet ve ilgili odanın da rücu davasında talep edeceği faiz, zarara uğramış oldukları, yani sicilin yanlış tutulmasından doğan zararı tazmin ettiği andan itibaren işlemeye başlayacaktır⁵¹⁴.

Ticaret sicili müdürünün, sicilin tutulmasından doğan zarara kusuru ile neden olduğunu ispat yükü ise Devlet ve ilgili odaya aittir. Dolayısıyla sicil müdürünün kusurlu bir şekilde

⁵¹⁰ Akipek, s. 344.

⁵¹¹ Tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlar bakımından Devletin tapu görevlisine karşı rücu hakkı hakkında benzer açıklamalar için bkz. Görgeç, Başak, Devletin Tapu Sicilinin Tutulmasından Doğan Sorumluluğu, Rücu Hakkı ve Tabi Olduğu Zamanaşımı, MÜHFDHAD., 22(3), Aralık 2016, s. 1212.

⁵¹² Görgeç, s. 1213; Sirmen, Sorumluluk, s. 107.

⁵¹³ Özbey, s. 66.

⁵¹⁴ Pekmez, s. 189; Görgeç, s. 121; Ertaş, s. 49.

hareket ettiğini Devlet ve ilgili oda ispat edemez veya müdür, kusur iddiasını çürütebilir ise artık açılan rücu davasının mahkeme tarafından reddedilmesi gerekir.⁵¹⁵

3.1.4. Sicil Müdürünün Kişisel Husumet Sebebiyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu

Sicil müdürünün, sicil gerektiği gibi tutulmamasından doğan zararlara kusurlarıyla sebep olmalarına rağmen, zarar gören üçüncü kişilere karşı doğrudan bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu anlamda üçüncü kişiler sicil müdürünün kusurunu iddia ederek sicil müdürüne doğrudan dava açamazlar. Nitekim sicil müdürünün görev nedeniyle kusurlu hareket etmesi, sadece Devlet ve ilgili odanın kendisine rücu etmesi halinde önem arz etmektedir⁵¹⁶.

Ancak sicil müdürü görevini yerine getirirken işlemiş olduğu kusur, görevsel kusur olmayıp, görevinde bağımsız ve özel bir suç teşkil ediyorsa kişisel kusuru dolayısıyla zarar gören üçüncü kişilere karşı sorumlu tutulabilecektir⁵¹⁷. Kamu görevlisinin görevden bağımsız olan veya doğrudan olmasa da dolaylı yoldan ilişkisi bulunan kusura “kişisel kusur” adı verilir. Kişisel kusur, adliye mahkemelerinde özel hukuk kurallarına göre, kamu görevlisinin sorumluluğunu gerektirir⁵¹⁸. Buna göre, sicil müdürünün sicil tutulmasıyla ilgili olmayan ya da dolaylı olarak ilişkisi bulunan kusuruna “kişisel kusur” diye ifade edilecek ve müdürün zarar gören üçüncü kişilere karşı doğrudan sorumlu tutulabilmesi imkânı doğacaktır⁵¹⁹.

Sicil müdürünün kasten yetkisini kötüye kullanması veya kanunların açıkça ve kesin olarak belirtilen yetkilerini aşması halinde, bu kişilerin doğrudan sorumlulukları gündeme gelecektir. Örnek olarak, sicil müdürünün sahte belge düzenleyerek yolsuz tescile sebebiyet vermesi halinde görevinden bağımsız kişisel kusuru işlemiş sayılacak ve zarar gören üçüncü kişilere karşı sorumlu tutulabilecektir. Buna göre üçüncü kişiler genel hükümlere göre sicil müdürlerine karşı hak sahibi olacaklardır⁵²⁰. Dolayısıyla zarar gören üçüncü kişiler, Devlet ve

⁵¹⁵ Eren/Başpınar, s. 255; Pekmez, s. 183; Görgeç, s. 1212.

⁵¹⁶ Bu konuda ilgili bölüm için bkz. 3.2.2.1.1.1.

⁵¹⁷ Bilge, Sicil, s. 258; Demirel, s. 309.

⁵¹⁸ Bilge, Sicil, s. 257.

⁵¹⁹ Bilge, Sicil, s. 258. Tapu sicilinin tutulmasından sorumlu tapu görevlilerinin kişisel kusurları nedeniyle sorumlu tutulup tutulmayacakları öğretide tartışma konusu olmuştur. Bir görüşe göre zarar gören kişiler, AY. m. 129 ve DMK. m. 13 karşısında doğrudan doğruya kusurlu görevliye karşı dava açamayacaktır. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 135; Sirmen, s. 135; Diğer bir görüş ise zarar gören kişinin, tapu sicil görevlisinin kusuru nedeniyle doğrudan tapu sicil görevlisine karşı haksız fiile ilişkin genel hükümlere dayanarak dava açabileceği ifade edilmiştir. Ayan, s. 234.

⁵²⁰ Bilge, Sicil, s. 258; Sicil görevlisi kasten yetkisini kötüye kullanmış veya mevzuatta kesin olarak belirlenen yetkilerini aşmışsa, örnek olarak sahte bir belge düzenleyerek sicil tutulmasını sağlamışsa, bu takdirde görevsel bir kusur yanında, kişisel bir kusur işlemiş sayılır ve tıpkı kusuru ile zararın doğmasına sebebiyet vermiş olan herhangi bir üçüncü kişi gibi, genel hükümlere göre doğrudan sorumlu tutulabilir. Sirmen, Sorumluluk, s. 33.

ilgili odaya müracaat ederek zararların tazminini isteyebileceği gibi, genel hükümlere dayanarak sicil müdürüne de başvurma imkânına sahiptir⁵²¹.

Ayrıca sicil müdürünün kişisel kusuru sebebiyle sorumluluğuna yol açan fiili aynı zamanda ceza hukuku anlamında bir suç teşkil ediyorsa, müdürün cezai sorumluluğu da gündeme gelecektir. Buna göre sicil müdürünün bu fiili de kişisel kusurunu oluşturacaktır. Ancak bu konuda ifade edilmesi gereken önemli bir husus da, sicil müdürünün fiili, üçüncü kişileri sicilin tutulması dolayısıyla zarara uğratmamasına rağmen, fiilin konusu suç teşkil edebilir. Örnek olarak sicil müdürünün hakaret etmesi sonucu üçüncü kişiler manevi zarar görmesi üzerine, görevle dolaylı olarak da ilgisi bulunmayan bu hususta sorumlu sadece sicil müdürü olacak, Devlet ve ilgili odanın sorumluluğunun gündeme gelmemesi gerekecektir⁵²².

Sicil müdürü kusurlu bir şekilde hareket ederek üçüncü kişileri zarara uğratmakla birlikte, aynı zamanda fiilin konusu suç teşkil edebilir. Dolayısıyla sicil müdürü hakkında aynı anda hem ceza davası hem de hukuk davasının açılması mümkün olmakla birlikte, aynı zamanda ceza davası sürerken Devlet ve ilgili oda aleyhine de dava açılabilir. Buna göre açılan ceza davasının hukuk davasına etkisinin bulunup bulunmadığının irdelenmesi gerekir. TBK. m. 74 uyarınca hukuk hâkimi, zarar verenin kusurunun bulunup bulunmadığına, ayırt etme gücünün olup olmadığına dair karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleri ile bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararı ile de bağlı değildir⁵²³. Nitekim sicil müdürünün fiili, ceza hukuku anlamında suç teşkil etmese bile, özel hukuk kapsamında tazminat sorumluluğunu gündeme getirebilecektir. Bu anlamda hukuk hâkimi, ceza yargılamasının sonuçlanmasını beklemeden tazminat hakkındaki hükmünü verebilecektir.

3.1.5. Sicil Müdürünün Cezai Sorumluluğu

3.1.5.1. Genel Olarak

Ticaret sicili müdürü ve sicilin tutulmasında görevli diğer kişiler, görevlerini ifa ederken vermiş oldukları zararlardan kaynaklı hukukî sorumlulukları bulunduğu gibi, aynı zamanda görevlerini yerine getirirken işledikleri suçlar sebebiyle cezai sorumlulukları da bulunmaktadır⁵²⁴. TTK., eTTK.' da olduğu gibi ticaret sicili müdürü ve sicil personeli tarafından işlenebilecek suçlara ve bunlara verilecek cezalara dair doğrudan bir ceza maddesi ihtiva etmemektedir. Ancak TTK. m. 25 hükmünün ikinci fıkrasında “*ticaret sicili müdürü ve*

⁵²¹ Demirel, s. 309.

⁵²² Aynı yönde bkz. Demirel, s. 309.

⁵²³ Oğuzman/Öz, s. 83; Tandoğan, s. 350-351.

⁵²⁴ Bilge, Sicil, s. 258; Akdağ Güney, Sicil, s. 100; Altaş, s. 86-88; Demirel, s. 311.

yardımcıları ile diğer personeli, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılır ve bunlara karşı işlenmiş suçlar kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılır.” hükmüne yer verilmiştir. Bu düzenleme ile eTTK. hükmünün “Devlet memuru” yerine “kamu görevlisi” tabirinin kullanılması dışında hüküm aynen alınmıştır⁵²⁵.

Kanun koyucu, eTTK.’ da olduğu gibi TTK.’ da da, ticaret sicilinin tutulmasına önem göstermiş ve sicil müdürlüğünde görevli sicil müdürü ile diğer sicil görevlerinin cezai sorumluluk açısından “kamu görevlisi” statüsünde değerlendirmiştir⁵²⁶. Buna göre sicil müdürü ve diğer personel, ceza hukuku anlamında kamu görevlisi olarak kabul edilmiş, 5237

⁵²⁵ Ticaret sicili memuru ve yardımcıları ile diğer personeli, görevleri ile ilgili suçlardan dolayı Devlet memuru gibi cezalandırılır ve bunlara karşı işlenmiş suçlar Devlet memurlarına karşı işlenmiş sayılır (eTTK. m. 27/II). Benzer düzenleme 559 sayılı KHK. ile de düzenleme altına alınmış, fakat Yargıtay, suç ve cezaların kanuniliği ilkesi uyarınca bu tür cezaların KHK. ile düzenlemeyeceğini ifade etmiş ve söz konusu hüküm hukuka aykırı olarak nitelendirilmiştir. Ayrıntı için bkz. “TCY’ nin 230 ve 240. maddelerinde düzenlenmiş olan görevi savsama ve görevde yetkiyi kötüye kullanma suçlarında cezalandırılabilme şartı, failin memur veya özel yasa gereği memur gibi cezalandırılan kişilerden olmasıdır. 5590 sayılı ""Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Yasası"" 81. maddesi ile, odalar ve borsalar ve birlik paralarıyla para hükmündeki evrak, senet ve sair malları aleyhine suç işleyen ve bilanço, zabıtname, rapor ve diğer her çeşit kağıt ve defter üzerinde suç mahiyetinde değişiklik yapan veya bunları kasten yok eden uzuvlara dair üyelerle, memur ve hizmetliler hakkında devlet memurları hakkındaki cezanın uygulanacağını belirtmek suretiyle belirli suçlar bakımından bu gibi görevlilerin memur gibi cezalandırılacaklarını, bunların dışında kalan suçlarda memur sayılmayacaklarını kabul etmiş olmakla birlikte, ticaret sicili memurunun hukuki durumunu ayrıca düzenleme gereği duyulmuş, bu konuda T. Ticaret Yasasının 27. maddesinde 24.6.1995 tarih, 559 sayılı Yasa Hükmünde Kararname ile değişiklik yapılarak ticaret sicili memurunun hukuki durumu, atanma usulü, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının denetim yetkisi ve sicil memurunun yükümlülükleri hakkında hükümler sevk edilmiş, söz konusu maddenin hükmünün ikinci fıkrası hükmü ile ticaret sicili memuru ve yardımcıları ile diğer personelinin, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı devlet memuru gibi cezalandırılacağı kabul edilerek sorumluluk alanı göreceli olarak genişletilmiştir. Kişinin hukuki durumuna birtakım cezai sonuçlar bağlayan bu kural bir ceza hükmüdür. Diğer taraftan, TCY’ nin 38. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, suç ve cezalardan ancak yasayla konulabilir. Her ne kadar Anayasanın 91. maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi Bakanlar Kuruluna yasa hükmünde kararname çıkartma yetkisi verebilirse de, sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasal haklar ve ödevler yasa hükmünde kararname ile düzenlenemez. Anayasanın, suç ve cezaların ancak yasa ile konulabileceğini öngören 38. maddesi de ikinci kısmın ikinci bölümünde yer aldığından yasa hükmünde kararnameyle bu hususta düzenleme yapılamaz, Suç ve cezanın ancak yasa ile korunabileceği, yasa çıkartma yetkisinin Anayasanın 6. ve 7. maddeleri uyarınca münhasıran Türkiye Büyük Millet Meclisine ait bulunduğu ve hiçbir organın Anayasadan kaynağını almayan bir yetkiyi kullanamayacağı göz önüne alındığında, Bakanlar Kurulunun yasa hükmünde kararname ile ticaret sicili memur ve yardımcıları ile diğer personelinin görevleriyle ilgili suçlardan dolayı devlet memuru gibi cezalandırılacaklarına dair ve ceza hükmü niteliğinde düzenleme yapması yasal olarak mümkün değildir”. Yarg. 4. CD., T. 23.03.2004, E. 2003/13276, K. 2005/2409 sayılı kararı. www.legalbank.net (E. T. 04.05.2019).

⁵²⁶ Altaş, s. 86. Ticaret sicili müdürlüklerinin Ticaret Bakanlığının denetim ve gözetiminde, ticaret hayatının kanunlara uygun olarak yürütülmesi amacıyla kurulup kamu hizmeti yürütüyor olmaları karşısında, kamusal faaliyet yürüttüğü düşünülür. Bu sebeple 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren suçlar bakımından ticaret sicili müdürü ve diğer personelin TCK. m. 6/1-c hükmü dolayısıyla doğrudan kamu görevlisi olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa, Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri (Memur Yargılaması), Adalet Yayınları, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara 2017, s. 448.

sayılı Türk Ceza Kanunu' nda⁵²⁷ kamu görevlisi için yer alan suçları işlemeleri halinde, bu suçlar için öngörülen cezalar ile cezalandırılmaları öngörülmüştür.

3.1.5.2. Sicil Müdürünün Ceza Sorumluluğunu Gerektiren Fiiller

Ticaret sicili müdürü görevini ifa ederken yapmış işlemiş olduğu suçlar bakımından kamu görevlisi statüsünde olup, kamu görevlilerinin cezalandırılmasına yönelik ihdas edilmiş hükümlere göre cezalandırılacaklardır⁵²⁸. Buna göre TCK. hükümlerinin kamu görevlilerine yönelik öngördüğü bazı yasak fiilleri gerçekleştiren sicil müdürlerinin de bu kapsamda cezai sorumlulukları ortaya çıkacaktır. Buna göre sicil müdürünün;

Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanması (TCK. m. 204/II),

Gerçek bir resmi belgeyi bozan, yok eden veya gizlemesi (TCK. m. 205),

Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçirmesi (TCK. m. 247),

Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar etmesi (TCK. m. 250/I),

Görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna etmesi (TCK. m. 250/II),

Denetim görevini ihmal ederek, zimmet veya irtikap suçunun işlenmesine imkan sağlaması veya göz yumulması (TCK. m. 251/II),

Rüşvet alması (TCK. m. 252),

Kamu görevlisi üzerinde nüfuz sahibi olduğundan bahisle, haksız bir işin gördürülmesi amacıyla girişimde bulunması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, kendisine veya bir başkasına menfaat temin etmesi (TCK. m. 255),

⁵²⁷ RG., T. 10.12.2004, S. 25611.

⁵²⁸ Ticaret sicil müdürü ile diğer personelin kamu görevlisi statüsünde cezalandırılmaları, kamu görevlisi statüsüne haiz olduğu anlamına gelmez. Bunlar 657 sayılı DMK.' ya değil, 4857 sayılı İş Kanunu' na tabidirler. Ayrıca bkz. Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, s. 356-357. Bu anlamda sicil müdürlerinin görevleri nedeniyle DMK. kapsamında kamu görevlisi olarak kabul edilmesi sadece ceza hukuku ile sınırlandırılmıştır.

Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlaması (TCK. m. 257/I),

Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmaktan ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlaması (TCK. m. 257/II),

Görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayımlayan veya ne suretle olursa olsun başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştırması (TCK. m. 258)⁵²⁹,

Yürüttüğü görevin sağladığı nüfuzdan yararlanarak, bir başkasına mal veya hizmet satmaya çalışması (TCK. m. 259),

Hukuka aykırı olarak ve toplu biçimde, görevlerini terk eden, görevlerine gelmeyen, görevlerini geçici de olsa kısmen veya tamamen yapmayan veya yavaşlatması (TCK. m. 260)⁵³⁰,

Görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri bir suçun işlenmesi sırasında kullanması (TCK. m. 266),

fiillerini gerçekleştirme halinde, TCK.'nın zimmet, irtikap, rüşvet, yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama, görevi kötüye kullanma suçu, göreve ilişkin sırrın açıklanması, kamu görevlisinin ticareti, kamu görevinin terki veya yapılmaması, kamu görevine ilişkin araç ve gereçleri suçta kullanma, resmi belgede sahtecilik ve resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçlarına ilişkin düzenlenen hükümleri sicil müdürlerine de uygulanacaktır.

Bununla birlikte TTK. m. 25 uyarınca sicil müdürlerine işlenen suçlar da kamu görevlisine karşı işlenmiş suçlar olarak kabul edileceği öngörülmüştür. Buna göre sicil müdürü, sicil görevini ifa ederken kendisine karşı suç işlenmesi halinde, kamu görevlisine işlenen suçlara yönelik öngörülen hükümler burada da uygulama alanı bulacaktır. Buna göre sicil müdürüne karşı;

Onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat edilmesi veya sövmek suretiyle onur, şeref ve saygınlığına saldırılması (TCK. m. 125/I),

⁵²⁹ Bu fiilleri ticaret sicilindeki görevi sona erdikten sonra da işlenmesi halinde bu fiili işlemiş sayılacak ve bu nedenle ceza sorumluluğu devam edecektir. Altaş, s. 88.

⁵³⁰ Bu fiili işleyen kamu görevlisi sayısının üçten fazla olmaması halinde cezaya hükmolunmaz (TCK. m. 260).

Düzenleyecekleri belgelere ilişkin olarak yalan beyanda bulunulması (TCK. m. 256),
Görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanılması (TCK. m. 265),
gibi fiillerin işlenmesi halinde, TCK.' da kamu görevlisine karşı işlenen suçları düzenleyen 125, 206, 265 ve ilgili diğer maddelerde hüküm altına alınan cezalar uygulanacaktır.

Sonuç olarak sicil müdürüne, görevi gereği işlemiş olduğu suçlara yönelik, TCK.' da kamu görevlilerinin işlemiş oldukları suçlara ilişkin ihdas edilen hükümler uygulanacak; kendisine karşı işlenen suçlar da kamu görevlilerine karşı işlenen suçlar kapsamında ele alınacak ve suçu işleyen kişilere yine TCK.' nın bahsi geçen hükümleri uygulanacaktır⁵³¹.

3.1.5.3. Cezanın Niteliği ve Önemi

Ticaret sicili müdürlerinin yapmış olduğu faaliyetler Ticaret Bakanlığının denetim ve gözetiminde bulunması ve TTK. m. 25 hükmü uyarınca, müdürlerin ceza hukuku anlamında kamu görevlisi olarak kabul edilmesi, sicil müdürünün gerek kendisine karşı işlenen suçlar gerekse de kendisinin işlediği suçlar bakımından uygulanacak cezai müeyyideler açısından önem arz etmektedir. Buna göre TTK. gereği fonksiyon gören kamu kurumu bünyesinde kurulan sicil müdürlüklerinin yürüttüğü hizmetin kamusal nitelikte olduğu kuşkusuzdur. Buna göre sicil müdürü ve diğer personelin kamu görevlisi statüsünde olması sebebiyle TCK.' da kamu görevlilerince işlenebilen suçların faili olduğu kabul edilmeli ve cezai müeyyidenin de bu göre uygulanması gerekmektedir⁵³².

Sicil müdürünün görevi gereği işlemiş olduğu suçlar bakımından kamu görevlisi sıfatını haiz olması, aslında korunan hukukî değerın kamu itimadı olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim sicil müdürünün yürüttüğü faaliyetin kamusal faaliyet olması sebebiyle, işlemiş olduğu suç, genel olarak kamuyu tehdit eden bir suç türüdür. Bu anlamda sicil müdürü gerek konumu gerekse de elinde bulundurduğu yetkiler geniş olduğundan cezai müeyyide açısından kamu görevlisi olarak cezalandırılması uygun görülmüştür. Ayrıca yürütmüş olduğu faaliyetin önemine binaen Devleti temsil etmesi açısından da kendisine karşı işlenen suçlar bakımından kamu görevlisi olarak korunmuştur.

⁵³¹ Bu konuda ayrıca bkz. Bilge, Sicil, s. 258; Altaş, s. 89-90; Demirel, s. 311;

⁵³² Özel kanunlar gereği fonksiyon gören kamu kurumu ve idaresinin yürüttüğü hizmetin kamusal faaliyet olup olmadığı öncelikle belirlenmelidir. Yürütülen faaliyetin kamusal faaliyet olduğunun belirlenmesi durumunda artık o kuruluş veya idareye bağlı çalışan kişiler işçi, memur hizmetli ayırımı yapmadan kamu görevlisi olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Gökcan/Artuc, s. 34.

Bu açıklamalar ışığında sicil müdürünün işlediği suçlar ve kendisine karşı işlenen suçlar bakımından uygulanacak cezaların niteliği de, kamu görevlilerine ilişkin öngörülen cezalar gibi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

3.1.6. Sicil Müdürünün Disiplin Sorumluluğu

Sicil müdürü ve müdür yardımcıları ile tescil işlemlerinin yürütülmesinde görev alacak diğer personele müdürlükteki görevleri nedeniyle verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller, TSY. m. 9/IV uyarınca tek tek sayılmıştır. Buna göre Yönetmeliğin anılan hükmü uyarınca temel olarak disiplin cezaları; uyarma cezası, kınama cezası, ücretten kesme cezası⁵³³ ve görevden alma cezası şeklinde düzenlenmiştir⁵³⁴. Bu anlamda söz konusu ceza gerektiren fiilleri işleyen sicil müdürü veya sicil personeli, fiilin gerektirdiği disiplin cezası ile cezalandırılacaktır.

Anılan fiilleri işleyen sicil müdürüne, disiplin cezasını vermeye yetkili merci, oda yönetim kurulu başkanı ile genel sekreterin müşterek imza ile ceza verebilecekleri öngörülmüştür (TSY. m. 9/11-a)⁵³⁵. Yönetmelikte bu kararların itiraz mercii olarak da oda meclisi öngörülmüştür (TSY. m. 9/11).

Sicil müdürünün disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya davranışın beş yıl içinde tekrarında bir derece ağır disiplin cezası uygulanır. Aynı derecede ceza gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır disiplin cezası verilir (TSY. m. 9/6). Ancak söz konusu disiplin cezasının uygulanmasına davranışıyla sebep olan sicil müdürü, geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmalarını olumlu ve ödül veya başarı belgesi almışsa, verilecek cezalarda bir derece hafif olanının uygulanması da mümkündür. (TSY. m. 9/7). Bununla birlikte sicil müdürünün disiplin cezası gerektiren herhangi bir fiili, aynı zamanda ceza soruşturması da gerektiriyorsa, disiplin cezasının verilmesi soruşturma açılması için engel teşkil etmemektedir (TSY. m. 9/9).

⁵³³ Ücretten kesme cezası, ilgili personelin brüt ücretinin en çok onda birini geçmeyecek şekilde uygulanır (TSY. m. 9/10).

⁵³⁴ TSY. m. 9/IV uyarınca sicil müdürü ve müdür yardımcıları ile tescil işlemlerinin yürütülmesinde görev alacak diğer personele müdürlükteki görevleri nedeniyle verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller; a) Uyarma cezasını gerektiren fiil ve haller, b) Kınama cezasını gerektiren fiil ve haller, c) Ücretten kesme cezasını gerektiren fiil ve haller, ç) Görevden alma cezasını gerektiren fiil ve haller olmak üzere dört bent halinde sayılmıştır. Ancak şunu da ifade etmek gerekir ki, sicil müdürü ve müdür yardımcılarının (ç) bendinde öngörülen ceza uygulanamaz. Ancak söz konusu ç bendinde sayılan fiiller, sicil müdürü veya yardımcısının TSY. m. 6/II uyarınca görevden alma teklifinin haklı gerekçesi olarak öne sürülebilir (TSY. m. 5).

⁵³⁵ Müdür yardımcılığı için uyarma, kınama ve ücretten kesme cezası, müdür ve genel sekreterin müşterek imzası ile verilir (TSY. m. 9/11-b). Müdürlükte tescil işlerinde görevli personel için ise uyarma, kınama ve ücretten kesme cezası, müdür yardımcısı ve müdürün müşterek imzası ile verilir (TSY. m. 9/11-c).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

Ticaret hayatının hızlı bir şekilde sürekli değişim halinde olması ve teknolojik gelişmelerle birlikte ticari ilişkilerin hızlı bir şekilde ilerlemesi, kişilerin toplum hayatı içerisinde haklarını koruyabilmesi önem arz etmektedir. Bu anlamda da ticari faaliyetlerin belli sistemlerle düzene oturtulması, ticari faaliyet için önemli olan bazı ilişki ve faaliyetlerin kamuya duyurulmasına bağlıdır. Bu sebeple Türk hukukunda bazı iş ve eylemlerin kayıt altına alındığı siciller bulunmakta olup, ticaret sicili de bunlardan bir tanesidir.

Ticaret sicili, ticaret hayatı bakımından önemli kabul edilen ve tacirlere, ticari işletmelere ve de ticaret şirketlerine ilişkin bir takım bilgi, belge ve hukuki işlemlerin kayıt altına alındığı, tacirin, ticaret şirketlerinin ve üçüncü şahısların çıkarlarının korunmasına hizmet eden, ticaret hukuku güvenliğinin sağlanmasında önemli derecede rolü olan resmi nitelikte kamuya açık bir sicildir. Türk hukukunda ticaret sicili, idarenin bir tasarruf yetkisi şeklinde devletin denetim ve gözetimi altında, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu niteliğini haiz ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde kurulan ticaret sicili müdürlükleri tarafından tutulur.

Ticaret sicilinin genel özelliklerini TMK. m. 7 anlamında resmi sicil niteliğini haiz olması, ilgili olup olmadığına bakılmaksızın herkese açık olması ve sicile duyulan güvenin sarsılmaması amacıyla devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olması şeklinde ifade edebiliriz. Ticaret sicilinin özellikleri arasında yer alan sicilin resmi olması, ticaret sicili doğrudan devlet eliyle tutulmamasına karşın, devletin denetim ve gözetimi altında tutulması hasebiyle resmi sicil niteliğindedir. Sicilin kamuya açık olması ise sicil kayıtlarını incelemek isteyen kişinin de kim olduğuna bakılmaksızın herkesin incelemesine açık olduğunu ifade eder. Bununla birlikte TTK.' da, daha önceki kanun dönemlerinde bulunmayan bir husus da ihdas edilerek, sicillerin tutulmasından sorumlu olan Devlet ile birlikte bu sorumluluğun pekiştirilmesi amacıyla ilgili oda da müteselsilen tutulması öngörülmüştür.

Ticaret sicilinin teşkilatı, rolü ve icra ettiği işlevler bakımından daha kolaylıkla anlaşılabilmesi amacıyla Esnaf ve Sanatkârlar Sicili, Tapu Sicili, Sınai Mülkiyet Hakları Sicili ve Gemi Sicili ile olan benzer yönleri ve farklılıkları ortaya koymanın çalışmanın daha iyi anlaşılması açısından önemlidir. Bununla birlikte sicilin işlevleri de çalışma açısından son derece önemlidir. Nitekim ticaret sicilinin en önemli işlev ve amaçlarından biri, ticaret hayatı hakkında ve bunun üzerine gerçekleştirilen hukuki işlemlerin topluma duyurulması ve ticaret

hayatı ile münasebet kuracak üçüncü kişilerin söz konusu işlemler hakkında gerekli verileri edinmeleri sağlamaktır. Bunun gibi sicilin önem arz eden ispat işlevi, güveni koruma işlevi, kontrol işlevi ve tekel hakkı işlevleri de ticaret hayatı üzerinde önemli etkisi olan işlevlerdir.

TTK.' ya göre ticaret sicilinin, Ticaret Bakanlığı denetim ve gözetiminde, ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde oluşturulacak ticaret sicili müdürlüklerince tutulacağı öngörülmüştür. Buna göre Türk hukukunda ticaret sicilinin idari bir tasarruf olarak görüldüğü ve mahkeme nezdinde tutulması usulünün terk edildiğini görmekteyiz. 6762 sayılı eTTK. m.26/1 hükmü, ticaret sicilinin hangi oda tarafından tutulacağına dair bir açıklık içermemekteydi. Ancak TTK.' da ticaret sicili müdürlükleri ticaret ve sanayi odalarının veya ticaret odasının bulunduğu yerlerde kurulacağı öngörülmüştür. Türkiye genelinde ilçeler de dâhil olmak üzere tüm illerde toplam 182 adet Ticaret ve Sanayi Odası ile 56 adet Ticaret Odası bulunmaktadır. Bu odaların bünyesinde de kurulmuş 238 adet ticaret sicili müdürlüğü mevcuttur. Bu anlamda her oda kendi bünyesinde sicil müdürlüğü oluşturmuştur.

Kanaatimizce sicil müdürlüğü, meslek kuruluşu niteliğinde olan ticaret ve sanayi odalarının bünyesinden alınarak doğrudan Ticaret Bakanlığına bağlı bir şekilde kurulması daha isabetli olacaktır. Dolayısıyla sicil müdürünün de Bakanlığa bağlı olarak çalışan bir memur statüsüne kavuşturulması da sicil işlemlerini gerçekleştirirken objektif hareket etmesi açısından büyük önemi haizdir.

Bununla birlikte gerçek kişiler açısından ticaret unvanının sicilin coğrafi sınırlar içerisinde korunacağını ifade eden ifade eden eTTK. hükmü, 6102 sayılı TTK. ile değiştirilerek ticaret unvanının gerçek veya tüzel kişiler hakkında tüm ülke çapında hüküm ifade edeceği öngörülerek, gerçek ve tüzel kişiler arasındaki ayırım terk edilmiştir.

Ticaret sicili müdürünün en önemli görevi sicil müdürlüğünü yönetme görevi olmasına rağmen, tescili istenilen hususları inceleme görev ve yetkisi de sicil müdürünün temel yükümlülüklerinden birisidir. Sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisinin kapsamının belirlenmesi, ticaret sicilinden beklenen hukukî etkilerin gereği gibi yerine getirilmesi açısından önemlidir. Bu anlamda sicil müdürünün üstlenmiş olduğu bu görev, kanunlara aykırılık teşkil eden hususların tescilinin önlenmesi ve hukuk kurallarının yerine getirilmesi bakımından sicilin işlevini önemli hale getirmektedir. Bu inceleme yükümlülüğünün kapsamında kanuni şartların varlığı, gerçeğe uygunluk, kamu düzenine uygunluk ve kanunun emredici hükümlerine uygunluk incelemesi yapılacaktır. Şüphesiz bu kapsamda kanuni şartlara uygunluk ile emredici hükümlere uygunluk incelemesi, sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisinin temelini

oluşturacaktır. Nitekim bu inceleme yapılmaksızın tescil yapılması halinde, ağır sonuçların çıkabileceği kuvvetle muhtemel olacaktır. Ayrıca sicil müdürünün bu inceleme yükümlülüğünün kapsamı sadece kanuni çerçeveye münhasır olarak dar yorumlanmalıdır. Aksi takdirde sicil müdürü kendisini bir hâkim yerine koyarak karar vermesi keyfiliğe sebep olacak ve sicil işlemlerinin aksamasına sebebiyet vermekle birlikte sicili duyulan güveni de sarsacaktır.

Sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisi kapsamında tescil istemi ile ilgili verdiği kararlara karşı ilgililerin, itiraz hakkı mevcuttur. İtiraz hakkına sahip olan ilgililer konusunda öğretide ve yargı kararlarında farklı görüşler bulunmasına rağmen, özetle itiraza konu olan hususun ilgilileri ile tescil isteminde bulunan ilgililerin aynı kişiler olduğu, sicil müdürünün vermiş olduğu karar tarihinden itibaren sekiz günlük hak düşürücü süre içerisinde asliye ticaret mahkemesi nezdinde yapılması gerektiğini ifade edebilmemiz mümkündür.

Ticaret sicilinin hukuka ve gerçeğe uygun tutulabilmesi, ticaret sicili müdürlüğünün ve özellikle müdürünün üzerine düşen görev ve yükümlülüğü eksiksiz bir biçimde yerine getirmesine bağlıdır. Buna göre TTK ve Yönetmeliğe aykırı olarak tutulan sicil kayıtlarından doğan zararlardan, kusuru bulunan sicil müdürü ve diğer personelin sorumluluğu bulunmaktadır. Bu bağlamda üçüncü kişilerin sicilin tutulmasından zarar görmesi halinde, Devlet ve ilgili oda söz konusu zararı tazmin etmekle mükelleftir. Sicil işlemini gerçekleştiren sicil görevlisinin kusurlu bir şekilde hareket edip etmediğine bakılmaksızın, zarar görenlerin Devlet ve ilgili odaya müracaat edip zararlarını tazmin etmesi mümkündür. Nitekim bu hususta Devletin ve ilgili odanın kusursuz sorumluluğu kabul edilmiştir.

Bununla beraber üçüncü kişilerin zararını tazmin eden Devlet ve ilgili oda, zararın doğmasında kusur bulunan sicil müdürü veya diğer personele rücu imkânı bulunmaktadır. Zararın doğmasına sebebiyet veren kişiler, kusurları oranında sorumlu olup, bu kişilere yönelik ihdas edilen sorumluluk bir kusur sorumluluğudur. Yani zararın doğmasında bu kişilerin kusuru yoksa, Devlet ve ilgili oda rücu hakkını kullanamayacaktır. Ayrıca sicil müdürü ve diğer personel, cezai sorumluluk açısından görevleri ile ilgili suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılır ve bu kişilere karşı işlenen suçlar da kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulak, Y. (2014). *Ticaret Sicilinin Temel Esasları ve Görünüşe Güven İlkesi*. 88. S. 5. İstanbul Barosu Dergisi (343-355).
- Akdağ Güney, N. (2011). *Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Ticaret Sicili*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Akdağ Güney N. ve Gümüş, M. A. (2013). *Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Taşınmazların Anonim Şirkete Sermaye Olarak Getirilmesi Ve Tescilsiz İktisabı*, Regesta, C. 3, S. 1 (33-55).
- Akdağ Güney, N. ve Gümüş, M. A. (2013). *Taşınmazların Anonim Şirkete Sermaye Olarak Getirilmesi*, Regesta, C. 3, S. 3 (3-30).
- Akipek, J. G. (1972). *Türk Eşya Hukuku: (Ayni Haklar) 1. Kısım, Zilyetlik ve Tapu Sicili*, Ankara.
- Akıncı, Ş. (2017). *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler* (10. Baskı). Konya: Sayram Yayınları.
- Akıntürk, T. (2009). *Eşya Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları
- Altaş, S. (2012). *Yeni Türk Ticaret Kanunu Işığında Ticaret Sicil Müdürlüğü Personelinin Hukuki ve Cezai Sorumluluklarının Değerlendirilmesi*. Regesta, C. 2, S. 2 (81-90).
- Antalya, O. G. (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. C. 2. İstanbul: Legal Yayınları.
- Antalya, O. G. (2017). *Eşya Hukukuna Hakim İlkelerden Aleniyet İlkesi*. Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu' na Armağan, MÜHFHAD. C. 23, S. 3 (419-440).
- Arkan, S. (2018). *Ticari İşletme Hukuku*, (23. Baskı), Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları.
- Arseven, H. (1957). *Yeni Türk Ticaret Kanununun Getirdiği Yenilikler*, İktisat ve Maliye Dergisi, C. IV, S. 2 (57-63).
- Arslan, R., Yılmaz, E., Taşpınar Ayvaz, S. ve Hanağası, E. (2018). *Medeni Usul Hukuku* (4. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Arslanlı, H. (1960). *Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler* (3. Baskı). İstanbul: Fakülteler Matbaası.

- Atamer, K. (2018). *Deniz Ticareti Hukuku (Gemilerin Eşya Hukuku)*, C. 2. İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- Ayan, M. (2016). *Eşya Hukuku (Zilyetlik ve Tapu Sicili)* (13. Baskı). C. 1. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aydın Özdemir, E. (2017). *Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Zarar ve Tazmini*, (2. Baskı). İzmir: Adalet Yayınları.
- Ayhan, R. (2012). “*Ticari İş-Ticari İşletme-Tacir-Ticaret Sicili-Ticaret Unvanı- Haksız Rekabet*”, EÜHFD. C. XVI, S. 3-4 (31-53).
- Ayhan, R. ve Çağlar, H. (2018). *Ticari İşletme Hukuku* (10. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Bahadır, Z. (2013). “*Sözleşmenin Devri ve Sözleşmeye Katılma*”, GÜHFD., C. XVII, S. 3, (1-28).
- Bahtiyar, M. (2015). *Ticari İşletme Hukuku* (16. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları (İşletme).
- Bahtiyar, M. (2019). *Ortaklıklar Hukuku* (13. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları (Ortaklıklar).
- Battal, A. (1997). *Ticaret Sicilinin Müspet Fonksiyonun ve Temsile İlişkin Sonuçlarının Dış Görünüş teorisi Açısından İncelenmesi*, BATİDER, C. 19, S. 1.
- Biçer, L. (2012). *6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Sicili Müdürünün İdari Par Cezası ile Cezalandırabilme Yetkisi (TTK. 33)*. Kocaeli Ticaret Odası Dergisi, S. 14 (37-39).
- Bilge, M. E. (1999). *Ticaret Sicili*. İstanbul: Beta Yayınları (Sicil).
- Bilge, M. E. (1999). *İlanın Ticaret Sicilinin Sahip Olduğu Etkiler Üzerindeki Rolü*. Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. III, S. I. (263-273)) (Etkiler).
- Bilge, M. E. (2003). *Ticaret Sicili İşlemlerinde “İlgililer” Kavramı*. Prof. Dr. Fahiman Tekil Anısına Armağan. İstanbul: Beta Yayınları (363-376).
- Bilge, M. E. (2005). “*Ticaret Sicili İşlemlerinin Geçici Olarak Yapılması*”. Yaklaşım Dergisi, C. 13, S. 149 (229-233).
- Bilgili, F. ve Demirkapı, E. (2018). *Ticaret Hukuku Bilgisi* (13. Baskı). Bursa: Dora Yayınları.

- Bozbel, S. (2015). *Fikri Mülkiyet Hukuku*. İstanbul: XII Levha Yayınları.
- Bozer, A. ve Göle, C. (2018). *Ticari İşletme Hukuku* (5. Baskı). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Bozkurt, T. (2018). *Ticari İşletme Hukuku* (2. Baskı). Ankara: Legem Yayınları (İşletme).
- Bozkurt, T. (2018). *Şirketler Hukuku* (9. Baskı). Ankara: Legem Yayınları (Şirketler).
- Cengil, M. F. (2018). *Ticari İşletmenin Devri*. İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- Çağa, T. ve Kender, R. (2010). *Deniz Ticareti Hukuku I: Giriş, Gemi, Donatan ve Kaptan* (16. Baskı). İstanbul: XII Levha Yayınları.
- Çağlar, H. (2015). *Marka Hukuku Temel Esaslar* (2. Baskı). Ankara: Adalet Yayınları.
- Çağlar, H. ve Özdamar, M. (2006). “*Ticaret Unvanının Korunması*”. SÜHFD., C. 14, S. 2. (119-150).
- Çelik, A. (2005). *Anonim Ortaklıkların Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliklerinde Bakanlığın İzin Yetkisinin Sınırlandırılması Karşısında Sicil Memurunun İnceleme Yetkisi*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl. 4, Sayı 8 (27-79).
- Çelik, A. (2011). “*Anonim Şirketlerde Ayni Sermaye Taahhütlerinin yerine Getirilmesine Yönelik İhtiyati Tedbirler*”. GÜHFD., C. XV, S. 3, (31-64).
- Çelik, N., Caniklioğlu, N. ve Canbolat, T. (2018). *İş Hukuku Dersleri* (31. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Çelikboya, K. (2014). *Ticari İşletmenin Devri*. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tez Çalışması.
- Çolak, U. (2018). *Türk Marka Hukuku* 4. Baskı. İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- Çonkar, M. H. (2016). *Anonim Ortaklıklarda Ayni Sermaye*. İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- Demirel, D. (2016). *Ticaret Sicili*. İstanbul: Seçkin Yayınları.
- Demirkapı, E. (2013). “*Ticari İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kavramının Değerlendirilmesi*”. GÜHFD. C. XVII, S. 1-2. (371-441).
- Deryal, Y. (2005). *Ticaret Hukuku* (8. Baskı). Trabzon: Derya Kitabevi.

- Develi, B. (2013). *Ticaret Siciline Tescilin Hukuki Sonuçları*. Ankara: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Dinç, S. (2006). *Ticaret Sicilinin Oluşumu, Özellikleri, İşlevi, İspat Gücü ve Etkileri*. Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, S. 122 (51-58).
- Domaniç, H. ve Ulusoy, E. (2007). *Ticaret Hukukunun Genel Esasları* (5. Baskı). İstanbul: Arıkan Yayınları.
- Doğanay, İ. (2004). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi* (4. Baskı). C. I. İstanbul: Beta Yayınları.
- Dural, M. ve Sarı, S. (2018). *Türk Özel Hukuku Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri*. (13. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Eminoğlu, C. (2015). *Ticaret Siciline Tescilde Şirket Sözleşmesine ve Emredici Hükümlere Uygunluk İncelemesi*, Kazancı Hukuk Araştırmaları Dergisi (55-94).
- Erdoğan, A. (2013). “*Ticari Davalar*”. Regesta. C. 3, S. 1. (57-77).
- Eren, F. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (23. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Eren, F. (1975). *Sorumluluk Açısından Uygun İlliyet Bağlı Teorisi*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Eren, F. ve Başpınar, V. (2017). *Toprak Hukuku* (5. Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi.
- Eriş, G. (2013). *Gerekçeli-Açıklamalı-İçtihatlı 6335 sayılı Kanunla Güncellenmiş Yeni TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler*. C. I. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Ertaş, Ş. (2015). *Eşya Hukuku* (12. Baskı). İzmir: Barış Yayınları.
- Erten, M. A. (1972). *İyiniyetin Korunmadığı Hukuki Durumlar*, Prof. Dr. Hüseyin Cahit Oğuzoğlu’ na Armağan. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Giray, R. E. (2012). *Anonim Şirketlerde Kurulustan Doğan Hukuki Sorumluluk*. MÜHFHAD., C. 18, S. 2. (Özel Sayı). (431-440).
- Gökcan, H. T. ve Artuç, M. (2017). *Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri (Memur Yargılaması)* (4. Baskı). Ankara: Adalet Yayınları.
- Görgeç, B. (2016). *Devletin Tapu Sicilinin Tutulmasından Doğan Sorumluluğu, Rücu Hakkı ve Tabi Olduğu Zamanaşımı*, MÜHFHAD., 22(3). (1185-1220).
- Gözler, K. ve Kaplan, G. (2016). *İdare Hukuku Dersleri* (18. Baskı). Bursa: Ekin Yayınları.
- Gözübüyük, Ş. (2012). *Yönetim Hukuku* (31. Baskı). Ankara: Turhankitabevi Yayınları.

- Gözübüyük, A. Ş. ve Tan, T. (2016). *İdare Hukuku Genel Esaslar* (11. Baskı). Cilt I. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Günday, M. (2015). *İdare Hukuku* (10. Baskı). Ankara: İmaj Yayınevi.
- Gürbüz Usluel, A. E. (2013). *Ticari İşletmelerin Devri, Yapısal Değişiklik ve Ticaret Şirketlerine Ayni Sermaye Getirilmesi İşlemlerinde, Ticaret Sicili Müdürünün Bildirim Yükümlülüğü ve Hukuki Sonuçları*, İÜHFİM. C. LXXI, S. 2 (145-164).
- Helvacı, İ. (2013). *Türk Medeni Kanunu (Gerekçeli-Karşılaştırmalı-İçtihatlı-Notlu)*. C. 4. İstanbul: XII Levha Yayınları.
- İmregün, O. (1996). *Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak)* (11. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Kahraman, Z. (2016). *Ticari İşletmenin Devrinde Aktif ve Pasiflerin İntikali*, C. 11. S. 145. Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (587-630).
- Kara, E. (2018). *Türk Marka Hukukunda Gerçek Hak Sahipliği İlkesi*. İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- Karabulut, M. (2006). *İdari Yaptırımların Hukuki Niteliği ve Anayasa Mahkemesinin Kabahatler Kanunu Hakkındaki Kararı*, C. 1. S. 3. Terazı Hukuk Dergisi (63-68).
- Karaege, Ö. (2011). *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Unvanının Özel Olarak Korunması (Özellikle Yeni TTK. M.52; eTTK. m. 54)*. C. 6. S. 1. Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (1-32).
- Karahan, S. (2001). *Gerçek Kişi Unvanlarının Korunması ve Sessiz Kalma Nedeniyle Hakkın Kaybı İlkesi*. C. 21. S. 1. Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (Unvan, 271-285).
- Karahan, S. (2012). *Ticari İşletme ve Tacir İle İlgili 6102 sayılı Ticaret Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi*. C. 18. S. 2. MÜHFHAD. (Özel Sayı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyumu).
- Karahan, S. (2015). *Ticari İşletme Hukuku* (27. Baskı). Konya: Mimoza Yayınları (İşletme).
- Karasu, R. (2012). *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, C. 18. S. 2 (Özel Sayı). MÜHFHAD (311-331).

- Karayağın, Y. (1968). *Ticaret Hukuku: Ticari İşletme Hukuku* (3. Baskı). C. 1. Ankara: Güzel İstanbul Matbaası (İşletme).
- Karayağın, Y. (1975). *Türk Hukukunda Ticaret Siciline Tescilin Etkileri*. C. VIII, S. 2. BATIDER (Etkiler).
- Karşı, M. R. (2016). *İdare Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı: Anayasa' nın 128. Maddesi Çerçevesinde Bir İnceleme*. İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- Kaya, A. (2016). *Gerekçeli – Karşılaştırmalı – Notlu Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kaya, M. (2008). *Ticaret Sicilinin Elektronik Ortamda Tutulması*. C. 5. S. 1. Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (67-99).
- Kayar, İ. (2018). 6012 sayılı Türk Ticaret Kanunu' na göre Ticaret Hukuku (5. Baskı). İstanbul: Seçkin Yayınları (Ticaret Hukuku).
- Kayar, İ. (2005). *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı' nın Ticaret Sicili, Ticari Defterler ve Cari Hesap Hükümlerinin Değerlendirilmesi*, C. II. S. 1. YÜHFD (Değerlendirme) (353-381).
- Kayihan, Ş. (2018). *Ticaret Hukuku* (6. Baskı). Kocaeli: Umuttepe Yayınları (Ticaret Hukuku).
- Kayihan, Ş. (2007). *Ticaret Sicili Memurunun Tescil Başvurularını İnceleme Görev ve Yetkisinin Kapsamı*, C. XI. Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (İnceleme Yetkisi).
- Kayihan, Ş. (2018). *Ticari İşletme Hukuku* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları (İşletme).
- Kayihan, Ş. (2003). *Yargıtay Kararları Işığında Tanınmış Marka*. C. VII, S. 1-2. Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Marka) (423-448).
- Kayihan, Ş. ve Ünlütepe, M. (2018). *Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu' nun Başlangıç Hükümleri* (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Kender, R., Çetingil, E. ve Yazıcıoğlu, E. (2017). *Deniz Ticareti Hukuku Temel Bilgiler* (14. Baskı). C. 1. İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- Kendigelen, A. (2012). *Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler-Yenilikler-İlk Tespitler* İstanbul 2012 (İlk Tespitler).

- Kendigelen, A. Sanayi ve Ticaret Bakanlığının İçticaret 1995/1 sayılı “Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliği İşlemlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ” inin Hukuki Açısından Değerlendirilmesi, İÜHFİM., C. LV, Y. 1996 (297-334) (Tebliğ).
- Kılıçoğlu, A. M. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (22. Baskı) Ankara: Turhankitabevi.
- Kılıçoğlu, A. M. (2013). *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar* (2. Baskı). Ankara: Turhankitabevi.
- Kılıçoğlu, A. M (2016). *Tazminat Hukuku* (6. Baskı). Ankara: Bilge Yayınları. (Tazminat).
- Kırca, İ. (2007). “*Esnaf ve Sanatkâr İle Tacir ve Sanayicinin Ayırımına İlişkin 2007/12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’ nın Değerlendirilmesi*. C. 24. S. 2. BATIDER (295-304).
- Kırca, İ., Şehirli Çelik, F. H., ve Manavgat, Ç. (2017). *Anonim Şirketler Hukuku, C. 2/2: Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü* (2. Baskı). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Kuluçlu, E. (2008). *Türk Hukuk Sisteminde Normlar Hiyerarşisi ve Sayıştay Denetimine Etkileri*. C. 19. S. 71. Sayıştay Dergisi (3-22).
- Mimaroglu, S. K. (1978). *Ticaret Hukuku İşletme Hukuku* (32. Baskı). C. 1. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Mollamahmutoğlu, H., Astarlı, M. ve Baysal, U. (2018). *İş Hukuku Ders Kitabı* (2. Baskı). C. 1. Ankara: Lykeion Yayınları.
- Moroğlu, E. (2016). *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (Başlangıç Hükümleri, Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri, Kıymetli Evrak ve Son Hükümler), Değerlendirme ve Öneriler* (8. Baskı). İstanbul: Onikilevha Yayınları (Öneriler).
- Moroğlu, E. (2017). *Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü* (8. Baskı). İstanbul: Onikilevha Yayıncılık (Hükümsüzlük).
- Nomer, N. H. (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (14. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Oğuzman, K., Seliçi, Ö. ve Oktay Özdemir, S. (2016). *Eşya Hukuku* (19. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.

- Okutan, G. (1997). “*Ticaret Sicili*” 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, No: 714 (8-18).
- Oğuzman, K. ve Öz, T. (2017). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (13. Baskı). C. 2. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Özbey, B. (1992). *Ticaret Sicili*. Konya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özdamar, M. (2012). *6102 sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Sicili*. C. 2, S. 2. REGESTA, (Sicil) (47-59).
- Özdamar, M. (2006). *Ticaret Sicili Memurunun Tek Başına Yaptığı İşlemlerden Dolayı Başvurulması Gereken Yargı Yolu*, , C. XXIII, S. 4. BATIDER (Yargı Yolu) (287-297).
- Özdemir, A. (2011). *Yeni TTK Uyarınca Ticaret Sicili*. S. 107. Legal Hukuk Dergisi.
- Özdemir, N. ve Kınacıoğlu, N. (1984). *Türk Ticaret Hukuku (Başlangıç Hükümleri)* (5. Baskı). Ankara: Emel Matbaacılık.
- Özkorkut, K. (1998). *Ticaret Sicilinin Hukuka Aykırı Tutulmasından Doğan Zararlardan Devletin Sorumluluğu*. Ankara: Ali Bozer’ e Armağan.
- Özkan, A. F. (2018). *Ticaret Unvanlarında Ek Kullanımı* C. 4. S. 2. TFM. (239-262).
- Özkan, Ö. (2004). *Gemi Sicili*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Özsunğur, F. (2014). *Ticaret Sicili Uygulamaları ve Pratik Çözümleri*. Ankara: Adalet Yayınları (Ticaret Sicili).
- Özsunğur, F. (2014). *Ticaret Sicilinde Tescil ve İlanın Etkileri Sorunu*. C. 22. S. 2. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (132-155) (Sorun).
- Özsunğur, F. (2014). *Ticaret Siciline Tescilin Evreleri ve Türleri*. C. 14. S. 1. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Tescil Türleri).
- Pekcanitez, H. ve Taş Korkmaz, H. (2017). *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku* (15. Baskı). C. I. İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- Pekmez, C. (2013). *Tapu Sicilinin Tutulmasından Devletin Sorumluluğu*. İstanbul: XII Levha Yayınları.
- Poroy, R., Tekinalp, Ü. ve Çamoğlu, E. (2010). *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku* (12. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

- Poroy, R. ve Yasaman, H. (2018). *Ticari İşletme Hukuku* (17. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Pulaşlı, H. (2017). *Şirketler Hukuku Genel Esaslar* (5. Baskı). Ankara: Adalet Yayınları (Şirketler).
- Pulaşlı, H. (2018). *Şirketler Hukuku Şerhi* (3. Baskı). C. 1: Ankara: Adalet Yayınları Şerh I.
- Reisoğlu, S. (2011). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (20. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Senyen-Kaplan, E. T. (2017). *Bireysel İş Hukuku* (8. Baskı). Gazi Kitabevi.
- Sirmen, A. L. (2017). *Eşya Hukuku* (5. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Sirmen, L. (1976). *Tapu Sicilinin Tutulmasından Doğan Zararlardan Devlet'in Sorumluluğu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Fakülte Yayınları.
- Sözer, B. (2013). *Deniz Ticareti Hukuku I*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Suluk, C., Karasu, R. ve Nal, T. (2017). *Fikri Mülkiyet Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Süzek, S. (2018). *İş Hukuku* (16. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Şener, O. H. (2015). *Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi*. Ankara: Adalet Yayınevi. (Ticari Temsil).
- Şener, O. H. (2019). *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku* (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları (Ortaklıklar).
- Şengül, M. (2013). *Tapu Sicilinin Aleniyeti*. Ankara: Adalet Yayınları.
- Tan, T. (2016). *İdare Hukuku* (5. Baskı). Ankara: Turhankitabevi.
- Tandoğan, H. (2010). *Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet)* (Tıpkı Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Topaloğlu, M. (2010). *Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Bu Konuda Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Getirilen Hükümler*. C. 2. Ankara: Fırat Öztan' a Armağan (2083-2103).
- Topuz, M. (2011). *İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi*. İstanbul: XII Levha Yayınları.

- Topuz, M. (2012). “*Ticari İşletmenin Devrinde Tasarruf İşlemlerine İlişkin Şekil Sorunu*”. C. 18. S. 2. (Özel Sayı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’ nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyumu) MÜHFHAD (19-81).
- Tekil, F. (1997). *Ticari İşletme Hukuku* (3. Baskı). İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Uçar, S. (1993). *Hukukumuzda Ticaret Sicili, Tacir ve Esnaf Kavramı*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Ulusoy, E. (2007). “*Ticaret Siciline Tescilin Olumsuz Etkisine Veda*”. C. 1. İstanbul: Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’ e Armağan (89-123).
- Ülgen, H., Helvacı, M., ve Kendigelen, A. (2015). *Ticari İşletme Hukuku* (5. Baskı). İstanbul: XII Levha Yayınları.
- Ünal, A. (2006). Üçüncü Kişilere Etkileri Açısından Ticaret Sicilinin Fonksiyonları. C. 4. S. 41. *Legal Hukuk Dergisi*.
- Ünal, M. ve Başpınar, V. (2015). *Şekli Eşya Hukuku* (7. Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi.
- Tekinalp, Ü. (2012). *Fikrî Mülkiyet Hukuku* (5. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık (Mülkiyet).
- Tekinalp, Ü. (2015). *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku* (4. Baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık (Sermaye Ortaklıkları).
- Yakuppur, S. (2016). *Tapu Kütüğüne Güven İlkesi*. İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- Yanlı, V. (2012). *Yeni Türk Ticaret Kanununun Ticaret Sicili*. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Yeni Türk Ticaret Kanunu’ nun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu.
- Yasaman, H. (2011). *Yeni Ticaret Kanununda Ticaret Sicili İle Getirilen Yeni Düzenlemeler*. S. 1. Regesta (7-12).
- Yavuz, M. (2015). *Ticaret Sicili Müdürlüklerince Verilen Kararlara Karşı İtiraz Yolu*. C. 10. S. 4. *Terazi Hukuk Dergisi* (100-103).
- Yayla, Y. (2010). *İdare Hukuku* (2. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Yeşil, İ. (2010). *Anayasal İlkeler Çerçevesinde Disiplin Cezaları*. C. 5. S. 52. *Terazi Hukuk Dergisi* (19-38).

Yıldırım, S. (2014). Ticaret Sicilinin Hukuki Etkileri. Kayseri: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Yılmaz, E. (2017). Hukuk Sözlüğü (7. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

Yongalık, A. (2002) “Ticaret Unvanı Alanındaki Yeni Gelişmeler: Türk Hukuku Açısından Bir Değerlendirme”. C. 21. S. 3. BATIDER (5-30).

İnternet Kaynakları

<https://legalbank.net>.

<https://legalbank.com.tr>.

<https://www.tobb.org.tr>.

<http://www.ticaretsicil.gov.tr>

www.kazanci.com.tr.